

IOANNIS

Fernelii Ambiani de Abditis
rerum causis Libri duo.

AD HENRICVM

FRANCIÆ REGEM CHRI-
STIANISSIMVM.

AQVA NON SITIET

QVI BIBERIT EX HAC

IN AETERNVM:

Venetiis apud Andream

Arriuabenum . . M. D. L.

08 G. II 3769.

~~LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO~~

PHILIPPO ARRIVABE

NO MANTVANO EMINEN-

TISSIMO PHILOSOPHO,

& medico præstantissimo, Andreas Arri-
uabenus Nepos. S. D.

*VLtis nominibus felici nostro huic se-
culo gratulandum videtur optime Phi-
lippe, quum tam multi ingenio viri ac
eruditione et eloquētia præstantiss. quo-
tidie prodeant, quibus nihil sit antiquius, quam in ueri
inuestigatione omnem operam studiumq; suum collos-
care, quorum sanè iam industria factum est, vt veris-
tas, quæ iuxta vetus adagium, in fundo putei latere di-
citur, ad summum eduçta, omnibus tandem sit in con-
spicuo exposita, idq; in omni fermè disciplinarum
artiumq; genere, dum docti pariter omnes in
hanc incumbunt vnam, ac professionem quisq;
suam exornare, illustrare, atq; ad supremum co-
lobphonem perducere certatim enititur pro uirili.
At vero si quis, vt varia sunt hominum iudicia, tam
impense veterum scriptorum aliqua in re inscitia, seu
mauis imperfecta scientia fuerit delectatus, vt
præ illis meliora nuper inuenta fastidiat et auersetur,*

is profecto excusari nequit, quin suo pte potius quam temporum uitio, in tenebris, et veri ignorance velit consensescere, ac veluti frugibus repertis, adhuc tamen glandes cum Suis deorare. Quod si stus diosi doctiq;, ac cæteri etiam mortales omnes veritatibus cognoscendæ, ut equum erat, desiderio tenerentur, iam dudum vel ipsi suo Marte non parum in eo profecissent, vel certe aliorum inuentis adiuti, vero ipso et bono, quod vtrumq; idem est, summa cum animi quiete atq; gaudio voti compotes fruerentur. Neq; enim falsa est antiquorum atq; ad eum Domini nostri parcemia, cum inuenturum omnino esse, qui quæsierit, quod ipsum vel Samaritanæ mulierculæ sedulo de religione, hoc est de re omnium maxima atq; grauissima quærenti, benigne tamen Deus ipse ore suo præstitit apud puteum, Insignis enim bibliothecæ nostræ libenter et meminimus et exemplo vtimur. Summis itaq; vehemens est laudibus eruditissimus hic et celeberrimus Fernellius Ambianus, qui Galeni monita, atq; vestigia secutus, veteres philosophiæ artisq; medicæ scriptores diligenter edidicerit, et quicquid ipse longo tempore, multisq; laboribus ac vigilijs inuenit

minus ab antiquis animaduersum, id totum candidè studiosis omnibus communicarit. Ceterum de auctoris huius eximia atque multiplici doctrina, tum Attica, siue potius Gallica quam ubiq; adhibet, grandi loquentia, nihil est quòd hic longius verba faciam, cum ipse alijs etiam libris æditis orbi se iam pridem abunde declararit, et cõmendarit, Consilij vero sui rationem, quam in hoc edendo libro est secutus, ipse satis in præfatione sua explicat, vt nihil sit præterea requirendum. Visum est autem, Philippe vir excellentissime, hunc nuper nostro iussu excusum librũ ad te mittere, tum quòd præclaras philosophiæ medicinæq; disputationes habeat, in quarum artium vtraq; sic tu iam dudum emines, vt in summo amore ac admiratione apud omnes meritò habearis, tum vt grati animi significationem aliquam tibi darem, quem non secus certe atq; parentem obseruare debemus, quum tu patris verius quàm patruj erga nos semper officio functus sis, cuius ego humanitatem, pietatẽ, cæterasq; senis optimi ac medici cõsummatiss. virtutes, quibus nostræ Arriubenorum familiæ, maximũ affers decus hic longius prosequerer, nisi gentilitij amoris atq; honoris, affectum, potius quàm verum summę doctrinæ

*nae atq; virtutis testimonium nunc afferre videremur
Sed vt ad nostrum Fernelium, eiusq; de abditis rerum
causis librum redeamus, an re ipsa opus huic titulo
respondeat, nolo equidem in praesentia verbis pluribus
polliceri. Nam res ipsa legenti longe melius atq; pro-
lixius indicabit. Vale.*

RERVM ET VERBO

RVM TOTO HOC OPERE

MAXIME MEMORABILIVM.

Typographus humano lectori.

Quo indicis huius ac paginarum numeri conueniant, opus est, vt eos in suo quisq; libro prius corrigat, qui non rectè sunt in aliquot paginis obseruati.

I N D E X.

- A**bsurditas consequens sententiam eorum qui vitia ex secundis qualitatibus ad in temperiem reuocant 214. 23
- Absurditas consequens eorū sententiam qui omnem pestilentem febrem ex putredine nasci affirmant 240, 14
- Absurditas consequens eorū sententiam qui affirmant humores primigenios putrere in corde, in Pestilēti febre 240. 21
- Accidens nullū potest explere substantiæ essētiā pag. 23 & 30
- Actio à forma p̄ficiscitur 1. 30
- Actiones à forma simpliciter prodeuntes, nullius instrumenti interuētū sūt 150, 24 & 151, 24
- Actiones formę vnde prodeant, aut quomodo, non facile est cognoscere 154, 27
- Actu inesse quid 47, 21
- Vt actus de habitu ita forma de præminente potentia elicitur non admodum dissimilis analogia 66, 22
- Adstringentia quę 214, 24
- Aër non putrefcit 235, 10
- Aëris affectiões, duplices 232, 11
- Aër quē morbos efficiat 236, 18
- Aëris mutationes non solum à cœlo sunt 104, 10
- Aërem immutantia 231, 25
- Αἰὼν vnde dicatur 112, 5
- Agaricū pituitā attrahit cuius reicausa occulta est 154. 30 & 35
- Agens agit vt obiectum patiens sibi simile reddat 64, 19
- Agens idem simplex, homonymum appellatum effectus cōtrarios edere potest 53, 18
- Alexandri verba de forma subiectorum simplicium & compositorum 29, 8
- Alexiteria aduersus venena 266, 27
- Alimenti confectio, an à calore naturali ab clementorū tē-

I N D E X.

peratione excitato fiat	197, 15	Anima nihil perpetitur sed ca-	
Alimenta & deleteria extre-		lidum innatum & infitus spi-	
mè contraria in genere rotius		ritus	171, 8
substantiæ	291, 9	Anima non potest otiosa late-	
Alimenta omnia vitam ha-		re in semine. 85, 15 & eius rei	
bent	290, 12	demonstratio eade pagina.	
Alteratio duplex	220, 9	Anima nostra non est ab ele-	
Alui fluor i venerea lue	258, 8	mentis orta	167, 6
Amelij verba lecto initio euã		Anima nullo instrumento in-	
gelij D. Ioannis	120, 37	diget ad ratiocinandum	171, 33
An fœtus notam huius refe-		Anima nutriens non est con-	
rat quod fœmina inter 'conci-		ditata causa partiũ stirpis	53, 30
piendũ vehementius compre-		Anima pręgnans dicitur quod	
henderit	165, 8	ei gignendi amor infitus sit	
Angeli custodes Adami, Abra-			90, 34
hæ, Isaac, Iacob, Mosis	134, 25	Anima quomodo obligata cor-	
Angeli custodes hominum		pori	171, 26
	134, 20	Anima ratiocinatrix multas	
Angeli superiores nouẽ cho-		habet facultates	175, 77
ris disiuncti	133, 16	Animę facultatum quę substas-	
Anima accommodat se ad tẽ-		tia sit	175, 5
peramentum partiũ, quas mo-		Animę origo vnde sit Hippo-	
deratur	49, 15	crati	169, 18
Anima altrix & sentiens actu		Animæ pars naturalis sola im-	
sine corpore subsistere nõ po-		mortalis est reliquę, mortales	
test	77, 21		180, 5
Anima corporis legibus tene-		Animę partium substantia di-	
tur secundum Galenũ	170, 22	uina est	179, 34
Anima diuini cuiusdam cor-		Animæ substantia	169, 35
poris particeps	78, 1	Animæ substantia corporis	
Anima mundi	76, 7	expers	168, 14
Anima mundi vnde defluat		Animam esse actum corporis	
	127, 35	organici quomodo dictum sit	
Anima mundo indita à Deo		ab Aristotele	55, 23
	116, 30	Animam nihil aliud quàm ca-	

I N D E X.

- dor esse quomodo dictum sit à Galeno in lib. de tremore & rigore 168, 20
 Animam non esse corporis agentis instrumentum, sed corpus potius animæ instrumentum 57, 23
 Animam non procreari ex temperamento, & mixtione primorum corporum contra Alexandrum 57, 27
 Animal dictum est à defungēdis muneribus animalis 86, 34
 Animal moribundum refrigerat 57, 5
 Animalia ex putri materia procreata non ex quouis subiecto sine discrimine fiunt 69, 35
 Animalium venatu viventium enumeratio 289, 29
 Animalibus proprium atque designatum est alimentum 198, 8
 Animantium & stirpium feminibus vis diuina indita ad se propagandum 121, 30
 124, 33
 Antidoti selectæ diligenti observatione, quibus prudens medicus utebatur aduersus febres & morbos publicè grassantes 252, 26
 Αντιπαθῆ & σωμαθῆ 293, 2
 Antipathia unde nata sit 292, 32
 Apoplexia fit arterijs obstructis 269, 12, & 33
 Apprehensio, ratiocinatio & memoria causas habent præstantiores, quàm quæ rectè permissioni elementorum assignari possint 203, 33
 Apuleius de proprio unicuique demone 139, 10
 Aqua & terra patiuntur 148, 12
 Aqua quæ vaporario eluitur ex herbis & alijs medicamentis magnam vim habet 301, 30
 Argumentum à maiori quo ostenditur perfecta atque ex femine prodeuntia multo magis extrinsecus formam accipere quàm quæ ex putredine nascuntur 79, 27
 Argumentum aliud nitens probare formam nasci ex subiecto 60, 5
 Argumentum à theriacis compositione nitens ostendere formam suscitari à subiectis partibus 39, 27
 Argumentum de theriace dissoluitur 15, 40
 Argumentum aliud nitens ostendere dissimilari corporis formam compositam esse 28, 20

I N D E X.

- Argumentum cōtēdēs in se
mine quiddam venturæ for-
mæ contineri 72, 5 & eius solu-
tut o paucis post versibus
Argumentum contēdens ostē-
dere formam inesse semini
93, 13
Argumenta contententia po-
tentiam esse imperfectā quan-
dam formam 68, 30
Argumenta alia cōtendentia
potentiam esse quandā imper-
fectam formam 69, 26
Argumenta alia contenden-
tia quiddam formæ antea in
subiecto fuisse 71, 15 & eorū
solutio 72, 6
Argumenta nientia ostende-
re dissimularis corporis for-
mam compositam esse 29, 20
Argumentorum probare nien-
tentium aliquid animæ in se-
mine inesse solutio 75, 19
Aristoteles interdum in rerū
diuinarum cognitionem tran-
silit 109, 5
Aristotelis verba de semine
91, 18 & 27. & 92, 12
Aristotelis verba in li. de mun-
do, de ui numinis Dei perti-
nente per vniuersum mūdum
123, 17
Aristotelis verba in proble-
matibus de his, quorum ortus
facilis est 105, 26
- Arte vel fortuna quæ sint, pa-
gin. 10, 31
Arte chymistica nihil potest
simplex & purum secerni 303
15
Artes sceleratę eorum qui se-
in nephariam dæmonum so-
cietatem pactioibus obstrin-
gunt 140, 16
Arrhenicum & auripigmentū
in malignorum vlcerum cu-
ratione adhibentur 227, 3
Articulorum dolores in lue-
venerea 258, 24
Astringentia vtilia partibus
habentibus vsum toti corpo-
ri communem 210, 1
Attractio & nutritio similitu-
dine substantiæ fiunt 199, 29
Auerrhois statuit facultates
alias ab his, quæ à tempera-
mento emerferunt
Auerrhoę sententia de calore
nobis insito 57, 21
Autor & opifex rerū duplex
secundū Aristotelem 100, 13
Autumnus quare perniciosus
103, 5
- B.
- Basiliscus visū enecat 253,
11
Bilis à calore solo elemento-
rum fit 198, 23
Bonum quid appellat 127, 29
Bolus armena in pestilenti-

I N D E X.

bus morbis	311, 3	to dissimili, similes reddit, & idoneas ad eiusdem formę susceptionem	160, 7
Bubo & carbunculus ante febrem apparens pestem initio rem denuntiat	239, 23	Calor insitus accidens	192, 18
febrem verò apparens quid significet	ibidem.	Calor insitus cęlestis est, & eius rei demonstratio	189, 29
Bubo in inguine eorum qui lue venerea infecti sunt vnde	258, 5	Calor insitus diuinus à Galeno appellatus	194, 21
		Calor insitus non est acceptus referendus temperamento partium	56, 27
C.		Calor leonis maior quã struthocameli, non potest tamen ferrum atterere	197, 33
Cacodæmones curiosis hominibus multa ementiuntur	140, 29	Calor mitis in febre pestilente ostendit eam affinem nõ esse putridæ	240, 26
Caducæ res diuinitus condite sunt	120, 8	Calor nativus causa effectrix foetus	158, 18
Caducę res & mortales cęlesti virtute gignuntur & gubernantur	120, 10	Calor nobis insitus ex semine est	59, 5
Calidum trahit & frigus depellit quomodo accipiendum	199, 15	Calor quare ε'μφυτῆς dicatur	168, 34
& an solus calor qui ab elementis est alimentum atrahat eodem loco		Calor qui in femine est pro- portione respondet elemento stellarum	78, 5
Calculo hircinus sanguis valet	311, 30	Calorem nostrum foueri à calore qui in alimentis	260, 17
Calor ab elementorum temperatione natus, immoderatus perniciosus	198, 27	Calore cęlesti vita animantium & stirpium continetur, & eius rei demonstratio	191, 3
Calor cęlestis salutaris & vitę conseruator	198, 25	Calore sustinetur vita animalium	55, 30
Calor diuinus corroboratur à temperie, deprauatur auté ab exuperantia	198, 21	Calor rōtiūs formę cūstos	297, 28
Calor, & spiritus innatus partes substantiæ & temperamen-			

I N D E X.

Cantharidum vis deleteria nõ	aliò pertinent quàm ad ele-
perit tota vñtione	menta
256, 3	144, 27
Capillorum defluuium in lue	Cælum causa omnium corpo-
venerea	rum quæ gignuntur
259, 2	101, 14
Capitis dolor in lue venerea	Cælum confert formam
258, 25	153,
	12
Carnes recentes meliores se-	Cælum continuat quæ Deus
miputribus	proprijs operibus inchoauit
290, 8	123, 8
Cassia fistulæ cortex menses	Cælum elementum non ob-
promouet	noxium interitui
51, 6	102, 5
Cassia fistulæ medulla lenit	Cælum paret conditori suo
aluum	272, 19
51, 6	Cælum speciem in materiam
Causa diuina morbi quæ Hip	apparatam immittit
pocrati	123, 2
223, 9	Cælum tertium principium
Causæ efficiètes duplices	101, 12
146,	Cæli ciues Deo proximam cõ-
12	ditionem habent
Causa efficiens ratione prædi-	112, 33
ta multorum diuersorumq; ef-	Cæli vires diuinæ cur dicantur
fectum principium	ab Aristotele, Hippocra-
146, 13	te, Platone, Vergilio
Causa efficiens vnius effectus	123, 4
principium	in Cælo conuersio dulex
146, 17	102
Causa foetus generandi natu-	9
ra à Galeno dicitur	Cælestis caloris cõplures or-
159, 11	dines
Causa proxima procreatrix cõ-	193, 34
fert tantum habilitatem quan-	Cælestis conuersio causa est
dam	omnium quæ gignuntur & in-
164, 27	tereunt
Causa cur ventriculus multa	101, 15
non toleret	Cepa propèdes de tectis her-
209, 4	bescit
Causa vnica pestis efficiens	68, 23
237, 18	Ciceronis locus in Tuscula-
Causæ abditæ quæ sint	nis quæstionibus
196, 27	130, 34
Causæ corrumpentes	Cicuta sturnis cibus cuius rei
216, 32	causa occulta est,
Causæ duæ pestis preparato-	154, 34 &
riæ	
237, 19	
Causæ multorum euentorum	37

I N D E X,

- Cicuta homini pestifera cuius rei causa occulta est** 154, 34 & 37
- Circe venefica** 224, 31
- Cirumscrip̄tio loci facta in carne non sinit venenum intro subire** 210, 4
- Clysteris vs̄um vnde didicimus** 308, 2
- Cognitio & scientia rerum initio rudis** 143, 4
- Cognitio rerū diuinarū extra captum humanū est** 109, 9
- Cognitio rerum quāta in Deo** 112, 17
- Colico dolori cingulum ex lupi intestino valere** 311, 28
- Cōplures formas in eadem re potentiā esse** 47, 30
- Communes morbi simplices qui** 137, 8
- Communium morborum genera tria** 137, 8
- Cōpositio apta, p̄paratio necessaria ad formā recipiendā** 55, 9
- Concoctio deprauata est ab elementis** 198, 20
- Concoctio fit à cęlesti calore adiuta bono temperamento** 199, 17
- Configuratio cęlestis pestilentię causa** 191, 12
- Conformatio non nascitur ex corporis tēperamēto, sed ex diuiniōriq̄dā natura fluit** 45, 25
- Constitutio prima rerum omnium** 97, 5
- Contagiosi morbi qui** 227, 22 & 229, 22
- Contagiosi pestilentes** 227, 22
- Cōtagiosi simpliciter** 227
- Contagiosorum morborū curatio** 309, 26
- Cōtemplatio Dei vita** 112, 20
- Corpus vnum dicitur quāuis ex multis cōpositum** 31, 29
- Corporis compositi formam simplicem esse** 27, 5
- Corporis naturalis compositi subiectum est compositum** 43, 13
- Corporis nostri opifex Deus** 163, 4
- Corporum naturalium vires cęlestium viribus tenentur** 299, 27
- Corruptio celeriter propriam substantiam dissoluit** 216, 29
- Corruptio duplex** 218, 10
- Corruptio totius sustātę quę dicitur** 220, 1
- Corruptionis & putrefactionis discrimen** 216, 1
- Cruda maiorem vim habent quā cocta** 301, 6
- Cucurbitulę cum flāma largiore in ictibus venenatorum animalium** 310, 2
- Curatio intemperiei & putredinis diuersa** 217, 33

I N D E X.

- D**
- Danielis locus expositus 134
15
- Dæmon mendacij parens 141,
12
- Dæmon proprius colendus
est 139, 11
- Dæmon quidam Aegyptios
primùm literas docuit 137, 23
- Dæmon Socratis 138, 25
- Dæmonem vnusquisque vi-
uens habet 138, 20
- Dæmones boni vero modo
apparet 139, 33
- Dæmones ciuitatibus à Satur
no præfecti 138, 7
- Dæmones à Platone appellati
à Latinis distincti sunt ab of-
ficiis 136, 9
- Dæmones an toto mundo va-
gentur 132, 16 & 135, 22
- Dæmones immitti in corpora
hominum à maleficis homini-
bus 274, 11
- Dæmones mali phantastico
modo apparent 139, 35
- Dæmones qui 223, 15
- Dæmones quomodo ciecti
276, 21
- Dæmonum genus duplex 135
32
- De diuinis profanè loquen-
dum non est 109, 25
- Deleteria quædam quibusdam
partibus aduersantur 292, 19
- Deleteriorū vis opposita sub-
stantiæ alimentorum 291, 2
- Demarchus in lupum conuer-
sus 277, 19
- Dæmonum genus à Deo ho-
minibus præfectum 138, 12
- Democritus 143, 31
- Demonstratio qua ostenditur
elementorum formam esse
substantiam, pag. 17. vers.
15. 22, 13
- Demonstrationis omnis phi-
losophicæ initium non semper
ducitur ex principibus qua-
litatibus 286, 12
- Desiderata ad acrem disputa-
tionem 98, 24
- Deus cælum per se regit, ani-
mantia vero & stirpes cæli o-
pe 125, 2
- Deus condito cælo vim natu-
ralem impertijt, quæ nobis in
signa esset, & tempora 121, 26
- Deus omnium causâ 113, 12
- Deus omnium conseruator
121, 7 & 122, 6
- Deus nomine Theuth in egyp-
to inuenit arithmeticen, geo-
metriam & Astrologiã 137, 27
- Deus nullius rei similis 113
18
- Deus per omnes naturas diui-
sus est 120, 20 & 122, 28
- Deus quid Aristoteli 112, 24
- Deus rebus caducis vitæ sta-

N D E X.

cuſque cauſa	120, 25	Diuini nomine quid ſignificetur	194, 29
Deus rebus ſingulis vim pro-		Diuinitatem ineſſe animę par-	
creandi indidit	115, 7 & quo-	tibus mortaliſſ. demonſtratio	
modo indidit verſ. 3		180, 20 & 183, 7	
Deus ubi habitet	113, 25	Dogmatici	20, 21
Dei poteſtas ac vires	114, 1	Domini, verbo & ſpiritu cęli	
Deorum plena omnia	141, 19	conditi ſunt	118, 26
Deuteronomij locus expoſi-		Doto peculiari morbos expu-	
tus	134, 18	gnantia	311, 25
Diaſtolen & ſyſtolen nõ poſ-		Druyde Gallorum	135, 7
ſe elementorum qualitatib. af-		Dyſenteria, anno	248,
ſignari demonſtratio	200, 17	3	
Dictami vires à quo didiceri-		Dyſenterię, in populum graſ-	
mus	308, 3	ſantes diuinum aliquid habet	
Dierum decretoriorum cauſa		247, 2	
cęlo tribuitur ab Hippo. &		Dyſenterijs ineſt peſtilens	
Gal.	224, 2	quiddam	248, 3
Dij culti à vetuſtate, omnes		E	
cacodęmones erant ſecundũ		Echymata quę	249, 12
Porphyrum	139, 29	Echymata quę	228, 26
Dionyſij verba de choriſ an-		Effectus conſiſtentię à mate-	
gelorum	137, 17	ria	249, 24
Diſperſi morbi qui dicantur		Effectus qualitatum à tempe-	
218, 10		ramento	149, 24
Diſſimilaris corporis partes		Elephantiaſis ex contagioſo-	
eſſentiã differunt	25, 26	rum genere	262, 34
Diſſimilaris corporis imateria		Elephantiaſi ineſt venenum	
multiplex	25, 12	263, 33	
Diſſimilares partes ex quibus		Elephantiaſis nõ ex ſola atra-	
conſtent	160, 6	bile	263, 12
Diui Pauli verba in actis apo-		Elephantiaſis quomodo ſer-	
ſtolicis expoſita	122, 9	pat in corpus	226, 32
Diuinum in morbis Hippo.		Elephãtiaſeos deſcriptio	263
quid	222, 22		
Diuinũ quid antiquis	223, 12		

I N D E X

- ab Elephantiasi sanati multi** Auerrhoë pag. 19, 2 & 82, 23
per prophetas 276, 17
Elementi forma, qualitas est stâtię cōtra quā sentit Alexan-
Galeno, pag. 18, 24
Elementi materia simplex 24,
 34
Elementi vnus materia non gui generis esse secundum
fatis compositis corporibus gi Auerroidem 19, 2
gnendis pag. 12, 26
Elementa quatuor cedunt in Elementorum materię non
compositorū materiã 153, 9
Elementa omnia efficientia prius inter se vinctę cohærent
Aristoteli 149, 5
Elementa non euanescent in quàm ad extremum exiguę
teritu rerum 46, 1
Elementa non pereunt in per fuerint 49, 17
mutatione aut interitu rerum
pag. 13, 11 Elementorum qualitates totę
 per per totas miscentur 49,
 15
Elementa priusquam conflu- Elementorum mistorum tem-
ant ad procreationem natura peratura est in qualitatum ge-
lis corporis materiam formã, nere 48, 23
& qualitates habent 20, 29
Elementa vel exquisitissimę Emplastra ex porro, cæpa, al-
mixta non possunt conforma- lio, sinapi & thapsia in ictibus
tionem aptam corpori, neque venenatorum animalium 310,
sensum, neque motum con-
ferre 56, 8
Elementa veluti recipratio- E³ μψυχαστις & μετεμψυχαστις
ne facta ad suas naturas rede- 170, 17
unt pereunte corpore compo-
sito 45, 35
Elementorum formę sunt na- E³ ὁσμῶσι vnde fiât 228, 17
turę ancipitis inter synceras & 229, 11 & eorum enumeratio
qualitates & formas compo- ibidem, &
sitorum corporum secundum E³ ἰτελεῖα quid secundum
 Alexandrum 45, 12
quiddam inesse E³ ἰτελεῖα quid sit secundū
 quosdam 62, 4
Epidemię simplices vnde fiât
 228, 15
Epidemijs morbis occultum
 quiddam inesse 248, 16
 E³ π-

I N D E X.

Ε' πιδιμι'ων cause & paulo post	232, 6	Exanthemata cur pueris fami- liaria	244, 42
Ε' πιδιμι'ων & pestilentium morborum differentia	232, 20	Exanthemata non esse rcli- quias menstrui sanguinis	243,
Ε' πιδιμι'ων morborum diui- sio	228, 6 & 16	73 & pag. sequenti	
Ε' πιδιμι'ων simpliciu' enume- ratio	229, 4	Exanthematum causa	244, 17
Epilepsia omnis à veneno in- tus genito	230, 6	Exanthematum descriptio	245, 2
Epilogus matutine' disputatio nis	153, 9	Exanthematum & cetyma- tum discrimen	245, 14
Epithymum atram bilem at- trahit, cuius rei causa occulta est	254, 31 & 32	Excrementorum corporis for- des efficiunt, vt calor qui in eo inhabitat cælestis esse nõ pos- sit secundum Auerrhoen, & huius rei dilutio	193, 9
Essentia rerum ignote' effi- ciunt vt formas elementorum inseparabilium qualitatium no- mine appellemus pag. 24 10		Exemplo ostenditur formam simplicem non posse emer- gere ex subiectis partibus corporis	38, 4
Essentialis differentia non po- test ex accidente constitui pa- gin. 23, 29		Exemplaria apud Dionysium Aereopagitam	118, 29
Eusebij verba de vi generandi cælo insita	119, 3	Exercitus locustarum conuo- lans in Galliam, & Italiam	239
Ex cantharidibus emplastra in ictibus venenatorum anima- lium	310, 4	13	
Ex Gaiaco potus in lue vene- rea	260, 29	Experiendi certa ratio	308. 4
Ex simplici nihil nisi simplex fit pag. 12, 14		Experimentum quare fallax ab Hippocrate dictum fit	307, 23
Exanthemata que' 245, 14 & eorum descriptio, pagin.		Explicatio vere' originis for- marum substantialium	94, 18
22		F.	
		Facultas quid sit ostensio si- militudine	185, 5
		Facultas ad aliquid dicitur	179, 18 & 195, 22

I N D E X.

- Facultas causa effectrix** 173
 29
- Facultas retentrix vteri à calo** 247, 20
re cælesti 199, 3
- Facultas temperamentì pro-**
prietatis 175, 27
- Facultas ventriculi contentrix** 31
à cælesti calore 198, 32
- Facultatis substãtia in quo po-**
sita 175, 31
- Facultatem animã vocat A-**
uerrhois 178, 31
- Facultates primæ** 283, 4
- Facultates tot sunt, quot actio-**
nes 177, 6 & 174, 32
- Facultates tot sunt, quot cau-**
sarum efficientium differentiæ
 179, 24
- Facultatum à tota substantia**
fluëtium ordines multi 282
 27
- Falsã quorundam opinio, quo-**
modo rei cuiusque forma de
potentia materiæ educatur
 61, 30
- Fascinatio visu, & huius causa**
 273, 34
- Febris sudorifica exanthe-**
mibus affinis 246, 7
- Febris sudorifica in epheme-**
ris numeranda est 19, 15
- Febris pestilentis symptoma-**
tum enumeratio 241, 23
- Febris sudorificæ descriptio,**
 246, 7
- Febres acutæ in populum graf-**
santes diuinum aliquid habet
 247, 20
- Febres aliam causam quã pu-**
tredinem habentes 250, 27
- Febres omnes ex bile** 252
- Febrium intermittentium ma-**
teria in visceribus 253, 3
- Febrium omnium intermit-**
tentium genus salutare 249
 13
- Fictrix causa cur in particu-**
lis permaneat ratio 183, 33
 & 184, 4
- Fœtus formatur à vi quadam**
potentissima extrinsecus ap-
pellente 158, 5
- Fœtus in vtero nutritur purif-**
fimo sanguine 244, 7
- Fœtus comes putridinis** 216
 22
- Forma a cælo** 296, 9
- Forma compositi simplex sim-**
plicium partium formas inte-
gras & incorruptas in toto
coercet, 30, 33
- Forma cõpositi corporis sim-**
plex & similis & per omnes
partes fusa est 48, 6 & eius
rei demonstratio eodem lo-
co
- Forma cuiusque est simplicif-**
sima 84, 27
- Forma cuiusque substantiæ**

I N D E X.

naturalis substantia est pag.	17, 21	corporis velut officinam habet	27, 29
Forma est que tota essentiam largitur pag.	22, 26	Forma simplex totius non potest ex subiectis formis emergere	61, 17
Forma fit & perit pagin.	11	Forma simplex diuina est	154, 13
10		Forma simplicissima & imperfectissima que	27
Forma geniti non fluit à parentibus	85, 10	19	
Forma momento in materiam immigrat	97, 11	Forma tota semini statim indita est à genitore secundum Theophrastum	85, 21
Forma natura, simpliciter dicitur ab Empedocle	47, 2	Forme actiones sub sensum cadunt	154, 25
Forma non ante actu est quam sit perfectionem consequuta secundum Alexandrum	81	Formam agere, demonstratio	149, 27
10		Formam agendi esse principium, demonstratio	151, 11
Forma non est vis ex subiectarum partium naturis profecta	32, 1	Formam & animam non esse harmoniam	56, 29
Forma non consummatur paulatim, sed subito tota in subiectum concedit	71, 6	Formam non posse ex subiectis formis prouenire etiam si totius composita forma statuitur, demonstratio	39, 25
Forma omnis simplex nec composita est ex subiectarum partium formis	30, 7	Formam non posse esse ex solis simplicium formis siue simplex siue composita sit totius forma	41, 6
Forma perfectissima que	27	Formam non posse proficisci à temperatione corporum, demonstratio	60, 32
26		Formam que semini inest non obtinere mediam naturam inter substantiam & accidens,	
Forma propria similium partium que sit secundum Auerroen	192, 27		
Forma que ab arte est, substantia non est, sed qualitas	pag. 21, 2		
Forma quo perfectior est, eo perfectiorem & instructiorem			

I N D E X .

ostensio	82, 10	riarum qualitatum confusio,
Formam rei cælitus demitti	pag. 19, 11	
Galenus affirmat & eius ver-		Functio occulta quæ fit 196, 10
ba lib. xvij. de vsu partium	131	Functio omnis animalis calo-
5	164, 5	ri cælesti assignanda est 201
Formam totius diuersum quid		15
dam esse à partium formis,		Functiones diuinæ quæ appel-
demonstratio	44, 20	landæ 196, 7
Formam vnã compositi esse		Functiones Plurimæ in nobis
oportere demonstratio	24,	ex occultis causis sunt 195,
	30	27
Formæ vnius & simplicis non		Functiones, quas oculis cerni-
sunt plures gradus perfectio-		mus, diuinæ sunt 196, 4
nis	83, 4	Functiones variæ, & diuersæ,
Formam educi de potètia ma-		ex partium, quibus anima in-
teriæ quid sit, & Simplicij ver-		fusa est, differentia proficiscun-
ba de hac re	61, 13	tur 49, 5
Formæ elementorum mediã		Functionum quæ ab occultis
habent naturam inter substan-		causis & manifestis procedunt,
tiam & accidens secundum		explicatio 196, 34
Auerrhoen	82, 22	Fungi, Arrhenicum, auripig-
Formæ, primæ quæ substantiæ		mèntum & similia venena in-
rerum omnium de cælo ducú-		firma 127, 3
tur	101, 1	Frigida & styptica in morbis
Formarum multi ordines	27	pestilentibus vtilia 310, 27
	12	Fructuum procreatio & incre-
Formarum non alia mistio est		mentum cælesti calore fit 188
quã materiarum	27, 19	29
Formarum origo diuina est		G.
	108, 20	Galenus fatetur se nullã vali-
Formarum origo qualis sit &		dam rationem de corporis
vnde	85, 9	structura inuenire potuisse
Formarum quæ in elementis		163, 29
coitio falso creditur ab Alexã		Galenus fatetur se nescire ani-
dro eo modo fieri quo cõtra-		

I N D E X.

me suastantiam	170, 29	Gignendę formę ne minium quidem ante in materia fuit	68, 12
Galenus in quo disidet à Mo se & Platone, de rerum creatione	162, 17	Gonorrhoea in lue venerea	258, 7
Galenus vixit tēporibus Alexandri Aphordisiensis pagin.	18, 21	Gradu definiuntur facultatū ordines	282, 27
Galeni verba de vi illa fistrice in singulis animalium particulis permanente & eas ad suum opus excitante	182, 33 & 180, 27	Grauedo anhelosa pestilens erat	247, 7
Galeni verba de anima, & de spiritu in ventriculis cerebri contento lib.7. de placit. plat. & Hipp.	167, 10	Græci ex Aegyptijs & Hebręis multa didicerunt	119, 19
Galeni verba de causa pulsationis quę in venis fit expenduntur	174, 2	Gubernacula regionum mūdi distributa dęmonibus	136, 33
Galeni verba de fœtus formatione expensa	157, 10	Gymnosophistę ludorum	135, 8
Galeni verba de substantia facultatum expenduntur	173, 16	H.	
Galeni verba lib.15. de vsu partium & 9. de placitis Plat. & Hipp. exposita	164, 21	Heraclitus de Dijs etiam in casa furnaria	131, 30
Galeni verba de conformatrice anima contenta in semine & à parentibus proueniēte in fœtum	183, 21	Heraclius lapis allio perunctus facultatem trahendi ferri amittit	178, 15
Galeni verborum de semine expositio	159, 1	Heroës	136, 14
Genus perfectiorum viuentium imitationem desiderat ampliores	107, 9	Heroës Platonis	136, 16
		Hippocrates	143, 32
		Hirundinum cinis anginę valet	311, 27
		Homo cur hominem generet. equus equum	165, 4
		Homo proxima & continens causa efficiens geniti hominis	106, 29
		Humanarum rerum administratione angelis demandata	134, 15
		Hidrargyrus peruersa	261, 17

I N D E X .

- Hidrargyrus frigida 261, 5
 quatenus iuuet. luc. venerea
 infectos pag. ead.
- Hidrargyri vapor emollit
 nervos 212, 25
- Hydrargyro curati recidunt
 in luem veneream 261, 28
- Hydrargyrum non adhiben-
 dam in venerea luc. 261, 15
- Hydrophobia quis morbus
 227, 27
- I.
- Ibis in Aegypto dicata Deo
 cuidam 137, 26
- Icterus magica arte sanatus
 278, 15
- Idea comes indiuidua bonita
 ris 128, 2
- Ideæ Platoniorum 153, 28
- Idearum Platonis explicatio
 126, 10
- Idearum differe ntię vnde di-
 manent 128, 5
- Ἰδιότητες ἀρχῆς τοῦ 153, 5
- Ignis & aer agunt 148, 12
- Immoderatę materię differen-
 tię 212, 10
- Immoderatio materię mor-
 bus partis similaris, 119, 19
- In exanthematibus interiora
 papulis manantibus scatent
 145, 32
- In febre ardēte aliud est quā
 putredo 217, 20
- In pestilente febre adhiben-
 da quę totius substātiae pro-
 prietate veneno aduersa sint
 & eorum enumeratio ibidem
 243, 6
- In pestilente febre frigida &
 adstringētia adhibienda 136, 16
- In pestilente febre media pre-
 scribenda 143, 17
- In pestilente febre quādo mit-
 tendus sanguis 242, 10
- In pestilente febre si corpus
 fuerit purum quare non mit-
 tendus sanguis 242, 17
- In pestilente febre valida pur-
 gatio fugienda est 243, 1
- In paraly si est etiam nerui ob-
 structio. 103, 3
- Locus de lapillo aduecto ex In-
 dia 286, 30
- Incōmoda multa sequuntur
 si forma ex subiecto nascatur
 57, 18
- Inductio qua ostenditur for-
 mam toti essentiam largiri
 pag. 23, 6
- Intelligentiæ etiam inferiora
 generandi & gubernandi vi-
 res habent 115, 27
- Intemperies putredinem co-
 mitatur 217, 13
- Interpretatio verborum Afi-
 stotelis de semine 93, 25
- Interpretatio plenior Aristo-
 telis de rerum & formarum
 origine 100, 1

I N D E X.

Yuuenis à Dēmonē obfessus 274, 16 υδίστον υ'ρετ ός	228, 31	tius substantiæ Lues venerea proprijs antido- tis curatur Luis venereæ virus serpit in corpus humore deducente	220, 6 262, 10 216, 33
L.		M.	
Labruscę floris extrema in ambitu foliorum refrigerant, quod inter hæc medium nasci tur adurit	51, 9	Ma i asciscunt dēmonū opē	276, 27
Lapis philosophicus quis 305, 2		Magnes ferrum attrahit cuius rei causa occulta	154, 30 & 35
Lares	136, 12	Mali punici cortex calidus	51, 2
Larę	136, 13	Mali punici interanea frigida	51, 3
Leges in magos	278, 7	Manifestorum aliquot totius substantię morborum enume- ratio	229, 32
Luenterię in populum graf- fantes diuinum aliquid habent	247, 21	Marcor consequitur putrefa- ctionem	216, 25
Lemures	136, 15	Materia elementorū simplex pagin. 12, 20	
Leporis coagulū appositum conceptum retinet	51, 16	Materia & forma non gene- rantur	94, 28
Leporis osiculum quod in poplite est arenulas deturbat	51, 14	Materia formę primum fun- damentum pag.	11, 11
Leporis pilus hęmorrhagiam sistit	51, 16	Materia natura dicitur pagin.	11, 7
Leporis pulmo asthmaticos iuuat	51, 14	Materia perpetua est pagin.	11, 23
Leporis sanguis calculum cō- minuit	51, 14	Materia πρῶτερον 103, 15	
Locus Diui Iudæ de demo- nibus in epistola	133, 9 & 134, 35	Materia quid	17, 6
Locus Isaię de dēmonibus	133, 3	Materia receptaculum omnīū vicissitudinum	17, 12
Loci apud Galenum ostendē tes morborum aliquē esse to-			

I N D E X.

Materia rerum naturalium, ex quatuor elementis cōstat pag.	35, 11	Metalla lapides & stirpes essentię sue formam à cęlo habent	104, 30
Materię similis partis ad virium robur confert	16, 35	Methodici	144, 7
Materia substantię rationem & genus obtinet pagin.	17	Mistionis falsa opinio pag.	18
Materię vires & qualitates quę dicantur	148, 35	Mistionis vera ratio pag.	18
Mathematicorum mos pag.	14, 24	Mistio vera pag.	14
Matthæi locus expositus	21	Morbis totius substantię, aliquando solitarius, aliquando complicatus alijs effectibus	222, 19
Medicamenta curandis morbis idonea vnde petantur	9	Morbis totius substantię profligatur medicamentis tota substantia cōtrarijs	307, 1
Medicamenta benigna aliquando in alimentum cedūt	292, 6	Morbis totius substantię occultus	219, 1
Medicamenta proprias partes purgantia	292, 23	Morbis totius substantię duplex	225, 6
Medicamenta purgantia media inter alimenta & deleteria	291, 10	Morbis totius substantię duplex	218, 12
Medicamenta quomodo ducantur de potentia in actum	67, 27	Morbis totius substantię manifestus	218, 10
Medici non solum proprietates statuere coguntur sed etiā philosophi & Grammatici	155, 6	Morbis totius substantię	215, 26
Meninges cerebri dissolutę quę non tolerant	209, 4	Morbi ex veneno contracti curatio	310, 12
Mens, diuina intelligentia	128, 7	Morbi ex putredine sunt totius substantię morbi	218, 1
		Morbi sanati magicis et superstitionis	272, 8
		Morbi totius substantię quibus tribuantur ab Hipp.	221, 13

I N D E X.

Morbū trans naturam	273, 3	lium & strpium peocreaciones
Morbi totius substantię	217, 15	Et Aristotelis verba de hac re
Morborum a veneno intus ge-	65, 13	
nito excitatorum enumera-		Natura ex homine tam fabrè
tio	230, 3	facto tanquam ex absolutissi-
Morborum species suas anti-		mi operis exemplari de se exi-
dotos habent	311, 30	stimationem fieri voluit 28, 10
Morborum vulgarium causa		Natura duplex pag. 11, 7
abditā	223, 1	Natura non est consilij & ra-
Morbos inferri à cacodæmo-		tionis particeps 241, 34
ne Dei permisso	273, 4	Natura pura simplex mente
Morbos inferri hominibus; à		sola comprehenditur 192, 18
maleficis	273, 6	Natura quæ in spiritu est re-
Mortalia omnia quę in mun-		spondet elemento stellarum
do sunt à sua quæque idea su-		187, 28 & 188, 14
stinentur	128, 13	Naturam esse, vnum ex notif-
Motus & actio primum tri-		simis pag. 10, 20
buitur formæ	150, 13	Natura quæ sint pag. 10, 31
Mundus à Deo factus secun-		Naturalis spiritus & animę
dum Aristotelem	114, 18	licet sit vnus fons, varia tamē
Mundi anima formarum da-		hec sunt pro partium varia
trix	129, 35	natura 48, 29
Mundus an à Deo genitus,		Naturalia vt animalia, stipes
an æternus	114, 14	& alia naturâ non sunt sed à
Mundus duplex Aristoteli		natura pag. 11, 2
111, 23		Nepita felibus grata 293, 12
Mundus inferior superis con-		Nero magicarum artium stu-
uersionibus continuatus est		diosus 276, 30
104, 4		Nihil est in rerum vniuersita-
Mundo inesse animam demō-		te cui non sit simile 282
stratio	128, 34	15
Mundum genitū esse quibus		Nomenclatio eadem duorum
probet Plato	116, 4	corporum causa non est cur
N.		illa eadem specie ccontinean-
Natura duplex est in anima-		tur 50, 17

I N D E X.

Noσεων ἀποκρίσις .i. morbida ex cretio apud Hippo 221, 11 & 224, 24	Fullus excluditur 68, 26 P.
Nutriendi & sentiendi prin- cipia, cum diuino corpore id est spiriau inuchuntur 78, 20	Πανθ' μιῶν morbi, πα' γκονῶν qui 228, 5 πλ. θ' μιῶν simplices qui 184 εἶονυ causa 228, 6 ἰσθ' μιῶν causa communis 228, 14 & 230, 4 πλ. θ' μιῶν morborum diuifio 228, 6 Πλ' ἑμιῶν .simplicium enu- meratio 229, 15
Obstruētio causa putredinis 216, 15	Partis nota substantia quæ di- catur 210, 19
Occultæ proprietates quæ, 282, 33	Partes corporis proprijs gau- dent alimentis 292, 14
Occultorum morborum cau- sæ 225, 26	Partes emortuæ stirpis non sunt eiusdem formæ εἰσθ' οῦν 52, 24
Occultorum morborum dif- ferentię vnde sumātur 227. 15 & 30	Pattes θμοι μεσῆς non miscen- tur 38, 16
Ophthalmię in populum graf santes diuinum aliquid habēt 247, 25	Partes organice ex quibus cō- stent 54, 21
Opiū amarum 286, 20	Partes simplices singulæ suis formis insignite sunt 43, 18
Ortus principium à creatore 162, 17	Pattes simplices 43, 18
Omnis ortus rerum à cæli fe- minibus 128, 24	Partes sunt veluti internuncij ac paranymphj, quibus fe- liciter coit formæ cum toto coniugium 54, 9
Ortus & interitus rerum à mo- tu contrario summi cæli cir- cumastioni 102, 14	Partium formæ sunt prepara- tio quædam ad formam sim- plicem totius 53, 26
Ossa cariōsa eorum qui lueve- nerea infecti sunt 159, 2	Partibilia omnia, materia Ari- stotelis 149, 9
Ossa crurum morbo reddita mollia 212, 17	
Ossa mollia suo vigori restitu- ta vsū balnearum naturalium 212, 21	
ex Ouo, solo fornacis tepore	

I N D E X.

- Pœoniam nõ valere aduersus epilepsiam solis qualitatibus
 294, 5
 Penates 136, 11
 Perfectio est accidens, forma vero est substantia 62, 30
 Perfectionem non esse rei formam 62, 22
 Perfectiora animalia à cœlo gignuntur, feminis interuentu 105, 22
 Perfecta omnia ex semine procedunt 58, 16
 permistio & temperamentum quo inter se distent 147, 19
 Peste correptus halitu solo aut excrementorum expiratione absidentes labefactat
 241, 15
 Pestilètia grauior vbi & quo tempore 237, 19
 Pestilentia hyeme interdum incipit & ætate debuit 233
 16
 Pestilentia solos boues iugulans, solos iues & solas oues: & quo tempore sæuierit 235, 5
 Pestilentia magnum estum habet 233, 13
 pestilentie obnoxios homines reddens constitutio nos latet
 238, 6 & vers. 18
 Pestilentie vniuersiusque peculiaris quædam commistionis ratio 236, 24
 Pestilentie omnis causa occulta est 236, 1
 Pestilentie opportuna loca maritima austro obiecta 237
 31
 Pestilentie qui homines opportuni 237, 34
 Pestilentie immaniter sequentes 234, 5
 Pestilens febris quando putridæ febrim implicatur 242, 15
 Pestilens febris nullam affinitatem cum hæctica habet 241
 2
 Pestilens febris quam longe differat à caussa & hæctica febre 240, 34 & tota pag.
 Pestilens febris mitior labe in humores permanente 239, 29
 Pestilens febris quibus signis ab ardente dignoscatur 238
 22
 Pestilentis febris descriptio 239, 1 & pag. sequenti.
 Pestilenti febre correptorum quare vrinæ sanis similes 241
 28
 Pestilentes morbi consueti 60
 28 & eorum catalogus ibidem 228, 22
 Pestilentes insolentes qui, & eorum catalogus 228, 27
 Pestilentium morborum curatio 309, 23
 Pestilentialis ophemera om-

I N D E X.

nium pestilentium pernicio- sis: ma 47, 18 & eius signa ibidem. 239, 10	tio quædam materiæ insidens & verba Alexandri de hac te 60, 35
Pestifera multa hominibus à cæ- lo 272, 16	Potentia formæ quid 59, 17
Festifera omnia, deleteria, & venena morbi totius substan- tiæ occulti 218, 30	Potentia naturalis vel impo- tentia 60, 17
Phalangij & scorpionum venenum expeditius serpit 255, 2	Potentia nõ est forma 68, 12
Philosophia quo tempore na- ta & nomen suum adepta est 143, 23	Potentia nunquam ita perfici- tur, vt in formam degenetet 62, 33
Philosophi veteres nõ omnium rationes ab elementis petiue- runt sed quorundam 255, 32	Potentia patienti 60, 28
Philosophandi duo genera 143, 30	Potentia rei naturalis suo opte impetu ad formam progredi non potest 59, 17
Physici vnde dicti pagin. 10, 22	Potentia feminis nulla ratio- ne potest in formam transire 63, 23
Piper emortuum calidum etiã 190, 22	Potentie significationes 60 10
Platonis sententia de Ideis 126, 27	Potentiam inesse quid 47, 18
Platonici paucis mutatis Chri- stiani fiunt 119, 17	Potentiarum ordo à faculta- te feminis & à feminis e iacu- latore dependet 97, 28
Platonis verba quibus conten- ditur animam ante corpus fu- isse 73, 27	Potestas agendi quid dicatur Aristoteli 177, 21
Pleuritides in populum graf- santes diuinum aliquid habent 247, 22	Prægnantem esse animam quo- modo intelligendum est apud Platonem 89, 27
Potentia non est ad genus sub- stantiæ referenda 68, 12	Præparationes ad formam re- cipiendam sunt destinatæ 56, 5
potentia est veluti præpara- tuebatur 143, 16	Præparatio corporis varia & multiplex 97, 22
	Prima ætas effectus tantum in tuebatur 143, 16

I N D E X

- Principium omnium diuinū est 182, 27
- Principium quod inest semine nihil aliud est, quam potentia quedam in semine ad excipiendam formam 93, 13
- Proprietate substantie celorum & syderum, quare intelligentie dictae 115, 12
- Proprietates occulta unde manent 302, 3
- Proprietates occulta interdum admittitur à Galeno 156, 14
- Proprietates rei quomodo à Themistio appelletur 177, 32
- Proprietates substantie infirmior in aqua que elicitur vaporario, efficacior in oleo 303, 30
- Proprietatis nomine quid intelligatur inuestigatio 176, 20
- Proprietatis occultae timide fit mentio à Galeno 156, 4
- Proprietatem accidens esse 297, 15
- Proprietates in substantia insident & eius spiritu 300, 20 & 302, 9
- Proprietates inuestigande 312, 4
- Proprietates occultae 154, 35
- Proprietatum & formarum origo 295, 28
- Proprietatum cognitio prestantissima 311, 34
- Putrefactio quid 216, 17
- Putredo non vna causa epidemion 219, 1
- Putredo totius substantiae morbus 217, 13
- Putride constitutionis causa quae 233, 20 & quo differat à pestilenti constitutione ibidem
- Putridae constitutionis effectus 234, 23
- Fustulae cur nunc nullae in venerea lue 260, 10
- Fustulae & vlcera ubi fere primum existant in lue venerea 257, 34
- Fustulae & vlcera vaporem exhalant, qui admissus in venam cauam & arteriam, sanguinem & spiritus labefaciat 258, 2
- Fustulae liuidae, & rubentes in venerea lue 258, 8
- Q.
- Quale oporteat esse corpus in quo anima recte ratiocinari & intelligere possit 172, 7
- Qualitas in substantiam metari non potest 63, 6
- Qualitas non agit primo & per se 64, 9
- Qualitates duae agentes 148, 7

I N D E X .

- Qualitates duę patientes 148
8
- Qualitates contrarię non trā
seunt in se mutuo 147.20
- Qualitates instrumenta natu-
rę 150, 6
- Qualitates primę elemento-
rum miscentur καὶ θ' α' λου pag.
18, 30
- Qualitates secundę 283, 9
& quare sic dictę ibidem.
- Qualitates secundarię 148.33
& 35
- Qualitates secundarię unde
149, 11
- Qualitates sunt organa 159
30
- Qualitates superiores in per-
missionem, omnem temperamē
ti efficientiam sibi vendicant
146, 35
- Qualitates tertię à tota sub-
stantia 283, 13
- Quartana cur raro bis eundē
prehendat 251, 15
- Quartana interdum annos 4
durās 252, 15 & causa ibidem
- Quartana simplex duplex &
triplex ex impuro corpore
proprijs antidotis depulsa
252, 2
- Quartana, & lue venerea si-
mul laborans 251, 2
- Quartana soluta corpus in-
terdū impurū manet 251 28
- Quartanę in populūm graf-
fantes 249, 30 & earum cau-
sę occultę 250
- Quę absurditas consequatur
eorum sententiam qui rerum
genera ex officijs distingunt
84, 2
- Quę absurditas consequatur
eorum sententiam qui affir-
mant semini ineffe formę es-
sentia sed gradus imperfectio-
ris 81, 14
- Quę aquas inficiant 231, 7
- Quę portentosa consequatur
eorum sententiam qui non in-
tel ligunt quo sensu dictum il-
lud à Platone sit, animam præ-
gnantem esse 90.5
- Quinta essentia quomodo
fiat 304.10
- Quod accidit rei sua specie
perfectę accidens est 43, 33
R.
- Rabidi hominis descriptio
254, 28
- Rabie correpti permulti ex
esū lupi seuioris 255.30
- Ranunculi esus ranis, buffoni-
bus, lacertis, & serpentibus,
293, 12
- Rarum, densum, laxum & ad-
strictum quomodo hic intelli-
gantur 213, 3
- Ratio extrahendi feminis ab

I N D E X.

auro	305, 20	posse ostensio	86, 24
Rhabarbarum bilem trahit		Semen animatum secundum	
cuius rei causa occulta est	154	Platonem	86, 27
31 & 32		Semen apparat tantum mate-	
Res quomodo corrumpatur		riam rebus gignendis	123, 1
219, 25		Semen est opifex	58, 19
Rerū cōuersio fit in ab aliquo		Semen est velut excellenti sa-	
perpetuo ac superstate pag. 11		piencia præditum	58, 23
21		Semen nihil generat sine cęlo	
Rebus aliquid diuinum inef-		122, 33	
se demonstratio	153, 25	Semen simpliciter natura ali-	
Recidua luis venereæ qualis		quando à Galeno dicitur	
262, 5		Seminis crassior substantia cor-	
Relaxantia fugienda in his		pus geniturę ab Aristotele ap-	
partibus quæ vsum communē		pellatur	78, 15
toti corpori habent	209, 32	in Semine principium est per-	
Remedia anicularum aduer-		petientis non minus quàm a-	
sus febres	252, 6	gentis motionis. & Simpli-	
Remediorum trans naturam		cij verba de hac re	70
differentiæ	176, 15	11	
Restingentia venenum dote		Semina rationum & vis gi-	
communi	311, 22	gnendarum rerum sparsa in	
S.		cęlum 117, 5 locus Platonis	
Sagæ quid efficiant	274, 4	in Timæo eodem loco	
Salutaria multa homini à cę-		In feminarijs nihil est formæ	
lo	292, 19	eorum quæ ex his nascuntur,	
Sanatio quæ à dæmone effi-		70, 18	
citur ficta est	278, 22	Sempiternitas re vera Deus	
Sanatio perfecta occultorum		est	12, 5
morborum quibus complea-		Selenites sanguinem sistit	293
tur	311, 19	5	
Scarificatio altius impressa in		Siccitas retentionem iuuat,	
ictibus venenatorum anima-		199, 3	
lium valet	309, 36	Similaris morbus quid	206.1
Semen animatum dici non		Similaris corporis materia cõ-	

I N D E X.

stat ex elementis	25, 4	perferenda apta	209, 19
Similaris pars tria in se continet	206, 25	Soliditas partium corporis vnde fit	209, 19
Similaris pars tribus completur	210, 26	Species similis cuiusq; partis erūpit in suū actū & perfectionē totius interitu	47, 10
Similaris partis actio, quam formæ tribuitur, tamē sine temperamento & eius materia nihil quicquam effectura est	208, 9	Species non educitur ex potentia materiæ, sed extrinsecus illabitur	98, 1
Similaris partis tria morborū genera	210, 35	Spectra varia in speculum vi verborum deducta	140, 35
Similaris partis tria morborū genera esse demonstratio	205, 5	Spiritus aliquid diuersum à corpore & humoribus	186
Similaris partes ex quibus cōstent	159, 35	Spiritus animalis. animę organum	168, 6
Similarium partium essentiam ab alio ducit Aristoteles, quā ab elementorum temperamēto	160. 15	Spiritus Aristoteli quid	187
Similarium partium tria morborum genera	205, 5		2
Similarium partiū triplex sub stātia secundum Galenū & huius sentētiæ expositio	207. 17	Spiritus æthereus & diuinus nexūs corporis mūdi & eius animæ	130, 7
Similaribus partibus sua est materia	206, 26	Spiritus corporis omnium uentium diuini sunt	186, 1
Sol aduersis corporibus lumen impartit	126. 26	Spiritus diuinum corpus est in quo calor ipsaque natura quæ animę substantia putatur, constituitur	78, 10
Sol & homo generant hominem	95, 32	Spiritus impetum faciens, Hippocrati	186, 19
Sola putredo non præparat corpora ad pestilentiam	238. 9	Spiritus in quo calor constituitur, semen appellatur ab Aristotele	78, 13
Soliditas corporis ad omnia		Spiritus medium inter corpoream substantiam & incorpoream	186, 22
		Spiritus	

I N D E X.

Spiritus mundi rector	125	sa occulta est	154, 32
14		Struthiocamelus totiusessen-	
Spiritus mundi totus athe-		tię natura ferrū exterit	210, 14
reus	130, 18	Substantia & facultas quo-	
Spiritus quid sit	186, 9	modo differant	178, 2
Spiritus naturę quid	186	Substantia non intenditur ne-	
37		que remittitur	83, 6
Spiritus naturalis, vnicus &		Substantia omnis quę sensi-	
simplex in genere animanti-		bus apprehenditur ex subie-	
um & stirpium est	48, 13	cto & forma constat	24, 28
Spiritus omnia calore fouet		Substantia suis facultatibus a-	
125, 17		git, 176, 32	
Spiritus per totum fufus prę-		Substantię facultatū tot sunt	
paratio necessaria ad formam		quot animę partes	179, 23
recipiendam	55, 26	Substantię proprietās à Gale-	
Stercus albi canis anginę va-		no probata in multis locis	
let	311, 26	285, 27	
Stirpes aliquid habent loco		Substantię proprietās latissi-	
cordis & quo loco id est	49	me patet	288, 30
22		Substantię proprietās ratio-	
Stirpes & animantia speciem		ne demōstrari nō potest	286, 2
habent opificem actionum,		Substantię similitudo causa	
quas obeunt	45, 1	pręcipua tractionis	284, 15
Stirpes sursum & deorsum		Substantię similitudo in ali-	
portiguntur	41, 20	mentis	289, 4
& animantia sursum & deor-		Substantię totius corruptio	
sum porriguntur	ibidem	duplex	218, 10
Stirpium partes viribus con-		Substātię sūt vt numeri	84, 27
trarijs pollentes nos aliunde		Substantiarū ordines	295, 16
afficiunt quām ab altrice ani-		Supera illa corpora quomo-	
ma	52, 18	do hęc inferiora gubernent	
Strangulatus vteri à veneno		109, 8 & pag. sequente	
intus genito	230,	Superioris mundi descriptio	
Struthiocamelus ferrum co-	5	111, 25	
quando atterit cuius rei cau-		Superstitiosa & magica adhi-	

I N D E X.

- bita morbis** 279, 14 **inclinat** 77, 3
Sydera aliud in aerem quam Themistius reprehenditur quod
frigus aut calorem inducunt 236, 27 **dixerit spiritum mundi non**
Sydera excitant occultas qua **uti opera astrorum** 126, 4
lirates vulgarium morborum **Themisti verba, quibus conten**
causas 249, 4 **ditur animam ab initio in cor**
Sydera quid animantibus, stir **pore fuisse** 73, 18
pibus & metallis prestent **Theodoriti verba de vi gene**
 298, 13 **randi celo insita** 119, 9
Sympathia unde nata sit 292, 32 **Theophrasti verba de his qui**
Syncope ex grumo sanguinis **de omnibus rationem queri**
concocto non sine veneno est **tant** 155, 16
 266, 22 **Tophi in articulis eorum qui**

T.

Taxus venenosa Narbonæ **lue venerea infecti sunt** 158, 29
 253, 30 **Torpedo piscatorem torpen**
Temperamentum accidens 295, 14 **tem efficit** 154, 4
Temperamentum est qualitas **Tota rei substantia quid** 283, 19
 206, 28 **Tota rei substantia quæ** 215
Temperamentum optimum **Tres animæ partes substantia**
confert ad actionem 208, 19 **& locis disclusæ** 179, 25
Temperatio proba, præpara **Tres causæ efficientes in vno**
tio necessaria est ad formam re **quoq; corpore naturali** 151, 7
cupiendam 55, 12 **Tres præparationes ad totius**
Temperamenti modus inex **formam necessariæ** 55, 10
plicabilis est 56, 12 **Tres præparationes ad totius**
Temperamenti singularis ra **formam necessariæ ex semine**
tio ex semine particulis ipsis **prodeunt** 58, 15
inducitur vi feminis 58, 30 **Tria continentur in vna qua**
Terra lemnia in pestilentibus **que re composita** 145, 33
morbis 311, 4 **Tria morborum genera** 205, 30
Themistius de potentia ut de **Tria Plato statuit circa regem**
accidente loquitur 76, 32 **127, 27**
Themistius nunc in Platonis **Triplicis caloris quæ Leoni ce**
nunc in Aristotelis sententiam **nus statuit improbatio** 189, 19

I N D E X

Tullij verba de spiritu	187, 7	255, 15	Veneri vis est in saliuā, canis rabidi	254, 21
V.			Veneri vis quæ est in saliuā canis rabidi non prodit se ante. 20. diem	254, 25
Vacuatio quando conueniat in lue venerea	260, 24		Veneno equalis corruptio in nostro corpore	206, 20
Venæ obstruendę in pestilentibus morbis	311, 1		Venena caustica & septica	265, 3
Venæ sectionem vnde didicimus	308, 2		Venena efficacia epidermidē penetrant	254, 5
Venenū bestiarum deducitur prouehente humore	226, 31		Venena præfocantia	265, 3
Venenū causā comitalis morbi præsertim eius qui per consensum est	270, 13		Venena quomodo corrumpāt nostram substantiam	230, 18
Venenum cerebri	271, 15		Venenorum crassiorum substantia impeditur ab epidermide	254, 12
Venenum epilepsię etiā primarij affectus causam esse demonstratio	268, 15		Venenorum differentię	265, 3
Venenum haustum cito vomitu foras ducatur	310, 12		Venenorum enecantium exuperantia qualitatum enumeratio	230, 19
Venenum infirmisimū quod	226, 35		Venenorum enecantium tota substantia enumeratio	230, 20
Venenum in vteri strangulatu	267, 10		Venenatos morbus	264, 31
Venenum pedetentim serpit	254, 17		Venenati morbi duplices	230, 3
Venenū præsentissimū quod	226, 10		Venenati simpliciter morbi qui	227, 15
Venenum prohibentia ne serpat	255, 12		Venenatę stirpes	265, 15
Venenum quid	230, 10		Venenata animalia	265, 26 &
Venenum quid efficiat	221, 34		venenum non solum qualitibus sed tota substantia pestilens habentia ibidem.	
Venenū quæ obtūdāt	310, 25		Venenum ex putredine	266, 5
Venenum quibus modis reuocetur	255, 8		Venenatorum animalium enumeratio	
Veneri sequitiam restinguentia				

I N D E X.

meratio	254, 8	Venter clystere eluendus ha-
Venenata solis qualitatibus in		sto veneno
stirpibus	265, 23	310, 18
Venenata solis qualitatibus in		Ventriculus dissolutus que
metallis	265, 9	non toleret
Venenoſa metalla	265, 5	209, 4
Venerea lues à qua parte ini-		Ventriculi imbecillitatis cau-
tium ducat	257, 3	ſe
Venerea lues ex genere conta-		211, 28
gioſorum	256, 32	Verba Galeni de vi fœtus con-
Venerea lues nõ inclinât	260.5	formatrice
Venerea lues omninò veneno-		160, 28
ſa	259, 20	Ver quare omnium temporũ
Venerea lues que exitioſiſſi-		ſaluberrimum
ma	257, 26	103, 1
Venerea lues talem habet con-		Vere ineunte multę innoua-
tagionẽ ac perniciem qualis eſt		tiones rerum
venenatorum animalũ	256.4	102, 22
Venerea lues vbi originem ha-		Veratrũ conturnicibus cibus
buerit	256, 28	cuius rei cauſa occulta eſt
Venereę luis cauſa quibus af-		154
ſignetur, 256, 11 & quę vera		35 & 155, 1
cuius cauſa pag.ead.verſ.23		Veratrum homini peſtiferum
Venereę luis nullũ ſignum in		cuius rei cauſa eſt occulta
vrinis	259, 7	154
Venereę luis varia ſymptoma-		34
ta pro temperamentorũ varie-		Vergilij locus, 6. Aeneidos
tate, in quã incidit	257, 20	expoſitus
Venereę luis venenata natu-		129, 7 & 131, 11
ra	256, 25	Vini acrioris paſſique potus
Venereę luis veneni vis he-		obtundit venenum
betior	257, 12	311, 8
Veneream luem conſequitur		Vires à qualitatibus natę di-
puſtula in eo loco vbi ea infe-		ſtinguendę ſunt ab his, quas
derit	257, 25 & 258, 1	materia edit
		149, 17
		Vires in animalibus viujs &
		ſtirpibus que in iſdem nõ in-
		ſunt
		300, 24
		Vires materie inefſe quomo-
		do intelligendum
		147, 32
		Vires quas profert forma ſunt
		diuinę, vt forma ipſa
		153, 1
		Vires rerum nõ eſſe acceptas
		referendas naturis elemento-
		rum, demonſtratio exemplo

I N D E X.

theriaces	41, 31	Ulcerâ phagedænica "biliosis
Vires rerum omnium unde pro-		in lue venerea
ficiscantur	146, 4	258, 15
Vires rerum quare occulte di-		Ulcerâ pituitosorum qualia in
cantur	40, 13	lue venerea
Virtutum lesarum tres cause		258, 16
211, 14		Vomitibus quibus recte prouo-
Vis cœlitus demissa non vno		ceretur præsertim in veneno
modo a rebus inferioribus		hausto
fuscipitur	125, 29	310, 13
Viscera eorum qui lue venerea		Umbra nucis
infecti sunt ulceribus scatent		253, 25
259, 28		Urinæ quare non appareant
Vitio candente ferro domat		turbidæ in febribus pestilen-
virus	310, 8	tibus 239, 20 & cur sedimen-
Vita eorum qui in cœlis agunt		to substantia & calore laudabi-
111. 32		li, ibidem
Ulcerâ cancrofa melancholi-		Vulgarium morborum causa
cis in lue venerea	258, 16	communis
		248, 16
		Vulnus inflictum à venenatis
		animalibus cito non coale-
		scit
		310, 10
		Vulpis pulmo ad asthma 311

ERRORES ITA CORRIGENDI.

Pagina	linea	legendum	Pagina	linea	legendum
6	6	myſteria	69	30	potestate
7	7	quam	72	15	cum
7	12	connexi	76	12	ſententia
7	23	impertiri	77	22	in
11	28	occumbere	80	10	ſemina flamme
11	35	quapiam	81	31	ſubſtantiarum
14	1	iſthuc	105	12	reporis
14	2	Philiatre	105	21	fortitio
21	13	circumſpectè	137	30	tunc
21	26	inſpice propius	146	30	diuerſi
21	35	referendam	148	1	ſuſtinet
21	28	accipe	157	18	ipſius
25	31	par	159	21	particulæ
25	32	incorruptas	177	32	definire
25	34	compoſitione	179	35	ſatiſfeceris
32	8	ἐὺτ ἐλε' ἄλεχ' v	181	34	κε' v
33	2	opinoſ	182	11	diligentioribus
34	2	varietas	183	10	ſentientis
41	11	primordijs	183	24	fortè
42	7	ſuperuacanea	183	33	efficitrixq;
52	16 nō 24	ἠδὸ ποικύ	197	17	Auerrhois
53	10	fecere	199	9	futili
53	25	partium	202	29	inſcitius
54	21	concinna	203	9	intercidit
56	25	inſitus	206	4	cuiuſpiam
57	6	concluditur	207	32	ſubſiſtit
57	8	arterijs	208	35	exuperantia
57	30	concretionē	211	33	repentis
59	27	πφοκχ' α' κ' κ' v o	213	29	cognitio
	26	aſciſcit	217	20	computruiffe
64	7	perfectiſ. iudicam'	221	33	deleterium
65	27	natura	221	33	vita
69	6	extrinſecus	224	33	liberabis

Pagina	linea	legendum	Pagina	linea	legendum
225	6	promptum	269	30	dissecare
228	7	epidemiorum	272	26	cataclismo
228	9	at	272	31	octoginta
229	27	habuerint	273	26	prescripto
230	3	contagiosos	274	34	integri
230	6	fit	275	32	excretionibus
233	30	plerumq;	277	19	de gustatis
239	9	imbecillior	291	11	extremè
239	34	essentia	298	4	infirmiora
241	12	perniciem	298	12	feliciter
244	23	millesimo	298	15	feruent
245	23	squamas	303	17	verò
247	15	epidemios	303	19	consistere
249	34	temperaturam	304	1	in
251	12	cicatricem	306	7	illius
251	13	integre	306	8	expressum
254	53	attigerit	307	9	proprietas
255	31	quidam	309	20	tangat
258	34	excitat	310	30	sulfuris
260	22	tetre	310	29	lacte
251	14	pituitam	311	1	deme si
262	15	institutæ	311	2	obstruere
263	20	squamosa	311	6	bestiarum
264	24	delitescentes			

AD HENRICVM

FRANCIÆ REGEM CHRI-

STIANISSIMVM, IOAN-

nis Fernelij Ambiani, de abditis
rerum causis libri duo.

P R Æ F A T I O.

I C V I vnquam scri-
ptori Christianissime
Rex, mihi certè vni
cunctādi multumque
dubitandi occasio in-
cessit, num has de ab-
ditis rerum causis lu-
cubrations diu sup-
pressas, in apertū pro-
ferrem, patererq; in
vulgus emanare. Id. n.

- 5
- 10 sæpe mihi in animo versabatur, non leuis esse momen-
ti in arte omnium præstantissima, & quæ in totius hu-
mani generis salutem comparata sit, abstrusum quid-
dam & reconditum depromere, quod à vulgari genere
philosophandi, & à popularibus sensibus abhorret. Nō
15 paucos iccirco esse qui medendi artem veterum labo-
re inuentā satisq; consumatam rati, non vltra progre-
di cōtendant, velintque posteros omnes vno quasi filo
deductos, iisdē semper vestigijs insistere, de quibus ne-
fas sit vel trāsuersum (quod aiunt) vnguē decedere. Viā
20 illi prorsus obstruunt inueniendis nouis, & eos impu-
dentiaē grauiter accusant, qui in eo omne studium col-
locarunt, vt aut nouum quippiam conderent, aut tradi-
tas ab antiquis artes iam quasi vetustate collapsas ful-

P R Æ F A T I O

cirent, aut illis adderent quæ partim diligentia, partim
 etate essent progrediente consequuti, & quæ tempo-
 ribus magis quàm scriptoribus defuerant. His ex causis
 ab hac editione deterreri poteram, omniâq; lubens si-
 lentio obruissem, nisi quæ de re medica seorsum à no- 5
 bis traduntur, hæc quasi interpretationem desidera-
 rent, sine quibus & obscura illa manerent, & non satis
 tuta ab improborum voce. Cæterum si hanc vetustissi-
 mi philosophi viam tenuissent, vt semp maiorum pres-
 sis vestigijs, intra eisdem terminos sehsisterent, neq; 10
 penitus in intimam naturæ cognitionem penetrarent,
 demersa adhuc lateret multis in rebus veritas; &
 vixdum vllū in abdita naturæ scientia lumen effulsisset
 Si omnem laborē posteri collocassent, vt eas solum ar- 15
 tes & disciplinas exedificaret, quarū fundamēta priores
 iecerant, nunq̄ tam multa disciplinarum copia creuis-
 set. Si quæ in veterum mentem nō venerant, iuniores
 non aperuissent, neq; illorum industriam suis vigilijs ex-
 citassent: noua ingeniorum lumina minimè lucerent.
 At quoniam philosophis alia via aliâq; studiorū ratio 20
 placuit, neq; obrectatorum lingua, neq; veterum or-
 nata grauitas & amplissima authoritas posterorum
 quēquam à scribendo deterruit: omnes certatim sic
 elaborarunt, vt ætates propè singulæ magnam & au-
 thorum nouorum & artium copiam profunderent. At 25
 que vt interim de hac nostra syncerè loquar, discipline
 & artes q̄ annis propè mille ac ducentis sepultę fuerāt,
 aut quę veritatis extinctę occiderāt, iā planè reuixerūt,
 pristinum, ne dicam maiorē, splendorem adeptę, vt ni-
 hil ferè docto illi seculo debeat hæc etas inuidere. Di- 30
 cendi ratio summaq; eloquentia nunc passim florescit,
 philosophię genus omne excolitur: musici, geometrę,
 fabri, piētores, architecti, sculptores, alijq; artifices in-
 numeri sic mentis aciem extulerunt, vt artes quiq; suas
 præclaris magnificentisq; opibus exornarint quę vetustio-

ribus illis vno omnium ore celebratis nihil cedant.
 Neq; inuentis solum ornamenta & iucrementa adiuri-
 xit temporum excurſio, ſed & artes nouas protulit, ad
 5 quas priorum nunquam vel ingenium vel induſtria pe-
 netrauerat. Demetriū admirata eſt antiquitas, atq; illū
 ab reperta machina quada bellica, appellauit obſeſſorē
 Quanto amplicore noſte donādi nobis ſunt hoc ſeculo
 machinarū inuentores, quibus ab ardenti quali bom-
 bo, nomen bombardarum eſt inditum? quę dij boni,
 10 quanto vel baliliſtis vioientiores, vel tormentis rapidio-
 res, vel catapultis concitiores feruntur? Arte librorū
 chalcographica quid vtilius ad omnium diſciplinarum
 propagationem? at illā protulit nra hęc etas, vt & pau-
 lō ſuperior, cere, corticis, aut papyri vice, chartam hęc
 15 quā fabrianā primi appellarūt: atq; iſtorū ope in tantū
 faſtigium euectæ ſunt literę. Quis ignorat non tā no-
 uarum rerū deſiderio quā nauigadi peritia, claſſe per-
 luſtratū Oceanum? repertas Inſulas? intimos Indiæ re-
 ceſſus apertos? maximam cōtinentis ad occidū partē,
 20 quā inde nouū orbem appellant, priſcis ignotā, noſtris
 magno ſuo cōmodo cognitā fuiſſe? Hęc, vt cūcta aſtro-
 nomica, Platoni, Ariſtoteli, vetuſtioribūſq; philoſophis
 non ſatis perſpecta, Ptolemæus dein plurimum auxit
 & illuſtrauit: quī tamen ſi nūc redeat, Geographiā non
 25 agnoſcat, adeo nouus orbis inductus videtur huius ſe-
 culi nauigatione. Ad quā nos non dico adiumentū at-
 tulimus, certē excogitauimus horarum equinoctialium
 obſeruatione, qua ratione quacunq; ſis orbis regione,
 illius eam poſſis internoscere, quā Geographi appellāt
 30 longitudinem. Quod quidem de fontibus antiquorum
 nō hauſimus, ſed de noſtris riuiſis primi (ni fallor) pro-
 tulimus. Te quocunq; veritas cogitatione, intelliges non
 decoxiſſe poſteros, ſed erecto ad contemplationem
 intentōq; animo hæreditatem veterum artium am-
 pliariſſe & induxiſſe nouas. Quid igitur inquirunt non

P R Æ F A T I O.

esse huius nostræ ætatis, nouum quicquid præstare posse?
 Incomprehensarum rerum immensa est multitudo, &
 multo maior quam quæ possit vnquam percipi. Nulla au-
 tem ratio afferri potest cur ingeniorum laus nunc sit
 inferior: quid est igitur cur aliquis hanc ætatē tam inle- 5
 menter damnet, vt ex tāta rerum copia nihil queat at-
 tingere? Quis hoc seculum tanti insimulet stuporis,
 tantæ tarditatis, nihil vt nouum cudere possit, nulla-
 rum artium afferre prouentum? Quisquis mentisvalens
 acumine inertia non torpebit, sed ad res cognoscen- 10
 das tempus diligentiamque sumet, poterit orbitam ean-
 dem cum veteribus terere, & in eiusdem industriæ cur-
 riculo versari, & illorum obseruationibus adiutus, inuen-
 tis artibus magna addere incrementa, & noua condere
 multis profutura. Sic enim alia ex alijs trahi solēt, & ex 15
 angustis fontibus per ampla flumina deriuari: tantaque
 est artium & disciplinarum series, vt apta ex sese om-
 nia & connexa videantur. Si liberè quod sentio dice-
 re licet, dicam, & quidem paucis: tā peccant qui à vete-
 ribus puestigata oīa cōprehensaque esse cōtendunt, quam qui 20
 eisdē primā rerū cognitionem detrahunt, illosque de ve-
 teri doctrinarū possessione deijciunt. His cōstitutis, ve-
 lim ex æquo & bono accedant nobis honorarij arbitri
 atque disceptatores, qui malo inuidiæ puri, & profectus
 & consilij mei rationē colligant ac iudicent: nec enim 25
 tantum ipse mihi tribuo, vt fidem haberi velim præiudi-
 catae meæ sententiæ. Qui primi inter veteres admirabi-
 li quodā ad philosophandū studio se contulerūt, in na-
 turæ angustias & quasi in carceres deducti, eo se re-
 uocarunt spatij, vt solis mundi elementis perpetuo in- 30
 hærentes, nimisque materiæ dediti, longè intra modum
 constiterint. Alij deinde erectiore animo, suis non con-
 cēti finibus ad Aegyptios (quibus cū Chaldæis & Hebræis
 frequēs erat commerciū) cōmigrarūt, à quibus diuina nō
 pauca per vmbra duntaxat caliginēque pcepta retulerunt.

His suam postea philosophiã tanq̃ varijs respersere fig-
 mentis, & quadam impietatis labe inquinarunt . Vnde
 accidit vt tum vel rudis & materiata nimis fuerit phi-
 losophandi ratio , vel si diuinum quippiam attigisset, in
 5 constans ac prorsus incerta . Nunc verò quando Dei
 Opt. Max. beneficio, nobis per Christum lux ipsa veri-
 tatis affulsit, multa simul nobis sunt diuinitus allata , à
 veteribus animo non integrè percepta . Quis nostrum
 immortalitatem animæ, domicilium, vim, naturãq; ne-
 10 scit ? Quid porrò inter philosophorum greges magis
 controuersum, aut diuturnioribus contentionibus exa-
 gitatum ? Ordines cœlestes , & illam supernæ ciuitatis
 descriptionē, quis veterū sapiētū subodoratus est? Hæc
 autem si iam cūctis patent mortalibus, quis etiã non in-
 15 telligat multa esse in philosophia extra elementorum
 ordinem, prorsus abstrusa & naturæ arcanis inuoluta,
 quæ neq; oculis , neq; auribus , neq; vilo sensu depre-
 hendi possunt ? horumq; cognitionem non mihi mo-
 dò , sed & nostri ordinis nominisq; cuiuslibet notio-
 20 rem quam Ethnicis philosophis esse debere? Video postero-
 res illos Platonicos, Numeniū, Philonem, Plotinum, Iã-
 blicum, Proclum, quicquid de diuinis rebus magnificū
 attigerunt , illud à Christianis viris , Ioanne , Paulo,
 Hierotheo , Dionysio furtim excepisse: vt inde abstru-
 25 sa Platonis dicta claris, lucidiusq; interpretarentur, &
 in verum sensum deducerēt. Nobis verò nõ similiter li-
 ceat Hippocratis sensa nunc aptius referare , vt vetus
 medēdi rō suscipiat incrementum? A sfigemur ne ppetuò
 his caducis? Nunq̃ cōcretū hunc crassumq; aerē per-
 30 pemus? Nunquã ex hoc tenebricoso mētis carcere in p-
 spicuã lucē euolabimus? Nunquã abducto p meditationē
 animo, diuina abstrusaq; cōtemplabimur ? Hæc sin-
 gula quū apud me tacitus expenderem , simulq; aliquñ
 monitus essem Hippocratis oraculo, quo in morbis di-
 uinum quippiam inesse confirmat : existimaui perbre-

P R Æ F A T I O.

uem sententiam p magno esse momento ponderandā;
 & eò magis q̄ eximius vir ob diuinitatem olim ceu nu
 mē cultus sit, & breui sentētia magnā rerum sup̄lecti-
 lem quā mente gerebat, concluderit. Primorum philoso
 phorum mos fuit quæcunq; diuina attigissent, tanquā
 5
 misteria cōtegere, aut integumētis qbuldā & inuolucris
 implicata enuntiare, seu imperitæ multitudinis offen-
 sionē veriti, seu quia hæc tam abstrusa si nullo negotio
 intelligerētur, probatum iri minimè sperarēt. Quocir-
 10
 ca anno abhinc vigeſimo odoratus quippiam sub diui-
 ni nomine in medendi arte penitus obuclatum latere,
 qđ nō dum satis pateret, cœpi illius studio & amore inci-
 tatus qđ esset inuestigare. Dep̄hēdi autē id esse abditorū
 morborū tractationē, nec satis tritā, nec veterū moni-
 mētis expressam: sine qua tñ māca & duntaxat inchoa-
 15
 ta, nec numeros oēs habitura sit ars medendi. Hoc tem-
 poris curriculo in hæc vndiq; multa peruolitavi, lōgē
 plura meditatus sum, neq; quicq̄ occurrit, quod à cōcep-
 ta ea de re sentētia me reuocet. Quo lōgius ætate, li-
 20
 teris, artis exercitatione, & multis tum aliorum, tū meis
 experimētis eò spectātibus procedo, hoc mihi certior
 veriorq; fit de abditis morbis sentētia, in quā & plerosq;
 oēs paucis admodum rationib. iā adduci video, quasi il-
 25
 lorum animus quodā veri instinctu afflatuq; sit pfusus.
 Ea autē quænā sit, iam literis mādare conor, nō tam per-
 ficiūdi spe, q̄ desiderio excitādi ingenia multorū ad ve-
 ri inuestigationē. Magnus hic noster conatus Rex Chri-
 stianissime, sed qui maiestatis tuæ splendore summam
 vim summūq; robur obtinebit, si nouis lētisq; regni tui
 30
 auspicijs ille nobis affulgeat. Accedent nihilominus &
 rationes non tantum probabiles, verum etiam ad assen-
 tiēdum necessariæ, quib. (vt cōfido) veritas ipsa manur,
 nobis adijciet, & sua luce obscurā multorū caliginē ex-
 cutiet. Quinetiā ne quid in opinione dubia nō satis ra-
 tū haberetur, singula quæq; ex Galeni monimētis vide

bor affirmasse, q̄ tametsi aliqñ videtur hæc dedita quasi
 opera extenuare, in ea tamen vel nolens plerūq; rela-
 bitur. hinc scient oēs qđ terimus argumentum & in cō-
 munē medicinæ vsum primi cōferimus, id ipsum veteres
 5 attigisse, vixq; vllū esse qui hanc in animo sententiā infi-
 tam & quasi insculptā non habeat, etiā si verbo plerūq;
 aliud exprimat. Itaq; q̄ nō pauci hāc nostrā institutio-
 nem existimaturi sunt noua, re vera peruetus est, neq;
 ca sum insolētia, vt me eius authorem iactē, sed interp-
 10 tem duntaxat & explanatorē profiteor. hæc aut maxi-
 mē in posteriorē librum meditor, quæ quoniā ex physi-
 cis nasci constituiq; solent, ipsa ratio cōnexit coegit in
 lib. priorē philosophica quædā p̄mittere, quæ in illorū
 demōstrationē nēcessaria videbātur. Atq; ita quātū diuī
 15 nitatis, id est abditarū causarū, inest tum naturalī philo-
 sophiæ, tum rei medicæ, hoc vnū opusculū scrutabitur
 & discutiet. Quod aut res est plena contētionis, differē-
 di rationē quādā aggredior, nō simplici narrationis spe-
 cie, sed quib. ferē sermonib. res controuersa agi dispu-
 20 tariq; solet: à tali quodā inductus exordio.

M V N D I E L E M E N T A S O L A M

materiam genitis quibusque rebus im-
 periri. Cap. I.

Philiatros, Brutus, Eudoxus.

25

30

P P O R T V N E' adesse video quē
 quærebā, nisi me fallunt oculi, alioq;
 nō satis perspicaces. Profecto is ipse
 est, neque splendor hic exoriētis Solis
 aduersus acie obtutumque oculorū
 perstringit. O felicē & auspicatā oc-
 cursationē. Etenim liberabor eo scru-

pulo, q̄ mihi ex agitata p̄ hosce dies disputatiōe iniectus
 est. Ille sic me habuit malē, vt nulla rōne potuerit à me
 reuelli. Sodalis hic iā pridē meus, toto decēnio visus ne-

DE ABDITIS RERVM CAUSIS

mini, scio afferet noui aliquid ex longa peregrinatione, illius ope consequar quod meo ipsius ingenio assequi non potui. Sed quò nam ille se proripit? non assequar virum nisi procul in clamem. Heus tu bone vir, heus Brute, subsiste per Æsculapium, aut si mauis, per Hippocratis genium nec enim arctius habeo vinculum, quo te retineam. B. Quis est qui me vocat? ó salue mi Philiatre. Ph. Salue tu quoque. Br. Facis tu quidem tuomore, vt festiuis agas verbis, nec vnquam vrbauitatis sales exuas. Sed quid tu? quò hinc te agis? Ph. Te ipsum quærebam, quem redijisse nobis audieram. Br. En tibi adsum. Ph. Video, sed vsque eò insolens vix vt oculis meis credam, quibus monstro similis est hic tuus aduentus. Quàm cupio te interrogare. Bru. Tam cito? vix dum bene salutauit. Phil. Non queo amplius supprimere quod me quàm diutissimè torfit. B. Quid hoc tandem rei? Ph. Non ita pridem ad indictam quandam celebrium medicorum disceptationem, conueni vel audiendi studio, vt planè immodico illius artis amore teneor. Agitabatur inter eos eiusmodi quæstio, An ne quod in morbis est diuinum, diuinam opem desideret. Istud olim ab Hippocrate nostro simpliciter breuiterque dictum, videbam varijs interpretationibus aliò atq; ipse sperabam, trahi: nec profectò tumultuoso illo congressu decidi res omnis potuit, tum quòd nouus interpres liberè fuisseque explicandi caruit loco, tum quòd præiudicata opinio & fauorem detrahebat & fidem inauditæ (vt tum aiebant) sententiæ. Ab eo die optabam tui mihi copiam fieri, vt tuum ea de re sensum expedires, quo factò, me beaueris. Enimvero mihi persuadeo, in ea re nostræ medicinæ verti cardinem. B. Rem affers arduam, in qua paulum consumere temporis mihi nunc ocioso & curis laxato iucundum est, videamus qualisnam sit res ipsa, id ipsum vereor, ne tuus interpres rem suam non pla.

nè conficiat: vix quippe adduci vlla ratione possum, vt tam exiguo integumento, tanta sit inclusa diuinitas. Memini aliàs me in philosophum quendam incidisse, cui similium ferè esset paradoxorum curatis palàm enunciabat, non omnes rerum vires ab elementorum permistione prodijisse, neque hæc omnino causas esse eorum quæ consistunt: sed plurima à cælo tum orta, tum suas obtinuisse vires. Ph. Plurima horum similia audijisses tota disputatione. B. At scis quid illi obtigerit philosopho? Ph. Quid obsecro? B. Is demonstrationum necessitate compulsus, tandem in elementa cælo recidit. Ph. Maior est vis nostro huic Eudoxo, qui in demonstrationem plurimus incumbit: est in eo nõnihil quod forsàn audire velis. Si illum probè noui (noui autem optimè) lubens aperiet nobis & edisseret hanc rem totam, & gratiam ab illo sumus inituri, si nos benignè & attento animo audierimus. B. Ain? Speras id nobis probatum iri? Ph. Exitum nolim polliceri, vnum scio illum quidem certè enunciaturum nobis ea mysteria, quæ abstrusa, neque in communibus hominum sensibus posita, hæctenus putauit. B. Vt vt res habeat, placet hominis ingenium ac vires experiri: hac tamen lege vt mihi liceat, quæcunque obscura aut noua audiam, sedulò percontari, & liberius dissentire si absurdum quiddam attingere videbitur: sic enim fiet, vt audias meam, quam tan toperè desideras, hac de re sententiam. Ph. Efficiam vt tibi liceat: viri mores & ingenium probè teneo. Bru. Conueniamus hominem, & quando ita videtur, interpeilemus. Ph. Erit nunc tempestiuum, agit enim in villa proxima, quo profectus est heri cum amicis philosophis, ibi plenius & audacius sermonem cum illo conferemus, tantisper dum se franget æstius iste calor. Illud imprimis vereor, ne non descendant in animum nostrum quæ afferet: petet enim nescio quid

DE ABDITIS RERVM CAUSIS

mini, scio afferet noui aliquid ex longa peregrinatione, illius ope consequar quod meo ipsius ingenio assequi non potui. Sed quò nam ille se proripit? non assequar virum nisi procul inclamem. Heus tu bone vir, heus Brute, subsiste per Æsculapium, aut si mauis, per Hippocratis genium nec enim arctius habeo vinculum, quo te retineam. B. Quis est qui me vocat? ó salue mi Philiatre. Ph. Salue tu quoque. Br. Facis tu quidem tuomore, vt festiuus agas verbis, nec vnquam vrbauitatis sales exuas. Sed quid tu? quò hinc te agis? Ph. Te ipsum quærebam, quem rediisse nobis audieram. Br. En tibi adsum. Ph. Video, sed vsque eò insolens vix vt oculis meis credam, quibus monstro similis est hic tuus aduentus. Quàm cupio te interrogare. Bru. Tam cito? vixdum bene salutauit. Phil. Non queo amplius suppressimere quod me quàm diutissimè torfit. B. Quid hoc tandem rei? Ph. Non ita pridem ad indictam quandam celebrium medicorum disceptationem, conueni vel audiendi studio, vt planè immodico illius artis amore teneor. Agitabatur inter eos eiusmodi quæstio, An ne quod in morbis est diuinum, diuinam opem desideret. Istud olim ab Hippocrate nostro simpliciter breuiterque dictum, videbam varijs interpretationibus aliò atq; ipse sperabam, trahi: nec profectò tumultuoso illo congressu decidi res omnis potuit, tum quòd nouus interpret liberè fusesque explicandi caruit loco, tum quòd præiudicata opinio & fauorem detrahebat & fidem inauditæ (vt tum aiebant) sententiæ. Ab eo die optabam tui mihi copiam fieri, vt tuum ea de re sensum expedires, quo facto, me beaueris. Enimvero mihi persuadeo, in ea re nostræ medicinæ verti cardinem. B. Rem affers arduam, in qua paulum consumere temporis mihi nunc ocioso & curis laxato iucundum est, videamus qualisnam sit res ipsa, id ipsum vereor, ne tuus interpret rem suam non pla-

nè conficiat: vix quippe adduci vlla ratione possum, vt tam exiguo integumento, tanta sit inclusa diuinitas. Memini aliàs me in philosophum quendam incidisse, cui similia ferè esset paradoxorum curatis par-
 5 lam enunciabat, non omnes rerum vires ab elementorum permissione prodijisse, neque hæc omnino causas esse eorum quæ consistunt: sed plurima à cælo tum orta, tum suas obtinuisse vires. Ph. Plurima horum similia audijisses tota disputatione. B. At scis quid il-
 10 li obtigerit philosopho? Ph. Quid obsecro? B. Is demonstrationum necessitate compulsus, tandem in elementa cælo recidit. Ph. Maior est vis nostro huic Eudoxo, qui in demonstrationem plurimus incumbit: est in eo nõnihil quod forsitan audire velis. Si illum probè noui (noui autem optimè) lubens aperiet nobis
 15 & edisseret hanc rem totam, & gratiam ab illo sumus inuituri, si nos benignè & attento animo audierimus. B. Ain? Speras id nobis probatum iri? Ph. Exitum nolim polliceri, vnum scio illum quidem certè enunciaturum nobis ea mysteria, quæ abstrusa, neque in
 20 communibus hominum sensibus posita, hæctenus putauit. B. Vt vt res habeat, placet hominis ingenium ac vires experiri: hac tamen lege vt mihi liceat, quæcunque obscura aut noua audiam, sedulò percontari, & liberius dissentire si absurdum quiddam attingere videbitur: sic enim fiet, vt audias meam, quam tan-
 25 toperè desideras, hac de re sententiam. Ph. Efficiam vt tibi liceat: viri mores & ingenium probè teneo. Bru. Conueniamus hominem, & quando ita videtur, interpellemus. Ph. Erit nunc tempestiuum, agit enim in villa proxima, quo profectus est heri cum amicis philosophis, ibi plenius & audacius sermonem cum illo conferemus, tantisper dum se franget æstius iste calor. Illud imprimis vereor, ne non descendant in
 30 animum nostrum quæ afferet: petet enim nescio quid

DE ABDITIS RERVM CAUSIS

ex abditis fontibus rei medicæ, quò non cuius penetrare promptum est. Tu ipse & nostrate & externa philosophia instructus, impetum sustinebis, si quando superior erit meis viribus. Malim enim tutò fugere, quàm temere & cum nota ijs me obijcere quæ perferre nequeam. At vehementer me pudeat, si ea philosophiæ præcepta nescire deprehendar, quibus velim videri recens institutus. Quocirca dum hanc viam compendiariam per saltus & humiliores colles conficimus, quæso in commune cõsideremus conferamusque philosophiæ principia, quæcunq; in futuram dissertationem vtilia iudicas: ne, quum ad seria veniemus, graue sit viro in hæc, quæ sui ingenij non sunt, detrudi. Sic enim nihil moliemur perturbatè, & à minimis struemus maxima. B. Ordinem dicis quem omnes secuti sunt, in quorum nos vestigia incurere debemus. PH. Itaque matutinus hic auium concensus dum recreat animos, inito colloquio hæc explicanda suscipe. B. Rem vt vis aggredior, & in primis rogo te, certò ne scias naturam aliquid esse? PH. 10

Quid natura. Qui naturalis philosophiæ præcepta tradunt, naturam quandam esse non dubitant, à qua & se φυσικὸν appellat: idque tanquam notissimum & apud omnes peruulgatum, philosophiæ principium statuunt, quod neque demonstrari debeat, neq; possit. B. Illam ne tu aliquando aut vidisti, aut manu tractasti? PH. 25

Videre non contendo, si modò cogitatione satis hanc possum consequi. Tu igitur aliò perge. B. Eorum quæ mundus habet omnium, alia per naturam esse dicuntur, alia per alias causas, vt per artem vel fortunam. PH. 30

Quo modo? B. Quæ sponte sua interiorèque impetu prodierunt, naturâ esse dicuntur, vt quatuor mundi elementa, metalla, stirpes omnes, cuncta animalia, horumque partes: lectica aut domus, non naturâ, sed arte suam rationem est adepta. Neque verò

animal, neque stirps, neque quicquam cæterorum naturalium appellatur natura, sed duntaxat à natura, à qua oriri dicitur, consistere atque conseruari: hoc igitur ortus omnisque actionis occultum intimumque principium, natura cuiusque rei dicitur & est. Huic materies quædam subijcitur, quemadmodum simulachro æs aut lignum: quam sanè oportet & naturæ nomine dignari. Sic vnumquodque ex naturis duabus conflatum est, quæ nullo pacto seiungi, aut disclusæ locis consistere queunt: sed est vtraque alterius sic appetens, vt ei annexa alioqui moritura foueatur. Materies ea quæ formæ tanquam primum fundamentum substernitur, dum res ipsa cõposita perit, atque in aliam facessit, vna eademque permanet. Omnis enim quæ gignitur substantia, ex quadam gignitur fitque subiecto: quemadmodum ex aqua fit aër, stirpes & animalia ex semine, neque quicquam fit ex nihilo. At qui subiectum ex quo aliquid factum est, ex materia & specie conditum erat: species perijt abiitque; succedente altera, priuationemque tollente: materia autem eadem permansit, quæ hanc subiecta substrataque exciperet. Necessè igitur est hunc in modum subijci quiddam in quo seruato ac superstite fiat rerum conuersio. Ex quo intelligitur materiam nec vllò ortu generatam & indissolubilem esse, immortalem seculis omnibus, ac vt ortus ita & interitus expertem: atque dum gignitur quiddam, eius solum formam nasci & emergere: dum occidit & extinguitur, eandem occubere: materiam aut rerum omnium communem, vnam eandemque perpetuò manere. Si enim quando res oblitescit, illius materia simul interiret & dissiparetur, communis rerum omnium moles, iam dudum vel sæpius esset absorpta, nec hominum vniuersum genus, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus stare posset. FH. Hæc satis probè teneo. Age verò aliud edisseramus. Si ex alia quipiam res

Natura
duplex.

Formam
& fieri &
perire,
materiã
verò per
petuam
esse.

DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

omnis genita profluxit, à qua materiam suam, quasi à fonte, hauriret; cur tandem elementa desideramus quæ in concreti huius corporis procreationem confluant? B. Ut hæc quoque genitis cõstitutisq; rebus materiam subministrant: etenim materia prius ab elementis profecta, in subiectum quondam migravit, ex quo quidq; oriri nasciq; contuemur. Ph. Mentem tuam non allequor: dic igitur, si lubet, clariùs. B. Subiectum id corpus ex quo procreatione quiddam nascitur & emergit, aut est omnino simplex aut compositum. Ex simplici nihil nisi simplex dici deriuariq; potest, quòd illius motus simplex sit & vniusmodi. Qua ex causa elementa in sese duntaxat soluuntur, & retro vicissim comitant, & vnum quodq; ex alio fit simplici. Ex composito autem corpore non simplex, sed aliud compositum efficitur quod nunquam possit ex simplici prodire. Ph. Sic res habet. B. Conclude igitur aliam elementis, aliam concretis corporibus esse materiam. Ph. Id consequens esse video, quanquam nondum mihi dilucidè patet. B. Dicam igitur luculentius: Elementorum simplex, concretorum verò ex elementis composita est materies. In illis sola principia, in his vtraq; omnino tum principia, tum elementa insunt. Simplicissima est elementorum inter se commutatio, in qua quod prius est, posteriori simplicem materiam exhibet. Concretis mistisque corporibus gignendis, vnius elementi materia satis esse non potest, sed necesse est quatuor illa permissione confusa, gignendis rebus idoneum se subiectum exhibeant substernantq; . Ut enim dubitare non possis aurum, argentum, ferrum, metallaque omnia: item vnionem, hyacinthum, smaragdum, vniuersumq; lapidum concharumq; genus, non ex vnico, sed ex permittis quatuor illis rerum initijs originem duxisse: aut, si maui, ex terra tãquam ex matre, sed quæ ex aliorum

temperacione idoneam constitutionem fit adepta .

Ita etiam stirpes & animantia quæ non statim è terra, sed ex semine edita sunt in lucem, quanquam longiore tractu & complurium mutationum interuentu, ex
 5 iisdem tamen rerum primordijs quæ in semine & alimento tenebantur, materiam acceperunt. Hæc igitur illorum materia non vt elementorum, simplex est, & omnis formæ expers, sed multa compositione & conformatione instructa, corpus iam physicum & propriè
 10 subiectum appellatur: in quo quatuor elementorum substantiæ incorruptæ persistunt. Quinetiam si ex hoc intereunte corpore aliud proferatur, illæ, quanquam alia proportione aliâq; permissionis lege, integræ manebunt, dum extrema tandem dissolutione in suas naturas quæq; redeant, & restituantur vniuersati. Ph.
 15 His omnibus memini me non ita pridem ex naturali medicinæ parte informatum institutumq; fuisse. Iam tempus est, finem inter nos differendi fieri. En hortus eius quem tantoperè expetimus. B. Huc sanè (tanta vis est sermonis) nullo viæ tædio peruenimus. Ph. Vestibulum ingressi, apud hunc amoenissimum fontem anhelantes conquiescamus, ac tantisper respiremus, dum aliquis domesticorum qui nos introducat, occurret. B. Nullus est quieti locus, ostium iam concrepuit. Ph. Quem querimus adest, suo more, meditatione plenus: bene res habet, nondum in literarum colloquia se contulit cum amicis: sensit aduentum nostrum, contendit ad nos, exaduorsum. B. Age ocyus, & congregere. Ph. Saluus sis Eudoxe perdocte. Eu. Vos quoque saluete: aduenisse quidem vos gaudeo, vt huiusce philosophicæ sodalitatis numerum augeatis, sitque nobis plenior ad studiosam rusticationem occasio. Ph. Nihil quicquam nobis est optatius, nisi vobis molesti sumus. Eu. Opportunè quidem venistis, si quid affertis, etiam si nihil affertis. Ph. Afferimus sanè quod vos totum hunc

In rerum permutatione, aut interitu elementa haud quam pereunt.

DE ABDITIS RERVM CAUSIS

diem magna occupatione distineat. Eu. Quid istud mi Philare? Quid quæso rei huc vos tam matutinos egit? An quid est quòd mea opera opus sit vobis? Ph. Maximè. Etenim angimur vehementer ea disputatione, quæ nuper agitata est de diuinis morborum remedijs: hièq; noster Brutus, quanquam supra vulgarem modum sit multos annos philosophatus, optauit tamen in tuam familiaritatem & colloquium venire, vt quantum ea de re gestas animo, tantum per tuam humanitatem intelligeret. Itaque rogamus, vt quod inter disse-
 10
 rendum assequi haud potuimus, id tu docendo nobis planum facias: si modò nunc tibi licet per ocium, & si familiarem hunc amicorum cœtum soluturi non sumus. Eu. Arduum est quod petitis, & à veterum paucissimis comprobatum: quoniam non facile sit nouam rem ad communem hominum mentem, & assensum ac
 15
 cōmodare, vereor ne si id percrebrescat, atq; in sermone multorum incipiat esse, primo aditu indignum commutatione videatur: quòd sit vt non facile vestræ acquisitioni. Ph. Confidimus rem vniuersam ex naturalis philosophiæ principijs sic te demonstraturum, 20
 vt ei qui sincero candidoq; animo totam præceptionem diligenter audiet, nulla irreat calumniandi occasio. Tu Mathematicorum more, ex principijs, quæ sunt omnibus vel Plebeijs recepta, soles rem omnem
 25
 tam apertè conficere, vt qui ab illis ad extrema occultiora, tanquam manu deductus sit, his tandem non minus quàm illis fidè tribuat & assentiat B. Illa docendi ratio eruditis quibusque viris, maximèq; Græcis veteribus probata exultaque est, propterea quòd tutò ac facile quicquid suscipit, demonstrat. Quocirca hac inniti
 30
 præstantissimum semper esse duxi, tametsi imperitis non per inde placet vt quam assequi non possunt, neq; iudicio decernere nouerunt, quo quidque loco statuum sit. Gaudent enim sciuntis nudis que quibusdam

- propositionibus & sententijs destitutis munitione demonstrationum, putantque ijs se scire, demonstrationibus se obrui, potius quàm doceri. Vnde fit vt scriptorum cuiusuis fidei & authoritati omnia tribuant; satis esse rati si quid audierint à probato insignisq; famæ viro dictum. Proinde putas ex optimis authoribus mira diligentia obseruarunt præclaras sententias in compositis simè congerunt, quæ minus cohærent quàm scopæ dissolutæ. Putant id artis esse primum & maximum, si nihil arte, modò pulchrè sententiosèq; dicatur. Ph. Valeant isti, mendicent perpetuò, & alienis rebus inhæreant, curentq; ediscere singula, quàm scire potius. B. Tu vir optime, tuo more facito, & si quid in morbis aut in eorum medicina ditinum inesse putas, id p̄ Philosophiam
- 5 obtestor, ne pigeat nobis quicquid est exponere. Nihil est cur rei aut difficultatem aut nouitatem causeris; nouimus & quantum possis, & quàm nihil tibi nouum sit. Eud. Possum fortè aliquid, quia posse videor. Fau
- 10 cis certè quidem omnem controuersiam vobis dirimere possum, si in caput vnum ac summam, totum conjici vè litis. B. Tam est ardua, tamque abstrusa noua hæc & *παραδοξος* sententia, vt si pro dignitate eam exponi ac discuti placeat, necesse sit, antequam ad medicinam venias, difficilima quæque ac longè pulcher-
- 20 rima naturæ principia excutere, & rerum omnium ortus, primamq; formarum originem interpretari. Ph. Mihi quidem iucundum erit ac dulce, à vobis hæc prius edoceri, quàm rei medicæ totum me dedam. Eu. At mihi graue est, ad hæc quasi incunabu
- 30 la reuocari, quæ nec satis memoriter teneo, neq; hanc decent ætatem. B. Age precor, ne pœniteat in hanc rem aliquot horulas nostra causa collocare, quo & nobis satisfacias, & res tota planiorque suis principijs orta esse videatur: fac vt alteram diei partem in hanc operam perdas, velut animi causa confabulando. Eu.

DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

Conabor equidem, quando me tantoperè urgetis, & præstabo quantum mea feret tenuitas: sed meos tamen familiares adesse volo, quos scio philosophiæ studio flagrare. B. Æquum est. Eu. Heus puer, accersè philosophos, qui mihi huc venere comites, vt se nobis socios, si videbitur, adiungant: reperies in hortis deambulantes. Vos cessatores scamna parate in aula, quæ hortis adiacet: ex ea enim regione salubrius inspirat cœlum, his maximè diebus, quum terra in omnis generis stirpes, & flores se resoluit. En adsunt quos opperiebamur: ingrediamur omnes, & sedibus in umbra positis disputemus. Ph. Placet. Eu. Nullum hîc statuite dignitatis ordinem: locum, quem cuiq; fors tulit, capessite. Liberum erit omnibus, hac de re quæ sentient dicere, nulli indicetur silentium: nec enim æquum est in hac sodalitate. Hîc philosophi qui pridie venerant. Quæ sit, inquirunt, vestra quæstio, ignoramus. Agemus Pythagoræ discipulos: discemus aliquid sine vlllo periculo. Eu. Tacerem vobiscum si per hos liceret. Quoniam verò amicorum & philosophiæ gratia nihil reiiciendum, sed audendum potius est aliquid, prouinciam maiorem, scio, viribus meis suscipiam: quo & si nihil adferam dignum tantis viris, recreabo tamen animos nouitate rei. Itaq; de occulta medicina locuturus, rem paulò altius repetam, vt à fundamētis opus extruere, & suo loco partes omnes collocare possim. B. Sic optamus, velimusque terè ipsam iam nunc auspicari.

R E I

REI NATVRALIS FORMAM
substantiam esse non accidens Cap. II.

EVDOXVS.

MATERIA est cōstans permanēsq; subiectum, ex quo omnia procreantur: & quanquam per se ipsa & à forma remota non inuenitur, prima tamen in corpore supponitur, tanquam fundamentum, cui forma innitatur ac infit, veluti receptaculo omnium vi-

cissitudinum, & commutationum. PH. Nos isthæc ad te venientes longa cōmentatione discussimas, vt renouata
15 corum memoria, instructiores essemus ad tuam disputationem. EV. Si hæc vt debetis, recipitis, dubitari non potest materiam substantiæ rationem & genus subire, vt pote quæ in composito prima subijcitur, & permanens continentes rerum varietates nouationēsq; sustinet. B.

20 Ne isthuc quidem nos in disputationem reuocamus, satis omnibus perspicuum. Eu. Sed neq; illud quod est principij loco receptū, cuiusque substantiæ naturalis formam actumque primum, substantiam & ipsam esse. B. Quid ita? Eu. Nam si in genere substantiæ est materia, multo (arbitror) magis ipsa forma, quam vos hac longè perfectiorem esse non inficiamini. B. De forma non adeò compertū est, quòd ea per se subsistat nusquam, sed in materia semper ac subiecto sit, ad accidentis ferè similitudinem.

Eu. Vastum est hoc disputationis mare, in quod si semel
30 vela pandimus, longa nobis erit, & grauis ex concertatione perferenda iactatio: nec nisi post longos errores veniemus ad illum vobis, vt dicitis, optatissimum portum. B. Rem totam percurrere satius est, si tibi per ocium vacat. Ego enim, vt ingenuè fatear, a grauisimis quibusdā autoribus sum institutus, qui alijs quàm tu principijs nixi, fa-

Alexan-
dri alio-
rumque
philoso-
phorum
falla opi-
nio de
formarū
essentia,

cile possint tuum hoc placitum euertere. Illi enim ma-
 teriam totam rei naturalis substantiam esse confirmant,
 illiq; rythmum quendam seu concentum affectionū qua-
 litatūq; accidere, quæ forma sit, per quam & nomen ha-
 beat, & à ceteris diuersa sit: his enim suis qualitatibus res 9
 quæque cognoscitur, & sensibus nostris seie offert. Mul-
 tis rationibus contendunt, id Aristoteli rei formam dici,
 cæq; esse perfectionem, & finem ad quam rei ferebatur
 procreatio; per eam habere & figuram & finitione & per-
 fectionis complementum. PH. Si hoc ita tibi statuen- 10
 dum esse videtur, aut rationes producito, quarum te mo-
 ueat probabilitas, aut si id non potes, celebris autoris tes-
 timonium. B. Vtrūq; adferā: nam Alexander Aphro-
 disæus Peripateticæ familiæ sēctator præcipuus, hæc vide-
 tur iisdem propemodum verbis dixisse, quo loco sic ait, 15
 „ Verūm enim uerò in igne quod naturale ac simplex cor-
 „ pus est, calorem & siccitatem speciem facimus, & ab ijs
 „ atq; in ijs genitam leuitatem: hæc enim principium est
 „ motionis ad superiora tendentis. PH. Hæc fortasse ex
 aliorum sententia pronunciauit. B. Minimè verò, sed 20
 ea fuit opinio tum maximè celebris, quam etiam Gale-
 nus, quem Alexandri tempore vixisse scimus, probasse vi-
 detur: nam neque id in quæstionem vocauit, & libro de
 elementis primo qualitatem passim elemēti speciem ap-
 pellat, aitq; ignem ex materia constare & qualitate. Hos 25
 non paruo post interuallo tutatus est Philoponus philo-
 sophus in primis magnus, & post hunc alij plurimi cele-
 berrimi nominis & grauissimæ auctoritatis viri. PH.
 Quæ ratio potuit illos in istam opinionem inducere?
 B. Quod cum prima elemēta, per temperaturam subij- 30
 ci fieriq; mistorum corporum materiam oporteret, esset
 quoque necesse illa retundi, & ad medium quoddam
 temperari, si exquisita erat permistio futura. Conten-
 debant autem illud fieri non posse, nisi formas elemen-
 torum in qualitatū genus & ordinem referent, qui-

bus solis proprium est intendi & remitti. Multo pòst tempore Auerrhois acerrimo vir ingenio, lectis diligenter singulorum decretis, hac ipsa ratione eò necessitatis redactus est, vt elementorum formas ancipitis inter sinceras qualitates & compositorum corporum formas naturæ statuerit, illasq; qualitatibus & substantijs interiectas vtriusq; participes esse. Quatenus enim elementis perfectionem consistendiq; vim tribuunt, substantiarum viribus pollere; quatenus verò in permistione confusæ intendi aut remitti videntur, qualitatum vim & potentiam exercere. Haud secus enim formarum, quæ in elementis inhærescunt, coitionem fieri autumat, quàm contrariarum qualitatum confusionem, quasi propriæ elementorum qualitates remitti nequeant, nisi & ipsæ pariter commutentur formæ. Si enim aliqua ex parte eas quispiam retundi dicat, cum sit reliquarum, inquit, eadem ratio, possent quoque omnes in nihilum tandem redigi, forma superstitite & haudquaquam offensa. Id autem perquam absurdum in natura videtur; neque enim subsistat ignis, omnis caloris expers, neq; aqua ab omni humore destituta. PH. Quorquot mihi in manus venerunt Aristotelis interpretes, omnes affirmant elementorum qualitates nonnihil ac leuiter retundi posse, formis eorum, quæ veræ substantiæ sunt, seruatæ, neq; illas obstare quominus elementa possint bene perfectèq; misceri. B. Ego cum præclaris philosophis censeo, elementorum species, quemadmodum & qualitates eas quas primas vocitant, inter se dissidentes, coire tamen ac congregari remissioneq; conuenienti temperatas, καθ' ὅλον misceri, hinc totius compositi vnam simplicemq; formam prodire. Tu verò si vis elementorum species nequaquam retundi, quo pacto illarum temperamentum fieri intelligas haud equidem video. PH. fiet, inquit Aristoteles, primordiorum substantijs admi-

Alexandri mistio, quæ falsa est.

Vera mistionis ratio.

Falsa mistionis opinio.

20 DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

nima diductis confusèq; permixtis. B. Id appositionem esse dico, non commixtam temperaturam. PH.

Vera mi-
fio.

At vera mistio tum perficitur dum totę prætereà qualitates totis confunduntur, etiam si non sint illorum formę totę totis confunduntur, etiam si non sint illorum formę totę totis confuse. EV. Quid vos tantoperè moratur hæc philosophica concertatio, quę aut nihil aut minimum frugis ad hanc rem sit allatura. Debueras tu certè quidem, his posthabitis, ad grauiora & longè vtihora properare. Quid de elementorum formis statuas, parùm laboro, si modò cum præclaris philosophis tibi conueniat, concretorum corporum formas in substantiarum genere constitui. B. Conuenit sanè: nec illis prorùs adhæreo, à quibus dixi me aliquando fuisse institutum, sed tutiorem viam ingressus, iam pridem concessi in familiam longè celeberrimam, eorum qui cõpositorum formas inter perfectissimas substantias collocant, elementorum formas inter qualitates referunt: quam quæstionem etsi tu ad hanc rem parùm facere ducis, vellem tamen de illa tuam audire sententiam. EU. De his nihil certum, nihil constans, nihil omnium consensu probatum definiri posse sentio, quando mens humana corporis hoc veluti ergastulo inclusa, neque materiam neque formam sensibus cognoscit. B. Sic arbitror; neq; enim tam discordes illi fuissent, qui in hanc inuestigationem diligenter incubuerunt. EU. Si tamen placet, hæc rationis probabilitate dijudicari oportere, illorum potius accedam sententię, qui vt concretorũ corporũ, sic nullo discrimine & elemetorũ species, putas substantias esse pronũciant. B. Age verò si quid ad eius rei fidẽ in animo p̄mis, hoc exprome: neq; n. te vel temerè vel citra rationẽ ita sentire puto. EU. Cæterorũ rationes omitto: vnus Alexandri, quẽ tu tibi præcipuũ ducẽ legisti, sententiã in te profero. Age igitur ob oculos aptè ponatur Alexandri locus, vbi elemetorũ formas scri-

Elemen-
torum vt
rerũ na-
turalium
formas
esse sub-
stantias.

ptura profequitur, vt inde nobis fit integra ſententię no-
 ſtrę confirmandę potestas. B. Quamobrem (inquit)
 ea ſpecies quę ab arte proficiſcitur, ſubſtantia nullo pa-
 cto eſt, quemadmodum & ars ipſa: forma verò quę eſt
 5 à natura, procul dubio ſubſtantia eſt, quemadmodum &
 ipſa natura. Verum enimuerò in igne quod & naturale
 & ſimplex corpus eſt, calorem & ſiccitatem ſpeciem
 facimus. & ab ijs atq; in ijs genitam leuitatem. His
 planè affirmat compositi naturalis formam eſſe ſubſtan-
 10 tiam, elementi, qualitatem, ſicut & artificio aliquo fa-
 bricatę rei: neque eſt de illius opinione quicquam al-
 titiſ inueſtigandum. EV. Sed hæc videri poſſunt, ne-
 que ſatis circonſpectè dicta, nec vlla demonſtratione
 ſuffulta: noli librum ponere, ſed eo vltèrius euoluto, le-
 15 ge quę paulò poſt adiecit. B. Perplacet. Illis com-
 memoratis hæc ſubiicit. Quandoquidem non poteſt ip-
 ſa ſpecies, per ſe ſorſum à materia ſeparata & abiuncta
 ſubſiſtere: vtranq; tamen ſubſtantiam eſſe non ambi-
 20 gimus. Nam ſicut materia, ita & naturalis ſpecies ſubſtan-
 tia eſt: partes enim ſubſtantię, ſubſtantię ſunt. Qui-
 nimo quia pars vtraque ſubſtantia eſt, id quod ex amba-
 bus conſtat, & ſubſtantia & vna quępiam natura eſt,
 non vt quę artificio fieri videmus. Horum enim ſubie-
 ctum, ſubſtantia eſt: ſpecies verò, qualitas eſſe credi-
 25 tur. Hęc ne tibi ſatis ſunt? EV. Satis profectò: ſed
 inſpece propriiſ authoris mentem purè fideliterque
 edideris. B. Quid ni purè ac fideliter? certè quidem
 ad verbum. EV. Iam igitur accipie. Partes (inquit)
 ſubſtantię, ſubſtantię ſunt atqui tam elementum quàm
 30 compositum corpus, eſt ſubſtantia. Ergo vt corpo-
 ris compositi ſic & elementi partes, ſubſtantię ſunt.
 Hac ratiocinatione ſi demonſtrat Alexander, natura-
 lis compositi formam eſſe ſubſtantiam, eadem con-
 ficiet, ipſius quoque elementi ſpeciem, ad ſubſtantię
 genus eſſe referendam. BR. Hęcne mihi tendebas

Demo-
 ſtratio cõ-
 tra Ale-
 xandrũ.

retia? EV. Non ego, sed tu tibi ipse, si qua sunt re-
 tia, circundedisti. B. Captum equidem me esse sentio,
 sed semel, quòd si me iisdem iterum implicare possis,
 tum verò demum tenet: nam hæc quidem retia, eo mi-
 hi facile perrupturus videor, quòd Alexandro forma
 fortasse pars elementi non est, vt pote quæ illo iudice
 qualitas est, quanquam misti forma pars est totius & sub-
 stantia. EV. Si solam materiã esse dixit elementipartem
 à qua $\sigma\lambda\eta\mu\ \alpha\upsilon\tau\ \tau\omicron\upsilon\ \tau\omega\ \delta\prime\upsilon\sigma\iota\alpha\mu$ habeat elementi species
 quæ qualitas est, nihil conferet illius essentia. FH. Etiã
 atque etiã vide quid agas, in præcipiti enim ac lubrico
 stas, vix vt insistere aut ingredi sine casu possis. EV.
 Dic mi Brute, nonne materia vna est rerù omnium cõmunis?
 B. Ita iudico. EV. At rerù naturalium essentia
 plurimũ inter se discrepant. B. Mihi quidẽ ita videtur.
 EV. Quo igitur pacto poteris $\delta\prime\upsilon\sigma\iota\omega\delta\epsilon\iota$ illas rerum diffe-
 rentias à materia, quæ omnium vna est, & eadem, cõstitue-
 re? aut quemadmodum ab illo rudi & communi rerum
 omnium principio, res quæque propriam ducet sui ge-
 neris essentiam? B. Non video. EV. Itaque si re-
 rum quæ ex natura constant, diuersi sunt ordines, &
 differentia genera, si propria quædam est & sua cuiusq;
 natura, necesse est præter communem illam mate-
 riam, aliud quiddam institui, quo res singulæ suam ad-
 piscantur speciem, & suæ cuiusdam nature sint. B. Nec-
 cesse id quidem est. EV. Illud verò quicquid est, quod
 essentiam toti largitur, præclarum quiddam esse conue-
 nit, & materia præstantius. B. sanè: nam ex eo suum res
 quæque nomen sortitur. EV. At qui hoc illud est, quod
 tu speciem ac formam rei appellare soles. B. Solent &
 pleriq; omnes. EV. Ergo necesse est formam, esse pri-
 mam ac præcipuam rerum omnium partem. B. Nihil
 equidem verëar, de secundis id fateri corporibus, at ele-
 mentorum longè diuersa est ratio. Horum enim species
 qualitas est. EV. Quodam veluti circulo in eadem

Demon-
 stratio al-
 tera.

5

10

15

20

25

30

reuolueris tenebras: ostendi vna eademque ratione, om-
 nis substantiæ siue simplicis siue concretæ, speciem esse
 substantiam: sed quando ita res exigit, veniamus tamen
 ad singula, eorūque sigillarim naturas explicemus. Stirps
 5 aut metallum, formę suę debet, quod stirps est aut metal-
 lum: & reliqua eodem modo omnia, Verumne id est? B.
 Ita volunt. EV. Ipsum quoque elementum necesse est
 vt elementi rationem à sola acceperit specie. B. Et id
 quoque. EV. At qui p̄ formam elementum substantia est,
 10 & huius generis substantia. Nam vt huius illiusue generis
 substantia sit, hoc est vt sit vel ignis vel terra, non potuit
 à materia capere, quæ est rerum omnium communis.
 B. Hoc iam paulò antè concessi. EV. Vnde nam igitur?
 B. A sua forma. EV. Ergo hæc elemēti forma, p̄ quam
 15 ignis est ignis, & ab aqua differt, substantia est. B. Quo-
 modo? EV. Nam si ignis est substantia vt fateris ipse,
 quod illi tribuit vt ignis sit, ipsum quoque substantia est. B.
 Cōsentaneū est. EV. At ea est ipsa ignis ratio, quam tu
 formā esse nō inficiaris: quo fit vt cōcludatur necessariò,
 20 cūm ignis tum cuiusque elementi formā substantiā esse.
 Inde nos elementum vel aliam substantiam definitione
 comprehensuri, non figura, nō colore, nō pulchritudine,
 nō turpitudine finimus, sed ea substantia à qua res que-
 que naturalis suam duxit essentiam, ea autem forma
 25 est, quæ rei cuiusque definitionem concludit. Rursus
 vt stirps à metallo, & animal à stirpe, formæ varietate
 & dissimilitudine differt, sic & elementum, quod ip-
 sam quoque substantia est, à cæteris substantijs distabit,
 natiua quadam & insita sibi substantia. Vt enim sub-
 30 stantiæ essentiam nullum accidens explere potest, sic
 neque potest illa rerum *ὀνομαστος*, id est, vt quidam lo-
 quuntur, essentialis, differentia ex accidente constitui,
 quippe quod rei naturalis essentiam immutare ne-
 queat. Cum igitur in cæteris omnibus substantijs id
 quo dissidet vnum ab alio substantia sit, qui fieri potest

Inductio.

A defini-
tione.

Cōclusio

vt in elementis quæ veræ substantiæ sunt hoc secus
 habeat? B. Istam hercle controuersiam non fo-
 uebo diutius, præsertim cum eam induxerim, rei tuæ
 non admodum, vt dicis, necessariam. Proinde non
 verebor hac de re pedibus in tuam ire sententiam: 5
 vixque credam, Galenum, Alexandrum, Philipo-
 num, & reliquos huius familiæ celebres viros, elemen-
 tis formam tribuisse, nullius substantiæ participem, ex
 solis qualitatibus conflatam. Sed (vt Auicennas inter-
 pretatur) quia nobis ignotæ ferè sunt rerum essentiæ, & 10
 quia non sunt sua formis imposita nomina, eo factum
 est fortasse, vt illi viri elementorum formas propriam
 & inseparabilium qualitatuum nomine appellauerint.
 EV. Hoc sanè tolerabilius, ita enim maximos viros,
 à crassæ ignorantis crimine modestè vindicabis. PH. 15
 Iam me nihil huius quæstionis pœnitet, etsi modò ve-
 rebar ne improbius fecisse viderer. Et quia pudendum
 non est discendi studium, nihil reformidabo philosophi-
 ca quædam denuò in medium proferre. EV. Propo- 20
 ne igitur quàm potes breuissimè, ne properantes ad
 grauiora, nos medio cursu teneas.

NATVRALIS CVIVSQVE CORPO-
 ris simplicem esse formæ substantiam neq; hanc
 esse ex subiecti formis ortam, cōtra Alexan. 25

PHILIA TROS.

MNIS quæ sensibus apprehendi-
 tur substantia, ex subiecto & specie 30
 tanquam è suis partibus est compo-
 sita, quemadmodum & quæcunq;
 ars effinxit, in æris, lapidis, aut ligni
 materia, speciem quandam ab arte,
 & ornamentum habent. Elemen-
 tum quod corpus est simplex, pro subiecto simplicem

- & prorsus in formem, ab omniq; specie destitutam materiam habet. Compositum autem mistumq; corpus naturale, subiectum simplex habere nequit. Sic enim videmus vniusi modi & sui vnde quaq; simile corpus (Græci *μοιομερεῖς* vocant) quod est omnium compositorum longe simplicissimum, vt aurum, vt lapidem, vt ferrum, permistum & e quatuor elementis coagmentatū subiectum habere. Siquidem antè concessimus, misti corporis materiam à quatuor elementis ductam esse, quæ asseruatis suis formis in misto corpore permanerent. Nam si perirent illorum forme, tum re vera interitus esset, haudquaquam permistio. Quinetiam multiforme variæq; nature corpus contemplans, cuiusmodi hæc rosa, aut ista tam blandè nobis arridens laurus est oculorum, obtutu clarè video (neque enim demonstrationis fides maior aliunde esse possit) subiectū corpus, ex multis dissimilibusq; partibus constare, aliam esse radicem, alium corticem, aliud lignum, aliam medullam, alia folia, alias baccas. Rursum dispari magis, & ampliori varietate distinctum esse animalis subiectum, quod præter eam partium diuersitatem, cōformationem quoq; in illis habuit & multiplicem figuram. EV. Rem attigisti mi Philiatre, vtilissimam omnino, nec vlli, opinor, dubiam, quippe quæ sensu plus satis comperta fiet, & si fortè rationem præter sensum requires viuientium officia & actiones contemplatus, videbis neruos, ossa, carnem, vires vsusq; tam dissimiles obtinuisse, vt illorum quoque naturas & essentias latissimè differre pronuncies. Quinetiam habent similes hæ partes vel inter se compositæ quædam propria temperamenta, quæ quum integra seruentur & inuiolata, p est & illarum naturas, quæ temperamenti sunt comites, incorruptas manere. Quid enim eas dissoluere possit inuiolato temperamento? Ita planum fit in animantis compositione, ossa, neruos, carnem, membranulas & reliquas partes *μοιομερεῖς*, non modò colore, crassi-

Elemēti
materia
simplex.
Similiaris
corporis
materia
composita
elemēti
tis est.

Dissimila
ris corpo
ris mate
ria multi
plex est.

Dissimila
ris corpo
ris par
tes essen
tia differ
unt.

tudine, alijsue qualitatibus & conformatione, sed & ingenito temperamento, & propria essentia ac specie distindere. Hæc si quis ad statuendas rerum differentias non satis esse exultimabit, quânam, ob eorum, alia ratione essentias rerum distinguet? aut quânam dabit corpora, quorum sit quàm illorum dissimilior essentia? & his tamen (si quibus alijs) suam esse substantiam negabit nemo, nisi si quis eò contentionis & amentæ processerit, ut dicere audeat, tam nostri corporis partes quàm reliqua vel maximè dissidentia corpora, solis accidentibus seungi. Sed enim is vetustissimorum philosophorum iam pridem explosum decretum reponet, qui abdicatis formis, solis accidentibus perfici discernique omnia asseuerabant. Quocirca propositæ hic à te sententię accedens, profiteor, non animantium stirpiumq; modo corpora, sed lapidum quoq; & metallorum quorûdam, multiplex haberi subiectum, cuius particulæ specie & essentia, non solis accidentibus dissideant. B. Leuastis me onere non paruo, planius alioqui & fufius illa explicaturum. Iam enim vobis probaturus sum, quatuor primordiorû naturæ, simplicissimam esse formam, compositorum autem ex ijs corporum, perfectiorem & ex compluribus coagmentatam. Sic enim diligentissima rerum peruestigatione videtis, lapidi quàm elemento præstabiliorem inesse formam, & stirpi: quàm lapidi, & animanti quàm stirpi quasi pro dignitate subiecti formam cuiq; largita sit natura. Nepe igitur tu negabis ijs compositam esse formam, quibus est compositum subiectum? Aut si id cõcedes, nõ etiam illud dabis, genitam esse cuiusq; rei formam, & ex ijs prognatam formam quę sunt in sui subiecti concretione? quæ si ita esse fateberis, fateare simul necesse est, non esse eam aliunde petendam, neque ei facultates vllas inesse, nisi quas simplicium naturæ conferunt. Hæccine tibi satis firma argumenta esse videntur? de quibus quid sentias, & quibus ea rationibus

Argumēta quę nituntur probare dissimilioris corporis compositam esse formam.

infirmes, audire sanè velim. EV. Hæc vnde & ex cuius fontibus, & quorsum deriuata sint, satis perspicio, neque fieri potest vt sine grandi contentione dirimantur; de quibus dicam equidem iam nunc meam

5 Aristotelis mente sententiam. Elementi simplex est forma in subiecto simplici: naturalis autem corporis compositi, quanquam coagmentatum, & ex diuersis partibus cohærens est subiectum, simplex tamen est totius forma, sed quæ multiplici & composito subiecto

10 vtens, multiplices compositasque obit functiones, è quibus perfectio illius intelligitur. B. Dilucidius hæc eloquere, vix enim assequimur. EV. Formarum multi sunt ordines, ex officiorum generibus digesti. Nam quum forma natura quædam sit, eaq; motionis principium, quæcunque vnus simplicisq; motus causa fuerit, simplicissima illa & imperfectissima, & infima iure optimo iudicabitur: quæ verò multiplicis varijq; motus erit opifex, perfectior erit illa certè, & altioris cuiusdam ordinis. sic elementi forma, quia

20 loci mutatione sursum tantum aut deorsum fertur, omnium censetur imperfectissima & abiectissima: stirpis, quæ nutritionis etiam incrementi procreatio nisq; motum ciet, nimirum perfectior habetur & nobilior. Hac rursus absolutior est animantis forma, quæ præter hæc sensum confert, & voluntariam progressionem. Omnium tandem suprema & perfectissima est hominis species, quæ supra hæc omnia mentem diuinum munus à Dijs immortalibus est

25 consequuta. Conueniebat autem vt quæ forma perfectior esset, ac pluribus prædita facultatibus, ea plenior & instructior corporis velut officinam haberet, vt multiplicem instrumentorum copiam ac varietatem ad aliàs atque alias accommodaret functiones. Nam neque perfecta, & multas in se efficiencias obtinens forma, in materiam commigrabit ru-

Solutio.

Formarum ordines.

dem, simplicem, & inolitam: nec, si commigrabit, aut in ea incolumis stare poterit, aut omnibus suis muneribus plene defungi. Elementorum omnino rulis & simplex est materia: Æri, lapidi subiectum ex sola elementorum temperatione compositum inest. 5

Stirpibus & dissimulare & iam organicum corpus substernitur: in animantibus verò, cum partium dissimilitudo quam in stirpibus est maior, tum instrumentum concinnitas & elegancia decentior. Ipsum deniq; hominem tam fabre fecit Natura, ut videatur voluisse ex eo tanquam absolutissimi operis exemplari, de se fieri existimationem, adeò multis gradibus eum supra cæteras omnes res naturales extulit. 10

Ad hunc igitur modum, simplex quidem est omnium rerum forma, sed quanto sublimiorem in locum euecta est, quantumq; plures in se continet efficientias, tanto subiectum absolutius, instructius & ad singula commodius efficienda obtinuit: est enim formæ gratia conditum corpus, non item forma, corporis. B. Quid audio? ne tu foelix es, quòd absint philosophorum quos ego lector greges: qui si adessent, vniuersi, scio, in te impetum facerent, tum singulæ familiæ tecum summo iure agerent: instaret princeps ille noster Alexander, & te à sententia tua deductum, in suam facile perduceret: alij te propè innumerabiles, disputationum suarum & interrogationum laqueis te irretitum tenerent, quibus cum tibi iusto sacramento contendere non liceret. Etenim si simplicium, è quibus res componuntur, species, integræ seruantur in composito, neque pereunt uti fateris, par est omnino, haud secus inter se componi miscerique atque suas quibus insident materias, & ex eiusmodi permissione formam totius enasci, eamq; sicuti & subiectum, esse compositam veluti concipientium formarum quandam harmoniam: argumentum dabo, si fortè desideras, certissimum. Stirpibus 15

Aliud argumentum.

20

25

30

enim & animantis totius actio ex conspirantibus in vnũ
 partium omnium functionibus prouenit, neq; totius
 alia est, quàm omnium inter se consentientium partium
 actio: ita etiam tanquam clara voce proclamante na-
 5 tura, credendum, nihil aliud esse totius formam, nisi
 istum singularum formarum consensum & conspiratio-
 nem, nec ipsam aliunde nisi ex ijs ortam esse. Quid
 igitur Alexander? Simplicia (inquit), corpora, quo-
 rum subiectum simplex est, simplicem quoq; speciem
 10 & naturam adepta sunt. In quibus autem non sim-
 plex subiectum est, sed iam corpus aliquod, siue com-
 positum: in iisdem species, ornatu distinctiore & com-
 positiore perfectior est. Neq; immeritò: species enim
 illa, quæ est in materia & in subiecto confert aliquid
 15 ad eorum speciem, quæ composita sunt. Paucis verò
 interiectis hæc adiicit: Multitudo formarum, earumque
 diuersa commistio, in subiectis corporibus equabilem
 mutationis causam adferre potest. Hæc nonne planè lo-
 quuntur eorum quæ miscentur corporum formas etiam
 20 ipsas permisceri, & ex illis formam totius exurgere,
 quæ sit ipsa quoq; composita? PH. Dij boni quan-
 tum inter vos dissidij? Ætne quicquam hac ipsa contro-
 uersia magis controuersum? res eò vestra contentione re-
 dacta est, vt quid potissimum sequar ignorem, quæ cum
 25 vos præcipites egerit in contraria quasi *διωκετε* ex-
 trema, neque videam quemadmodum possint vestra
 sensa, aut commoda interpretatione conciliari, aut pro
 veritate rectè dijudicari: reliquum est vt alijs arbitri &
 sequestris honore concessio, disceptationis huius tantum
 30 spectator sim. B. Optimè. EV. Iam verò si tibi vi-
 detur, argumentationis tuæ rationem ineamus: quæ mi-
 hi quidem, eò ferri videbatur, vt adhibita demonstratio-
 ne, conficeret omnino, doceretq; compositi corporis
 formam, ex simplicium formis coalescere. Hic tu nos
 aduertiariorum numero, & magno, vt putas, nomine

Libr. de
anima.

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

Solutio.

minaciter terrere conatus es, neq; fortè satis idoneorum.
 Quòd si vt testibus oppugnamur, itidem implorato te-
 stium auxilio propugnare libeat, pro multis vnus no-
 bis erit Aristoteles, cuius autoritas & argumentatio
 possit omnes omnium rationes refellere. Is (memor es
 credo, scriptorum) disputando iam olim confecit, neq;
 animam neq; formam esse harmoniam. Est enim harmo-
 nia consentientium ac consonantium vocum proportio.
 At hæc ista proportio substantia non est: anima autem
 est substantia. Item Anima corpore prior est & præstan-
 tior, in eòq; principatum tenens ac dominationem, ip-
 sum moderatur ac mouet. Harmonia autem suo instru-
 mento, vt cithara, posterior est, neq; habet vllum in eo
 imperium: non id mouet, non moderatur. Quinetiam
 quouis modo, dissoluto consonantium rerum concen-
 tu, & ipsa dissoluitur harmonia, mutatoq; intenditur
 aut remittitur: at in partium missione & temperatu-
 ra id secus habet, neque enim eius temperaturæ mu-
 tatione alia statim atque alia apparet aut existit ani-
 ma. Cumq; ad offensionem interdum vsque mutetur
 corpus, ipsa nihilominus tamen permanet anima, etiamsi
 cernimus harmoniam viciatam: & suum cuiq; tempe-
 ramentum mutare liberum est, animam nemo nisi cum
 vita mutat. Quis igitur formam harmoniam esse dicat?
 nec verò corporis eius quod ἀσμουσιμερής propterea dici-
 tur, quòd non vnus generis & sui per omnia similes om-
 nes partes habeat, forma, compositio quædam est forma-
 rum eiusdem generis, & inter se similibus, quæ sic inter se
 connexæ & aptæ videantur, vt in vnum sine vlla discor-
 dia consentiant atque conspirent. Ridiculum enim est,
 putare animam aut formam perinde atque subiectum
 corpus ex partium differentium nexu compositioneq;
 constare. Sed est necesse, totius compositi vnã esse for-
 mam simplicem, quæ à simplicium partiumq; formis di-
 uersa, illas incorruptas & integras in toto coerceat, alio-

1. de ani-
 ma. For-
 mã om-
 nem sim-
 plicem,
 nec com-
 positam
 esse ex
 subiecta-
 rum par-
 tium for-
 mis.

5

10

15

20

25

30

qui perituras. Id probatur Aristotelis locupletissimo testimonio, ex sexto *μετὰ τὰ φυσικά*. Quod, inquit, ex aliquo constat, sic est compositum ut vniuersum sit vnum, non uti cumulus, sed ut syllaba (syllaba autem non est elementa ipsa, neq; est idem quod, b, & a. neq; caro est ignis ac terra: dissolutis elementis hæc non sunt, caro inquam ac syllaba: elementa autem sunt & terra & ignis) syllaba igitur profectò est non solum elementa, litera vocalis & muta, sed etiam aliud quiddam. Itidem & caro non solum ignis ac terra, aut calidum frigidum-que est, sed etiam aliud. In eandem sententiam sunt & illa: Hoc quidem est substantia vniuscuiusq; rei, nam ut res sit, hæc est prima causa quæ non est elementum, sed principium. Sunt alij loci complures libro secundo de Animalium procreatione, in quibus idipsum manifestius explicauit. Sed de his aliàs teoriarum plura. Cur autem oporteat aliud quiddam, nouumq; principium & causam, simplicium formis induci, adfert, cum de Anima contra Empedoclem disputat, non posse simplicia, maxime autem contraria, in vnum coire & contineri, nisi arcto velut vinculo, fortius quid & valentius, ipsa stringat ac coerceat ne diuisa dissipataq; mox distrahantur, & eò redeant, vnde singula profecta sunt. Quinetiam primo de anima, contra Platonem eadem ratione ostendit, si in vnum atque idem coalescent, quæ diuersa ac multa sint, necesse esse aliterius vi ea cogi, copulari, & ne diffluant contineri. E quibus intelligitur planè, ut corpus quamuis è multis compositum, vnum tamè esse dicimus, sic dicendum esse, formam ipsius vnã & simplicè esse. Quid habes, obsecro, quod ad hæc respondeas? Tù ne Aristotélé superabis vel autoritate, vel argumentorum subtilitate ac robore, quibus omni studio totisque viribus efficere conatur, compositorū corporū necessariò oportere simplices esse formas. B. Nō ego sanè, cū meà modo sen-

Commē.
vlti.

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

Commē.

39.

Nume -

ro 39.

Nec formam esse potentiam exponerem, id dicere volebam, compositi corporis animam vel formam harmoniam esse, & quandam vim ex è multis compositionem. EV. Id sermo tuus præ se se subiecta- rebat. Quid igitur sentis? dic amabò, apertius. B. Hoc rum par volebam: compositi formam vim quandam esse, ex subie- 5
 ctium natura- ctorum sibi corporum temperamento ac mixtione. Sub-
 turis pro iecti enim ex mixtione præparationem, ipsamq; poten-
 sectam. tiam, cum ad absolutionem peruenerit, tum ^{ουτελκψα'α'α} id est perfectionem fieri, quæ rei sit forma. Ita formam
 de potentia materiæ educi sentio, quòd ipsa potentia cõ- 10
 tinenti progressionem, transeat in formam, actualique fiat.
 EV. Hæc sunt Alexandri illius Aphrodisæi. Tú ne igitur vis illius partes conferto pede tueri? B. Quid ni obsecro? EV. Etiam adque etiam quid respondeas vide, & quæ quantaque incommodorum consequutio, te 15
 penè obruat. B. Quorum nam? EV. Necessè est co-
 quidem auctore, subiecti præparationem, non acceden-
 tem solum adiuuantemque, sed primam & efficientem
 causam statui: quippe quæ de se omnem formæ essen-
 tiam proferat ac suscitet. Simul verò ex subiecto sibi 20
 corpore animam omnemq; speciem emergere: & à cor-
 porum differentia formarum varietates proficisci. B.
 Hæc principia sunt, & veluti fundamenta illius opinio-
 nis. EV. Horrenda sanè. Consequitur enim formam 25
 omnem, vel ipsius hominis præstantissimam mentem,
 mortalem & interneconi obnoxiam esse, si quidem ex
 subiectorum præparatione & interitura harmonia resul-
 tet: quo quid esse potest, vel absurdius vel magis im-
 pium? B. Bona verba: rem dicis illi viro nec nouam,
 nec inopinatam. EV. Euge virorum optime, perge 30
 ut cœpisti: nec te huius pudeat, quòd ponendum erit
 subiectum, ipsum sua specie dignius, & præstantius; eius
 esse in composito principatum, moderandisq; actioni-
 bus ipsum præesse, quas omnes per formam ceu per in-
 strumentum exequatur: ne que formam habendam esse
 præcipuam

præcipuam functionis causam, quæ corpore pro in-
 strumento vtatur. B. Hæc opinior, tibi non concessit
 Alexander. EV. Sunt tamen superioribus anne-
 xa & consequentia, quod vt ille fateretur nec tuum ex-
 5 pectauit iudicium, nec te consiliarium adhibuit. Quid
 enim ait? Neque grauitas, inquit, ob id infra tendit quòd
 vtatur terra cuius est potestas, sed terra ipsa interceden-
 te grauitate (quæ & potestas & forma & perfectio ter-
 ræ est) fertur inferius. Idem in anima modus habetur,
 10 quum ipsa quoque potestas & actus & forma sit eius cor-
 poris à quo possidetur. Eius enim procreatio quodam-
 modo ex mixtione & temperamento primorum corpo-
 rum est, sicut ostendimus: Atque per animam opera-
 tur id corpus in quo principatum animæ esse conspici-
 15 mus. Agnoscis ne hæc Alexandri? B. Agnosco opti-
 mè: neque vt tu absurda, sed opinabilia problemata esse
 iudico. EV. Siccine nihil te pudet tam detestabilis o-
 pinionis? qua nihil nec dici nec cogitari potest in phi-
 losophia vel distortius vel monstruosius erubescunt opi-
 nor qui nobiscum hic sunt boni doctiq; viri, audita ista
 20 tam peruersa philosophia. Sed nullus te tamen aut me-
 tus deiciat, aud pudor suffundat, quo minus fortiter tuis
 insistas gradibus, & istos absurdissimarum rerum quoad
 poteris perferas insultus: ex hac enim tolerantia cla-
 rius, opinor veritas elucebit. B. Quid hic mihi tua
 25 opus est cohortatione? obistam intrepidus, nec dubi-
 tabo animi confidentia, quanta maxima esse potest as-
 seuerare, quæcunq; huc ex Alexandro protulisti, ea
 omnia longè omnium esse verissima, sibiq; aptissima
 consequentia per omnia consentire: videri autem plera
 30 que falsa, quoniam abstrusa sunt & à vulgi intelligentia re-
 mota: sed in his sicuti in omnibus quæ posita sunt in ra-
 tionis probabilitate, satis esse duco, si secum vniuersa co-
 hæreant, nulla vsquam intercurrente pugnantia, nouaq;
 probabiliter inducere cuique liberum esse, id vnum mo-

34 DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

dò caueas, ne quid dicas quod videri possit non satis
 consentaneum. EV. Quid iuuat opinionum varietas,
 si quam teneas, quæ cæteris præstare & probabilioribus
 rationibus niti videatur? Sed ad rem singula dijudice-
 mus accuratè. Corpus, inquit Alexander, operatur per
 animam, sicuti terra per grauitatem deorsum fertur: qua
 si verò sit anima corporis agentis instrumentum, Aристо-
 teles contrà censet, omnia omnium, cum animalium tum
 stirpium corpora, animæ esse instrumenta, eiusq; gratia
 facta esse. Alexander, animam, omnemq; ad eò rei for-
 mam corpori subijcit inferioremq; facit. Aristoteles &
 omnes omnium rectè philosophantium familiae, excel-
 lentiorem & superiorem esse volunt. Ille omnis actio-
 nis omnisq; motus principiū & causam corpus esse do-
 cet. Hic contra Empedoclem rationes collegit, cur for-
 mam, quam & naturam simpliciter appellat, omnium
 causam & initium motus esse conueniat. Nunc age vtri
 potius accedendum putas, Alexandrò ne an Aristoteli?
 Vtrius est apud te maior autoritas? Quòd si apud te
 leuis & infirma est nominis existimatio, rationes vide,
 quas si Alexandro firmiores & euidentiores esse com-
 peries, tum demum Aristotelem contemnito. B. Suae
 non desunt Alexandro rationes, neque tam præceps ac
 deuius is fuit, vt iam satis cognita Aristorelis mente, te-
 merè voluerit nouam introducere doctrinam. EV. 25
 Plerique gloriæ, vt ipsi appellant, immortalis ad eò ma-
 gna tenentur ambitione, vt celebritatem nominis, & suã
 illam immortalitatem vel falsis inuentis, vel etiam flagi-
 tio quærere non dubitent, sed tu quod verum est fateri:
 An non tibi videtur Aristoteles (puto enim te eius om-
 nia euoluisse) firmissimas atq; ad eò necessarias omnino
 rationes ad hanc rem attulisse? An nõ animaduertis Ale-
 xandrum in exemplis, & inductionibus ijsq; non magna
 probabilitate septis plurimùm versari? Sed oculos, obse-
 ro, in te ipsum conuerte, & in omnes penitus partes in-

10
 15
 20
 25
 30
 prospice: An nihil te mouet dictorum improbitas? Aude
 bis ne tuam animam temeraria cōfessione mortalem fa-
 cere, & cœlestem illam diuinitatem tædo lutulentoq;
 5 corpori subijcere? Heccine tam impia, & tam nefanda re-
 cipies? Quid sentias, responde quæso simpliciter & inge-
 nuè, neque tuam libertatem, vllius quantumuis magni
 hominis præiudicio tibi ademptam esse velis. B. Sit,
 vti vis, rei cuiusq; forma, simplex quædam substantia, sit
 10 & illa præcipua efficiensq; causa functionum, præstan-
 tior corpore, quo in obeundis functionibus tanquam in
 strumento vtatur. Sed tamen illa ex corporis tempera-
 mento prodijt, ceu vis quædam simplex ex subiectorum
 corporum temperie & concordia harmonia perfecta. Nō
 15 hoc, puto, negabis, si diligentissimo examine omnia li-
 braueris. Sic enim cōpositæ theriaees aut medicatæ po-
 tionis vim, ex simplicium commistis temperatisq; viri-
 bus extitisse intelligimus, quod cum Galeni etiam men-
 te consentaneum est. EV. O callidum versutumq; ho-
 20 minem. Quod ipse satis tueri non potes, id videri vis mi-
 hi condonare, vt summo totius disputationis capite vi-
 cissim accepto, reliqua vel ab inuito extorqueas. Nam si
 formam ex subiectorū corporum temperire ortam esse
 concedam, facile deinde quæcunq; controuersa sunt tibi
 25 assumes, euerfis omnibus philosophiæ præceptis. B.
 Putabam licet hanc inter nos ista moderatione dirimi
 posse. At cum de suscepta semel opinione, nihil velis re-
 mittere, sed omnia summo iuris rigore persequaris, tue-
 bor & ipse præfractè meam opinionem, de qua nulla vis,
 30 nullum periculum me possit depellere, mordicùs tene-
 bo, cum animam, tum omne speciem, ex subiecti cor-
 poris constitutione, & innata potentia nasci, neque a-
 liunde prodire, nihil curans, siue tu hanc mortalem esse,
 materia posteriorem atq; abiectiorem, & illius instru-
 mentum, siue his contraria statuas. Hæc munitissima est
 arx in quam me recipio, vallo, fossa, multarumq; ra-

Aliud ar-
 gumen-
 tum quo
 conten-
 dit for-
 mam ex
 subiecto
 nasci.

tionum telis ac iaculis instructissima: hanc si oppugnare proponis, senties, quanto tuis inde veniant machinæ potentiores & rapidiores. EV. Ego verò machinis fortasse nullis, sed latentibus tantum subterraneisq; cuniculis te petam. Iam igitur age dulcissime. Brute: hæc ista vis: quam rei naturalis formam appellas, nonne substantia est? Hanc ne Alexander quidem ipse substantiam esse negabit: tu verò quid? B. Esto substantia. EV. Mistorum elementorum temperaturam, omnemque subiecti hinc exortam habitudinem & potentiam, statuis, scio, in qualitatum genere. B. sic necesse est. EV. Atqui ex vna, vel ex multis qualitatibus, substantia emanare nequit. B. Nequit profus. EV. Qui igitur fieri poterit, ut ipsa rei forma, ex qualitatum permixtione & temperamento prodeat, solæq; qualitates nullius substantiæ concursu & ope substantiã ingenerent? B. Non è sola (nequid ignores) fit qualitatum mixtura & temperie, sed ex ipsa quoque earum, quæ in elementis sunt formarum, confusione & permixtione. EV. At elementorum formas Alexander in qualitatum genus retulit, v hac etiam ratione, necesse sit, eo certè authore, compositi formam, ex qualitatibus nasci. B. Ego verò nequaquam illi in præsens assentior, sed Auerrhoidi potius, qui elementorum formas, ambigui, ancipitisq; generis esse posuit: huius opem si hic imploro, quid iam oberit, quo minus compositi totius forma è simplicium subiectorum formis emergat? EV. Quòd ne sic quidem simplex erit forma, sed ut corpus, ita & ipsa quoque composita. B. Mentem meam nondum, ut video, conserqueris. EV. Qui sic? B. Quia ex subiectori formarum temperatura, ego simplicem nasci posse existimo, quæ licet sit ipsa simplex, omnium tamen formas, suo veluti sinu complectatur. EV. Id ne fieri posse? B. Quid eni? EV. Ausculta paulisper, ut quid ego velim, & tu quod quæris scias. B. Ausculta, loquere quid velis.

Simplicè
totius for
mam non
posse ex
subiectis
formis e-
mergere.

5

10

02

51

25

30

- EV. Quæcunque ad rei naturalis procreationem confluxere, seu simplicia seu composita corpora, ea priusq̃ Demonstratio. mutua inter se actione componerentur & coirent, singula cum materijs & formas suas habuere, tum qualitates perpetuò ipsi insidentes: Itá ne? B. Quorsúm hæc?
- EV. Nihil nunc quidem id refert, respõde tantum, neque ad finem præproperè contendas. B. fateor elementa tribus illis instructa, in rerum procreationem conuenire: Quid tum postea? EV. Dum vera & exquisita fit illorum commistio, qualitates illæ diffunduntur totæ in totas: Siccine tibi videtur? B. Id iam sæpius antè cõcessi. E. At neque sit illorũ materiæ $\delta\lambda\alpha\iota\ \alpha\kappa\theta\prime\ \delta\lambda\alpha\varsigma$ permisceri, sed longa partitione partibus eò reductis, ut iam ad extremum exiguæ illæ, cõiunctione quadam inter se vinctæ cohæreant. B. Sic quidem necessarium esse duco: nam si materiã pfecta fieret cõfusio, corpora in sese penitus ipsa subirent. quod mihi quidem videtur absurdius quàm ut recipi debeat. EV. Nec verò formæ materias quibus semel infusæ sunt, deserunt vnquã, neque possunt aliæ in alias trãsiticæ facta cõmigrare: id scis optimis quibusq; philosophis ita visũ esse. B. Et mihi quoque. EV. Formarũ igitur nõ alia quàm materiã mistio erit, neque relictis sedibus exiliet formæ, quo seorsum ipsæ & à materia solutæ inter se cõmiscẽantur: sed subiectis immersæ, quemadmodũ illa sic & hæc afficientur. Quocirca ut materiæ totæ in totas penetrare nequeunt, sic neque formæ. B. Quid tandẽ inferes? EV. Nõ posse simplicem esse speciem, quæ à tali temptatione profiliat. B. Vide quò rem deducere velis nõ enim pspicio, vnde aut quo modo isthec cõfeceris. EV. Dicam, si voles, planitũs. B. Tuã cõmentã nihil moror, neque mea interesse puto, ut captiosis istis & argutis cauillationibus respondeam: hoc satis habeo perspectũ, rei naturalis formam substantiam esse simplicem. EV. Fortasse tecum mihi conueniet, si sine vlla omnino lite, rem om-

Exem-
plo de-
monstra-
tur.

nem paulò altius vnà contemplemur. B. Ea verò mihi plus satis est perspecta. EV. Fac igitur, per te erudiar, fac id plenius conspiciam, quod animum mihi iam dudù sollicitat & angit. B. Quid istuc? EV. Huius mei muli corpus vniuersum, nò une ex ossium, membranarù carnis, cutis, aliarumq; similarium partium copulatione constructum est? B. Perge quò cœpisti. Quid enim hic respondeam, ad hoc quod est vel carnifici compertum? EV. Quid porrò, An non illud etiam compertum, con similes has & vniusmodi partes, integras & inoffensas in corporis compositione seruari, & suam esse cuiusq; earum propriam & essentiam & formam? B. Comper tum & illud etiam lanij. EV. Perge, obsecro, tua ista in respondendo liberalitate uti, neque commitas vt fordi dus aut malignus videre in ijs rebus, quarum plenissi mus est etiam plebeiorum hominum sensus: Partes illæ muli, consimiles & vnius inter se modi nequaquam mi scentur siue illarum materias, siue formas spectes. B. Neque id sanè opus fuit, satis erat illas apta concinnaque inter se harmonia coniungi, qualem hisce in ædibus lapi des, cementum, trabes, & lateres, ab arte accepisse vides. EV. Sic mihi quoque videtur. Quo igitur pa cto fieri potest, vt noua totius forma, ex his tam mul tis simplex tamen ipsa prodeat? B. Tu videris ipse, ita tamen certè res est. EV. Si permanent integræ & inuiolatæ partium formæ, quo modo aliam de se simpli cem, multæ ipsæ integræ & incorruptæ producent: si qua ex ijs prodire statuatur hanc oportet esse composi tam, vt istarum ædium cõpositam ab arte speciem esse di cimus, non autem simplicem: erit ergo totius muli for ma, ex substratis formis quædã veluti compositio, utq; totum corpus, sic & ipsa totius forma è multis diuersisq; partibus confurget. Viden hæc esse necessaria? B. Ne scio, quibus aut vnde conquisitis tricis nos inuoluas in re satis plana & expedita: proinde commenticias

5

10

15

20

25

30

- istas similitudines quàm aptè ad rem excogitaueris, iudicabunt alij, me certè non admodum mouent. EV. Satisfecisti cæteris: hoc verò postremum rectè ne intuli, an nò? B. Nescio quid dicas. EV. Scis vir optime, 5 sed fateri pudet. B. Quid sentiam taceo & contineo: optimè, neque volo continuò palàm esse: proinde tu aliù si videtur interroga. PH. Quid te res minima tam citò, tam vehementer confundit, optimè Brute: Collige te ipsum & vel nostra gratia responde, vt hæc disputatio 10 maturè tandem & conuenienter concludatur. B. At enim sui similis semper est hic Eudoxus: Minutula quedam & acuta interrogat, quibus concessis aut negatis, statim nobis aliorum consequentium longã cõtexit seriè, confictorum ad ostètationem exemplorum mirifica copia refertam, vt captiosis istis laqueis irretitos cogat vel 15 quod antè negatum sit etiam inuitos dare, vel quod stultè concessum cum rubore repetere. FH. Quid tua refert; permitte vt arbitrato suo omnia excutiat. Agendum responde. B. Si iubet hic doctorum virorum confessus, dicam compositi corporis, compositam quoque esse illam substantiæ participem formã, sed quæ ex simplicium tamen formis constet atque cohæreat. EV. Hei, arcis tuæ pars summa iam corrui, caue ne te tota mox 20 obruat. B. Satis in tuto est quicquid superest. EV. Quàm durum & quàm arduum est, opinionem semel ac penitus animis imbibitam euellere. Hic nullum nò mouet lapidem, nihil, ne absurdissimum quidem detrectat, id vnum sibi modò retineat, formam rei ex subiecti com 25 positione suscitari nulla neque cura neque æstimatione perpendens, quidnam ponat, & fieri ne id possit an non. Proposui tibi non Aristotelem solum, sed & Alexandri tui patroni rationes, quibus conficit, simplicem esse cuiusque rei formam: quod & tu palàm atque ingenuè dedisti. B. Dedi è quidem, sed ante hanc alterationem, bellè, & sine vllò dissidio procedètibz adhus

Neque
etiam s;
totius
forma
composita
statuatur,
eam
posse ex
subiectis
formis
prouenire.

rebus: nunc postea quam obortum & indictum video
 ram atrox bellum, nihil quod huic præceptioni aduer-
 sum fiet fatebor, ne verissimis quidem & clarissimis ra-
 tionibus conuictus. EV. Nempe hoc illud est quod
 rectè in comœdia scriptū memini, Dum in dubio est ani-
 mus paulo momento, huc, illuc impellitur. B. Ne tu 5
 mihi istuc obtundas: nondum enim de mea opinione de-
 celsi. Eud. Quæ nã ea est, obsecro? B. Siue simplex
 siue composita, compositi species esse statuatur nihil eni-
 moror) eam tamen esse ceu quandam ex imperfectiori-
 bus partium formis absolutam perfectionem: nunquã
 ab hac opinione digrediar. Exemplum modò protuli ex 10
 Alexandro de Theriace, & medicamentis compositis,
 quorum vis ex simplicium facultatibus dimanauit, vt in-
 de colligeretur compositorum corporum formas ac vi-
 res è substratis naturis proficisci & originem ducere. EV.
 Aptã verò similitudo, quam si vicissim in te retorqueã, 15
 omnia subuertam huius opinionis fundamenta. B.
 Quid ita? Theriace quæ iam temporis progressu, mu-
 tua simplicium effectione in vnum quiddam redacta
 est, tota quidem simplicium vires & essentias retinet
 incorruptas, sed quibus noua totius forma, eaque sim- 20
 plex accessit, proprijs & nouis ornata viribus. Vnde
 effectus edit, qui licet obscurius, omnes tamen simpli-
 cium redolent facultates, ac præter eos, alios quoq; qui
 recens inductæ formæ proprij sunt, quosq; non vnus
 ex tota miscella simplicis, sed rotius esse theriaces faci- 25
 le iudices. Qui hos mirantur alij à tota compositionis
 substantia, alij à proprietate quadam, alij à constituyente
 forma, eos manare contendunt, & quamuis alijs atque
 alijs vtuntur verbis, eadem tamen omnes pronunciant.
 Est enim certè omnibus confessum, eas functiones nul- 30
 la posse ratione comprehendí, neq; ex elementorū, sim-
 pliciumq; partium viribus demonstrari, sed vsu solo, atque
 experimêto ab hominibus peritis animaduerti ac nota-

Argumẽ-
 tum de
 Theria-
 ce dissol-
 uitur.

ri: similis prorsus est in stirpis aut animantis fabrica con-
templatio. In his enim vt in illis, mundi elementa, & ipri-
mæ simplicisq; partes, suo vtraque modo commiscen-
tur, quibus incorruptis simplex totius forma succedit.

- 5 B. Tua sit ista interpretatio: mea & alia est longè, &
vt arbitror, sanior. EV. Vellem vt ego tibi, sic tu
mihi singula dilueres, id si placet rem altius paulò ac di-
ligentius scrutemur. Quod ex illis mundi primordijs
10 primum ac proximè constitutum aïs, aliunde nihil
accepit, sed ab illis suam omnem vim hausit. B. Ma-
ximè. EV. Compertum est autem, primosdijs illis
vires inesse, quibus sursum ac deorsum cieantur. B.
Compertum. EV. Quicquid igitur ex illis constabit,
nihil supra simplicium vires fortietur, sed duntaxat sur-
15 sum aut deorsum feretur, pro modo naturaq; vincens
elementi. Quocirca nihil ex illis solis genitum, sua na-
tura poterit simul ad contraria moueri. B. Ita necesse
est. EV. At contrà fieri vides in stirpibus & animan-
tibus, quæ dum ex alimento capiunt incrementum, sur-
20 sum simul deorsumq; porriguntur, & animantium non
varia tantum, sed & in contraria sæpe est progressio, va-
ria & multiplex sentiendi vis, animi impetus aliàs aliq,
& comprehensionum opinionumq; admirabilis pugna,
quid istorum quæso motus elementorum respicit? Num
25 contraria elementa eadem simul particula dominantur,
quæ contrarias istas motiones cieant? Id si nullo pacto
fieri potest, qua fronte dices hæc ab impulsu elemen-
torum pendere? Prætereo plurimas alias rerum vires,
quas ideo occultas appellarunt, quòd illarum nequeat
30 vlla certa reddi ratio: quas si tu voles vt reliquas om-
nes, elementorum naturis acceptas referri, sudabis equi-
dem plus satis, & præterquam quòd operã ludes, temeri-
tatis insuper atque imprudentiæ calumniam incurres. Er-
go vt in theriace & in vnaquaque re cõposita, facultates
cernimus nullius simplicium proprias, & quæ illorũ na-

Siue sim-
plex si-
ue com-
posita
itatur
toti-
us for-
ma, de-
monstra-
tur non
posse eã
ex solis
simplici-
um for-
mis esse.

42 DE ABDITIS RERVM CAUSIS
 turam minimè redolent : sic totius simplex quædam est
 species , quæ à simplicium formis essentiæ suæ nihil acce-
 pit . An si mistum corpus ab elementorum permistione,
 & materiam & temperamentum sumere fatemur , neces-
 sarium statim esse ducis,indidem quoque formam eius
 ac vires peti ? Oculos mihi in hæc sigillatim defigito,in
 tendito animum . Flura non addam , ne superuacuaca-
 nea probandi diligentia ipse mihi diffidere videar , &
 claris ac conspicuis per se rebus argumentorum fumos
 prætereare . Tu de his vt voles statuito,neque enim ti-
 bi quicquam persuadendum recepi : ipsa pro se veritas
 fortitè constantiusque certabit , nobisque tacentibus se
 ipsa defendet . B . Næ tu prouinciam arduam suscipis,
 si quidem me admonendo aut verius assentando,victum
 capere ac tenere studes . EV . Quomodo victus tene-
 ri potest is qui congressum metuit,qui certaminis aciem
 conflictumque subterfugit ? B . Ità ne stomacharis ? A-
 pud te sumus.Si imperas,hoc tibi assentior,rei naturalis
 formam non elici ex simplicium temperamento : id ta-
 mē quod est in comœdia præfatus,Hic impulit me, hæc
 nunc omnino vt crederem : Atque haud scio,an quæ di-
 xit,sint vera omnia . Sed paruipendo . EV . O anilem
 inconstantiam ; virum te iudicabam , qui veritatis inue-
 stigazione gauderes,at nunc sprete ratione,quæ est in cer-
 tis animi inuentis velut ancora ad quancunque assensio-
 nem,quasi ad saxum tempestate delatus adhærescis . B .
 Ita ferè vsu venire solet in tali loco ac turba . PH . An
 non tibi satis est ó Eudoxe , victum hostem in has angu-
 stias & vincula coniecisse ? vis ne hunc prætereá suo iu-
 gulare gladio ? B . Qui prudens,intrepidus & apprimè
 exercitatus gubernator videris ò Eudoxe,faceres & ip-
 se non minus me naufragium,si hoc æstuoso & turbulen-
 to sermonum fluctu iactareris : & si mihi,vt par est , vi-
 cissim respondere voles,ostendam non minora te incõ-
 moda sequi,quæ de hac opinione te retrahãt.EV . Erit id

mihi certè gratissimum. Age igitur, refelle quæ dixi
iam enim ego te liberum ac solutum mitto, quò plenio
rem habeas ad id quod voles potestatem. B. Tu ve-
rò te ad resistendum ac sustinendum compara. EV. Ego
ne? tuos insultus & incurfiones fortissimè perferam.

PARTIVM QVÆ IN COMPOSITO
sunt singularum formas, esse veluti quasdam præpa-
rationes inducendæ totius formæ, & eas
esse multiplices. Cap. iij.

B R V T V S.

A naturalis corporis compositi, siue id
similare est siue dissimilare, subie-
ctum ais esse compositum, & simpli-
cia è quibus componitur, vt ossa, vt
neruos, vt carnes, vt membranas,
singula suis esse insignita formis.
Itaq; si his partibus alia insuper to-
tius induatur forma, fiet vt rei quæ actu quodam & sua
forma integrè perficitur, alia (quod vllò modo fieri ne-
quit accedat forma, & vni eidemq; rei multæ perfectio-
nes insint: vt quæ simplicis vnus & similis partis, vt
osis aut carnis multæ ac diuersæ habeantur species, per
quas & ex diuersis constaret essentijs & in dissidentia
genera referretur. Quid mihi ad hæc respondebis? EV.
Perge quæcunq; voles in vnum conferrè. B. Os, quod
exempli gratia dictum sit, sua iam ornatum est specie, su-
per quam si aliam inducis totius speciem, id vtq; vnum
erit, ac multa multorumq; generū naturas adeptū, dissi-
debit ipsum secum, quod quàm à naturæ rationibus ab-
horreat, intelligis, opinor. Hinc à peritissimis philoso-
phis scriptum audies, quicquid rei sua specie perfectæ
quam illi in actu (sic enim loquuntur) esse dicunt, acce-
sserit, id neq; substantiam esse posse, neque formã, sed solius

Argumen-
ta alia.

accidentis rationem subire. Quid igitur mirabare, cum affererè modò, totius speciem veluti cõpositionem quandam esse ex partium formis? Quòd si simplex quædã totius forma, omnibus ex æquo partibus infideat, olsi, neruo, carni, membranis, hæc omnia, quæ tum substantia tum temperamento dissimilima quisque iudicat, vnus erunt omnino formæ & essentię, quo quid cogitari potest distortius? Malim ego certè quiduis perpeti, quàm tam môstruosa probare commenta. Tibi verò, hæc ne cum rerum natura consentanea videri possunt? & tu me si dijs placeat, citra rationem putabas insanire, securus quemadmodum istam rerũ absurditatem diluere aut effugere posses quod vbi te perfecisse videbo, non dubitabo, in tuam vtrò concedere sententiam. EV. Apertè diluam, sed ijs tamen antè comprehensis, quibus res tota perspicuè probari debet: non enim longa litigiosaq; contentione tempus est terendum. B. Ohe, iam subterfugit optimus vir, distinctiones quærirat, & diuerticula confectatur, tota res nugatoria est, vt videtis. EV. Difficile est incitatum contentione ingenium moderari. Dic igitur paucis, omni verborum prolixitate cõcisa? Stirps aut animal, dum viuit, nõnne speciem quandam obtinet, qua vitæ muneribus defungitur? B. Quale hoc disputandi genus? qui respondere debebat, interrogatus vicissim interrogat. An nihil pudet? EV. Bono animo es, pallorem hunc cum tremore excutito, neq; enim aut difficile aut terribile est quod proponeres vno verbo transigi potest, & qui rem plenè ac diffusè dici non patitur, is, ne transuoler, breuibus ac mēbratim cæsis sententijs coërcendus est. Froinde cum tu nobis operam neges, in eo colligendo quod ad concludendam hanc disputationem cum primis est vtile patienter saltem, si placeat, ausculta & si quid non satis rectè concludere videbimur, redargue. Tu verò Philiatre, responde ad singula. Stirps aut animans dum in viuus est, an non vt

Solutio -
nes.

Demon-
strat to-
tius for-
mam di-
uersum
quiddam
esse à par-
tium for-
mis.

5

10

15

20

25

30

- vitæ functiones obit, sic & speciem quandam habet quæ illarum sit opifex? PH. Certè speciem habet qua alitur, increfcit, & omnino viuit. EV. Emortua ftirpe aut repentè extincto animante, nonne omnes illæ pereunt
- 5 vitæ functiones? PH. Ita cernimus. EV. Quid cauſæ eſſe putas? PH. Quod totius abierit forma, quæ illarum erat effectrix. EV. Igitur ea ſpecies, diuerſum quiddam erat à partium formis, neque ex illis conſtabat
- 10 B. Quomodo? EV. Vita excedente ſimilarium partium vnaqueq; os, neruus, caro ſuam ſibi formam retinet, & quod tum ſuperat os, verum os eſt, non homonyma, vt oculus mortuus (hic enim propria inſtrumentatione orbarus eſt) ſed ſimplici & illi peculiariter tributa appellatione. Eiq; tum ſua ſpecies eſt à nerui, à carnis,
- 15 ab aliarum ſimilarium formis diſtincta. PH. Eſt, vt ijs quæ natura cõſtant omnibus. EV. Nec verò ſuam hanc ſpecie ab animæ exceſſu ſtatim accepit, ſed eadem illi quoque inerat, cum vita & ſpiritu fruetur animal. PH. Credibile id quidem, vnde enim tam repentè illa inuolaſſet?
- 20 EV. Cur non igitur nunc æquè viuit hoc corpus atque antè, ſi quidem inter mortui huius corporis partes ſimilares, formis ſuis præditæ ſunt ſingule, neq; magis quàm dum viueret diſiunctæ aut locis diſcluſæ? Si totius viuētis ſpecies, è partiū formis apta erat & cõpoſita, cur non
- 25 illa ſimiliter in demortuo Perſiſtat, his in ſua quaq; parte permanentibus? Hæccine ſatis oſtendunt, præter partium formas, toti aliquid tribuendum eſſe, quo idipſum vnum ſit, & quo vitam agat? eſſeq; illam totius formam diuerſum quid à ſingulis ſingularū partiū formis, neque
- 30 ex illis coaleſcere? PH. Planè. EV. Cum aut os aut lapis corruptione perit, illiusq; forma diſſipatur, elementa, ex quibus ea conſtabant, non ſimul, quaſi ad nihilum redacta intercidunt, ſed (quemadmodum vetuſtiſſimus auror Hippocrates memoriæ prodidit) facta veluti reciprocatione, in ſuas quæque vnde prodire naturas re-

deunt. PH. Scio: nam si elementorum substantię quę ad rerum procreationem in vnum confluerant, illarum rerum interitu vanescerent, neque in suam naturam remearent, iam pridem absumpta foret omnis elementorum substantia, nec ea satis fuisset rebus innumeris hætenus generatis. EV. Rem tenes: ea tibi est ad stirpis animantis ve interitum transferenda: afferuant enim particulę similes, suam quęque speciem, & ad suas redeunt naturas, abeunte totius forma. PH. Par omnino videtur esse utrobique ratio. EV. Ut ergo ijs quę in lapide miscebantur elementis, lapidis infidebat forma, neque tū sincera erant ea primordia: sic mihi animo concipito, in animali dum vivit, animam & in toto & in singulis esse particulis, ut & vitę ijs & vitę munera largiatur. PH. Est, opinor, necesse. EV. Quid porro hic amplius expectas? An ut concludam id quicquid est vnde vitę munera accipimus, cū animam tum rei speciem appellari, eamque nec ex partium compositione coalescere, nec illi necessario eomitari? An ut finem potius faciam in re satis per se clara? PH. Satis equidem hæc superque esse censeo. EV. At mirum ut inter hæc noster Brutus sibi silentium imperare potuerit. PH. Nihil enim habuit quod diceret, aut cur his refragaretur. EV. Et in eo tamen exemplo quod obiecerat, rem nostram confecimus. B. Ut mutuo muli scabunt, quasi verò quicquam ad me pertineat mutua ista inter vos assentatio, aut quasi ab ijs recte quicquā concludi possit inter quos aguntur omnia de composito: manent, manent inquam (utcunq; magna contentione vestra confirmetis) omnia tamē mea immota, neque vnquā poterunt vlla oīno ratione labefactari. EV. Quid audio? Itā ne ò dij boni, imo ta manēt quę ego ab imis vsq; fundamētis erui? B. Sicci ne ais? quibus tadē id obsecro machinis? EV. Nullis ne? An vis ut iisdē illis ego tibi lippientes hosce & inutiles oculos cruam? Partes illę inquā, quas tu tū in stirpe tū in

Solutio-
nes argu-
mentorū
quę sunt
initio ca-
pitis hu-
ius.

animali diſſimilimas eſſe ſtatutis eiufdem rationis ac for-
 mæ ſunt omnes, dum eorū vtrūq; in viuus eſt. At mortē
 obeuntibus illis, rotiuſq; euaneſcente forma quæ ſupe-
 rant partes, neq; formæ, neq; eſſentiæ ſunt eiufdem, ſed
 5 omnino diuerſæ. Imò & diſcretæ ſunt, neq; vnum inter
 ſe, coherentes & continuatæ efficiunt, niſi fortalle poſitio-
 nis vicinitate, quo modo lapides, ligna, lateres, & cemen-
 tum domū; nā ſingulæ partes ad ſuas tñ naturas redeūt,
 quæ præſente totius forma, inter ſe vnitæ & continuatæ
 10 ſimplex quid & vnus eſſentię erant Itaq; totius interi-
 tu, ſimilaris cuiuſq; partis ſpecies, in ſuū (vt appellant)
 actum, & in ſuam perfectionē erūpit, quę non ita pridem
 dum viueret animal, ſolū in eſſe poſſe dicebatur. hoc qui-
 de rebus iſtis diſputant, potentia vocabulo declarant:
 15 actu enim fieri dicunt quod erat potentia. Et illa quidem
 tum nobilioris formæ lumine obſcurata, nec elucere ip-
 ſa poterat, nec parti ſuam aut eſſentiam aut nomen con-
 ferre. Quando quidem formę inferiores, quæ nobiliori
 ſunt velut adminiſtræ, cū præſtātior illa & ſublimior
 20 inducitur, poteſtate tantū inſunt, quæ modò energia
 id eſt re ipſa atque actu inheſcebant. Et contrā quæ
 præſente nobiliori, potentia ſolū in eſſe dicebantur,
 illę ea decedente erumpunt in actum, viresque ſuas in-
 tegras & ſinceras exhibent. Hic vides ea quęcunque
 15 argumentando collegeras diſſoluta: nam ſi fortē parti-
 bus ſimilaribus, quæ iam ſuis formis inſignitę ſunt no-
 ua totius accedet forma, non idcirco tamen conficere
 poſſis, parti cuiq; duas actu in eſſe formas, quod eidem
 rei duę perfectiones haudquaquam eſſe poſſunt. Com-
 30 plures autem formas, eadem in re potentia ſimul eſſe
 poſſe: præter has verò & vnā actu, nemo eſt, qui ne-
 get. Neque verò forma accedit τὸ ἐν τῷ actu manente:
 ſed obſcuratur inferioris formę ille actus & p̄fectio, quo-
 ties clarior ac nobilior immittitur. Quocirca neq; quicq̄
 vnū diuerſorū (quod acerrimè cōtendebas) generū erit:

48 DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

sed ab vna posteriori nobilioriq; forma, res omnis essentiam, nomen, genus mutuabitur. B. Hac ratione, si prioris meæ argumentationi satis esse factum putabis, posterior saltem stabit quæ tuam opinionem conuincat. EV. Multo hercle minus id intelliges, si quid de formæ essentia teneam audieris: ego enim compositi corporis speciem cum simplicem & similem, tum per omnes particulas fusam esse pronuncio. B. Qui sic? EV. Paucis explicabo: Tu mihi mentem attende. In hanc totam quam viuentem cernis stirpem, spiritus vnus naturalis, isq; sui totus similis sparsus diffususq; est: huius quoque spiritus interuentu, vna toti stirpi anima in fidet. Erit id fortè dilucidius in animantium genereshis vnicus ac simplex est naturalis spiritus, ab vno simpliciq; fonte profluens, vbiq; sui similis, omnes tum similes tum dissimiles partes continens: ergo cum is vnus sit, à simplici fonte scaturiens, non nisi vnus simplicisq; animæ vehiculum & nexus esse potest. Ita enim, si est à veteribus philosophis rectè demonstratum, animam conuenientis ac proprii sibi spiritus nexu & vinculo in corpore retineri, nos rectè ex ipsorum spirituum differentia, quam sint multiplices, & quàm inter se dissentientes animarum essentia, colligemus. Naturalis igitur anima vnica esse, in omnes particulas spirans, atque diffusa concluditur. Haud ab similibus est vitalis aut sentientis ratio, quæ proinde quòd animantis spiritus vnus vbiq; est, & ipsam quoque per omnia cum sentiendi tum mouendi instrumenta vnã esse necesse est. Vidēsne quid velim? B. Audio saltem, etsi non aperte id video. Enimuerò, vt donemus tibi, naturalis tum spiritus tum animæ vnum esse fontem, pro partium tamen varia natura, hæc alia atque alia esse deprehenduntur. Osi, carni, neruo & cuique sigillatim particulæ, peculiaris quidam ac suus insit spiritus & anima. Nam vt hæc partes substantia sunt maximè dissimili, sic eas dissimiliter

Posterioris
argumenti
solutio.

5

10

15

20

25

30

- militer & nutriri & augeri par est. Qui igitur tam diuer-
 fa, vna eadéque præstabit anima? Eud. Quid ni? An tibi
 nouum vel incredibile videtur, si quid diuersorum in-
 strumentorum adminiculo, multos ac differentes edat
 5 effectus? Bru. Non adeó. Eud. Nempe hoc illud est,
 quod hæc etiam in re te sentire velim, tam varias ac latè
 dissidentes partium functiones, non ex ipsius animæ sed
 ex partium quibus infusa & inspirata est differentia pro-
 ficisci. Hoc itaque modo, vis animalis & si vna est suiq; si-
 10 milis in omnes tum neruos tum lacertos distributa, per
 alios tamen solum sensum, per alios sensum simul ac mo-
 tum confert & efficit: & vtrunq; alias obscurius, alias cla-
 rius, pro partium quibus est infusa quasq; mouet varieta-
 te & affectione diuersa vis item naturalis quæ in carne
 15 est, carnem gignit, quæ in osse, os eodemq; in reliquis mo-
 do. Accommodat enim ipsa sese ad partium quas mode-
 ratur ac fouet temperamentum, naturam multiplicemque
 ac varios vsus. Br. Sed quidnam est quod modò mihi
 de stirpibus dicere occæperas? Eu. Vt animantibus vis
 20 naturalis è corde vel iecore, vbicunque prima est eius se-
 des, profecta, toti deinceps corpori communicatur: sic
 propemodum censuit Aristoteles, stirpibus quiddam inel-
 se, cordis loco, idq; media inter radicem & caudicem se-
 de, è cuius velut scatebris, vis illa naturalis manans, in vni-
 25 uersam deriuetur stirpem. Itaque scire licet, quæcunque
 specie distare existimamus tum animantia tum stirpes, di-
 uersum hoc vitæ principium sortita esse; diuersamq; ab
 hoc emanantem naturalem vim: ita ut sit sua cuiusq; for-
 me propria. At tamen sic est illa simplex, & tota vnus
 30 modi, ut vel in dissimiles partes recepta, vna suiq; simi-
 lis vsque persistat. B. Quid tu hinc colligendum esse du-
 cis. Eu. Vuentis huiusce stirpis lignum, corticem, so-
 lium, florem, atq; fructum, omnia vnus esse formæ, vna-
 q; specie contineri, & animantis os, carnem, vinculum,
 cartilaginem, specie nequaquam dissidere. Atque id est

quod argumenti tui posterioris, quo fortiter contēdebas, no posse simplicem ac sui similem formam, tam dissimilibus partibus æquabiliter insidere, imbecillitatem prodit. Nam quæ substantia ac temperamento dissimili cernuntur, communi quadam per innatum spiritum caloremq; præparatione, redditæ sunt similes & idoneæ ad eiusdem formæ susceptionem. B. Illud ipsum prouidebam esse tuæ rationis consequens: sed vt eras pollicitus, ita mihi hunc deinceps respondeo. E V. Æquum postulas, neq; recusio. B. Canis os specie & essentia, discretum est ab osse muli. Non ne ita res habet? E V. Demus istuc. B. At canis os, ab eiusdem carne longius disidet, quam illius ipsius os ab osse muli. Igitur si specie os ab osse differt, muli inquã os ab osse canis, quis neget carnẽ ab osse cum quo nihil simile habet, ne in vno quidẽ eodẽque animali, specie saltem differre? Quid hic habes quod respondeas? Eud. Erras Neq; enim si vtriusq; os, tum canis tum muli, eadẽ appellamus nomẽclatione, idcirco putandũ eadem illa specie ac ratione contineri: immo verò disiuncta sunt diuersorum animantium ossa, & quidem latius quàm eiusdem os atque caro. Vis illa naturalis quæ canis ossi moderatrix præest, eadem non potest asini ossa regere, & canis tamen cartilaginem & carnem perinde atque os moderatur. De hac partium similitudine, si rectè iudicare voles, non est (vt dixi) æstimandum substantiæ temperamentum aut crassitudo, sed ipsius sua quædam proprietates, & is spiritus, qui accedenti formæ illam certo modo præparat. B. Eodem reuolueris. Quid iuuat, toties hæc nobis tam odiose inculcare? Iam tu vicissim audi: multis non agam, sed tamen intelliges tandem, quantoperè in huius hereseos delectu, iudicio falsus sis. Eud. Magnam inibis à me gratiam, si meam diligentiam, tuis scrupulis excitabis. B. u. Accuratius singula excutiam, neque ad te confutandum rebus vtar extrinsecis alicunde corro-

Argumẽ-
tũ aliud.

Solutio

Argumẽ-
ta ab excu-
plis

gatis, sed omnibus ferè domi tuę natis. EV. Quænam illæ? Br. Malum hoc medicum, hęc ve citreum, tū ne aliquando quæle sit considerasti? EV. Et perſæpè quidē B. Cortex eius calet: quæcunque verò illo integuntur
 5 interanea & velut viſcera, non parùm frigent. Eud. Id vel quivis è plebe novit. Bru. Caſię fiſtulæ medulla lenit aluumque ſubducit, cortex menſes potenter mouet, adeoque fœtum etiam excludit. EV. Ita compertum eſt vſu. B. Floris qui in labruſca prouenit, extrema in
 10 ambitu folia refrigerant, quod enaſcitur inter hæc medium adurendi vim ſortitum eſt. BV. Et id verum eſſe, longi iam temporis vſus atque experientia, ſæpenumero docuit. Bru. In animantium porrò genere leporis pulmo ſuſpirioſos iuuat, ſanguis calculum comminuit, of
 15 ficulum quod in poplite poſteriori eſt arenulas deturbat coagulatum appoſitione conceptum retinet, pilus erumpentis ſanguinis impetum fiſtit, hæccine omnia recipis? Eudo. Maximè ſunt enim in vſu quotidiano. Bru. Quid igitur cauſæ adfers ad hæc & huiuſmodi plurima? Cùm
 20 eiuſdem ſtirpis vna pars vrit, altera vi frigoris ſtupefacit vna in anguſtum arctando contrahit, altera fundendo, dilatat: tum vrinas aut menſes ciendi, aut hunc aut illum humorem expurgandi facultatem habet vna, altera verò iſtorum nihil præſtare poteſt, fieri ne (id quod aſſeris)
 25 poteſt, vt eadem omnes forma prædite ſint? Eud. Quid nī? B. Secus viſum eſt magnis ac doctis viris: ſed quoniam non tam authoritatis in diſputando, quàm rationis momenta ponderanda ſunt, ratione potiùs pugnemus, & meam rationem cum tua ratione ſi videtur committamus. EV. Velim ſanè. B. A in tu à forma omnem actionem proficiſci? EV. Aio. B. Et eam (formam ſimplicem eſſe ſtatuiſti? EV. Etiam. B. Quomodo igitur tam
 30 multi, tamq; diſpares erunt vnius & ſimplicis forme effectus? Quo pacto erit illa multiplicium & con-

trariorum autor, quæ non constat ex contrarijs, & quæ sit omnino simplex: hæc haud quaquam fieri posse non ignoras scio, & si soli essemus non dubito quin tu mihi facile fallurus esses. Sed turpe ac pudendum videtur, in grauium virorum confessu atque oculis, palinodiam canere, quocirca, non amplius vrgebo, sed ad alia si videtur dicutienda pergam. EV. Quid istuc rei? Itá ne tibi res est confecta, itá ne ante victoriam triumphum? B. Nihil enim habes, quod huc afferas. EV. Bona verba. B. Dic igitur clarè, vt in pessima causa, ingenij tui specimen exhibeas. EV. Quas mihi modò recensebas facultates, illæ nequaquam ab ea animæ parte prodierunt, qua viuunt alunturq; stirpes: hæc enim solas vitæ functiones cõfert, atq; has alijs aliter. At verò stirpis eę partes quæ viribus pollent contrarijs, no viuæ in nos agunt, sed cum iam mortuę corporibus nostris adhibetur, varijs pro sua quæq; natura modis, illa afficiūt, vt intelligere liceat, eas *δι' ἑαυτῆς* aliunde quàm ab altrice, & naturali anima peti, quæ totius est stirpis viuentis. B. Hem optimi viri quid cessatis, vestræ certè partes sunt amico succumbenti opem ferre. EV. Iam demum sentis, quã sit huius teli penetrabilis acies, quãq; facillè sitte p folluras stirpis emortuæ partes, quarum mihi contrarios effectus obijcis, nequaquã eiusdem sunt formę *ἑτεροειδῶς* cuiusmodi dudum erant cùm viueret, sed vt vires & temperamenta, sic & formas habent diuersas, per quas res efficiunt tam dissimiles. Nunc animam naturalem in eas redire remeareque fingito, quæ paulò antè excesserat, ea tum illis partium viribus nihil addet, sed hoc maximè cõferet, vt in quibus partibus tanta inest virium dissimilitudo, illæ nutrione incolumes seruentur, & incrementum, & priusquam senio cõtabescant, alias de se eiusdem generis excitent: nam hoc ipso à lapidibus metallisque distant. Ergo altrix illa anima, tum singulas partes, tum speciem illarum conseruat quibus aliunde vires accesserant. B.

Solutio
nes.

5

10

15

20

25

30

Hoc scilicet eras cum tãto apparatu, & tam longa circui-
tione dicturus: EV. Hoc ipsum. B. Controuersiam
tamen nondum dirimis, sed respondendo, in grauiora
(quod est intolerabilius) incurris incommoda. EV.

- 5 Cur, obsecro: B. A periam vtrunque seorsum. Dissimi-
les illę stirpis aut animalis partes, vires habent illis etiã
num viuentibus, aut easdem aut fortę maiores quã iam
mortuis. Quid ad hæc: fare agę. EV. Vera narras: ne
que enim vires nouas morte consequuntur sunt, sed ea-
10 rum quas habuere, potius facere iacturam. B. Ut igitur
emortuę, sic & viuentis stirpis particulę varijs præ-
ditę sunt viribus, & res efficere possunt contrarias. EV.
Est necesse. B. Cũ igitur tu hæc omnes in commu-
nem, eamq; simplicem totius formam referendas esse
15 profitearis, qui possis effugere, quo minus illam contra-
riorum esse opificem fateare: At istud est longę absur-
dus, quam si illam asseras esse compositam. EV. Mi-
nimę verò, nam ego disputationem hanc semel conclusu-
rus, certę & costanter assero simplex idem agens quod
20 anceps & homonymum appellat, contrarios effectus e-
dere posse, quotiescunq; vel diuersa instrumenta, vel a-
lias inferiores causas, velut succenturiatas sibi in opus
adiunxerit: accommodat enim sese subiectorum quibus
inheret naturę. B. Tu igitur altricem facis, si quidem
25 conseruandaram pactum gratia illam conditam esse cę-
ses. EV. Immo contrã planę: Singularum partium
formas quosdam veluti gradus esse, quibus ad supernam
illam totius formam promoueatur, nec alia de causã il-
las in subiectum impressas, nisi vt ista præparatione ad
30 hanc introducendam via præsterneretur. Nec verò cũ
dicerem animam nutriendi facultate præditam, singula-
rum partium formas seruare, hanc illarum gratia con-
ditam esse pntabam, sed sua ipsius & stirpis solũ causã
consistere. Cæterũ quoniam illa è suis coheret parti-

Aliud ar-
gumētũ.

Solutio.

Partium
formas
præpara-
tionem
quandam
esse ad to-
tius for-
mã sim-
plicem.

bus, fit idcirco, dum se toramq; stirpem hæc nutritione
 tuetur, nouoq; foetu multiplicat, vt ipsas quoque partiũ
 formas, quibus ad præparationem opus habet, incorrup-
 ptas quoque seruet, simulq; nouas interdum generet.
 Itaq; partes ad totius formam non nihil equidem, at nõ
 essentiam conferunt. B. Quidnam igitur? EV. Præ-
 parationem & accommodatam quandam *δίαθεσις* reci-
 piendæ simul atque seruandę totius formæ, eiúsque om-
 nibus muneribus defungendis. His enim internuncijs ac
 veluti paranymphis; feliciter coit & indiuisum per-
 manet formæ cum toto subiecto coniugium, quas si qua
 fortè vis expulerit, necesse est vel diuortium statim con-
 sequi, vel inertem certè & ociosam formam in subiecto
 relinqui. Quemadmodum igitur oſis, nerui, carnis, &
 cuiusq; similis subiectum, non ex solo qualitatum tem-
 peramento, sed ex primordiorum quoque naturalium p-
 missione præparatum est, & illis, suas formas seruantibus
 forma nerui vel oſis influxit: Sic omnino putandum to-
 tius animantis formæ corpus subijci, ex hærentibus &
 in vnum confusis, osse, neruo, carne, alijsq; id genus par-
 tibus cõstructum. Ex apta enim & cõcina similiarium po-
 sitione, numero, figura, magnitudine, partes illæ quæ ap-
 pellantur organicae consurgunt, è quarum deinde con-
 uenientia & mutuo consensu, suis numeris absolutũ effi-
 citur corpus. Itaque his vniuersis aptè concinneque in
 vnum coeuntibus, cõuenienter ac legitimè præparatum
 subiectum, formam horum omnium communem in se al-
 licit & conseruat, & illius functionibus inseruit. B. Ad
 mirabilis verò præparationum congeries. EV. Nec
 tamen omnes attingi quas ad rei procreationem inductio
 nemq; formę requiri existimo. B. Nunquam desines
 in nugis terere tempus & fluxuosis ac vagis interpreta-
 tionum ambagibus inueniendę veritatis occasionem in-
 tercipere? EV. Nihil equidem minus: sed si quod reli-
 quum est auscultare velis, audies quæ sunt omnium lögè

verissima . B . Non feram amplius; narra cui voles tua
 commenta . PH . Mecum age potius ò Eudoxe , ne-
 que quod de his preparationum generibus dicere insti-
 tueras abrumpas, nos quæcunq; dixeris equis & atten-
 5 tis animis accipiemus . EV . Quis huius viri fastidio-
 sam morositatem perferat ? PH . Omitte verò illum, &
 ad expositionem quam auidè expectamus aggredere .
 EV . Ades dum igitur attentus, & animaduerte quid ve-
 lim . PH . Arrectus sum, dic agè . EV . In viuientium
 10 omnium corporibus, tres minimum præparationes (sic
 enim appello quas græci *πρὸς τὰ σκευαίς* dixerunt) ad for-
 mam recipiendam necessariæ insunt . Vna est proba &
 idonea temperatio, quæ partis cuiusque simplicis ac simi-
 laris sua esse intelligitur, ex primordiorum mistione pro-
 15 gnata, & totius etiam corporis sua quædam composita,
 ex confluentibus conspirantibusq; in idem simularium
 partium temperamentis comparata . PH . Verisimile
 id quidem, & maximè consentaneum . EV . Altera præ-
 paratio corporis est congrua aptaque compositio, cōsen-
 20 sus & cōformatio, quæ nos cernimus, organicis quibusq;
 partibus, primum ac per se inesse, toti verò corpori ex or-
 ganicarum compositione . PH . Hanc ego non dubito
 viuientium omnium esse communem; nam & Aristoteles
 25 animam definiens, inquit esse actum corporis naturalis
 organici: quòd organorum conformatio sit ei corpori,
 quod vitam & animam suscipiet, necessaria . EV . Ter-
 tius ad hæc est spiritus quiddam, per totum fusus, cui sa-
 lutaris inest & vitalis calor . PH . Cur hunc inter præ-
 parationes numeres, nondum mihi planè constat . EV .
 30 Si pro comperto tibi est, animal omne calorem in se con-
 tinere ac fouere, quo vitam tuetur, quoque extincto il-
 lius anima decedit atq; intermoritur, nequaquam in du-
 bium vocabis, quin spiritalis ille calor, ad vitam de-
 gendam sit omnium maximè necessarius quippe qui

Tres præ-
 paratiões
 ad totius
 formam
 necessa-
 riæ.

& ad animę naturam accedat proximè, & illi perpetuus atq; indiuiduus comes fit. PH. Sed quid prohibet, quo minus hic ad superiores præparationes reueratur, cùm non secus atque illæ ex elementorum concrectione prodeat? EV. Et si elementorum soboles est prima illa præparatio, conformatio tamen & spiritus, non illinc, sed è diuiniore quodam principio originem ducunt. PH. Quid ita? EV. Quinetiam fieri nequit vt elementa vel diligentissimè ac summa cum ratione temperata, per se nullius ope alterius, aptam corpori conformationem, sensum, motum ve conferant. Quam enim legem, aut quam mensuram his efficiendis feres? PH. Inexplicabilis est, mea quidem sententia, temperamenti modus. EV. Id in conformatione longè magis dicas: nam hoc aut illud temperamento esse calido satis intelligitur, eò quòd calidũ & igneũ elementum cæteris elemētis in permistione præpolleat. Itemq; tactu frigidum si senties, frigidũ elemētũ dominari: sed quanā ratione factũ sit, vt hæc aut illa fuerit huius aut illius rei figura, id verò est, quod nec dicere nec mente cõsequi possis. Plurima enim cerninus quæ cùm sint eiusdem tēperamenti, dissimiles tamen figuras acceperunt rursumq; aliis consimiles esse figuras, quorum sit dissimilinum inter se temperamentum: id quod ex medicorum sententijs plenius postcà & vberius probabitur. PH. Videtur id, ratione, aliqua ex parte, fulciri. EV. Porro insitus is siue spiritus siue calor, qui vitę est & opifex & vinculum, nõ poterit partium corporis temperamento acceptus referri. PH. Id quoque si tibi placet, apertis doceto. EV. Repetè ac recens extincto iugulatõ ve animante, partes similes, suam singulæ aliquandiu retinent temperaturam. PH. Id memini iam à te suprà demonstratum, fieri nõ posse, vt insitum rei temperamentum tam subito inuertatur suamq; velut exuat naturam. EV. In iis tamen partibus tũ neque itus ille calor, neque spiritus inest

Quam di
stinctæ
sint eæ
præpara-
tiones.

5

10

15

20

25

30

PH. Quid mirum? Nam idcirco interiit animal eiusq;
 partes quòd animę vitęq; conseruatric causa, nempe spi-
 ritus ille calidus, nobilq; insitus, aut subito euauerit
 dissolutus, aut extinctus perierit: etenim apertè cerni-
 mus, quod ab Aristotele annotatum est, moribundum
 animal refrigescere. EV. Hinc itaq; concluditur, insitū
 illū siue spiritū siue calorem, nihil ad temperamēti ratio-
 nem pertinere. Et quoniam spiritus qui in arteijs præter
 tim maioribus est, inter corporis partes non censetur, si
 10 cuti neque qui uenis clauditur sanguis, fieri proinde ne-
 cesse est, ut nec ille spiritus calor quicquam ptineat vel
 ad corporis substantiam, vel ad temperamentum ex ele-
 mentis naturę ortum. Quare hoc ipsum nec spiritus nec
 15 conformationis efficiens erit corporis temperamentum
 sed hæc è diuiniore natura fluxisse oportet. PH. Tam
 primū in mentem mihi uenit Auerrhois ille, in Ara-
 bum factione primę existimationis philosophus, qui col-
 lectaneorum sectione prima tuam sententiam sequutus,
 censuit innatum nobis tum calorem tum spiritum, neu-
 20 tiquam ex partium corporis temperatione proficisci. Sic
 enim ait: Partes natura quidem & agunt & afficiuntur in
 totum à calore ipsis innato, qui alius est ab eo, quem à te-
 peramento adipiscuntur Experimento quippe anatomi-
 ces compertum exploratumq; est, corde corpusculum
 25 contineri vaporosum exquisiteq; calidum, quod ab ip-
 so per arteriarum ductus in uniuersum deriuatur animã
 tis corpus atque transmittitur. Hæc sunt quibus plauum
 facit nobis insitum calorem & spiritum, non modò ignis
 naturam conditionemq; non retinere, sed ne ab elemen-
 30 torum quidem concreatione, permissioneq; cinnino pro-
 diisse. quasi illorum diuiniore quædam sit origo quæ qua-
 lis sit, neque mihi occurrit, ubi ille expresserit, neque a-
 liunde possum ulla diligentia plenè consequi. Tu proin-
 de quicquid de his habes animo comprehensum (habes
 autem ut scio plurimum) id deprome quæsò, & liberali-

Tres eas
præpara-
tiones à
femine cõ
ferri.

ter nobis impartire. EV. Rem petis perquam sanè
lubricam, & plenam periculi, vnamq; omnium maximè
temeritatis obnoxiam calumniæ, sed audebo tamen,
quando ita pustulat disputationis continuata series, quã
tum ea de re teneo id vobis exponere, vt ratione inter
vos communiter agitata ex æquo & bono statui possit,
quam oporteat his de rebus esse, doctorum & veritatis
amantium hominum, sententiam, ac primùm quidem ca-
loris & spiritus, mox deinde formarum originem ortum
quæ commemorabo. Quæ in re sic agam, vt mea omnia
firmis. corroborarem ex Hippocratis, Platonis, Aristo-
telis & Galeni decretis. PH. En in hoc sumus, auidè
quicquid dicturus es excepturi, & tanta diligentia expen-
suri, quanta ab hominibus maxima præstari potest. EV.
Quicquid viuit, nulla putida materia creatum (vsus per
fectum id appellat siue in stirpium siue in animantium
genere positum id constitutumq; est) ex subiecto pro-
diit, quod est suum cuiusq; semen. PH. Memini id es-
se suprâ confectum. EV. Ex hoc singulæ primum cor-
poris finguntur partes naturæ vi, non aliter quàm opi-
ficis manu: minutæ particule, primùm confusæ in ordinè
postea digeruntur. PH. Sæpe id obseruatum ferunt ab
hominibus studiosis. EV. Itaque semen tanquam ex-
cellenti quadam sapientia præditum, dum stirpibus qui-
dem è terra, sed quæ sit alijs elementis permixta: animan-
tibus verò è materno sanguine familiare & quale cuiq;
ex vsu est nutrimentum suggerit, concinnam simul ido-
neamq; elementorum temperationem confert, efficitq;
vt sit vnũ quodq; huius illiusue discreti singularisq; tẽpa-
menti: vnde liquet singularem temperamenti rationem
quam nonnulli temperamenti proprietatem dixerunt,
tum corpori toti, tum particulis ipsis vi seminis induci,
atque etiam cettè conformationem compositionemq;
subiecti, de qua ex Galeni mente pomeridiana disputa-
tione plura colligemus. Atq; hoc modo cõplexi sumus

priores duos præparationum ordines. Tertius porò qui per vitalem spiritum, caloremq; conficitur, vt non ex sola elementorum tēperatione perfici potuit, sic apertiusq; illustriusq; q̄ reliqui à semine sui ortus initia ducit. Semē enim caloris & spiritus refertū asseuerāt omnes, & has vires à parentibus accepisse. Nam cum sui simile quidpiam generaturi parentes, nequeant in opus continenter incubere, quòd aut prius quàm perfectū sit, intereant, vt stirpes aliquæ, aut alijs vitæ rationib. sese accommodent vt perfectiorū animantium genus vniuersum, prouida solersq; Natura, rerum æternitati cōsulens quæ parenti inerant ad procreandum & vitam largiendam vires, eas per calorem, & spiritum semini commisit, exiguæ quidem portioni, sed quæ totius vicaria ipsdem prædita facultatibus, toti simile procreet. Hæc in rem præsentem tibi satis sint, aliàs, dum ita feret, plura fortassis audiuero.

REI NATURALIS POTENTIAM

non posse suoapte impetu ad formam progredi, sed
haud secus atq; actv de habitu, formam elici

de potentia materiæ. Cap. v.

PHILIA TROS.

GEDVM mi Eudoxe, has queso mihi tenebras quibus offundor, discutito: iam enim supra docuisti potentiam esse materiæ quædam præparationem, ad excipiendam certam speciem: at hæ *πεπραξακευυ* quas semini inesse commemoras, sunt ne ea ipsa potentia quam inuestigamus? EV. sunt

omnino, atque in vnum idemq; redeunt. PH. Nulla iam demum verborum circuitione, nullo anfractu, rem omnem compendiò & planè dixisti. B. An non illud audax, ne dicam temerariū. facinus, rem tam arduam, tam à nostris sensibus abstrusam, de qua doctissimorum

Quid potentia formæ

philosophorum acerrimæ sunt & in hunc vsque diem in definitæ contentiones, tam paucis tamq; apertis verbis concludere? Confidentia est hæc certè intolerabilis, & ab interpretis naturæ modestia aliena. Tu quasi digito attingas, audes quid potentia sit indicare? Eud. Quidni? Sed iam agè quæso mi Philiatre, quum potentia nomine nihil sit nec philosophorum sermone magis tritum, nec disputationibus acrius exagitatum, poteris ne quàm multiplex id sit recensere? Ph. Potero ni fallor primum enim Aristoteles potentiam esse definiuit motus mutationisq; principium: quumque id duplex sit, vnum efficiendi, patiendi alterum, duplicem inde potentiam statuit. Efficiendi quidem potentiam esse dixit, mutationis in alio principium, de qua Physicorum septimo multa, patiendi verò, principium mutationis ab alio: qua verbi significatione, rei cuiusque materiam appellat potentiam, formam verò actum atque perfectionem. Harum vtraq; in substantiarum est genere. Præterea autem id etiam nominis ad accidens quiddam trahitur, quod Aristoteli naturalis potentia vel impotentia dici solet. Est enim habitus vel affectio cuius ope vnumquodq; facile vel agit vel patitur: aut si mauius, propensio & procliuitas quædã ad aliquid agendum, aut patiendum. Sic omnes artes agendi potentias nuncupauit, quòd principia sint mutandi in alio. Similes etiam affectiones rebus inanimis afficit, quarum subsidio expeditius agunt obstitunt ue, ne contrariorum vi in deterius commutentur. Patiendi potentia diathesis est, qua res quæq; in alium statum promptè conuertitur. Eud. Consiste paulisper, in portum enim iam appulisti: nam ea de qua differimus, est patiendi potentia, quæ materiae tanquam præparatio quædam insidens, eam aptam idoneamq; reddit commutationis, & excipiendæ quam appetit formæ. Hæc est quam Alexander Aphrodisæus. rectè inquit esse principium, materiae inditum, per quod illa apta sit ad omnia suscipienda, quæ

Potentia
nomen
multi-
plex.

5. Meta-
ph.ca. 12.
& 9. cap.
1. & 2.
2. de Ani-
ma cap 1.

In categ.
qualitatis

9. Meta-
ph.ca. 2.

Potentia
de qua
differitur.

2. Physf.

5

10

15

20

25

30

- ab ipso & ex ipso futura sunt. Eu. Quicumq; defini-
runt, potentiam esse materiæ quandam præparationem
& instructionem, illi si non ultra qualis ea sit præparatio
inuestigandum putarunt, prodigiola tamen commenta
5 nobis obtrudunt, laborantq; de nominis potius, quam
de ipsarum cognitione rerum. At si veterem philolophã
di legem sequi volumus, res animo comprehensæ nobis
sic erunt, vt si sensibus essent perceptæ. Tu itaque mi Phi-
liatre, si ex tribus istis præparationibus, concinnam ma-
10 teriæ accommodationem clarè intelligis, ne dubita te
quoq; potestatis puram essentiam tenere. Ph. Tenere
me puto. Cæterum velim vt tu mihi alia deinceps inter-
preteris, eaq; & multa & multis perobscura. Quum Phi-
15 losophi dicitant, de potentia materiæ educi formam, tū
ne censes has præparationes cum iam perfectionem in-
tegram acceperint, formam de se emittere? Scio equidem
à Simplicio ea de re sic scriptum esse: In omni mundo, si
quis exortus prodit, non aliter quàm per potentiam ad
20 substantiam prodit atq; perficitur, materiaque quum re-
cipit formam, per potentiam ad ipsam perducitur. Et
alio loco: Neq; enim omnino ab imperfecto ad perfectũ
aliquid peruenit, nisi media adsit potentia, addens perfe-
cto id quod deficit, summam perfectionem suscipiens à
25 perfectissimo. Hæc non sanè dubito quin verissima sint,
sed me nihil prorsus docent. B. Si mihi liceret bona
istorum venia, ego tibi o Philiatre, paucis explicarem,
quemadmodum rei cuiusq; species ac forma, de potentia
materiæ ducatur. Eu. Tibi verò non conceditur modò,
30 sed & omnes quotquot adsunt orant, vt te huius quæstio-
nis interpretem exhibeas. B. Flanam igitur huius rei
expositionem accipe, quæ nullo negotio, te ab intrica-
tissimis aliorum errorib. expediat. Istæc de qua tam an-
xiè differitur potentia, qualitas est, quæ magna in vtram
q; partem latitudine aliàs intendatur, aliàs remittatur.
Ph. Magna certè quidem. B. Atq; initio prætenuis ea

Quic sit
formam
educi de
potentia
materiæ.

Falsa quo-
rumdam
expositio

62 DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

est & obscura, mox vero sensim paulatimq; vires capit, & incrementum: quumq; ita minutatim gradatimq; facta additione, ad integram absolutionem expletionemq; venerit, tum ea est, ut Aristoteles dicere solet, *εὐτελέχεια* quaedam quam alij perfectionem, alij perennem quandam agitationem interpretantur. Quomodo igitur ista perfectio, de inchoata obscuraq; præparatione sensim ordinatimq; educi consummariq; videtur, sic sanè existimare debes rei cuiusque speciem (quæ à perfectione nihil differt) de præparatione ac potentia verè nasci & oriri. Est enim perfectio species, ipsaq; præparatio potentia, neq; ad eam rem alia opus est explanationes: sed ut præparatio tandem fit perfectio, sic potentia commutatur in formam. Eud. Parum abest, o Philiatre, quin tenearis, vide ne imprudens tu tibi laqueos induas, periculosa est assentiendi facilitas: proinde in tam lubrica ac præcipiti via, memineris tibi cautè incedendum esse. Sunt enim per multa, falsa illa quidem, sed veris tamen similima, quæ veritatis pallio velata, falsa specie multos in fœdos ac pudendos errores abducunt. Est autem hic Brutus percallidus, & qui nisi caues, te facile circumueniet. Ph. Quo modo? EV. Si perfectionem esse rei formam dederis, actum est. Ph. Quid igitur? censens illa inter se esse diuersa? EV. Maximè: si quidem non minùs distant quàm quæ in diuersa genera diuertunt. Perfectio ex potentia, sensim velut adolescens consummatur, parsq; totam antecedit: forma verò, immissa tota repente est, cuius ne minimum quidem antè fuit. Illa ut potentia, natura quaedam est patiens: hæc natura est efficiens, omnisq; motus principium. Illa accidens solum est, hæc autem simplex pura q; substantia, quod meministi supra esse multis rationibus confirmatum. Ph. Memini tanquam nominis mei. EV. Qui fieri igitur potest, ut potentia continuato incremento, in solidam atq; expressam formam (sic enim appellare placet quam græci *ὁὐσιὸν* dicunt) abeat, ut fiat,

Perfectio
nem non
esse rei
formam.

Potentia
nunquã
sic perfici
potest ut
in formã
degene-
ret.

5

10

15

20

25

30

- ex qualitate substantia? vt genera suprema, quibus nihil sit inter se commune, quæq; longius distent, quam quæ sint summè contraria, in sese mutuò commigrent: potest equidem quæuis qualitas, in aliam qualitatem transire, & in substantiam substantia, communem enim materiam, habent: at qualitatem in substantiam reciproca vicissitudine commutari posse, nulla comprehendit mentis humane cogitatio. Ph. Mea certè nullo modo concipit. EV. & aliud tamen tibi persuadere nititur versutus
- 10 hic Brutus, vt te obnoxium aliquando & prostratum teneat, ijs vtiq; persimilis, qui subsellia assidere volentibus subtrahunt, vt qui ceciderit, cum eum videant supinum profusus & maiori cachinno rideant. Ph. Nunquam ita facile me duci patiar, sed quem semel occupauero
- 15 gradum, in eo posthac firmius & fixius persistam. B. Quid audio? Siccine mea sententia contortis & aculeatis sophismatis impetitur? siccine captionibus eludor? Eud. Ita tibi appellare liceat, quæ fugere non possis. Sed si per ocium tamen apud te singula diligentius ex-
- 20 pendes, cernes profectò, quanto nostra hæc tuis illis præpoderent. Quòd si tuis rationibus aliquid constructum esse putas, ne ego illud & facile & breui diruam. B. Aggrederere, iam expecto. EV. Quæ in semine est potentia sensum minutatimq; augetur, dum perueniat ad sum-
- 25 mam perfectionem: itane ais? B. Maximè. EV. Quanam obsecro agente & concitante vi, incrementum illud dari putas? B. In promptu est Alexandri responsio. primum infusum esse semini quoddam motus initium, quod impetu à generante accepto, ad aliquem vsq; finem agit
- 30 dū se cōtinuato incremento perfecit, & velut ingressū, stadium, ad metā vsq; (nisi si qua vis de cursu retrahat) pcurrit. EV. Sū equidē plus equo obliuiosus, proinde si lōgītis extrahit oratio, tota mihi protinus excidit. Age igitur cōcisis magis respōsionibus, si modò eas à me memoria teneri velis. B. Quæcūq; voles modū tenebo. EV

Potenti
feminis
nulla ra-
tione pos-
se in for-
ma trans-
ire.

Impetū quēdā, motusq; initiū aīis à generante iam olim
 femini daci fuisse. B. Ita res est. Eu. Hoc motus initiū,
 intelligis ne eīc potetiam? B. Id ipsum profus. Eu.
 Deinde principium illud quod est potentia, agere quidē
 cōtinenter existimas, & à primis inchoatīq; naturis, ad
 vltimas & cōummatas, quibus nihil addi possit, qualīque
 nos iūmmas & p̄fectissimas iūdicamas, p̄cedere. B. Quid
 ni? BV. Et nanc potentiam tuā qualitatem esse statuis?
 B. Sic vitum est Aristoteli. Eud. At nulla qualitas, pri
 mō & per se potest agere, sed omnis actio, ad substantiæ 10
 compotem formam pertinet, quæ principium quoddam
 est efficiens. B. Ne hoc quidem inficior. Eu. Dum igitur
 aīis potentiam sensim augeri, quoad fiat perfecta sp̄e
 cies, accretio illa, cuius formæ primū refertur accep
 ta? B. Ipse videris, istuc ego minimē inuestigo. Eud. In 15
 femine tria tantū esse dicimus, materiam, formam, po
 tentiam. Illa igitur potentiæ actio perducit ne primū,
 ad feminis formam? Bru. Quonam aliō perduceret?
 Eu. At id fieri nequit. Bru. Quid causæ? Eudo. Quo
 nam quicquid agit, in hoc agit, vt sui simile reddat obie
 ctum patiens, neque forma quæ in femine est, aliud quic
 quam molitur, quā vt semen aliud de se generet. Bru.
 Hoc ipse satis sciebam sed eō me vel inuitum traxerat
 rei consequentia: nunc itaque resilio, & potentiam quæ
 femini inest, sese sua vi augere assero, neque vllam ex- 25
 ternam opem desiderare. Ea enim tametsi qualitas existi
 matur, præstantioris est tamē ordinis quā cæteræ: qua
 propter & illam Aristoteles appellauit naturalem poten
 tiam, quod vt qualitatis, sic & naturæ quadatenus sit par
 ticeps. Quocirca qui illam dicet per se aliquid agere pos
 se, nihil absurdum dicet. Eu. Mira diuerticula. Huc igitur
 sequere, quando ita tibi visum est. Si quid primō ac
 per se agit potentia, dum se ipsam auget ac perficit, aliud
 efficit nihil quā sui similem potentiam, neq; potest ipsa
 quantumuis aucta de se formam edere. Ex femine quidē
 tanquam

tanquam ex subiecto generatur animal aut stirps:at po-
 tentiæ efficientia formam,aut seminis vi animal genera-
 rari præstantium philosophorum nullus receperit. B.
 Quid ita quæso? EV. Quod nondum est, sed futurum
 est,id iam simpliciter non est: quod autem non est, qui
 possit aliud quicquam efficere?quo pacto fieri posse exi-
 stimas,vt formam procreet quæ semini inest potentia,si
 nondum inest ipsa forma? aut vt semen, quod nondum
 fit ipsum animal,efficiat animal? Nempe si quid ex his
 10 gigni debet aliud quiddam poni necesse est, quod actu
 formam obtineat, quodque sit huius procreationis effi-
 ciens causa,eaque prima & præcipua. Quæ Aristoteles
 diligentissime contemplatus, in animalium stirpiumque
 procreatione duplicem naturam instituit,imperfectioré
 15 vnâ,quæ in semine fit quidem,nondum tamen est:per-
 fectiorem alteram,quæ actu cum sit, effectrix simplici-
 ter est,qualis in eo est,à quo dimanauit semen.Locus est
 libro de animalium procreatione secundo, vbi naturæ
 & artis discrimen secreuit,his ferè verbis, Ars principium
 20 formaque eius quod efficitur, sed in alio: motus autem na-
 turæ in ipso est, quod efficitur, ab altera profectus natu-
 ra, quæ actu obtinet formam. In semine igitur naturam
 statuit, quæ fit & mouetur: in eo autem quod actu est, effi-
 cientem naturam. Quæ Simplicius in hanc sententiam
 25 fusius explicauit, Vniuscuiusque natura & causa motio-
 nis, subiectum sibi ipsi & non alteri simile facit: vt enim
 matura hominis hominem, sic & natura seminis, non a-
 liud quam semen efficere potest. Quomodo enim pro-
 priè hominem faciet, ea quæ est in semine, quæ nondum
 30 est hominis natura antequam homo fiat? Si natura semi-
 nis commutari desiderat, & animal perfici, propriè effi-
 ciens, & proxima causa, est natura paterna atque mater-
 na: nam forma actu præcedit in patre & matre, secundum
 quem id quod potentia est ad actum perducitur. Atque
 hoc modo natura eius quod generatur, si efficiens dici-

tur, ita efficiens est, vt & ipsa simul fiat. Ea verò propriè efficiendi vim obtinet, quæ actu talis est: quoniam natura, sui similis est procreatrix. Vides vim illam feminis, quam potentiam appellari diximus, nequaquam posse in animalis speciem verti, tametsi ipsa sese quamoptimè adaptet, & omni ornatus genere instruat atque perficiat, sed adesse oportere quiddam, quod actu tale sit.

Philiatros: Hæc mihi certe longè verissîma videntur, ne que iam hic noster Brutus quicquam prætereà habet quod obijciat. Attamen priusquam colophonem his imponas, consonum & æquum est, vt nobis id explanes quod omnibus philosophis placere video: rei cuiusque formam de subiecti potentia educi. Eudoxus: Quam quæ semini inest potentia, id est inducendæ formæ præparatio, assiduo incremento, ad summam perfectionem euaserit, ad substantiæ quoque formã simul peruertū erit. Etenim perfectionem illam forma necessariò comitatur, nec vnquam deserit. Proinde Aristoteles, formam plerūq; ἐν τελευτήσῃ nomine perfectionis appellat, vel quòd perfectæ potentiæ indiuidua sit comes, vel quòd totum ipsum compleat, et perficiat. Vt igitur perfectionem, sic & formam de potentia materiæ educi sermonis vsu dicimus, tanquam pares in ijs rationes faciat, ista consequentiæ necessitas. Ph. Formam de præcurrente potestate haud secus elici ratiocinabar, atque actum de habitu.

EV. Nec sanè multum est dissimilis analogia. Ph. Hæc igitur nobis plenius interpretare. Eud. Longa assuetudine & frequentatis actionibus, musicus (vt hunc pro reliquorum exemplo sumamus) ijsce partibus habitum adeptus est & inseruit, quæ plurimum sese exercerent. Atque is deinde tametsi dormit, habitum tamen hunc musicæ aut citharisticæ semper retinet. Ph. Hoc tanquam digitos teneo. EV. Si fortè igitur experrectus citharam pulsabit, vndenam censebis illi modulandi actum incessisse? ex solo ne habitu qui in actum eiusmodi sit commutatus?

Ph. Nihil minus . sed eó profectó , quia concitata princeps animæ vis, ijs tum partibus prælit ac imperet, quibus exercitatione iam olim inditus atq; impressus fuerat modulandi habitus: hæc si quidem habitu paratæ in opus actumque suum promptè seruntur, quoties animæ ipsis inspirata voluntas ita imperauerit. E V. Rectè tu quidem. Ut igitur actum ex habitu idcirco prodire dixerūt, quòd actus, nisi comparato habitu perfectè elici non potest: sic in ipsa quoq; rerum procreatione dicendum est. Non enim potentia formam, sed externa causa imprimit, quæ tamen auxilio potentiæ destituta , non haberet ipsa per se satis virium. Ph. Video. Tanquam enim qui scientiam habet sed ea non utitur, cum vult accedente mentis impetu, contemplatur, & actu fit sciens : item quodcunque subiectum gignendæ rei perfectam potentiam habere dicimus, accedente agentis extrinseci, id rectè, te autore, actum formamq; excipit. E V. Scopum attigisti. Ph. Qui quid scit (inquit Aristoteles) si animum in contemplationem actu intentum habet, seruat tamen habitum, nec perdit contemplando scientiam , sed excolit magis, ac perficit: ita id quod perfectam potentiam obtinuit, accedente forma, potentiæ qualitatem non excutit, sed ornamentum illi & perfectionem addit. Eud. Ita necesse est , ut iam fixum ac stabile, sit id quod proponebatur, haud secus de potentia materiæ formam elici, atque actum de habitu. Ph. Id quidem iam satis perspicuum. Quod verò, de medicamentis aiunt, quæ intrò sumpta , nostri caloribus vi de potentia in actum excitantur promouenturque , hisne simile putas? Eud. Quodammodo: Si quidem vel nõ dum adhibita nobis medicamenta, suam speciem habent sibiq; innatas vires , sed quas non antè in nos exerant, quàm à nostro calore sint irritata , quod certè opus est ad illorum vires experiundas . Itaque verè dixeris medicamenta de potentia operandi ad operis actionem,

DE ABDITIS RERVM CAUSIS.

& quasi ex ferijs ad opus venire, non tamen ad nouam formam transire. Itemq; in animalium procreatione, semen conceptum, vteri vi, ac benigno tepore ad agendum impellitur, non vt animal animalisq; formam de se excitet aut edat: sed tantũ vt exuscitata, aut impulsã ipsius potentia ac facultas, deincepsq; aucta, subiectam sibi materiam omni præparationũ genere instruat, vt substantiæ tandem particeps forma, extrinsecus assumatur & excepta commodè asseruetur, suas denique omnes functiones obitura.

SIGNENDÆ FORMÆ, NE MINIMUM
quidem antè in materia fuisse, neque potentiam
quicquã esse formæ, neq; ad substantiæ genus
referri. Cap. vj.

B R V T V S.

R V S T R A nobis hic laborare videris optime Eudoxe, qui quæ sunt oculorum testimonio clarissima, ratiocinatione vis, & inani ac longè repeta interpretatione eludere. An non cepam sæpenumerò vidisti, de tectis aère libero propendentem, p se nullius extrarij ope, sese diffundere, & herbescentem ex se viriditatem proferre? aut ouum solo fornacis tepore pullum excludere? Equidem, & id ipse vidi frequenter, & Aristoteles fieri posse, literis mandauit. Nunc omni philosophorum autoritate posthabita, neglectis etiam acutissimè excogitatis eorum rationibus, solius sensus communis bonitate, & omnium animis informata notionè ductus, dic per Deum immortalem, dum iam viuere ac moueri incipit ille pullus, vnde suam accipit animam? vnde prodit illa? aut quis eam inducit? vbi extrarius ille tuus opifex est qui ouo suam insculpat for-

mam? An non hic tuorum commentorum se prodit va-
 nitas? An non luce clarius est, illam ex oui potentia exi-
 stere, vt ex eodem ouo pullum vniuersum? quid relicta
 sensuam euidencia, abstrusa vestigamus? EV. Iam pri-
 dem coactus es fateri, fieri istud nequaquam posse, & for-
 mam extrinsecus venire. B. Ego ne tibi verò istud
 sum fassus? nondum vt video, hac in re mentem meam sa-
 tis concepisti. EV. Quid hoc nouæ rei? B. Dicam
 & equidem paucis. Ego enim perinde atq; tu, rei cuius-
 que speciem in substantiæ genus refero, sed quod fortè
 non donabis, ad idem etiam genus, potentiam pertine-
 re puto; hac autem ratione moueor, quòd quum videam
 speciem ipsam ex potentia trahi, necesse sit non diuersæ
 rationis ac generis illam statui, sed esse formæ aliquid
 imperfectum aut velut mutilum. Atque id quidem in se-
 mine, cum potentia tantum inesse dicebatur. ociosum de-
 lituisse censeo. Vbi verò cœpit suis se virtutibus prode-
 re, esseq; ex efficiëntia manifestum, tum verò demum
 id actu inesse diximus, quanquam pristinam speciem
 non mutauit: id enim tenue licet & exiguum, eandem ta-
 men perpetuò substantiam tenuit, Hæc mea est de po-
 tentiæ substantia deq; formæ exortu assensio, firma illa
 quidem certè & stabilis, & à qua me nulla ratio depel-
 let. EV. Eò ne temeritatis procedes, vt inter substan-
 tias potentiæ locum tribuas? B. Temeritatis non erit
 id quod verissimum est asserere. In semine quum poten-
 tia quædam est animalis, ipsum animal inesse dicimus
 potestate, quinetiam ipsum semen animal esse potestate
 duntaxat. In ouo atis est potestate: in glande, quercus
 iam est, sed postate: in oleæ bacâ, ipsa est olea. In hunc
 q; modum, quæcunque ex semine vt è subiecto profici-
 seuntur, in ipso prius inesse potentia mente colligimus,
 quàm emergant, & oculis obuersentur. Reliqua vniuersa
 quæ nullo semine gigni traduntur, vt metalla, vt lapi-
 des, vt stirpes seminis expertes, vt animalia è putri ma-

materia nulloque coi u nata, non è quouis sine discrimi-
ne subiecto fieri palam est, sed ex eo duntaxat, in quo;
fui quoddam seminarium habuerint.

Non omnis fert, omnia tellus.

Hic segetes, illic veniunt felicius vuzæ:

Arbori fœtus alibi, atq; iniussa virescunt

Gramina.

Et rursum:

Georgic. 2 Nec verò terre ferre omnes omnia possunt:

Fluminibus salices, crassisq; paludibus alni

Nascuntur: steriles saxosis montibus omni:

Littora myrtetis lætissima: deniq; apertos

Bacchus amat colles: Aquilonem & frigora taxi.

Georgic. 2 Horum autem causam reddit:

Quippe solo natura subest.

Hæc Vergilij placita sunt, quæ te omnia recipere scio.

Itaque dum potestate, animal aut stirpem in semine ponis,

neceffe est fateare, delituisse hæc in eo, & suæ essen-

tiæ, quantumuis imperfectum, quiddam tamen omnino

habuisse: neque, opinor, ibi ificias in istis seminarijs, eius

quæ ventura est, aliquantulum esse formæ. EV. Nihil ne

minimum quidè, sed habet res tota eo modo, quem Sim-

plicius aperuit: In semine (inquit) ex quo gignitur vel

planta, insitum principium quoddam est, non minus per-

petientis quàm agentis motionis, per quod procliuatè

quandam habet, & ampliorem querit excipiendæ foræ.

Hoc igitur principiū potentiā appellauit, & naturam in

semen infusam, quam ab anima longe diuersam facit, ne

fortè semen animatum esse fateatur. Est autem ea natu-

ra imperfectior multò quàm anima, quippe quæ sit ad

eam accersendam veluti premissa quædam præparatio,

vel si mauis habitas & potètiæ: neque verò animæ quic-

quam est, neq; in eam poterit vlla mutatione conuerti:

neq; animæ quicquam antè in semine fuit, quàm ipsa to-

ta actu cœpit existere: quocirca dici non potest semen

animatū. Ergo ne tibi imponat ipsa nominis ratio, quod

**Solutio
argumen
torum.**

,,
,,
,,
,,

10

19

10

29

30

esse potentia dicimus id nequaquã est simpliciter: vt neque quod esse potest, id iam actu est. Semen aut hoc aut illud potestate esse statuo, nec ideo tamen id iam actu & re ipsa esse dico: nec enim est in glande vel quercu vel eius species, nec auis in ovo, nec formæ eius quicquam vel tenuissimum: non enim partium adiectione paulatim minutatimq; consummat, sed subita repentinaq; mutatione vno momento tota simul in subiectum cõcedit. Ph. Audio, maximè inter se pugnantes vobis esse sententias, quas si ex angustis istis verborum septis, in latiores veluti campos deducetis, intelligi tandem poterit vtra sit firmior, & ab vtra stet veritas: quæ certè & vnica est & simplex, vt alteram stare, alteram cadere sit necesse. B. Meas ipse partes facillè tutabor: ac si meas rationes & autoritates in medium proferri patieris, cumq; tuis contendere, intelliget, spero, vel puer, ac tibi etiam fortè ipsi persuadebitur, quidpian formæ antè in subiecto fuisse, quàm illa actu inesset tota. EV. Magnam tibi gratiam habiturus sum, si veris rationibus, à mea me opinione, in tuam perduxeris. Sed agè iam, aggredere. B. Qui scientiæ habitum habet, hoc ipso sciens, & est & dicitur: & quum scientiæ & contemplandi actio incesserit, actu & perfectè sciens. Hec dudum concesseras. EV. Neque nunc palinodiam cano. B. Sic vtique in semine, quàm diu cumque nondum quicquam agere vitale potest, fatendum est animam solùm inesse potentia. Vbi verò, sua se efficientia, suis se prodit operibus, actu tum inesse, quasi sola actione & effectis, actu ne an potentia dütaxat in sit, discernatur. Quod ipsum Aristoteles breui sententia sic expressit: Animam naturalem altricemq; in seminibus & vtero conceptis quæ separari possunt, haberi potentia statuendũ est, nõ actu, priusquàm (eo modo, quo conceptus qui iam separantur) cibum trahant & officio eius animæ fungantur. Principiò enim huius

Alia argu
menta.

De gene
ral. ani
mal li. 1.
cap. 3.

»
»
»

- ,, modi omnia stirpis vitam viuere videntur. De animã
 ,, quoque sentienti deinceps dicendum est, atq; etiam de
 ,, rationis intelligentiãq; particeps: omnes enim potentia
 ,, prius haberi quã actu necesse est. Hęc declarant sãtis
 Aristotelem censuisse, in semine subobscuram fuisse
 animę portionem, quę prę imbecillitate nondum quicquam
 moliretur animalis functionis. EV. In transuersum
 perperam trahis Aristotelis sententiam, qui ne per
 somnium quidem, huius simile quicquam suspicatus est.
 Quid absurdius autem in philosophia, aut magis horredum,
 quã naturaliter efficientem causam instituire quę
 feriata tamen & ociosa nihil prorsus agat? causam,
 enim actione definimus, quę si nulla erit, ne causa
 quidem esse poterit. B. Quid ais? nonne in trimestri vel
 quadrimestri fœtu, cū primũ is moueri sētitur, anima vel
 tota inest, quę ut absolutũ erit animal, cūctas illi
 functiones, præstabit? EV. Inest utiq;. B. Et tamen
 nondum potest illa neq; cursum ciere, neq; vocem edere,
 neq; visione quid percipere. Quid cedo est causę? EV.
 Quoniam impeditur aliunde, & quasi vinc̃ta tenetur,
 quod organa desideret, ad suas actiones obeundas
 accommodata. B. Eandem rationem si ad semen
 transferes, intelliges profectò, & in eo illam ab initio
 esse, & impedi tamen instrumentorum vel penuria
 vel vicio, quominus quid agat, illamq; ablato
 impedimento mox in actum erumpere. Hanc ne me
 putes opinionem confinxisse autores meos tibi
 proferã, viros in philosophia adeò magnos ut
 eorum te possit autoritas vel deterre re vel
 frangere. In ijsq; primum Aristotelem, quem scio
 te plurimum omnium & meritò quidem suspiceres
 igitur animalium procreationẽ ortumq; discutens,
 horum causam his verbis plenẽ explicauit, Quorum
 principio actio est corporea, hęc sine corpore
 esse non posse certum est, verbi gratia ambulare
 sine pedibus. Itaq; extrinsecus, ea ut adueniant,
 fieri haud quaquam potest,

In semine
 contendit
 quiddam
 venturę
 formę cõ
 tineri.

hæc enim ipsa per se accedere possunt, quâ separabilia nõ
 sint. Ergo eo autore, nutricãdi sentiendiq̃ue p̃icipia seor
 sum habentur nunquã, sed in corpore semper: quare eadẽ
 statim per initia erant in semine, nec vnquam seiuncta,
 5 sed cum eo simul nata. Audi verò rursus vt Themistius
 alter mihi patronus, hæc ista apertius è tenebris in per
 spicuum lucem eruerit. Igitur (inquit) & animas in suum
 aliquod proprium corpus (si suum animę instrumentum
 corpus est) diuertere oportebit, dixi diuertere, immò nõ
 10 diuertit, sed fabricatur architectaturq̃; sibi & preparat
 domicilium, non conformatum antè & preparatum. Cau
 sam deinde subijcit, Non enim quemadmodum citharã
 dedolatur prius & conditur, tum demum adhibetur ad
 musicam: ita & corpus ornatur ante instruiturq̃ue, mox
 15 animæ sumendum offertur. Quale igitur singulis animis
 corpus instrumentumq̃; conueniret, item qua ratione ani
 ma illud sibi confingeret, neglectum à Timæo penitus
 & retro habitum est. Audis Themistio non interpreti mō
 20 dō, sed & paraphrastę Aristotelis videri animam ab ini
 tio in corpore fuisse, neque dum præparato, neque obeu
 dis functionibus accommodo: semper, semini comitem
 animam fuisse, neque vt rectè dicebat Aristoteles, sine
 corpore eam esse posse. Sed agere, erit ne vlla apud te Pla
 tonis autoritas? Erit opinor. At is eadem sæpius incul
 25 cans, præter illam animæ procreationem, quam i Timæo
 nobis exposuit, lib. de Legibus decimo, de eadem hæc
 scripsit. Satis superq̃; monstratum est, animam omnium
 antiquissimã esse, cum motus principium sit Et mox: Re
 30 ctè igitur & propriè, vereq̃; & absolutè diximus prius
 corpore animam factam fuisse, corpus verò posterius at
 q; secundo loco, quod est animę secundum naturam do
 35 minãti subiectum. hæc Plato: quę vt inter legendum ocu
 lis sæpè percurristi, sic nunc vehementer opto, vt in illa
 paulò acrius intendas & diligenter circumspectas, ac ex
 pendas qua de causã efficto corpore animam priorem ef

i. de Áta
 ca. 21.

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

se statuerit. Hæc enim quoniam est omnis motus initium
 (motum à mutatione Plato segiungit, quòd hanc inani-
 morum, illum viuentium esse velit) & quoniam omnia,
 etiam quæ corporis sunt, administrat & obit, iure optimo
 sibi ipsa corpus apparat, instruit, ornat. Q uòd si est, vt
 verè esse, præclarissimi quiq; philosophi autores fuere,
 constat animæ essentiam in ipso necdum cõformato se-
 mine conclusam teneri: quæ cõtinenter ipsum minuta-
 timq; & membratim fingat, vt opere tandem absoluto,
 functiones stirpis aut perfecti animalis, pro sua quæque
 natura, cunctas obeat. Ac si nunc daretur de illis vnum
 quemlibet, sed maximè Platonè re diuuium nobiscũ huc
 vnà congregari, præter illa quæ sunt ab eo multis in locis
 accuratè conscripta, audires & alia profectò quãpluri-
 ma, quæ te non probabili modò ratione, sed (qualis ma-
 thematicorũ esse solet) etiam necessaria, huc te vel inui-
 tum agerent. Et quãquã vana erit confictio, tu tamen
 patere vt eum animo representemus, hoc pacto te suo
 more interrogantem: o Eudoxe, quãdiu in semine &
 corpore informi anima continetur, an non ea confor-
 mando corpori omnè operam impendit? Agè, responde,
 mi Eudoxe, hæc tãquã percontanti Platoni. Q uòd si
 te pudet, nihil verebor illi tecum ac pro te respondere,
 nempe tum ab anima aptè conformari corpus, nõne re-
 ctè dixero? certè enim ita fatendũ est. tũ verò ille subij-
 ciet: Dũ sic effingitur corpus, nec dum vlla est expressa
 & distincta partiũ informatio, tum certè nequit anima
 eas exercere functiones, ad quas illæ partes cõparãtur.
 Quid? an nõ hoc quoque dabimus, cũ nec sine pedibus
 inambulare, nec sine oculis cernere possit? Ac si ita per-
 get: Cõformato integrè corpore, & singulis partibus in-
 structo, cum anima iam illarũ ope, cũcta vitæ sensusq;
 munia exequit, quo tandè pacto tũ corpori inest anima?
 Actu dices, opinor, idq; & audacter & verè. Q uũ igitur
 (inquit) informi adhuc corpe, illa nõ valebat animales

5 *pmere functiones, quo tū pacto inerat? An hic obinute-*
scemus? at id qdē turpe est. Quid igiī rīdebimus? Sola
nimirū potestate: hoc enī restat vnicū Quid tu hic illū
putas? Instabit vtiq; & quod cōsequens est cōcludet: An i-
 10 *mam quæ vim & potestaté ingenitam habebat agendi,*
nōdū verò quicquā agebat, ob instrumentorū penuriā,
id ipsum esse, quod nos potentiā dicimus: actū verò, ani-
mam esse quæ liberis expeditisq; instrumētis opus edit.
Itaq; potentiā, esse quidē animæ ipsius essentiā, sed quæ
 15 *ociosa tamen nōdum quicquā efficiat, propterea quòd*
corpus ineptum adhuc sit & inconcinnum. Quid contra
hæc possit dicere? Ego certè quidem statim assentiar. Tu
verò, quid? An non idem quoq; facies? Video te annue-
 20 *re. Quid ergo erat opus, vt tu nouum, inexplicabile, &*
incomprehensum potentiæ genus nobis fingeres? Iam
planè conuictus es, opinor: tantūque abest vt ab institu-
to meo ipse decidero, vt arētissimis vinculis te potius
obstrictum teneā, adē vt dimouere te non possis. Eud.
 25 *Pressiūs vrgerē videris o Brute, nosq; infestis ac ppè*
dixerim furiosis insectari. Ac tu tibi quidem paucis &
perperam intellectis philosophorum sententijs addu-
ctus, ante victoriam canis triumphum: Sed moderare,
obsecro, ardentes istos impetus, graue probum erit si
 30 *quid recantare cogaris. B. Egò ne? EV. Caue exul-*
tes, sed animum mihi sedatum patienter adhibe. Quæ
tu litigiosa peruersaq; diligentia contendis, ex hypo-
thesi defluunt & ducuntur omnia, quæ siquidem vera
& fide digna fuit idoneè & conuenienter fortalsè con-
clusisti, animam quæ nondū suas functiones obiret po-
testatis appellatione dignandam. Sed vana & fallax est
 35 *suppositio, quæ semini & nondum efformato corpori,*
animā inesse assumit. BR. Hanc non ego, sed inuictis-
simi testes Plato, Aristoteles, Themistius tibi posue-
runt. EV. Tu me statim (opinor) vel testiū grauitate,
vel numero offunderes, ni sensa illorum melius quàm

Solutio
 quæ pla-
 nè docet
 in semine
 nihil quæ
 de
 substantia
 forme cō-
 tineri,

tu, concepissem. Primum enim quod ex Platone citas testimonium, non de singulari ac de sua cuiusque anima, sed de generali illa mundi, quæ totius est vniuersitatis, dictum est, de qua quid sentiret, paulò post plenius expressit, his propè verbis: Animam cuncta gubernantem & in omnibus quæ mouentur habitantem, nonne & cælum gubernare necessariò confitebimur? & rursum: Vniuersa ergo quæ in cælo sunt, quæ in terra, quæ in mari, suis motibus anima ducit. Hic igitur, vt passim in Timæo, mundi animam Plato statuit, à medio per omne vsque ad cæli extrema sese porrigere, eique extrinsecus circumfundit, cunctisque genitis vitam conferre. Quia sententia, an tibi videtur, rei vnius cuiusque, animam statuuisse antiquiorem prioremque; recens genito corpore? Sed de Platonis dogmate, acutius fortasse & distinctius posthac iudicabitur si in eum fortè sermonem incidemus. Iam verò quod ad Themistium attinet, is se manifestò detexit, palam professus animam statim ab initio infusam esse maris semini, tamquam indiuiduam ita dispensante natura comitem. Quam obrem nihil veretur aut reformidat, semen animatum facere, cuius anima architectatur & extruit sibi domicilium ex idonea materie. Atque in his quidem quæ ex putri mucosaque materia, nullo semine prodeunt in lucem, animam quandam abstractam censet, procreatis apteque conformatis vitam largiri, Timæum in hoc sequutus: his verò quæ ex semine deriuata fluxere, iam à Timæo deficiens, putat vniuersalem animam nihil inspirare, sed suam cuique semini insitam, esse, quæ temporis progressu cuncta conformans, suis tandem se detegat operibus. Hinc tu optime Brute, elicere vis, vt videtur, potentiam esse Themistio aliquid essentia animæ, cum nullus tamen extet locus, vnde id haurire aut petere possis. Immo verò ille ipse Themistius in libris physicorum de potentia & priuatione differens, tanquam de accidentibus disputationem instituit longa satis oratione. Sed neque Themistium

¶ fidelem idoneumq; testem velim in hanc nostram dis-
 ceptationem recipi, quòd nutabunda & inconstanti assen-
 sione, quò fluctus impellit, nunc in Platonis, nunc in Ari-
 stotelis sententiam inclinare videatur. Proinde nequa ti-
 5 bi posthac hinc suppetat cauillationum occasio, iam nũc
 apertissimis ac verissimis rationibus contra Themistium
 tibi probabo, ne minimum quidem essentię animæ, semi-
 ni antequam animal esse cœpisset in sedisse. Sed Aristote-
 lis tamen antè videtur explicanda sententia, quam tu te
 10 putas perquam cõuenienter ad tuam Themistijq; opina-
 tionem confirmandam citasse. Nam si quis altius ac dili-
 gentius Aristotelis mentem scrutabitur, intelliget profe-
 ctò neq; in ijs quæ ex putri materia, neq; in alijs quæ
 posito (vt ille ait) semine surgunt, de animæ essentia quic-
 15 quam ab initio fuisse, sed totam tum primum illapsam,
 cum ad illam excipiendam dignè fuit & affabrè constru-
 ctum corpus. Quæ in re Platonis rationem autoritatem
 q; recepit, quanquam de ipsa formæ origine, nec omnia
 probare, nec sequi voluit. Aristotelis abs te citatus locus,
 20 planè quidem innuit, animam tum altricem, tum sentien-
 tem, non posse actu sine corpore consistere, quoniam ad
 corpus pertinet vtriusq; actio. Sed vt i corpore esse vtrã
 que donemus, neq; ab eo separari posse, an tu hinc dire-
 ctè colliges vtranq; iam olim necessario in semine fuisse
 25 An non aliud illis corpus substerni potest? Potest, opi-
 nor. Atq; in eum obsecro locũ mihi fixiis oculos inten-
 de, non quidem contentionis sed veritatis inuestigandæ,
 studio. Quid enim ait? Nam neq; ipsa (principia scilicet,
 nutriendi & sentiendi, quorum ad corpus refertur actio)
 30 per se accedere possunt, quum inseparabilia sint; neq; cũ
 corpore (crasso seminis) semen enim extrementum ali-
 menti mutati est. Vbi dicti etiam causam subiecit: Semen
 excrementum esse vile ac fordídum, illa autem principia
 dignitate præstantia. B. Sic neq; cum corpore, neq; ip-
 sa per se possunt principia nobis accedere, quis iam mo-

Confir-
matio.

dus restat? EV. Audi reliqua: Sed enim, inquit, omnis
 animę siue virtus siue potentia, corpus aliud participare
 1, videtur, idque magis diuinum, quã quę elementa appel-
 2, lantur. Quale autem sit diuinum hoc corpus, quæ dein-
 3, ceptus est sententia commonstrat: Inest in semine omniũ, 5
 4, quod facit vt foecunda sint semina, videlicet quod ca-
 5, lor vocatur, idque non ignis, non talis aliqua facultas
 6, est, sed spiritus, qui in semine spumosoque corpore con-
 7, tinetur, & natura quæ in eo spiritu est, proportionem re-
 8, spondens elemento stellarum. Id ergo diuinum corpus 10
 9, de quo paulò antè dixerat, spiritus est, in quo tanquam
 10, sede propria, calor constituitur, ipsaque natura quã ani-
 11, mę substantiam putamus. Hunc spiritum cui vim maxi-
 12, mam concedit, simpliciter semen appellauit, in sequen-
 13, ti proximè oratione, vbi & reliquam crassio rem seminis 15
 14, substantiam, corpus genituræ nuncupauit. Corpus autè
 15, (inquit) genituræ, in quo semen animalis principij con-
 16, tentum vnà prouenit, partim separabile à corpore par-
 17, tim inseparabile. Itaque Aristotelè sic interpretor, illa 20
 18, nutriendi & sentiendi principia, cum crasso seminis cor-
 19, pore, seu cum ipso genituræ corpore non accedere, quia 25
 20, foeculum est & abiectum excrementum: neque ipsa per se
 21, influere, quia sunt à corpore inseparabilia, neque possunt
 22, extrinsecus venire, sed cum diuino corpore ac spiritu 30
 23, inuehi. Videntiam illa iacere tuæ importunæ & conten- 35
 24, tiosę pertinacię fundamenta? Aliò pergamus. PH. Pe-
 25, dem amabò nondum hinc referas: sed quænam hæc sint
 26, tam præclara quò ue modo accipienda, apertius fac &
 27, dilucidius. EV. Præstat o Philiatre, in suum quæque
 28, locum ac tempus differri, quàm inchoatam semel dispu- 30
 29, tationem abrumpi: finienda mihi & cõcludenda est hæc
 30, rota controuersia, & quod eram pollicitus, ratione do-
 31, cendũ, ne tantulũ quidem animæ semini inesse. B. Satis
 32, mihi istuc est agitatum, satis conclusa tota disputatio.
 33, EV. Agè verò, tu tibi rei confectæ palmam arripias:

nos quibus te profequamur, epinicios hymnos meditabimur. Sed pro tua tamen humanitate facies, vt in hoc triumpho, percunctantibus ac dubitantibus nobis, omnia detegas. enucleatius & simplicius: hoc enim & eruditione & modestia tua dignissimum est. B. Sentio te gryphos quosdam, & nouas captiones meditari, equidem istius concertationis iam dudū satur sum, sed quando tamen lacessere pergis, enarrabo si uoles fusius, quicquid habeo in animo comprehensum. EV. Efflet id mihi quidem periucundum, sed video in his esse, qui concisus dici mallent. B. Vt lubet. EV. Atque etiam infusurrat hic mihi, alia quā tu opinione imbutus, vt pro se me tibi opponam, & quo melius exerceamur p̄ more te interrogem. O perdocte Brute, quicumque frutices aut animantia ex putri materia profiluerunt, nullo semine, nullo patre, nullo satore, vnde nam hæc animam accepere? B. Dicam cum Themistio cælitus illam à summa & totius mundi gubernatrice anima fluxisse, quæ quum omnes omnium rerum formas in se potestate contineat, datrix formarum à plerisque est appellata. EV. Perfectiora autem animantia, quæ non nisi præcurrente semine in vitam uenere, vnde suam animam hauserunt? B. Ex semine in quo & illa fuerat: hic enim mihi placet Themistius. EV. Atqui tum in semine, tum in putri materia, prius anima inest potestate quā actu. B. Idem arbitror de utroque esse iudicium. EV. Vt igitur cælitus accessura, in putrescente materia, nondum inest forma, sic neque in semine (in quo potentia esse dicitur) actu iam ea subsistit. Aut si iam in semine eam esse dicis, cur non itidem & in putrida collauie? Quocirca si nō est huius, nec illius erit potētia, quicquā eius formæ quæ accessura est. Quin & aliud sequit̄ vehemēter absurdū, imperfectis animalibus è putri illo p̄dore natis p̄stantiorē esse multo, ac diuiniore originē, quā longē p̄fectissimis illis, quæ vis

Si quæ sine semine proueniunt formam extrinsecus accipiunt, multo magis perfecta illa quæ ex semine nascuntur.

seminis in vitam produxit. B. Quid enim prohibet? E. Quid? nonne dementiæ proximum sit, culicis aut vermibus quam leonis, aut equi, aut elephantis, aut si Dijs placet etiam hominis diuiniora fecisse ortus primordia? Non ita, te insanire puto: sed si quid diuinitatis minutiora hæc ab ortu sunt consequuta, multo, opinor, amplius his plenioribus & absolutioribus elargieris, aut certe tantundem. Bru. Hanc quæ nihil ad rem facit comparisonem omitte, quod dico semel intellexisse contentus, Vt Vergilius rectè quidem dixit: Semine aflagmæ

Aenid. 6.

Abstrusa in venis silicis. Et rursum:

E, silicis venis abstrusum excuderet ignem.

Georgic. 1

Ita equidem semini ex quo quid gignendum est, ipsam rei formam iam inesse profiteor, ipsumque animatum rectè vocari: Quisquam ne hoc redarguet? Eud. Obmurmurât omnes quòd superiora non dilueris: iamque hic se mihi comparare videtur ad hoc postremum conuellendum, & labefactandum. Vigila Brute, ne tuam causam de

Semini
nō inesse
animæ
gradum
quendam
imperfe-
ctiorem.

feras, sic enim per me proponere gestit. B. Agè dissimulato, tu ipse deposita persona cominus congregere, ut huius disputationis ruinam tuis humeris sustineas. EV.

Agè placet, congregior: responde igitur breuiter, Semini non similiter atque perfectio animanti inest anima. Br. Fa-

teor: nam huic actu inest, semini verò solum potestate. EV. At nihilò minus quum semini inesse animam potentia dicis, tu illi simpliciter ipsam quoque animæ substantiã inesse confirmas. B. Rem tenes. EV. Aut igitur illi

tota inest, uti & perfectio animali aut illius sola quædam portio. B. Vesani aut pertinacis est hominis istæ postulare. An tu hic vllum esse putas qui hæc ausurus sit, aut si quis fortè audebit, non ab omnibus exhibitum iri?

Eud. Equidem ausurum scio: vtrum verò ridiculus an non futurus sit, res ipsa tandem ostendet. Sed interim responde. B. Quasi verò arduum sit aut inenodabile: neque enim semini ea inest animæ perfectio, quæ absolutis

animalibus. E. sequere vr cœpisti. Tota ne anima femini infidet, an eius solum portio quædam minutor? B. Ego illius portionem non dicam inesse, quandoquidem nullas anima partes habet, quæ seorsum à toto consistere valeant. EV. Ergo tota illi inest. B. Tota quidem, sed imperfectiori tamen modo. Eud. Sed agé, quam ita in femine imperfectiorem statuis, an nõ eiusdem cum perfectiori generis atque essentiæ esse putas? Bru. Eiusdem omnino, inferiori tamen ordine & gradu: neque enim Alexander illam antè, actu formam appellat, quam sit perfectionem consequuta. Potentiam tantisper appellare solet, dum obscurior adhuc est & imperfectior. Eud. Vide iam in quas angustias te præcipitare possit, quisquis tecum congregietur. B. In quas obsecro? EV. Nempe quod substantiæ participem formam, magis ac minus intendi ponis, & eadem specie, aliam formam alia præstantiorè. B. Fac igitur, si mauis, sint illæ diuersorû generum. EV. Si diuersa facies illarû genera iam mihi in portû nauis appulerit iam tota res erit cõfecta iam imprudens eò subieris, quod effugere tâto cõtendebas, opere. Nam priusquam ex femine perfectum euadet animal, erit utiq; necessariû, ipsam formæ essentiam amutari, atque per varias species transfiri: deinde verò semini nihil quicquam eius formæ quæ accessura est infedisse, quò nihil amplius opto in hac disputatione, id enim est quò aspirabam. B. Ego proinde rectè videbar censuisse, illarum esse & substantiam & genus idem: sed nescio quibus me præstigijs hinc abduxeris. EV. In idem igitur luti volutabrum te reuolues, quo iam cœperas sordidè conspurcari: in quo si diutiùs hærebis impeditus, quo pacto illud expedes earum suastantiarum quæ sint eiusdem generis, alteram esse altera imperfectiorem? B. Id quidem perfacile. Vide enim quid animi cogitatione informem; semini inesse quidem formæ essentiam, sed humilioris cuiusdam & imperfectioris gradus, in

quo potentia solum appelletur: hęc deinde cū paulatim ascendendo, ad summum vt ita dicam perreptauerit, tum actum quidē futurum, citra vllam tamen generis aut essentię mutationem . EV . Intendi igitur ac remitti substantiam vis, non secus ac meram qualitatem. 5

B . Vis simpliciter quod sentio in sinu tuo deponam? Eam essentiam quę potentia est, non existimo puram esse substantiam . EV . Est igitur accidens . B . Neutrū profectò: sed inter vtrūque mediam naturam obtinuit. EV . Nouum verò doctrinę genus, noua philosophandi 10

ratio, summa rerū genera cunctis recepta multiplicare, illa ceu promiscua quadā miscella confundere: supra hęc genus constituere, quod omnia suo velut cōplexu contineat, nam si vlla est ipsis inter se cōmunicatio, necesse est profectò commune quoddam genus supra illa 15

poni, ned ea esse summa . B . Audi pressius & exquisitius . Summa illa decem rerū genera, augeri ampliariq; nolim equidem: verū statuo, potentię essentiã esse substantiã adeò infirmã ac debilē, vt ceu qualitas intensio nis ac remissionis vices subire possit . Quemadmodum 20

enim celebris autor Auerrhois, formas elementorum medio substantiarū & qualitātū interstitio collocauit, vt est antè comprehensum: sic mihi in presentia liceat gignendę rei potentiã, quę obscura & pretenuis quędam est substantia, ancipitem, & inter substantię partici 25

pem formam, interq; qualitatem medio loco ponere, vt quę sit, qualitate quidem nobilior, ignobilior autem absoluta ad quam festinat forma . EV . Ne sic quidem contractam labem dilues, sed alio herebis luto: nam in primis quem testem produxisti is vanitatis plerunque 30

arguitur, & dum falsa pro veris pronunciat, miserè multis imposuit; ea veritatis specie, in qua prior & ipse hallucinatus videtur . Tu si quę adfers, velis, quemadmodum in iudicio fieri solet, testium fide comprobari, grauiores erunt & integriores citandi . B . Exuenda

sunt arma, satis est conflictarum: sententiam meam quam protuli accipito. EV. Sed forti animo persiste: si suffragies, quotquot adsumt te persequetur, & si consequatur, arctius vincient. Quidam eorum vehementer optat, ut pro eximia tua sapientia, id unicum respondeas: num tu magis sis homo, quam puer hic, aut magis sis animal quam asinus. B. Proh deum fidei: qualem hic mihi virum narras? descendat ille ipse, me interrogaturus, in arenam: aut si id sponte non vult, ede nomen quo illum appellem. EV. Haud agnosceres hominem, etiam si nomen audires. B. Illum igitur indica. EV. Curiosulus es. sed cogita saltem quid ad illa responderi possit. B. Tam rustice virginti, ne verbum quidem vilius: tua tamen gratia respondebo, me nihilo magis hominem esse, quam puerum: forte vero magis sum animal quam asinus. Quid hi rident? Eud. Refellendi est haec species quaedam, quum absurdissima quis dicere videtur, illa deridere, non arguuntis incessere. B. O ineptum risum, cum nihil contra ista dicere possint, rideant tamen: se ipsos plane, & ipsi rident, & alijs ridendos exhibent. EV. Eia bone vir, bilem istam dilue, & equo animo accipe quod ille tuis responsis consequens necitet. Si non magis tu homo es quam puer, neque puer magis quam infans, sequitur omnino neque tuam quam pueri, neque pueri quam infantis, neque infantis quam foetus utero gestati, nec huius quam seminis (in quo tu animam inesse profiteris) vel praestantiorum vel perfectiorum esse animam: sed omnes uno eodemque perfectionis genere teneri. Nam si homo maioris minorisque differentias non admittit, neque proculdubio ipsa hominis forma, quam substantiam esse constat ipso homine digniore. Proin si hominis semen esse dicis animatum, nobisque commune animam obtinere, ea nihilo erit imperfectior quam tua: nec ipsum semen minus homo fuerit quam tu. B. Attamen id ego nondum hominem appello, quod hominis functiones non obeat. EV. Neque igitur infantem, hominem esse

Vni simplicisque fore non esse plures gradus perfectionis.

84 DE ADDITIS RERUM CAUSIS
 dicas, quodd ea tractare non possit, quæ à floridæ & ve-
 getæ ætatis homine geruntur. Si ita pergis ex officijs &
 muneribus rerum genera distinguere, fient ex necessi-
 tate quæ plurima hominum genera: quod cum absurdum
 fit, & extra omnem omnium opinionem, palam fit te perpe-
 ram in varios perfectionis ordines, substantiæ partici-
 pes formas distribuiffe, vt humilem quendam in his or-
 dinem semen potentiæ nomine fortiretur. At tēde igit
 in quas angustias te, tanquā in carceris barathrum con-
 jicis, dum ardentiori vincendi studio, adniteris eius quæ
 accessura est formæ aliquid semini impertiri, & dum li-
 beralitatis studio, hostem naturæ agis infestissimum. B.
 Nulla est mihi prorsus horum verborum cura: satis enim
 mente complector, qui se tota hæc res habeat. EV.
 Hoc igitur exprime, vt vel nunc demum nobis constet,
 quid tibi velis. Oportet enim huic nostræ disputationi,
 tandem aliquando colophonem imponi, ne inconclu-
 sa & velut capite diminuta relinquatur. B. Tu igitur
 illam vel conclude vel concide, aut si id non placet,
 alium qui cum dimices quære. EV. Nullus opinor mor-
 talium, tuas hæc partes velit tueri. B. An non ipse
 potes, vel perpetuo enarrationis tenore, sermonem con-
 tinuare, vel si interrogatio magis arridet, te ipse interro-
 gare, vicissimque tibi respondere? EV. Si mea respon-
 sio tibi erit accepta, per breui Aristotelis oratione, diffi-
 cultas omnis eximetur ac discutietur. B. Quamam ista?
 EV. Substantiæ (inquit) quodammodo sunt vt numeri.
 Nam quemadmodum si quid sublatum à quopiam nu-
 mero aut additum fuerit, non idem numerus sed diuer-
 sus emergit, etiam si minimum id fuerit, ob idque fit vt
 numerus non magis minusve numerus sit: sic prope-
 modum neque ea substantia quæ ad formam accommo-
 datur. Hoc si est, vt rectè Aristoteles sentit ac iudicat,
 nihil, ne vel minimum quidem, formæ eius quod gignit
 esse potuit in materia, & illius potentia, quam anteces-

Simplific
 simā esse
 cuiusque
 formæ
 substantiā.
 §. Meta-
 ph. ca. 3.

” numerus non magis minusve numerus sit: sic prope-
 ” modum neque ea substantia quæ ad formam accommo-
 ” datur. Hoc si est, vt rectè Aristoteles sentit ac iudicat,
 nihil, ne vel minimum quidem, formæ eius quod gignit
 esse potuit in materia, & illius potentia, quam anteces-

fisse dicimus, nequaquam particeps erat formæ venturæ, sed erat illa ceu præparatio quædam, & apparatus formæ accommodatus: Non qui formam possit allicere, aut vi quadam & necessitate de se promere, sed qui
 5 patiens magis quàm efficiens, materiã alioqui rudem & rerum omnium cõmunem instruat concinnamque reddat excipiendę formæ.

NON POTVISSE GENITI FORMAM

à parentibus fluere. Qualis & vnde sit

vera formarum origo. Cap. VII.

BRVTVS.

Iste sermonem: longius enim con-

ficiendæ rei studio excurris. EV.

Sic res erat obiter, sub tuo silentio

concludenda. B. Si me satis inter

differendum intellexisti, non aliud

sentio quàm Aristoteles, etsi videor

interdum in absurda quædã deuol-

Animam

nõ posse

ociosam

in semine

delitescere.

re.

ui. Totam enim expletamque rei speciem, per initia sta-

tim à genitore semini inditam esse statuo, ac vbi primũ

id vim contraxisse dicitur prolificam, esse tum integrã

animam plenè assequutum, ante autem in semine velut

2.5 otiosam latitasse, quãdiu per obicem & repagulum suos

actus obire nequibat, atque vbi procedente tempore

aptatis & concinnatis instrumentis, remotum est omne

impedimentum, tum demum res maiores & perfectio-

res moliri. Atque id fortè mecum sensit Themistius.

80 EV. Tũ ne iam totus reuixisti, recolletis qui te lan-

guore quodam defecerant animis? Hem quid audio?

B. Optima sanè & longè verissima. EV. Verissima qui-

dem, sed his solis qui naturam vel exterminare vel om-

nino delere cogitant. Quid enim aliud quàm naturam

tollit, q̄ velut resupinã, ipsam torpere vult, aut manibus

Demon-

stratio.

insinuatis feriari ? quasi verò vel labore frangatur aliquando, vel veterno oppressa altius obdormiat, sed ab initio desciscere, & aliunde se aliò cõferre, familiare scilicet id est, & optimũ viro parũ sibi cõstanti. Si nunc totam animã semini inesse censēs, cur respõdendo tam acriter cõtendebas, illi inesse dũtaxat quiddam inchoatum & imperfectum eius formæ, q̃ accessura erat, quod potentiaẽ nomine appellabas ? B. Vt tuas & horũ omnium vires quantæ essent experirer EV. Bona verba. Perquã id iniquũ & indignũ est, in abditissimis philosophiæ quæstionibus, aliud sentire, aliud dicere. Par equidem esset, vt nos vicissim idẽ de te periculũ faceremus. Iam igitur aperi simpliciter & nulla fraude, quam arbitraris esse tutissimam sententiã. Semen si prolificum est, idẽ ne statim ab anima continebitur ? B. Sic vtique. 10

EV. Et quæ illud continet ac gubernat anima, talis ne est ac tam perfecta qualis & quàm perfecta tua ? B. De rationali anima, quæ mens est, nihil in præsentia definio. Ceterũ quæcũque bruta & rationis expers statuitur, siue sentiens siue nutriens, ea tanta ac talis inerat olim 20

semini è quo genitus sum quanta & qualis nunc me moderatur. Idem quoque de stirpe & de bruto animanti iudico, si quidem illa non è cœnosa quadam subluvie, sed è semine suo prodire. EV. Hac ista ratione tu semen animatũ esse profiteris. B. Nimirũ, celebres philosophos imitatus, nõ Themistiũ modò, sed ipsum quoq; Aristotelem & Platonem. Quid enim Flato? Sperma (inquit in Timeo) vtpote animatum ac respirans, qua parte spirat, per eandem vitale effluendi desiderium gignit, atque ita generandi amorem nobis inseruit. Hic quam 30

quam semen animatũ esse pronunciet, non tamen id esse fatebitur, nec hominem, nec equum, immò ne animal quidem. Etsi enim animalis essentiam sit consequutum ineptum tamen est defungendis animantium muneribus à quibus nomia sunt rebus indita. EV. Quid

Confir-
matio.

Semen
animatũ
dici non
posse.

”

”

”

- nouæ interpretationis mihi aures corradere sentio?
 Bru. Ea si tibi hætenus est inaudita, est quod effusus læter, puram te Platonis mentem ex me primò hausisse. EV. Verba nihil aliud quàm fundis. Tu si vera illa esse existimas, consiste intrepidus, & fidenti animo te ad pugnam accinge. B. Quid igitur, vis ne rursus tuis hæc argutiolis incessere? EV. Secus ne putas? B. Nunquam hic vir vllum nugarum finem faciet: nunquam definet logicas & pueriles (in quibus ætatem consumpsit, 10 plicas implicare, adeò nihil nec pudoris nec prudentiæ grandior ætas attulit. Quid in re controuersa sentiam ex Platone palàm audiuit, & per suam tamen iniquitatem postulat, vt ego suæ perniciæ oēs impetus sustineam. Sed valeat sanè, malim ego longè victoriã illi 15 sine puluere cedere, & bona omnium venia, de hac arena decedere. Eud. Itàne sedatus è tanto seruore? Ph. Quid te mi Brute, male habet? oportuit enim aliunde quàm ex ista concertatiõe angere: nihil enim, quod quidem sciam, te noster offendit Eudoxus. B. Non 20 huc veneram vt tam inquietè exagiraret, neque id est allicere studiosos, sed è scholis potius exhibere. Ph. Vis ne omnia tibi donari. Philosophica ista disceptatio nobis vltro & gratis est ad eruditionem concessa, atq; illi tempus id impertitum, quod viri candidi ad animi 25 recreationè sibi delegerant vacuũ & liberũ. Dum autè alternis interrogationibus rñsionibusque modestè verũ inquiritur, quid tibi iniuriæ illatũ putabis, si fortè imbecillior es deprehensus? Velles, scio, quod tibi gloriosius esset, vincere, sed hanc gloriolã contemnunt viri sapientes. Dũ enim ardua de re colloquia inter se conferunt, 30 rem omnè vltro citroque agitatæ rationibus enucleant, simulq; ingenij sui, in querèda veritate, periculũ faciũt, nullã è victoriã laudè aucupãtes. B. Neque vllam ipse aucupor: sed tam longæ & tam spinosæ disputationis obrepserat tædium. Ph. Si fatigatus velis cõquiescere, e-

go pro te tantisper respondebo. B. Nihil minus: nisi
 mis q̄ integris sum viribus. PH. Agé igitur: hæc ista
 respondendo nobis disputatio concludatur. EV. Si
 utile ducis optime Brute disputationem ad exitum per-
 ducere, esseq; veritatem tecum mihi communiter inuesti- 5
 gandam, oportet vt vel interrogationes persequenti mi-
 hi respondeas ipse, vel ego mutatis vicibus tibi: ac si me
 viceris, non vt tu mihi, sic ego tibi infestus ero. B. Au-
 diam hoc denuò quid fortè velis, EV. Semen dicis ne
 esse animam? B. Malè Hercle tenes quæ dixi. Semen 10
 anima non est sed est animatum, si id quidè fœcūdum est
 & prolificum. EV. est igitur femini anima congenita.
 B. Concedo equidè. EV. Vnicā ne in toto quod e-
 mittitur semine, an sua cuiusq; seminis particulæ. B.
 Quorsum hæc, aut qualis quæstio? EV. Quoniam ex 15
 eodem, veluti ex canino semine contingit alias vnicum,
 alias multos nasci canes. B. Quum vnicus, tum vnā
 femini fuisse animam: cū multi, multas dicam. EVD.
 Quid si contigisset hoc ipsum semen sic totum in vnum
 vteri locum colligi, vt vnicus inde emergeret canis? is 20
 ne tum multas canū animas vnus contineret? B. Hic
 iam apertè certè nugaris. EV. Si te arctius premam,
 metuo ne velut expressus atq; elisus subterfugas. Sed fa-
 ciendū est tamen, quando semel cœpimus. Quoties semē
 eiacularis, tū ne vnicā an multas fortè animas simul emit 25
 tis? B. Ita omnino necesse est, si quidem id fœcundum
 fuerit: tale autem mihi sit, nec ne, nondum euentus dete-
 xit. EV. Atqui dum animā cum semine pariter effun-
 dis, tuam in super retines, nōne? B. Videtur sanè, qui
 enim superstes essem? EV. Quid igitur illa est, quæ cū 30
 semine effluxit, aut vnde genita prodijt? E. Ipse vide-
 ris. EV. Ea, tuæ pars non est, sed integra quædam est
 anima, tuæ haudquaquam ab similes, nec ea vllō modo in-
 ferior. B. Sic volunt. EV. Et illa tamen ex te pro-
 dijt, vnā cum semine. BR. Id iam sæpe antè concessi.

Demon-
 stratio.

- EV. Ergo quemadmodum è tuo corpore semen profectum intelligimus: sic existimare oportet feminis animã, ex anima tua proferri, vt ex sui sim li generetur vtrūq; . B. Neceſſe eſt . EV. Iſtud verò, qua ratione fieri poſſit, vt tua vnus anima, alias de ſe nouo quodam & inaudito procreationis genere, tam repente, tam multas, tam crebrò multiplicet, æquum erat id equidem à te pro tuo acut mine ſubtilius explicari . B. Procreationis huius modum qualẽcunq; voles tibi fingito : neq; enim cum tibi exponendum recepi, quem me ignorare fateor, nec adeò imprudenter in huius gurgitis implicatos vertices vnde enatare non poſſim deſcendam . Labyrinthus ille eſt diuerticulis innumerabilibus ſectus, vt qui ſemel ingreſſus ſit, exitum inueniat nunquam. Proinde rem inexplicabilem nõ ſum tam temerarius, vt explicare me poſſe confidam. Sed vt vt eſt, noua non eſt hæc procreatio, ſed iam ante aliquot ſecula ab antiquiſſimo philoſopho Platone obſeruata & celebrata. An tu illa nunquam legiſti quæ Socrati Diotima mulier fatidica in ſympoſio narrat? Omnium o Socrates, inquit, hominum prægnans & grauidum eſt corpus, prægnans & anima. Et cum primũ ad certam etatem peruenerimus, parere noſtra natura cupit. Si vt inquit prægnans eſt anima, nonne alijs prægnãs eſt animis, vt & homo homine, & canis cane, & ſua vnumquodq; ſpecie? Satis hæc facere debent, quibus & ſemen animatum, & animam prægnantem eſſe commemorat . EV. Vellem, hic in te deſcenderes optime Brute, & altiori paulò ſtudio ipſam ſcrutareris veritatẽ: nam ſi anima ſic prægnans eſt vt interpretaris, quid ſupereſt, niſi vt te plenũ animarum eſſe fateamur, quas vbi voles effundas cum ſemine? Id verò quid aliud eſt, quàm dicere immenſam in te hominum eſſe cohortem? & procreationem omnemq; naturæ vim ex hoc mundo relegare? neq; enim ortus, hac quidem ratione fuerit, quàm delitæcentis & reconditæ rei repræſentatio & emerſus. Iam il-

Pregnati
tem eſſe
animam
quomo-
do Plato
intellexit

lud quemadmodū expedis, quod quæ olim non fuerit,
 nūc fortè grauidata est anima tua? Cuius enim obsecro
 semine, potuit illi vterus iturgescere? nā si nihil de seip-
 so cōcipit, & si alterius eadē specie opem & concursum
 exoptat, cuiusnā congressu anima tua est grauidata? mi- 5
 nus fortasse ridiculū id in muliere fuerit, si quis vt cor-
 pus sic & animā grauidatā esse dicat. Sed quid de inso-
 cūdis? quorū est certè quidem, in vno quoq; genere, ma-
 gnus numerus, quid de tota multorū specie? Semen enī
 hæc sanè habent, sed animatum fortè esse negabis. Cur 10
 ita? Aumā enim sortita sunt, & quidē perfectā, neq; ab
 alijs sui generis dissimilem. Quid obstat igitur quomi-
 nus suo tēpore prægnans sit? nūquid exacta sunt animæ
 genitalia mēbra? An nō vides quā sint hæc non dicam
 absurda, sed portentosa planè, & cū rerū natura pugnan- 15
 tia? Et tu tibi posthac vsq; adeò turpiter impones? Tu te
 sciens ac videns, sponte in tenebras precipitabis, vnde po-
 steà lucē aspicias nunquā? Bru. Ne te frustra maceres:
 Non est quod vllius istorū vel solutionē vel rationem
 à me expectes. Satis superq; fecisse videor, quod meas 20
 partes celebriū virorū autoritate sim tutatus: quos scio
 neq; temeritate, neq; ignorantia talia protulisse. EV.
 Heu quā dubiè in simplici & obscuro verbo, spem
 omnē collocasti. Quum Plato aut magnorū aliquis phi-
 losophorū, semen animatū esse pronunciat, subaudienda 25
 tibi mox est potentia. Vt enim semen potentia est ani-
 mal, sic & ipsum potentia animā gerit. Tu verò Themis-
 tio iuratus, ais semen actu esse animatū animāque sibi
 ipsam architectari & parare domicilium. Sed & illud à
 scopo longissimè abest, quod ex Platone huc cōtorques. 30
 Qui enim animā pregnantē esse dixit, non alijs animis
 grauem (vt ita dicam) vterum ipsam habere voluit, sed
 (vt proximè sequentia declarant) amore & desiderio
 immortalitatis grauidā esse. Nam rursus ait in Timæo,
 brutæ huic, & quam huc & illuc suæ ciēant appetitio-

mes, animæ inſitum eſſe generandi amorem: hoc quæ no-
 mine grauidam dici, quòd generandi eſt auida. Quin-
 etiam eò loci & pudendum virile cui vis illa inſita ſit,
 generandi valde appetens, & naturam etiam muliebrem,
 5 animal quoddam eſſe cenſet, inobediens illud atq; im-
 perioſum, & quod rone contèpta, furioſarum libidinum im-
 petu, ſibi cuncta ſubiicere conatur. Ergo quum tua ani-
 ma iam potens facta eſt generandi, grauida nimirum
 10 tum dicitur: quum verò ſic afficeris, vt totus penè tur-
 geas, & cum tua illa appetitrix anima, toto niſu ad ge-
 nerandum ruit, amore velut inſana, ipſa tum parturit:
 hæc ex Platone tibi haurienda erant, non craſſa illa &
 abſurda quæ proponebas interpretatio. B. Quid ve-
 15 rò ſi Ariſtoteles, quæ protuli interpretationem compro-
 bat. Is enim genitum animal, ex ſemine deriuari po-
 nit, ſemen verò ipſum ex genitore perinde ac ſi quæ in
 genito eſt anima, iam olim antè in ſemine fuerit, fue-
 ritque ſemen animatum, anima a parente profecta. In
 20 hanc enim ſententiam ſcripſit *ἔν τε καὶ τὰ φυσικὰ*
 ſeptimo: Materiæ alia talis eſt, vt à ſe ipſa moueatur,
 complura nanque moueri quidem à ſe ipſis poſſunt.
 Alia talis nõ eſt quia quedam ſunt, quorum materia ta-
 lis eſt, vt ſic moueri non poſſit, niſi ab alio: idcirco alia
 25 (nempe hæc poſteriora) non erunt, neque ortum habe-
 bunt, ſine eo qui artem habet: alia (ſcilicet priora) erunt,
 generabunturque ſine artiſtæ, quia ſeipſis & ſuo pte im-
 petu naturali. Deinde ſubiungit: Semen perinde atque
 artifex facit, habet enim potentia ipſam formam. Rur-
 ſum alibi: In quibuſdam luce clarius extat, id quod ge-
 30 nerat tale quidem eſſe, quale eſt id quod ab ipſo pro-
 ducitur, non quidem numero, ſed ſpecie idem, atque
 vnum: vt in ijs quæ natura ſiunt conſtat: homo nanque
 hominem, & equus equum generat. Colligimus ex his
 omnibus quid ſequatur: Semen, quia à ſeipſo ſuoque im-
 petu naturali mouetur, animal fieri ſine artiſtæ manu.

Cap. 9.

fo. 229.

Pagina 2
circa me-

dium.

De aſan-

tiũ & ſtir-

piũ pro-

creatiõe

quid Ari-

ſtoteles

ſtatuerit.

,,

,,

,,

7. Meta-

ph. c. 8.

,,

,,

,,

Proinde totum animal, eiusque formam à solo semine prodijisse, nullius extrarij opificis labore. Rursum si semen habet potentia ipsam formam, sequitur vt formæ essentiam licet impeditam contineat. Item si homo per semen hominem generat, illius quoque formam inducit, atque ita oportuit parentem semini animam iniecisse, quâ ipsum deinde genito conferret. Ac si pressius exactiusque in Aristotelis sententiam inquirere voles, referam quod est ab eo scriptum libro secundo de animalium procreatione: vbi multis rationibus vltro citroque

Cap. j.

reciprocatis hunc in modum per arduam quæstionem diluit. Fieri autem potest vt hoc ab hoc moueatur, & hoc ab hoc: sintque perinde atque miracula illa quæ sua sponte mouentur. Partes enim habent vim quodammodo etiam quum quiescunt. Quarum primam vbi extrinsecus aliquid mouerit, vim agendi statim proxima conficitur. Vt igitur in ijs quæ moueri sua sponte miramur quodammodo illud mouet quod nihil nunc tangit, sed antè tetigit: sic id à quo semen, aut quod semen efficit, mouet quum aliquid tetigerit, quâquâ non adhuc tangit. Est tamen quodam modo, eius qui nunc inest motus efficiens, vt ædificatio ædium. Igitur aliquid esse quod efficiat, sed non ita vt hoc aut illud, neque ita in esse vt sit primum illud agens, apertum iam est. Quæ admodum autem vnumquodque fiat, accipiendum hinc est, hoc initio: Omnia quæcunque aut natura efficiuntur aut arte, ab eo quod actu est fiunt, ex eo quod potentia tale est. Semen igitur tale est, motumque habet & principium tale, vt motu peracto pars existat quæque, eademque sit animata. Et mox: Ratio qua iam caro aut os est, à motu efficitur, proficiscente ab eo quod genuit, quodque actu est id, quod potentia est id ex quo gignitur. Ars principium formaque eius quod efficitur est, sed in alio, motus autem nature in ipso est, ab altera profectus natura, quæ actu obtinet formam. Hæcte-

- nus Aristoteles, qui res sic procreari apertè ostendit,
 vt semini suam omnem vim, ipsumque generandi prin-
 cipium insit, quo deinde principio, tametsi pater absit,
 semen generat tamen, filiumque procreat. An non id
 tibi sentire videt Aristoteles? Eud. Maximè. B. Hoc
 verò, quod in semine latet principium, cum se primum
 detexerit, actus vtique fiet, & nascentis animæ: quod in-
 dicio est id ipsum animæ essentiam habere. Sed & in
 omnibus rebus principium & consummatio, nonne ea-
 dem sunt essentia? EV. Erras & quidem toto cœlo, si
 hoc principium in substantiæ participem formam ado-
 lescere putas: neque enim id est ceu quædam inchoatio
 formæ accessuræ, sed vt antè dixi, vis quædam & po-
 tentia in semine, perquam id se adornat ipsum, instru-
 itque rebus ad excipiendam formam commodis. B.
 Sed patere obsecro, vt ego te sigillatim quædam in-
 terrogem. EV. Placet. B. Quisquis alium de se ge-
 niturus est, nihil illi amplius conferre videtur, quàm
 semen. Atqui in hoc semine, solam potentiam haberi
 commemoras, quæ facultas quædam sit duntaxat præ-
 paratoria. an non ita habet? EV. Ita planè. B. Quid
 sequitur? vt taceam: conclusio enim satis loquitur ip-
 sa, quicquid fœcundum semen emisit, potentiam illam
 duntaxat emisisse, non etiam genitæ rei formam. EV.
 Necessè est omnino. B. Ità ne? Quomodo igitur de-
 fendes, quod inquit Aristoteles, quicquid fit, ab eo quod
 actu est fieri, nisi semini ipsam actus essentiam tribuas?
 Eud. Quid ni? B. Tritici granum è terræ succo intum-
 escens, & mediocriter incalescens, aliud de se triti-
 cum profert, tametsi nullum adstet triticum actu. EV.
 Verum. B. In animantium genere, si fortè marem
 contingat emisso fœcundo semine in vterum item fœ-
 cundum, è viuis excedere, aget tamen ipsum per se se-
 men, & animans nihilo minus quam si ille in viuis es-
 set, procreabit. EV. Videtur planè. B. Dum for-

Aristo-
telis iter
pretatio.

Argum.

Exep'ū.

nacis tepore ex ovo pullus excluditur, vbi tum gallū esse dicas è cuius semine natū est ouum? Eud. Nusquā fortassis, sed iam pridē extinctus. B. Et rei gignendæ aliquid impartiri possit, quod nec vsquā nec quicquam sit? EV. Nihil omnino. B. Neque igitur quod de vita migravit, nec comparet, formam vllam quum nullā ipsū habeat, rei quæ gignitur largiri possit. EV. Necessesse est. B. Id verò si olim dum viueret, semini forme essentiam non immisit, sed potētiam tantūm quæ qualitas sit, qui fiet vt ipsa forma actusque postea accedat? aut vndēnam aduolabit? quis illam introducet? nisi illā putas erui posse de potentia. Quod si est, vides quid consequi necesse sit: eam in semine ab ipso statim exordio fuisse, sed prius velut in tenebrasmersam, tum demum collecto robore emeruisse, & sua se efficientia in lucem promouisse. Quæro enim per deos immortales, illam cuius nihil putas semini prius insedisse, quis ita repente totam velut inspirauit? EV. Sol, inquit Aristoteles, & id quod est, omnium primum omnia mouens. B. Quænam aut vnde recōdita ista philosophia? EV. Ne mirare. Sed Aristotelē scito tibi totum esse diligenter & accuratē legendum, pertractandum, excutiendū, siquidem illius sentētiam plenē velis & purē consequi: neque enim vno se loco totum ac simpliciter aperuit, neque in re lubrica & præcipiti conceptionē animi sui, calumnijs aut reprehensionibus obnoxiam esse voluit. B. Profer igitur in medium, si quid habes ad hanc rem momenti. EV. Accipe id primum quod *ὅτι τοῖς ἄνω μετὰ τὰ φυσικὰ* scriptum reliquit his ferè verbis, Post

,, hæc sciri conuenit neq; materiam neq; formam genera
 ,, ri: id autem dico de summis. Omnis enim mutatio ali-
 ,, cuius est, & ab aliquo, & in aliquid. ab aliquo quidē pri-
 ,, mum mouente: alicuius, nempe materiæ: in aliquid, ip-
 ,, sam vtique speciem. In infinitum igitur abibit, si non so-
 ,, lum æs fit rotundum, sed ipsum etiam rotundum (id est

Solutio
 quæ ex-
 plicat for-
 marum
 substan-
 tialiū ve-
 ram ori-
 ginē, ex
 Aristote-
 le.

Lib. 12.
 cap. 3.

,, hæc sciri conuenit neq; materiam neq; formam genera
 ,, ri: id autem dico de summis. Omnis enim mutatio ali-
 ,, cuius est, & ab aliquo, & in aliquid. ab aliquo quidē pri-
 ,, mum mouente: alicuius, nempe materiæ: in aliquid, ip-
 ,, sam vtique speciem. In infinitum igitur abibit, si non so-
 ,, lum æs fit rotundum, sed ipsum etiam rotundum (id est

ipsa rotunditas) aut ipsum æs. stetur igitur necesse est.
 Deinde sciendum substantiam quaque generari ab alia,
 quæ eodè cum ipsa noie appelletur . Viden' Aristotelè
 palā dicere, neq; rei speciē neq; materiā procreationis
 5 aut ortus vllā subire rationē? Si enim genita putetur, &
 è subiecto quodā sic prodijisse, vt cum eius nonnihil re-
 tinuerit, quod ad integritatē deest, aliunde ipsa conqui-
 fierit, è multis iam illa, vt ceteræ res naturales, consta-
 bit: neq; simplex & vnus modi tota erit, verùm ex par-
 10 tibus composita se simplicioribus & antiquioribus. Sed
 & illarum partium si quem ortum item esse putabis, in
 infinitum res abitura est, neque vllū vnquā ex tum inue-
 niet disquisitio: quòd quā Aristoteles in primis refugit
 & horret, eandē propemodū sententiā cōpluribus lo-
 15 cis inculcat. Dico autem es rotundum facere, non esse
 idem atque rotundam & sphæricam formam, sed aliud
 quidpiā, nempe huiusmodi formam alij imprimere. Si
 enim facit ex alio quodam facit: hoc enim ponebatur,
 vt cream sphæram facere. Id enim ita dicitur, vt ex hoc
 20 illud fiat, ex ære, sphæra. Ergo si facit etiā illud ipsum,
 clarum est profectò, eadē facturū ratione: ita in infini-
 tum abibunt procreationes. Patet igitur neque speciē
 (aut si quod est aliud, eius q̄ est in corpore formę, no-
 men) generari, neq; vllā esse eius p̄creationem, neq; in
 25 hoc positā esse ipsius substantiā. Et mox: Patet igit̄ ex
 hisce q̄ dicta sunt, id quidē non fieri quod vt forma aut
 vt substantia dicitur, sed eum tantū concursū qui ad
 ipsam refertur. His quāquam Aristoteles rei cuiusque
 speciē, neque gigni neque fieri contendit, hanc tamen
 30 rebus immiti non negabit: idque vel à cælo, vel à sempi-
 terno illo & primo rerum omnium motore. Sic enim ait,
 Homo generat hoīem atq; sol. & rursum: Hoīem quoq;
 generat homo, præter hæc autem id quod est omnium
 primum omnia mouens. Bru. Finem his facito. Satis
 enim multa citasse videris: explica nunc singula.

Si consentaneum est, vnamquamque substantiam ab eiusdem nominis & rationis substantia generari, velut hominem ab homine, equum ab equo, fruticem à frutice: nonne par est formam quoq; à forma, & à materia materiam effici? & quæcunque in equo sunt, ab equo genitore deriuari? Si enim ille, quem progenitorem fateris, equus, neq; materiam neq; formam eius quem gignit, facit: quid illi ad ortum confert? E V. Concursum, inquit, facit. Dum enim vim suam semini indidit, quæ id concinnè præparatum & ad formam recipiendam aptum redderet, simul efficit vt illi forma conciliaretur, & in subiectum ita præparatum incurreret: qui incursum & formæ cum subiecta materia concentus, quoniam est ipsa rei constitutio & ortus, quisquis hanc efficit societatem & connexum, is vtique procreationem facit. Quod ipsum sic plenius Aristoteles patefecit: Id quod generat, satis magna certè est causa vt in materia sit ipsa species. Iterum & alio loco: Demonstratum autem est in alijs declaratum ve, neminem facere generareq; formam, sed id efficitur atq; fit quod ex ijs constat. Vt ergo disputationem hanc semel concludam, Quicquid fit ex subiecto in quo potentia in est, effici assero ab eo quod actu iam est & verè subsistit, non quòd efficiens illi actum formamq; impertiat, sed quòd cum semine potentiam conferat quæ suoapte impetu ad perfectionem adolescens, idonea fit subiecti præparatio, quæ speciem extrinsecus deinde excipiat, vel alliciat in materiam in eaq; conseruet. Proinde quisquis dat potentiam, qua hæc velut in vnum committantur congregianturq; ille iure optimo procreationis causa censeretur debet. B. Quas nobis declinationes comminiscitur Ph. Quò te proripis, optime Brute. B. Sine à vobis tantisper absim, dum se mens à caliginosa ista vertigine recollerit, quò clarius & acrius videat quid sit in re cõtrouersa simul & obscura, verisimilimum. Ph. Ne quã temporis iacturam sub inutili silentio faciamus, liceat mihi

hi disputationem hanc in epilogum colligere, dum no-
 ster Brutus vngues suos corrodens, in opaco illo virenti-
 que loco solus obambulat. Eud. Vt voles. Phi. Re-
 rum omnium quas parens natura progenit, constitutio
 5 prima, è substrata materia & specie fieri intelligitur: è
 quibus cum longè maximè præstet species, naturæ no-
 mine multò sæpius quàm materies appellatur. Vt autem
 quod genitum sit stabile nihil aut permanēs cernimus,
 sed occidere aliquando & euanescere: sic ea species per
 10 quam res vigeat, non potuit perpetuò materiæ inhæ-
 rere. Immigravit illa quondam, idque repente admodū,
 & vno tēporis puncto, quem illius ortum appellamus:
 emigrabit item aliquando, & quidem vno etiā momen-
 to, isque erit illius interitus. Sed priusquàm illuc appel-
 15 leret, ornatum quendam & præparationem materiæ de-
 siderabat, per quam & sine qua eò appellere non pos-
 set. Hæc præparatio potentiæ dicitur, quæ non quidem
 portio, non minimum quicquam est aduentantis for-
 mæ, sed vt dixi, illam tātū præcurrens instructio. Quis
 20 quis rem aliquam genuit, potentiam hanc contulisse pu-
 tatur: alias per se & solitariā, alias cum semine aut quo-
 dam seminario illi respondente. Itaque cum multiplex
 illa sit & varia corporis præparatio, tum ex quatuor il-
 lis rerum initijs haudquaquam corruptis, sed minutissi-
 25 mē & ex toto inter se contusis reddita temperatio, tum
 concinna corporis conformatio, & partium apta secum
 coniunctio, tum verò ingeniti spiritus omnis commode
 ratio: totus hic potentiæ ordo, à facultate & vi semi-
 nis, & ab eo qui semen iecit dependet. Vbi vero iā om-
 30 nis ad plenum absoluta est præparatio, quo tēpore con-
 summatam potentiam dicimus, tum extrinsecus acce-
 dit ipsa species, naturali quadam & quasi dicas inevita-
 bili necessitate. Ea simplex est quidem omnino, nullam
 ex subiectorum formis compositionem sortita, sed quæ
 multa tamen pro varijs quas habeat facultatibus, gere-

re & moliri possit. Qui sensibus omnia metiuntur proximamque causam duntaxat animaduertunt, illam de materiae potentia educi exuscitarique contendunt, quae sententia multis est & efficacibus argumentis proscissa. Non enim efficiens ac genitor, dum per se, aut seminis seminarijue interuentu, aliud quiddam sui nominis ac generis gignit, illius speciem vel facit vel immittit: sed is huius vnus concursus causa est, vt nempe in materia sit species. Atque id est quod geniti causa esse, ipsumque genuisse perhibetur: sed est certe supra illum, sublimior & praestantior opifex, extrinsecus formam ceu quodam afflato inspirans. EV. Pulchrè tu & memoriter omnia, nulla tēporis iactura. Ph. Superest igitur vt si extrinsecus, vnde ipsam prodijisse putes, exponas. EV. Id iam nunc plene, vbi ad nos redierit Brutus: sed quē cedò hominem mihi, qui cum cōmitterer dedisti? Ph. Qualem verò ipsum arbitrare? EV. Dispeream si vnquam alias in virum inciderim, qui mihi plus negotij successuerit. Tenet ille mordicis suam opinionem, meditata omnia multumque ac diu in omnem partem agitata. Versutus iuxta atque acutus, vt si quid vel falsum probare velit, subtiliter tamen id & probabiliter faciat, neque verò vllō rubore vnquam suffunditur, vt quae ad acrem disputationem Plato desiderat, ea praese ferat omnia, scientiam, prudentiam & audaciam. Ph. Magnam is certè diligentiam impendit, euoluendis nō tantum veterum, sed & huius seculi, si quorum aliqua celebritate nomen percrebuit, philosophorum monimentis: hos adiit, audiuit, coluit, saltem quos tali honore dignos comperit, bona orbis parte hac vna de causa peragrata. Nunc verò, his vinculis sic videtur impeditus & obstrictus, vix vt illi sese explicandi, spes vlla relicta fiet. EV. St, St. Lupus est in fabula. B. Ego ne abiecta scientia quam teneo certissimam, fallaces atque incertas aliorum opiniones confectè aut aucuper? Ego meam

causam vno momento, victus deseram? ego quæ tot vigilijs, tot sudoribus didici, ad extremum vno omnia verbo improbabo? ego tot ac tantos autores, tot iam annos inter se consentientes, istius ne vnus autoritate adduci poterò vt contemnam, vt crassæ ignorantis in simulem? Fatiar ne mihi illud ex animo excuti, quod tot annorum approbatione iam confirmatum est, formam de materiæ potentia in lucem proferri, vt contrarium planè nunc demum veluti nouus tyro docear, ipsam extrinsecus in materiã illabi? Durum id profectò, durum de sententia decedere, de autoritate deijci? Sed quoniam rerum naturalium veritas in occulto latet, & natura veritatem in profundo (vt ait Democritus) penitus abstrufit, hanc inquirere, inuestigare, rimari conuenit: id enim cum maiori æquitate & modestia coniunctum, quàm sententiam quam temerè adamauerim perucaciter defendere. Et harum quidè, de quibus est inter nos controuersia, opinionum vtra vera sit, solus opinor nouit Deus: neque nos quid verum, sed quid sit verifimilimum inuestigamus. Vtrinque fautores sunt & causarum patrocinia. Sed, vt hoc verè & ingenuè fatear, mollior est & infirmior mea opinio, proindeque rationibus pressa cedit. Experiar itaque quantò sit aduersarij firmior, & à quibus locis illa sibi fidè veritatis adstruat, quàm clara, quàm liquida faciat omnia. Iam ad vos redeo viri optimi. EV. Video: sed talis ne cedò, qualis abijsti? B. Qui sim vix ipse scio, adeò mihi dubius animi videor, & in lubrico positus. Proinde agè, si quid adferre potest tua industria, in quo tanquam in portu, ab ista huc & illuc impellentium opinionum iactatione, mens conquiescat, ne pigeat tantulum laboris suscipere. Scio equidem opinionibus omnia teneri, desperatam esse cognitionem certi, id tamen sequi lubet quodcunque verifimile videatur: quocirca expecto quem exitum ista disputatio sit inuentura.

Plenior interpretatio Aristotelis de rerum & formarum origine.

Quid igitur illa sunt, cedò, dudum ex Aristotelis fontibus deriuata? Homo generat hominem atque sol: Homo generat hominem, præter hoc autem, id quod est omnium primum omnia mouens. Iucunda est equidem illorum mihi recordatio quæ sæpe certè me legere meminì: sed, vt nunc video, oscitanti, & non satis intento animo. Tu verò quam habes interpretationem? nunquid hominis alia est efficiens causa quàm homo? aut equi alia quàm equus? Eud. Nequaquam omnino. Verùm ne quis crassius putaret, eum qui vel hominem vel equum progenit, quæcunquæ illius sunt vnà procreasse, caducæ mortalisque naturæ limites hic prægressus Aristoteles, duplicem rerum autorem opificemque constituit, alterum compositi totius ceu hominis hominem, alterum solius formæ conditorem, quem sempiternum & immortalem esse profitetur. hic rursum se bifariam secat. Vbi rerum causas physica ratione scrutatur, species rebus immitti putat ab illa quinta natura, quam Solis nomine exprimens, cœlestium omnium corporum conuersiones immutabilesque cursus comprehendit: Quum verò quæ supra naturam sunt subtili contemplatione rimatur, rerum omnium opificem deum, solutamque mundi mentem Flatonis æmulatione causam esse decernit. B. Multa sanè congeris quæ valde exoptem te hic apertius docere, ac primum vbi & quomodo Aristoteles naturalem formarum originem cælestem putauerit: ita repentè me veluti quædam vertigo corripuit, præ auditionis nouitate.

LIBER PRIMVS. 101
 RERVM OMNIVM FORMAS, PRIMASQUE
 substantias de cœlo duci, ex Aristotele.
 Cap. VIII.

EVD O X V S.

Icam paucis, & in Aristotelis sententia versabor, si modò facilem mihi præbebis audientiam. Res quæque naturalis ex principijs duobus constituitur: ex materia & specie. At si illius procreationem spectabis, tertium his accedet principium quod

efficiens & ortus causa nominetur, quam naturalè contemplationem instituens, cœlum esse tradidit. Vt enim omnium motum primus est, qui ad locum est, ex quo reliqui omnes ceu posteriores defluunt, procreatio, alteratio (hoc enim verbū cùm necessarium sit & aptum, terendo vsitatum facere oportet) accretio, interitus: sic illud corpus quod iugi perenni que itione, & irriquieto ambitu circumagitur, omnium quæ gignuntur corporū causam esse conuenit. Ac probatum est equidem infinitis seculorum atatibus, Solem vertigine assidua conficientem vicissitudines anniuersarias, suo ad nos accessu aut recessu & rerum ortus promouere, & occasus obitusque efficere: quem in modum cœlestis illa mundanaque conuersio, Aristoteli causa statuitur eorum, quæ & gignuntur & intereunt. Necessè est, inquit, totum hunc, qui terram ambit, mundum cum superis conuersionibus sic continuatum esse, vt omnis eius virtus inde gubernetur: nam vnde omnibus est motus, principium, prima illa debet haberi causa. Præterea autem, hæc sempiterna est, neque loco definitū habet finem, sed in fine semper. mox docens ab elementis materiam, à cœlo specie genito conferri, hæc adnectit: Itaque rerum qui in ipso eueniunt causas, quod quidem ad materię genus perti-

Vt oia q̄
 hic mundus
 continetur
 regatur à
 cœlo.

1. Meteorol.

net, ignem & terram & his cognata corpora existimari
 conuenit: hoc enim modo appellamus id quod subiicitur,
 & quod aliquid fert: id autem quod ita causa sit vt
 motus sit principium, ad eorum viam referri debet, quæ
 semper mouentur. In hanc quoque sententiam cum
 alijs passim in locis, tum libro de mundo, cœlum appel-
 lat elementum, à quatuor illis notis longè diuersum ne-
 que interitui obnoxium, sed planè diuinum & immor-
 tale. Cæterum duplex cum sit in cœlis circūactus & con-
 uersio, mundana illa incitatissima, quæ viginti quatuor
 horarum spacio cōpletur, & ea qua subiecti septem or-
 bes versantur retro, contrario atque summum cœlum
 motu: prior illa vnus modi semper, constantiq; & im-
 mutabili ordine, progrediēs, ortus & interitus (quæ con-
 trariæ res sunt) causa esse non possit. Posterior verò per
 signiferum orbem obliquum, errātes stellas circūagens,
 dum illas in aquilonem adducit, rerum facit exortus:
 dum abducit in austrum, interitus. Atque vt earum ac-
 cessus recessusque, continuata serie, nec vnquam ne ad
 momentum quidem mutatis vicibus sese excipiunt: sic
 ortus obitusque rerum semper erunt constantissimi, ne-
 que vlllo vnquam tempore deficient. Itaque appetente
 vere, cum ad nos illorum vis reuifit, multas rerum noua
 tiones animaduertimus, emergere pleraque omnia ac
 exhilarari: & quæ vere calor redit omnibus, foera esse ac
 succi plena omnia: herbas, fruges, arbuta, flores, gemasque;
 trudere, & foliorū viriditate vestiri: animalia amoris sti-
 mulis incitari, ea quidē ratione quā Poëta cecinit.
 Ver aded frondi nemorum, ver vtile syluis:
 Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt.
 Tum pater omnipotens foecundis imbribus æther
 Coniugis in gremium lætè descendit, & omnes
 Magnus alit, magno commistus corpore foetus:
 Auiâ tunc resonant auib; virgulta canoris,
 Et venerem certis repetunt armenta diebus:

Censetur idcirco, ver omnium temporum esse saluberrimum, gignendis, augendis, seruandisque rebus, vnū omnium maximè opportunum. Contrà anno Solis recessu fenescente, plurima occidere, omnium certè vires emarcescente calore frangit: hinc autumnum haberi perniciosum. Atque hæc quidè sol annua vicissitudine designat. Errantes verò stellæ per orbem signiferū, contrà quàm à supremo illo cœlo ducuntur in contrarium cursus reuertentes varia radiorum permixtiōe, multo maiora: adè vt præstantissimorum philosophorum monumentis proditum sit, eam posse cœli constitutionem incidere (qualem etiam quondam fuisse tradunt) quæ tum homines tum equos, tum perfectorum animantium genus omne, ex ipsis elementis tanquam ex coniunctissima aut proxima materia (sic mihi appellare liceat quæ Græci *περοσυχες αἴτιω* dicerent) generet, quemadmodum & imperfectiora quædam, vt mures, vt ranas, vt locustas sæpe sua sponte inde nasci videmus. Negari non potest in maxima esse, quæ cœlum cum motu tum lumine tanquam suæ facultatis vehiculo, in hæc inferiora demittit. Et quisquā posthac dicere audebit, elementa vniuersam substantiã rebus gignendis conferre: ac cœlum sine quo ne elementorū quidem vlla sit efficientia, ociosum atque iners, & veluti feriatum faciet? Itàne frustra conditum videtur? Itàne nullus vsus illustrissimi huius & purissimi corporū cœlestium splendoris? Inutilis iste vndequaque absolutissimus ornatus? ista tam admirabilis ab omni æternitate motuū ordinumque constantia? At longius abest, quàm vt ad nos eius vis pertinere possit. Egregium fanè & tali sapientia dignum commentum. Tu si vel pictum philosophum vnquā vidisses, istuc diceres? Qui magnum censeri debet ad ætheris & aëris interuallum, quod Ptolomæi demonstrationibus confirmatum est, partem non esse totius mundi millesimam? Si mundus qui vno omnia cōplexu coeret, ab ornatu

nomen inuenit, & si is vnum corpus est in quo videntur omnes aptæ & colligatæ inter se partes, necesse est profectò, vnam esse totius nature continuatam vim, quæ tota mundo confusa, res omnes complexa teneat, omniaque sic connectat, vt in terris cœlestia consistant dignitate cœlesti, & vt (quod ait Aristoteles) mundus hic inferior superis conuersionibus continuatus sit, & vis illa cœlestis in totum diffusa mundum, in abditissimos vsq; terræ recessus penetret subeatque densissima quæque & solidissima corpora. B. Satis perspectum habeo caloris, frigoris, imbrum, siccitatis, vices reliquas item aeris tempestates à cœlestium corporum viribus dependere: at ipsas etiam rerum substantias atque formas, vnde Aristotelem comprobasse constat: non enim id tu admodum luculenter aut efficaciter conficis. Sed ne lites amare aut fouere videar, equidem talpas, vermes, ranas, & si quæ sunt alia huius aut imperfectioris generis, nullo semine prognata, tecum sentio ex elementorum materie cœlestis spiritus vi, & in vitam venisse, & in ea permanere. Sed quæ è semine emergunt, aut quæ ex alio sui generis nasci contuemur, horum vitalem vim à cœlo vsq; deducere, per pauci, scio, tibi concedent: idq; eo minus puòd hominem, equum, leonem, quouis tum anni tempore, tum cœli statu, oriri, animari, atq; formari, quotidiana experimenta commonstrent. EV. Si diligentius expensis rebus cum bona ratione consilium capies, intelliges vtique in omnibus parem esse argumentorum vim & necessitatem. Quibus accedit quod in vniuersum sic conclusit Aristoteles: Omnis eius virtus inde gubernatur. Ergo quæ ab intimis, abditissimisque terræ visceribus proferuntur, eruunturque, tum metalla, tum lapidum stirpiumque genera, conuenienter & appositè præparato solo, suæ formæ essentiam è cœlo hauriunt. Serpentes, locustas, vermes, muscas, mures, verspertiliones, talpas, & id genus alia quæcunq; fateberis sponte sua, nullo semine,

Non solū
aeris mu-
tationes
à cœlo ef-
fe.

Quæ cun-
que ani-
malia &
stirpes si-
ne semi-
ne pro-
ueniunt,
à cœlo
generari.

5

10

15

20

25

30

- de putri materia, de cœnosa colluue exoriri, orta que spi-
 rare, & moueri, Aristoteles ad eundem modum autor est
 vim illam animalem ac spirabilem, quæ per omnem na-
 turam fusa est, è coelis ducere, quo loco inquit: In anima
 5 libus generantibus calor secernendo ex cibo ingesto & generatio-
 concoquendo facit excrementum, quod conceptus sit ne anima
 principium: itemque in plantis, nisi quod in his & quibus lum sub
 dam animalibus, nihilo desideratur maris principium, ha- finem.
 bent enim quoddam in se mixtum, in plerisque tamen
 10 animalibus eo opus est. Est autem cibus alijs quidem ter-
 ra & aqua, alijs ea quæ ex his orta sunt Itaque quod calor
 in animalibus è cibo facit, idem temporis in ambiente
 nos aere calor, è terra & mari coquendo concernit & cõ-
 stituit: eodem quoque pertinet quod paulo antè dixerat,
 15 generari animalia & stirpes in terra & aqua, quod in ter-
 ra quidem sit humor, in aqua spiritus, in eo autem toto
 calor animabilis, vt animæ quodam modo plena sint om-
 nia. Hec ille. Quod si è cœlesti facultate, exigua isthac
 & minutula animantia proferuntur, cur non itidem in
 20 perfectioribus & grandioribus eadem valeat ratio? Aut Perfectio
 qualis illa tandem erit fortitio, quæ secretio, quæ diffe- ra etiam
 rentia? An quia videmus hominem, equum, leonem, semi animalia
 nis interuentu enasci. iccirco supremæ illius & vniuersa- à cœlo gi-
 lis animæ mundi vires non experientur aut sentient? Ma gni, sed se-
 25 iorem hæc & operosiorum apparatus requisierunt, ef- minis in-
 ficiente quidem cœlo, preparante semine. Hoc illud est- truetu.
 quod Aristoteles in problematis attigisse viderur, quum
 inquit: Quorum facilis est ortus, & quibus procreationis
 sue tempus breue constitutum est, hæc temporum vicissi-
 30 tudine commutationeque procreantur. Quæ autem in er- sect. 10.
 tu suo tempus requirunt longius, vel nullo pacto vel ex proble-
 coitu procreantur illa necesse est. Cuius hanc addidit ra- 64.
 tionem: Rei minoris, minus quoque principium esse con-
 uenit. Quamobrem huius etiam seculi mutationes, se-
 men minorum animantium generi conferre possunt.

Ita enim etiamnum accidere videmus vt tum maximè
orientur & existant, cùm aliqua temporum incidit mu-
tatio: maiorum autem genus pro sua magnitudine, mu-
tationem quoque desiderat maiorem. Hanc mutatio-
nem tantum interdum fieri Aristoteles commemorat, §
quæ sola tum homines tum perfectiora queque ani-
mantia nullo semine proferat, & quæ vna tum effi-
cientis causæ tum præparantis feminis vim obtineat.
Eiusmodi quondam fuisse rerum initio ita inquit: Qui
de natura differunt, animantia principio orta esse di- 1 ●
cunt ingenti mundi vniuersique mutatione. Et nunc
si rursus eiusmodi ortus futurus sit, eiusdem modi
mutationes aliquas antecedere oportebit. Ingentes
has mutationes efficit insolens quædam, & admodum
rara concursio permistioque siderum. Quoniam au- 1 §
tem ea tam rara incidit, ne fortè longa temporis in-
tercapedine, iam olim creatum perfectorum animan-
tium genus deficeret, prouida solersque natura his quæ
ex ingenti quondam mutatione creata fuerant, simul
vitæ seminarium cœlitus inmisit, & in tantulo semi- 2 ●
ne vitalem vim inclusit, quæ deinceps materiam sic ap-
taret, præpararet gignendisque rebus accommodaret,
vt omni tempore vim illam animabilem, & spirabilem
de cœlo excipere posset & illicere, sicque continuata
fieret rerum caducarum sese excipientium series, semi- 2 §
ne quidem materiam suppeditante & præparante, cœ-
lo verò inducente formam. Hæc si voles ad metam
perducere, in id tanquam circulo recides quod prin-
cipio fuerat assumptum: Homo generat hominem at-
que sol. Duplicem enim causam geniti hominis effi- 3 ●
cientem cùm statuat, homo qui per feminis vim præ-
parationem omnem & ornatū conciliat, proxima con-
tinensque causa erit. Etenim spiritus & calor qui est in
semine diuinus, sub ingenti quondam mutatione cœ-
lo demissus, subiectam feminis materiam sic instruet

Probl. 15
lib. 10.

& præparabit , vt consentaneam partib. singulis permi-
 sionem temperationemque , deinde verò structuram,
 conformationem positumque accersat , tum demum in
 totum sese diffundens , singulis veluti gubernator infi-
 deat, neque deserat quas temperauit , formauit , com-
 posuit . Altera externa prægressaque causa dici solet
 quum tamen verè prima sit & princeps que in præpa-
 ratam materiam , simplicem speciem demittit interit-
 que . Ad hunc igitur modum , maiorum perfectiorum-
 10 que viuentium genus mutationem desiderat ampliorè
 & à cælo & à semine , cum minorum genus , excita-
 ta vi cæli mutatio , satis superque consummare possit.
 B . Intelligo planè quid velis, neq; aliud restare video,
 nisi vt vnum hoc doceas, quemadmodum cum his con-
 15 ueniant Aristotelis illa que sic dudum efferebas: Quo-
 rum principiorum actio est corporea , hæc sine cor-
 pore esse non posse certum est . Itaque extrinsecus ea
 venire non possunt: nec enim ipsa per se accedere pos-
 sunt, quum separabilia non sint . Atqui quum sint om-
 20 nes (si vnã mentem excipis) rerum formæ corporeæ,
 has qui putabis cœlitus sine corpore illapsas ? Negat
 enim fieri posse vt extrinsecus illæ veniant . Explican-
 dus hic sanè locus & aperiendus est si me voles in tuâ
 pedibus ire sententiam . EV . Quæris quod disputa-
 25 tionis iure tibi deberi fateor, id verò similitudine dissol-
 uam . Vt à sole cui lux ingenita est, defluit , non quidè
 ipsa lux, sed lumen splendorque, qui perspicua corpora
 collustrans, non splendida modò sed lucida quoque il-
 30 la exhibet: sic vnaquæque efficiens causa , maximeque
 supera illa cœlestiaque corpora , rerum ortus promo-
 uent , rebusque species impartiunt . Non enim peren-
 nes illas sibi que insitas rerum ideas ac species à se ex-
 cutiunt, aut suæ substantiæ quicquam genitis rebus clar-
 giuntur, aut iam in cœlis genitã absolutamque formam
 solam ac per se in commodè præparatum subiectum

Dubium

Solutio

submitunt : sed hac vna ratione , res novas excitant & edunt,quòd superæ illæ cœlorum vires,motu , lumine ac spiritu tanquam vehiculis huc deuectæ circûfufeque nobis in snbiectum potentia præparatum sese insinuât, & substantiarum à quibus dimanarunt vim & naturam recens genitæ rei imprimunt , & speciem sic inducunt, vt à Solis luce in perspiciuum instructumque corpus iradians lumen , ipsumque collustrans , illi non lumen modò, sed & suam quandam lucem tandem immittit. Bru . A pertè quidem & luculenter qua ratione mundus hic inferior à supero illò gubernetur, & qua quæ gignuntur omnia suam inde formam suscipiant . Nunc continuata traditionis serie apertius edisserere , vt Aristoteles statuat id quod est omnium primum omnia moués, omnium quæ gignuntur causam esse. Si enim rebus omnibus cœlum formam impertit, quid altissima illa & per obscura inuestigatione sit opus ? quid rerum causas ab illa origine abditissima repetere iuuabit?

ARISTOTELES SVpra NATVRAM philosophatus statuit formarum diuinam originem: 20

Deum maximū cœlos astraque condidisse, hisque gignendarum rerum vires indidisse : quæ etiã Platonica sunt sacris literis consentanea . Cap. IX.

25

EVDoxvs.

Ein omnino arduam petis, quæ tum longum tempus, tum cogitationem multam atque otiosam exposulat, vix vt dignè possit tumultuario isto cōgressu explanari illustrariq; dicendo . Ph . Conandum tamen est, & quidè tanto impensius, quanto est vtilior & iucundior hæc inuestigatio . Eud . Na-

turalem contemplationem instituens Aristoteles, nihil
 ex professo aggreditur, quod nõ vel manu tangere, vel
 oculis cernere, vel demonstratione consequi possit. At
 non semper intra eos limites quasi in angustias se coer-
 cet: sed interdum naturę ordinem prætergressus, & in
 rerum diuinarum contemplationem transiliens, verbis
 quidem paucis, at grauissimo sententiarum pondere, om-
 nium quę gignuntur primam originem deducit à Deo.
 Ne quis autem istorum euidentiã desideret, monet in
 10 libris *Ἐπιτὰ φυσικὰ* diuinorũ cognitionem om-
 nino extra sensus & supra captum humanę mentis esse,
 neque vllam posse demonstrationem eò pertingere. In
 eam ipsam ferè sententiã & Theophrastus: Fortè au-
 tem illud veritati magis consonum est, tangente ac ve-
 15 luti contrectante mente contemplationem fieri. Nam
 & in illis nulla est hallucinatio, sed huius ipsius diffi-
 cilis est & intelligentia & fides. Paulò antè monuerat
 quàm sit ardua eorum quę naturę limites transcendit,
 cognitio. Aliquatenus per causam contẽplari nos pos-
 20 se, principia à sensibus accipientes: cùm verò ad ipsa
 summa primaque transferimus, iam non amplius posse,
 siue quòd causam non habeamus, siue ob nostram im-
 becillitatem. Bru, Et Plato diuinorũ altitudinem ab-
 strusosquę & imperscrutabiles recessus reueritus, vetuit
 25 in Epinomide ne quisquam de diuinis profanè loqua-
 tur, nè ue pro suo arbitratu illa innouet: existimans fie-
 ri non posse vt mortalis natura de his quicquam certi
 comprehendat: essequę id cuiusque præcipuum ac maxi-
 mum officium (si quis hæc rectè doceat) quàm maximo
 30 studio ediscere, neminem autem rectè docere nisi quę
 Deus adiuerit. Idem in Timeo his ferè verbis: Quum
 ergo o Socrates multa de Dijs vniuersiquę procreatio-
 ne à multis dicta sint, ne mireris obsecro si rationes de
 ijs vndecunque omnibus probatissimas & exactissimas
 afferre non possim. Satis enim factum putare debebis, si

In Meta
ph.ca.5.

non minus probabiles,quàm quiuis alius rationes attulerim.Æquum est meminisse & me qui differam,& vos qui iudicabitis homines esse , vt si probabilia dicentur , nihil vltcrius requiratis . Rursum autem sic cœlestia horum principia Deo nota sunt,atque ei qui Dei sit amicus. Quo circa ea quam ad Dionysium conscripsit epistola,monet vt eos tanquam barathrum declinet,qui de Dijs tanquã de ijs quæ manibus teneri & apprehendi possunt,certas exigunt demonstrationes. Quos & in Theæteto quidem, sed in Phædone præcipuè eo nomine grauissimè reprehendit,quòd ambitiosis inter se verborum pugnis & inani demonstrationum conatu , principes se nouorum & pugnantium dogmatum constituent,de rebus ipsis nihil certum,nihil stabile,nihil firmum habeant. Vnde & in Phædone hanc de Dijs quæstionem & inuestigationem naturalium dütaxat rerum contèplatiõe nixam,detestatus,suam deplorat cæcitatem:qui,quæ se prius perspicuè scire existimaret,ne per vmbra quidem sibi vnquam visa esse cõpererit:& quorum aliquam esse ratus fuerat soliditatem ea nunc omnia , non secus ac inanes somniorum imagines vanescere . Proinde & in Gorgia , & in conuiuio de amore , ijs quæ de anima , de Dijs , de dæmonibus à Diotima fatidica muliere Socrates accepisset , se potius fidem adhibere ait , quàm vllis quamlibet euidentibus rationibus,seque impensè conari , vt alijs eadem deinceps omnibus persuadeat , quæ sola auditione accepta , sibi persuaderet esse verissima. Ph. Hæc quanquam inuestigatio syllogismo comprehendi non potest , quoniam tamen disputando iam hucusque velut tempestate quadã delati estis,par est omnium quæ deinceps sunt rerum totam tractationem persequamini : nihil vt supersit omnium quæ tum mundus,comprehendit,tum extra illius ambitum sunt,cuius non aliquam institueritis disputationem, ac velut quæstionem exercueritis . Is igitur primus motor quem paulo antè cæterorum principem Aristoteles

appellauit, Deús ne est, án ve illi dignitate proximus? B. Possem in id multa ex Platone præclara depromere, sed quæ parui existimem, quód non quemadmodum Aristotelica euidenti sint demonstratione stabilita. Ph. Agitè igitur communi opera excutite, quàm belle inter se consentiant philosophorù scripta, & sicubi dissentiant vtrius præponderent rationes. Et si placet, Platonica Brutus proferat, Eudoxus Aristotelica. Ego quãquam parùm idoneus, sacra intermiscibo vt omnibus numeris consummatam harmoniam reddamus. Nunc mihi quisque meminerit, quam induerit personam, nunc scenæ seruiat omnia depromens, ac recensens, quæ causæ suæ patrocínio futura putet. Et si quis fortè memoriæ non satis confidit, en magnam librorum supellectilem, è quibus sententiarum testimonia citare, nemini debet nec pudendum videri nec turpe. Sed vt ad rem tandem aggrediamur, Eudoxus incipiat, siquidem ita omnibus placet. E. V. Si quis fortè in hoc costu erit qui tam rudem tamque consilij & ingenij expertem Aristotelem suspicabitur, vt his elementis & corporeis perpetuò inhærescat, summam causam statuatur gubernantem hæc omnia quæ cernimus, audiat que so vt duplicem ille mundum stabilierit: aspectabilem hunc concretum & corporeum, alterum superiorem illum, sensus nostros effugientem, incorporeum, qui totus formis plenus est, & simplicibus, impermissis, solutis liberisque ab omni corpore & dimensione mentibus beatissima & exoptanda maximè Dei diuorumque domus, archetypus & exemplar huius inferioris caducique mundi. Quæ omnia his breuiter perstrinxit: Patet ergo neque locum extra cælum esse, neque vacuum, neque tempus. Quocirca neque apta sunt ea quæ illic sunt, in loco esse, neque tempus senescere ipsa facit, neq; vllius eorum est vlla mutatio, quæ superextima sunt disposita conuersione: sed nullis transmu-

1. de cœlo ca. 9.

tationibus, nullis affectionibus prorsus subiecta, optimã in vniuersã æternitate vitam & sufficientissimã habent. Ea autem optima illorum vita est contéplatio, qua alibi existimauit nihil esse nec iucundius, nec melius. Quænam verò ea est æternitas in qua vitam habent? Sic quidem Græcè legitur *αἰών* quasi *αἰεὶ ὄν* id est semper ens & æternitas, aut, si dicere licet, sempiternus, quæ re vera Deus est. Eo quidem nomine se Deum intelligere plenius indicauit hac sententia: In Deo vita nimirum æuumque continuum atque perpetuum inest, hoc enim est ipse Deus. Ac ne nouum aut absurdum videretur hoc de Deo nomen, diuinè id ait ab antiquis pronuntiatum esse Quemadmodum enim finis qui vitæ cuiusque continet tempus, eum & æternitas est nuncupatus, eadem ratione finis vniuersi cœli, & is qui tempus totum infinitumque cõtinet, æuum est & æternitas, ab eo quod semper sit appellatione sumptus: est namque immortalis atque diuina. Quanta porrò Deus rerũ cognitione valeat, hinc demonstrat, quòd tota illius vita mentis est operatio. Ille quidẽ suus est actus, actus verò is qui per se est, illius est optima atque perpetua vita. Si mentis actio, quam contemperationem esse diximus, dei vita est perpetua, quis iam dubitat Aristotelem, rerum omnium cognitionem tribuisse Deo? Et eertè is est rerum omnium cognitio, & sua actio & sua vita, qui Aristoteli optimus demonstratur, perpetuus, perfectus, immobilis, indiuiduus, neque magnitudine, neque partibus definitus, nullam alterationem, nullam affectionem subiens, vt cui nihil omnino sit contrarium. Horum verò demonstrationem inde concludit, quòd sit necesse in motibus ad aliquid tandem peruenire, quod mouet & non mouetur, quod ipsum perpetuum est & substantia atque actus: id ipsum quidem est quod antè appellauerat omnium primum omnia mouens. Quæcunque supra cœlum sunt mentes & formæ, olympici illius habitaculi ciues,

12. Me-
taph. tex
tu 39. c. 7

1. de cœ-
lo ca. 9.

12. Me-
taph. tex
tu. 39.

5

10

15

20

25

30

ciues, si non eandem atque Deus, illi tamen dignitate &
 natura proximam conditionem acceperunt. B. His
 de mundo archetypo videtur Aristoteles, Platonis au-
 ditione informatus, hoc solum discrimine, quod ex mo-
 5 tuum ordine, Plato ex causæ procreantis necessitate
 demonstrationem confecit. Ita enim Timæus de Deo
 demonstrationem adhibet claram & illustrem: Si mun-
 dus hic genitus est, necesse est ab aliqua causa genitum
 esse, hanc verò causam æternam esse neque ab alio ge-
 10 nitam. Quænam autem ea sit, his paucis in Epinomi-
 de expressit: Ego igitur assero Deum causam omnium
 esse, nec aliter fieri posse. In ea disceptatione quæ cum
 Critone familiari suo Socrates habuisse phibetur: Haud
 itaque vir optime (inquit) valde curandum est, quid de
 15 nobis vulgus dicat, sed quid ille qui quid æquum, quid
 iniquum sit intelligit, qui vnus est & ipsa veritas. Ex
 operibus quidem opificem hanc causam, effectoremq;
 mundi Deum, nosse datur. Ex imagine autem & simu-
 20 lacro (vt Socratis auditor Antisthenes dicebat) is non
 agnoscitur, nullis oculis conspicuus, nullius rei similis,
 vt ex vlla effigie nosci possit. Atque (vt à Xenophonte
 Socratico scriptum legimus) Qui cuncta concussat, ipse
 intrepidus & inconcussus, magnus nimirum potensque
 25 esse cognoscitur, quali autem sit facie, ignoratur. Quæ
 porrò sedem incolat, opifex hic & mundi pater, hoc ip-
 sum etiam Platonis scripta declarant. Neque enim qui
 sit immortalis, æternus, incomprehensus, eum esse in
 concreto caducoque mundo, quem creatit ipse, tanquæ
 in ergastulo conclusum: sed vt priusquæ hæc rerum vni-
 30 uersitas extitisset, sic & nunc, immensus & infinitus il-
 lam implet infinitatem, quæ mundi conuexum, exti-
 mamque cœli faciem excessit. Illic viuientia omnia quæ
 sola mente percipiuntur, in se ipso, vt Timæo placet,
 complexus, vnus ea continet, quemadmodum mundus
 hic, nos & cætera quæ cernuntur animantia compre-

hendit Vultis ne hoc loco Dei potestatem ac vires ex Platone recenseam? Hic in Epinomide Deos asserit scire, videre, audireque omnia, nihil ipsos fugere, quod aut sensu, aut mente percipi possit. Eos omnia posse quæcunque mortales immortales ve possunt: bonos illos, immo verò optimos esse. Quicquid mortale est, quicquid viuit & spirat, quicquid vsquam est, cælum, terrâ, maria, ab ijs omnia & facta esse & possideri. Et in Parmenide, nullum nisi Deum supremam habere rerû scientiam, neque illarum cognitione priuandum. Ph. Nihil ad hæc è sacris literis quicquam adferam, quum sit omnibus conspicuum illas similibus de Deo sententijs refertas esse. Sed vt rem iam cœptam compleatis, illud discuti oportet, mundus ne aliquando fuerit a Deo genitus, an æternus. EV. Aristoteles magna rationum probabilitate contendit eum, neque ortum esse, neque corrumpi posse: aut si aliquando genitus est, eundem posse corruptionem subire. Cæterum altius interdum contemplatus, & cælum & mundum Dei maximi opera genitum confirmat Ita enim libro de mundo scriptû reliquit, Omnium quæ rerum natura complectitur, conseruator est Deus, & quæcunque in hoc mûdo quoquo modo perficiuntur, eorum omnium idem genitor est: non sic tamen vt opificis aut animalis lassitudinem sentientis in morem, labore affici possit, sed indefessa vrês virtute, qua omnia in potestate continet ac perficit, & ea quidem quæ longius ab ipso videntur esse summotâ. Hæc ferè sunt quibus planè edocuit mundû aspectabilem, & quicquid eo continetur, à Deo omnium principio factum. Huc pertinet quod & alibi ita prodidit: Quum in omnibus id quod præstabilius est naturam semper appetere fateamur, sitque esse præstabilius quàm non esse, nec fieri possit vt omnibus id accidat, propterea quòd multa longius ab ipso principio recesserunt, Deus reliquo modo vniversum compleuit,

1. De cœ
lo cap.

2. de ge.
& cor.
cap. 10.

continua facta procreatione . His perpaucis abstrusam
 contemplationē perscrutatus est summus philosophus.
 Præstantissimum est semper esse, quod soli Deo ipsique
 principio competit: Reliqua omnia quæ à principij di-
 gnitate longius absunt , perpetua esse non possunt . Ne
 5 igitur his velut desertus mūdus aliquando destituerēt,
 absoluta vniuersi fabrica , Deus statim rebus singulis
 vim indidit procreatricem, qua rerum & ortus & interi-
 tus perpetui manerēt. Sed quomodo hanc indidit? Spar-
 10 sis nimirū diuinitatis suæ seminibus: hæc enim genera-
 di femina, generalia quidem in cœlos & stellas, peculia-
 ria in res quasque sua inseruit. Primum igitur cœlis fide-
 ribusque singulis proprias substantias motrices præfe-
 cit, quas quod optima mente præditæ sint, idcirco intel-
 15 ligentias appellant. Quū videamus inquit, præter sim-
 plicem vniuersitatis conuersionē, quā à prima & immo-
 bili substantia cieri dicimus, alias insuper errantiū stel-
 larum conuersiones, easque sempiternas (est enim sem-
 piternū corpus quod in orbem conuertitur, neque vs-
 20 quam cōsistere potest, id quod est in physicis ostēsūm)
 necesse est utique illarū etiam conuersionē vnāquaque
 ab eo cieri quod per se sit immobile, & sempiterna sub-
 stantia. Et mox: Esse igitur substantias, & in ijs primam
 ac secundam, pro eo, qui est in stellarū conuersionibus,
 25 ordine , perspicuum . Itaque ex Astrologia Eudoxi &
 Calippi superos motus scrutatus , ijs parem numerum
 distribuit intelligentiarum : quæ non modò cœlos mo-
 uendi , verū etiam inferiora quæque generandi con-
 seruandique vires obtinerent , vt horum virtus omnis
 30 inde gubernetur . Hæc autem paucis admodum com-
 plexus est , quod pluribus à Platone explicata iam
 essent . Bru . Equidem de his quid Plato sentiat dice-
 re fortasse possim . Nam de Deo , de mundi pro-
 creatione , deque cœlorum virtutibus , plurima de-
 monstrat istis contentanea . Cœlum igitur (inquit)

12 . Me-
 taph .
 cap . 7 .

In Timæo

aut mundus, aut si quod est aliud nomen, quo maxime
 appellari gaudet, considerandum est in primis (id quod
 ab initio de vniuersitate quæri oportere ponebamus)
 vtrum semper fuerit, nullo vnquam ortus initio, an ge-
 nitus esse cœperit. Cœpit: etenim aspectabilis est, & 5
 tractabilis & corpus habet. Sunt autem talia omnia sen-
 su percepta. Quæ autem sensus apprehendit, & quæ
 opinione cum sensu comprehenduntur, ea omnia pla-
 cuit aut genita esse aut gigni. Et quod genitum sit, id di-
 ximus necesse esse ab aliqua causa genitum esse. Ve- 10
 rum enimverò patrem, & authorem huius vniuersita-
 tis, & inuenire operosum est, & vt inueneris, in vulgus
 tamen dicere non possis. An non hic videtur Plato rem-
 penitus abstrusam demonstratione consequutus? Est ne
 quicquam hoc argumento vel breuius vel clarius? 15
 Quicquid cernitur, tangitur & corpus habet, id ali-
 quando genitum est, neque æternum esse potest. At qui
 mundus hic aspectabilis tangitur, cernitur & corpus ha-
 bet: quare necesse est, & huius aliquem iam olim fuisse
 ortum, & futurum aliquando interitum. Et cuius ortus 20
 initiumque fuit, id ab aliqua causa genitum est: neque
 enim sine causa quicquam oriri potest. Ergo mundi cau-
 sam statui oportet, & eam quidem quæ nec cernatur
 ipsa, nec tangatur, nec sit corpore prædita, & æterna
 per se sit, neque ab alio quoquam genita. Et rursus: 25
 Volens itaque Deus omnium quæ intelligi possunt pul-
 cherrimo & vndique absolutissimo mundum hunc simi-
 limum reddere, animal vnum ipsum effecit aspectui
 subiectum, animalia cuncta naturæ suæ conuenientia
 intra suos limites continens. Quum igitur Deus ille qui 30
 semper est, vniuersum hoc primum condidisset, mundi
 æternam animam illi extrinsecus circumdedit, & à me-
 dio per omne porrexit: deinde absoluta pulcherrima
 mundi fabrica, rationum quædam semina illi indidit, &
 vitæ exordium diuinitus induxit, vt cum mundo vna

quoque procreatricem gigneret. Duo enim illa Deum
 ita condidisse Plato commemorat. Dicamus quam ob
 causam hanc vniuersitatem & procreationem rerum con- In Timæo
 stituerit is qui constituit. Nempe bonus erat, & bonum
 5 nulla vnquam vlla de re tangit inuidencia. Itaque con-
 stituto mundo Deus procreatricem vim instituit, spar-
 gens in mundi corpus maximeque in cœlum, semina
 quædam rationum & vim gignendarum rerum, per quã
 se mundus impleret animalibus, stirpibus alijsque re-
 10 bus caducis, pro multitudine idearum quæ sunt in men-
 te diuina, fieretque hic mundus, exemplaris illius quam
 similibus. Hoc rursus Plato confirmat referens æter-
 num illum Deum alloquutum fuisse mundum, stellas,
 dæmonas, quos Deorum deos, quasi deorum sattu pro-
 15 gnatos appellat, quum illis generandi vim concederet,
 Dijs deorum quorum ego opifex & pater sum, hæc at- In Timæo
 tendite: Quæ à me facta sunt, me ita volente, soluentur
 nunquã. Quãquam omne colligatum solui potest, est
 tamen certè mali, velle dissoluere quod conuenienti &
 20 bona cohæret harmonia. Quare quum orti sitis, im-
 mortales certè quidem ex toto non estis, nec indissolu-
 biles, nec tamen vnquam dissoluemini, nec mortis satù
 subibitis. Nam mea voluntas maius potentis que vo-
 bis est vinculum ad perpetuitatem vestram, quàm illa
 25 quibus estis tum, cum gignebamini, colligati. Nunc quid
 sentiam cognoscite. Tria adhuc genera mortalium no-
 bis generanda restant: quibus prætermisissis cœli absolu-
 tio perfecta non erit. Omnia enim animantium genera
 ambitu suo non continebit, contineat autem oportet,
 30 siquidem futurus est mundus omnino perfectus. At si
 hæc à me vno fiant, vitaque donentur, pari erunt cum
 Dijs conditione. Ergo vt mortalia sint, accedite & sus-
 cipite vos secundum naturam animantium procreatio-
 nem, meam vim imitati, qua in vestro ortu sum usus.
 Atque in ijs quidem quicquid eiusmodi est, vt & eodè

cum immortalibus appelletur nomine, & diuinum vocetur, & principatum in ipsis teneat, & ex eorum genere fit quæ perpetuò iustitiam ac vos confectari velint: eius ego vobis semen ac initium tradam, vos quod reliquum est mortale cum immortalibus contextentes, facite ac generate animantia, eadem cibum suppeditantes augete, & intereuntia rursus excipite. Quam vim esse putatis eorum verborum, quæ pater ille sator & rerum conditor, tum cœlis, tum vniuersæ mundi naturæ indixit? Ego vobis semen & initium tradā. Nonne procreandi vim illis indidit, verbo spargens rerum gignendarum semina? Hæc diuinæ voluntatis organa sunt, quibus illi conditorem suum æmulati, mortalium corpora effingant, demumque accepto immortalis principio gubernent. Neque solum gignendi conseruandique vires, sed & omnem fatorum necessitatem illis contribuit.

In Timæo

Nam quum vniuersum opifex Deus constituisset, astris parem numerum distribuit animarum, singulis singulas, iisque tanquam vehiculo impositis monstrauit vniuersi naturam, & leges fatales edixit. Hæc vir eximius de Deo, de archetypo mundo & de mundi procreatione subtiliter & accuratè disseruit. Ph. Nisi hæc Platonis esse audirem, omnia quasi interpretatione eius prophetici elogij putarè, verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. In quo tria illa comprehenduntur, dominus, verbum & spiritus, à quibus conditi sunt cœli, omnisque eorum virtus accepta.

Libro de diuinis nominibus. ca. 6.

Quænam autem hæc cœlorum virtus? Ea nimirum quæ Dionysius Areopagita interpretatur, nunc rationum nunc exemplarium nomine. Exemplaria (inquit) esse dicimus rationes in Deo, quæ rerum substantias ingenerant: has bonas diuinasque voluntates Theologia vocat, eorum quæ sunt effectrices, & ex quibus, supra naturæ conditionem, ipse Deus quæ sunt omnia produxit. Et rursus: Deus quoque ratio dicitur in sacris, non

5 *Introdò quia & rationis & sensus & sapientiæ indultor est, sed quia & omnium causas in se vno eodemque modo antè complexus est. Eadem & Eusebius Falæstinus vir præstantissima doctrina, manifestius aperuit. Primam omnium, inquit, Deus cœlum genuit: per ipsum & in iplo, rerum futurarum omnium opifices rationes inchoans, & semina gignendarum rerum subiiciens. Cœli porriò conseruationem potuit ne quisquam luculentius quàm Theodoritus ad Platonis mentem interpretari? Sed enim quum cœlum corruptibilem mutabilemque substantiam sit sortitum, semper esse perseuerauit quale fuit à principio, sustinente ipsum opificis sui verbo, à quo veluti à creatore regitur & cõtinetur, qui ei stabilitatem atque immutabilitatem dat quoad vo-*

10 *luerit. Ex his intelligi potest, Platonicos finitimam his theologis doctrinam habuisse. Hinc olim dici solitum, Platonicos paucis mutatis Christianos fieri Consentiūt omnes omnium sapientium velut ex vno ore sententiæ, Græcos quamuis multarum artium disciplina & ingenij acumine præcellentes, nunquam tamen ad sublimia illa rerum diuinarum fastigia euasuros fuisse, nisi ab Ægyptijs & Hebræis quos iam olim diuina bonitas eò subuexerat, velut porrecta manu tracti fuissent. In his primi feruntur Solon & Pythagoras, qui quæ ab*

15 *illis acceperant, alijs deinde veluti per manus tradiderunt, sed hæc tamen certè perpauca, donec sensim re, latius serpente ad Socratem & Platonem ventum est, à quibus in vulgus promulgata sunt ea, quæ antè velut mysteria in religioso silentio habita fuerant. Quæcun-*

20 *que autem Platonici ad principis sui interpretationem postè inuexerūt, ea omnia è mysticis Christianæ Theologiæ libris, ad suorum splendorem ac nitorem transtulerunt. Vt enim Iamblichus multa, sic & Porphyrius Origenis auditor; & Amelius qui Porphyrij scholis præfuit, quemque lecto Ioannis euangelistæ proœmio,*

vehementer admiratum, in hæc verba prorupisse legimus: Ita per Iouem barbarus homo cenſet in principiꝝ loco & dignitate verbum, apud Deum conſtitutum, deumque eſſe per quem abſolutè omnia facta ſunt Mitto alia quæ ad hanc rem adferre poſſem ſi temporis occaſio ſineret.

RES OMNES CADVCAS ET MORTA

les diuinitus olim conditas fuiſſe: eas nunc cœleſti virtute & gigni & gubernari, quæ eadem planè eſt diuina. Cap. X.

E V D O X V S.

IS ergo miſſis, è cœleſtibus in hæc inferiora & caduca delapſi, quod alterum erat conſideremus, vt mundi cõditor Deus diuinitatis ſuæ ſemina in ſtirpes & animantia quæq; inſperſit, quibus continua maneret procreatio. Deus, inquit Ariſtote-

les, per omnes naturas ſuis ſeminibus in plantas, in animalia, ſiue ſpecies, ſiue genera ſpectes, eſt diuiſus. Itaque in omnium ſemine Ariſtotelis ſententia, diuina virtus ineſt, cuius vi emergunt vniuerſa.

Deum nanque ire per omnes

Terrasque tractusque maris, cœlumque profundum.

Hinc Pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,

Quenque ſibi tenuis naſcentem arceſſere vitas.

Vt autem Deus vnicuique ortus & vitæ, ita etiam conſeruationis eſt author. Rebus, inquit, omnibus ex Deo ſua vita & ſtatus ipſe dependet, alijs clarijs alijs obſcurius. Conuenit enim optima ratione vt qui vita eſt ſempiterna, cæteris caducis ſit vitæ ſtatusque cauſa. Si plura voletis & apertius, dicam quæ ſcripta ſunt in libro de mundo: Vetus ſermo eſt, à maioribusque proditus

Lib. de
mundo.
12. Me-
taph.

Georg. 4.

inter omnes homines, vniuersa tum ex Deo tum per Deum constituta fuisse atque coagmentata, nullamque naturam satis instructam ad salutem esse posse, quæ citra Dei præsidium, suæ ipsa demum tutelæ permiffa sit.

- 5 Quocirca veterum nonnulli eousque prouecti sunt, vt hæc omnia dictitarent Deorum esse plena: etenim cunctorum quæ rerum natura complectitur, conseruator est Deus. Hæc in summam sic comprehendit Aristoteles: Deus rerum omnium principium & finem & mediū
- 10 tenet. Et Theophrastus: Diuinum est rerum principium per quod & sunt & permanent vniuersa. B. Plato etiã quãuis minus expressè, vires tamen diuinas rebus quibusque caducis datas in ortu, commemorat in Timæo, quibus genus suum propagarent. Easdem verò in vniuersam perpetuitatem præfenti Dei numine conseruari atque gubernari, nec minus caducarum rerum quàm
- 15 cœlestium curam illum habere. Deus qui sapientissimus est, qui que res & curare potest & vult, magna scilicet curabit solū, parua autem quorum est cura facilior, per ignauiam aut inertiam negliget? Frustra profectò quicquam conderet, quod non posset idem conseruare. Phi. In his quidem, maximè verò in Aristotelicis, audire mihi videor Mosem, q̄ innumeris antè seculis conditi mundi historiam persecutus, Æternum Deum con-
- 20 dito cœlo omni que ornatus genere instructo, ait vim illi naturalem impartisse, quæ nobis in signa esset & tempora. Deinde animantium omni genere mundū iam genitum impleffe, quorum quidem mortalium ne continuatio ac genus aliquãdo intercideret, illi rei pro sua
- 25 sapientia prospicientem, feminibus eorum vim diuinam indidisse, qua se in omne euum gignendo propagarēt. Quomodo? Herbam virentem aut pomiferum lignum è terra proferens Deus, simul & fructum & semen pro suo quodque genere ferre iussit, ad tuendam suam cuiusque speciem. Marinis cetis atque vniuerso piscium

Gene. c. j.

generi, a uibus, quadrupedibus, homini denique ipsi imperauit ut sui quodque generis multiplicatione mundum implerent. Ita summus ille rerum opifex dum singula conderet, uerbo & spiritu oris sui, simul illis vires inspirauit procreatrices, quibus fieret admirabilis rerum series & continuatio. Deum porro quęcunque genita sunt omnia conseruare, sacre testantur literę, in quibus sparsim Deus rerum omnium lex & uita nominatur, quale quod a Paulo dictum est: Deum qui uitam & omnia det omnibus, non longę abesse ab unoquoque nostrum, in ipso nos uiuere, nos moueri, nos esse. Nihil enim est, inquit Dionysius, in substantiis quod ipsius omnipotentis diuina uirtus non tutetur atque contineat. Stabilem hanc rerum conseruationem sic plenius expressit: Quęcunque sunt, omnia eadem ratione, & ut essent, & ut bene essent acceperunt. Suntque & bene sunt, ab eo qui ante est, ut sint & ut bene sint consequuta. Nam in ipso sunt & bene sunt, & quum ex ipso initium acceperint, in ipso seruantur atque in ipsum finiuntur. Hoc & Theodoritus pulchre dixit: Gubernator quidem est nature, creator eius, nec quam ipse fecit nauiculam destituit. EV. Hactenus ergo consentiunt omnes, & cęelum & omnia quęcunque mundus hic inferior caduca fragiliaque continet, olim proxime a Deo fuisse procreata: a Deo vires ortu acceperunt retinentque diuinas, quibus tum se conseruent, tum sui generis propagationi incumbant. Hac ratione ueteres dixerunt, Deum per omnes naturas esse diuisum, & Deorum plena esse omnia, quod uis illa diuinitus accepta in omnibus permaneat, sed aliter in cęlo, aliter in caducis rebus: in his siquidem uelut in stirpibus & animantibus obscurior ad sui duntaxat similis, in cęlo prestantior ad rerum omnium procreationem. Quocirca cęelum nullo semine multas profert, tum animantes tum stirpes: at semen nihil quicquam sine cęlo generat. Semen

Acto
cap. 17.

Lib. de
diuinis
noibus.

gignendis rebus materiam concinnè duntaxat & con-
 ueniènter apparat & instruit, cœlum in apparatus illam
 speciem summamque perfectionem immittit vitamque
 suscitât in omnibus. Quod autem eiusmodi præstantis-
 5 sime cœli vires proximè fluxerint à Deo, idcirco verè
 diuinas esse profiteamur: neque profectò aliud cœleste
 quàm diuinum esse, eaque nomina Hippocrati, Aristoteli,
 Platoni, Vergilio idem præfuso designare. Quæ Deus
 olim proprijs operibus inchoauit, eadem nunc quasi fe-
 10 riatus cœlo tanquam ministro continuanda credidit.
 Et quæcunque naturæ legibus existere dicimus, eadem
 primum processerunt à Deo: qui certè nunc admodum
 pauca proximè, nec cœlo, nec natura, nec semine inter-
 ueniente ingenerat, sed conditis naturæ legibus omnia
 15 per cœlum administrat. Quæ autem id ratione efficiat,
 pulchrè Aristoteles exemplo declarat libro de mun-
 do: Quapropter (inquit) si è dignitate, regis haudqua-
 quam esset Xerxem functione propria administrare om-
 nia, & absoluerè quæcunque facta cuperet, ipsisq; ope-
 20 ribus faciendis præsentem interessè, longè id nimirum
 minus deo conuenit. Quare augustius id decentiusq;
 existimandù est, Deum summo in loco ita esse colloca-
 tum, numinis ut tamen eius vis, per vniuersum mundù
 25 pertinens, tum solem lunamque moueat, tum cœlù omne
 circûagat simulque causam præbeat eorum quæ in terra
 sunt salutis atq; incolumitatis. Et paulò post: Hoc: gigitur
 modo natura diuina ab vno eodemque simplici motu
 30 primi corporis vim suam immittit in ea quæ sunt pri-
 mo continentia, ab illisque subinde in ea quæ longius
 atq; longius absunt, quoad præuenerit vniuersa. Quippe
 alteri ab altero motù, rursus ipsum quoq; aliud mouet
 cù mûdo: quò vnūquodq; interim agat cõuertieter cõsti-
 tutioni suæ, nec tñ oibus eadè sit via, sed diuersa, nõnul-
 lis etiam cõtraria. Quod verò (mox inqt) in hisce rebus
 agitur, magnoperè simile est ijs, quæ belli tempore inter

homines factitantur. Nanque statim ut classicum exar-
 diri in exercitu cœptum est alios ipse videas scuta sibi
 aptantes,loricam alios induentes , alios ocreas vel ga-
 leam sumere,vel balteo se cingere festinantes.Rursum
 alios qui frenatos equos admittât,alios qui currus con-
 scendant,qui denique tesseram per explicatam aciem
 prodant.Tum manipuli ductor ad manipulum , cœturio
 excurrit ad centuriam,postremò equites ad cornu,veli-
 tes ad stationem quisque suam festinant : Cùm interim
 sub vno ductore omnia moueantur,qui imperia & ipse
 significanda accepit ab eo apud quem summa est impe-
 rij.Eodem nos & ipsos modo censere conuenit de vni-
 uerso : Quum enim ab vna vi impultrice cièantur om-
 nia,fit vtique quod cuique commodum est & conue-
 niens . Hæc igitur ratio est qua persuasus Aristoteles
 censet , Dei maximi vim è cœlis per omnia diffundi.
 Quo autem dilucidius fit qua ratione diuinæ cœle-
 stesque vires ad rerum omnium procreationē & con-
 seruationem huc defluant,iuuat ea de re Aristotelis sen-
 tentiam epilogo concludere : Deus sempiternus,immê-
 sus,incorporeus,indiuuiduus,non in mundo corporeo,
 sed supra hunc in excelso habitans domicilio,immuta-
 bilis quidem quum sit,nulli affectioni subiectus , habe-
 atque ex seipso vitam optimam & sempiternam , non
 præter rationem rerum principium statuitur , omnium
 primum omnia mouens,à quo fit rerum omniũ ortus,
 omnium vita & conseruatio.Quæcunque mentes infi-
 nitatem illam supra extimam cœli conuersionem inco-
 lunt , in Deo vitam agunt , quæ tota est illius contem-
 platio.Deus porrò cœlos & mundum procreans , sin-
 gulos singulis diuinitatis suæ seminibus consperfit,quæ
 proprias vires infererent easque naturales , ad natura-
 lem omnium mortalium administrationem & conser-
 uationem comparatas . Is demum stirpes & animantia
 procreans,viribus diuinis insigniuit , & suis quæque se-

5

10

15

20

25

30

minibus foecundis impleuit, quorū continuatione per-
 petua sobole sese propagarent. Quaecūque olim Deus
 tum in caelis, tum in terris p̄genuit, omnia vnus tuetur
 atque regit, caelestia quidem per se & proximè, animā-
 5 tia verò stirpes aliaque mortalia caelorum ope & inter-
 uentu, quibus naturae leges tum procreatrices, tum con-
 seruatrices indixit & imposuit. Itaque animantium, stir-
 pium, lapidum & metallorum omnium quaecunque &
 fuerunt & esse possunt formas, vna caeli forma potesta-
 10 te comprehendit, & innumerabilibus illa quasi graui-
 data formis, omnia gignit & fundit ex sese: vna illius
 vis & facultas, praese fert omnium caducorum vires,
 quae vel olim comparuerunt, vel posthac vnquam com-
 parebunt. Has autem vector mundi spiritus, caelo in to-
 15 tam vniuersitatem diffusus, rebus omnibus impertit, si-
 mul & speciem & natiuū vitalemque calorem gignen-
 dis illis atque conseruandis accommodatum. Is omnia
 continet, omnia calore vitaque fouet, vt nihil vsquam
 sit non huius vbertate confertum. Huius vi & ope & in-
 20 anima quaeque persistunt, & animata sui quaeque gene-
 ris animam habent, alia quidē nutrientem, alia sentien-
 tem, alia mentis rationisque participem. Sic illa sese re-
 bus accommodat, sic singulorum naturis inseruit, vt
 quantum cuiusque natura & conditio desiderat, quan-
 25 tum ipsa subiecti praeparatio ferre potest, tantūdem illa
 exhibeat. Sol quāquam abest longissimè, aduersis tamen
 corporibus lumen sic impartit, vt niteant splendeantque
 illa fulgoribus: sed aliter aqua, aliter lapis, aliter lignum,
 aliter argentum. Ita propemodum & vis illa caelitūs
 30 demissa, omnibus quidem est vitalis, sed ita vt alijs tan-
 tū hoc largiatur vt sint, alijs vt animam insuper ha-
 beant, idque aut nutrientem, aut sentientem, aut men-
 tis compotem: non enim vno modo ab omnibus illa sus-
 cipitur. Sed & hoc velim postremo admonere, ne il-
 lam quidem ipsam vim sui semper similem esse, aut vno

Themist.
1. de aia
ca. 24.

In Timæo

se semper modo rebus exhibere: sed alias aliter, pro stellarum statu multiformi, quarum cōmixtio implexioque plerunque euariat, tamen si vectoris spiritus vna est & impermutabilis substantia. Fieri igitur non potest quod quidam interpretatur, mundi spiritum, vitam statumque rebus omnibus sic impertiri, ut ne minimam quidem astrorum opem desideret. Hoc si est, cur quæso non similia & similiter perpetuò generet, quum semper æquè præsens rebus adsit? B. Non admodum dissimilem, mundi administrationem Plato meditatus, ideas solum videtur adieciisse, non eas quidem ut plerique nugantur, inter nubes errabundas, sed in mente illa diuina immortales & immutabiles. Quæ quum ita se habeant (inquit) fateri oportet esse speciem quæ semper eadem sit, sine ortu atque interitu, quæ nec accipiat aliunde quicquam nec ipsa vsquam ad aliud procedat, quæ nec oculis, nec alio sensu villo percipiatur, quæque intelligentia contemplanda veluti sorte quadam acceperit. Altera est eiusdem cum ea nominis, illiusque similis, sed quæ & sensibus percipiatur, & genita sit, & feratur semper, & in loco sit unde postea veluti vaneſcat opinione cum sensu comprehensibilis. Ita quidem vniuersales ideas adhibita demonstratione constituit, easque immortales, à quibus, etiam si singulorum formæ pereant (velut quum muscæ aut scarabæi omnes occidunt) nouæ possint suscitari. Quam multa de his arcanorum mysteria Plato adumbratis sententijs inuoluerit, ex ea quam ad Dionysium dedit epistola perspicui potest: in qua ita scriptum legimus: Dicis non satis esse tibi demonstratam eius quod primum est naturam, dicendum est igitur, sed per ænigmata, ut si quid huic tabulæ vel mari, vel terra acciderit, qui eam legerit, non possit intelligere. Sic autem res habet: Penes omnium regem omnia sunt, omnia ipsius gratia, & ipse est omnium bonorum causa. Secundum verò circa secunda, & tertia

circa tertia . Hoc loco mirè æstuant Platonici Iamblichus, Proclus, Plotinus, Numenius, Plutarchus alijque plures, & de vera interpretatione inter se acerrimè certant: at quam sim à Platónico præceptore non ita pridè edoctus, hic si videtur edisseram. Nisi enim per incuriã aliquam mihi periere, chartulas scio & cõmentariolos
 5 mini esse alicubi repositos, in quibus sententias quas ex ore distantis exceperã, memoriã à me mãdas meminì. Vir erat ille natu grandis, canitiẽ venerandus, barba horrida eãque promissa, seueritate grauis, sic tamen
 10 vt ab ìhumanitate plurimùm abesset. Comitabatur hinc inde & à tergo, ingens philosophantiũ turba, tũ nostratium tum peregrinorũ. Breuiter vir erat in quo vno dixisses laudatẽ illius vetustatis speciem relucere, adedẽ vt
 15 chori illius venusto ordine & nominis splendore captus, me tum quoque in eum comitatũ dederim. Ph. Quẽ verò nõ alliceret iste ordinis decor? B. Sed plus poterat summa viri humanitas & modestia, qua quicquid
 rogabatur, placidè mox & sine supercilio respondebat.
 20 Ph. Amabilis ille animi candor. B. Disserebatur frequenter de rebus abstrusis & magnis, quas nec ingenij mei infirmitas ferret, nec crassities penetraret. Quodam autem die quũ in vmbacula concessisset, positus sub Platano sedibus, ille quidẽ mediam occupauit, nos partim
 25 in ceteris in orbem subsellijs, partim in herbefcente viriditate confedimus. Tum quãdã de more præfatus, ad hanc rem de qua agimus ita tandem aggressus est: Tria circa regem omniũ Plato statuit coæterna, bonũ, mentẽ, & mundi animam. Bonũ appellat rerum omniũ patrem
 & authorem Deum, qui simplex & immobilis, supra omnem omniũ naturam & intelligentiã in Parmenide constituitur, estque in omnia exuberans bonitas. A patre bono
 30 que mens procedit, vt ab ingenita soli luce lumen splendidum, quã mens intelligentia est diuina, & optimus boni filius. A mente rursus anima mundi defluit,

vti splendor à lumine , quæ per omnia spirat, omnia in
 vita continet. Circa primum qui pater est omnium, sim-
 plex est & indiuidua bonitatis idea . Ab hac tanquam
 ab immenso & inexhausto fonte, innumerabiles deflu-
 unt idearum differentiæ, haud secus atque ex vno sim- 5
 plicique lucis radio, plurimi in cœlo radij distincti cer-
 nuntur. Has rerum omnium ideas diuina mens exci-
 pit, vt sint secunda illa circa secundû : illaque mens re-
 rum omnium quæ sunt, quæ fuerunt , quæque olim e-
 runt sempiternas ideas tâquam sinu suo complectitur. 10
 Ab ijs verò, dimanant idearum rationes animæ mundi
 immissæ, à rationibus rationum semina in cœlos & sy-
 dera sparguntur. Omnia quæ in mundo sunt mortalia,
 à sua quæque idea & exemplari , quæ mens illa diuina
 vniuersa complectitur, sustinentur. Ideæ per suas ratio- 15
 nes, mundi animæ cõmunicatas, & hæ per rationum se-
 mina cœlorû corporibus indita, huc mundi spiritu deue-
 ctæ, rerum & ortus & gubernationem procurant; haud
 secus atque nostri corporis anima spiritibus viribusque
 de se missis, partium singularum naturas vires & opera 20
 continet tueturque . Ad eumque modum id efficitur
 quod est cum in Philebo, tum in alijs plerisque locis, vt
 existat omnis rerum ortus & administratio, à cœlorum
 feminibus, ab animæ mûdi rationibus, ab ideis quæ sunt
 in diuina mente, vt omnia tandem ad simplex illud vni 25
 cunq̃ue principium referantur: quo posito constituâtur
 omnia, sublato intereant. Id quoque longo & accurato
 examine in Parmenide perpensum est: nam id si fortè
 virtutis suæ inflexionem retraxerit , deficiente vita in
 mortem corruent vniuersa. Hæc enim Dei vita , hæc il- 30
 lius actio, rem ad motiones pro sua quâque natura ciẽ-
 re, vitamque omnibus. inspirare . Et immortalitatis qui-
 dem feminibus cœlum conferit , terram verò mutatio-
 num. Qua autem ratione anima spiritusque mundi in-
 feriora hæc caducaque omnia & gignant & admini-
 strent,

strent, horumque proxima causa habeantur, ita quidem exquisitius Platonice præceptor interpretabatur. Mundus qui quatuor naturæ principia tota, vno cœli ambitu coercet, vnum quoddam corpus est, cuius partes vt
 5 animalium inter se coherent, vnius spiritus & mundi animæ beneficio. Nam

Principio cœlum ac terras camposque liquentes,
 Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
 Spiritus intus alit: totamque infusa per artus

6. *Æneid.*

10 Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Viuunt quidem animalium corpora, sua queque anima, Mundus autem longè omnibus dignitate præcellens, multò nobilissimam animam est consequutus. Quæ enim oblecto vesania, quæ dementia sit, partem viuere fate-

15 ri negare totum? & mutilo inchoatoque corpori animam esse, qua integrum & consummatum careat? Quæ peruersitas immo verò quis furor, vniuerso vitam eripere, in quo & cuius beneficio sumus ipsi, viuimus, mouemur? magna est hac in parte diligentia Platonis, & sunt

20 ab eo collecta in Epinomide, in Timeo, in libro de legibus decimo, argumenta & multa & valida, à cœlestium amplitudine, à motu cum perennitate tum constantia, à diuinitate & præstantia vitalis spiritus & caloris, quem illa nobis largiuntur. Atque vt in terris vi-

25 uentium, sic & in cœlis stellarum corpora, animalia esse omnia confirmat, eaque ex corpore pulcherrimo, & anima cum optima tum beatissima constare. Vt autem in nobis eam quæ ossis est formam, & eam quæ carnis, & eam quæ nerui, & quæ alterius cuiuscunque similis

30 particulæ, gubernat ea quæ totius est, omnibus quidem particulis se cõmuniter impertiens, nullius verò peculiariter propria, totius corporis cõmunis: sic & quæ totius mundi est anima, omnium cœlorum, syderum, elementorum, omnium denique quorum ex illis ortus existit, animas fouet ac gubernat. Hæc est mudi anima da-

trix formarum, cuius potestate & viribus singula continentur, & quam verè interpretatur naturam esse illam vniuersalem, quæ caducis rebus prima est origo, cuius vim admirata est eorū turba, qui se physicos appellarunt, ne minimū quidem eius limites prætergressa. Cæterum quo pacto hæc se suasque vires rebus ingeneret, repetito aliūde principio, ita est interpretatus, Mundi corpus concretū, tractabile quum sit, & comprehensibile sensibus, illius verò anima purissima, simplicissima, omnis corporeæ molis expers, hæc duo in quā quū maximè diffideant, & longissimo seiuncta sint interuallo, non alia ratione coniungi potuere, nisi mediæ cuiusdam naturæ interuentu: ea autem est spiritus æthereus ac diuinus, cōmunis vtriusque & amborū ceu quidam nexus & vinculum. Vt enim animantibus spiritū inesse non dubitamus, qui & animam retinet in corpore, & se ad omnia eius munia accommodatum exhibet instrumentum: sic & quendam in mundo esse par est, qui non vt ille, quicquam è caducis terrenisque hauriat, sed totus æthereus, totus lucidus, diuinam prorsusque cœlestem conditionem obtineat. Hunc Plotinus existimauit à mundi anima vniuersum dimanare, quem vi sua genitili illa quasi turgens procrearet. Per cuncta diffusus & infertus, omnium quæ fiunt proximus author, totusque vitalis vitæ seminariæ rebus infundit: huic enim comes est cœlestis ille diuinusque feruor, qui ceteris naturis omnibus, salutarem impertit & vitalem calorem, qui in omnem fusus naturam, animantia omnia, omnes stirpes gignit, conseruat, alit, auget, sustinet. Quare quum vna natura sit quæ mundum omnem continet, quæque ipsum tuctur, fatendum est ipsam esse mundi animam, ex qua conseruatio & salus omnium omnis oritur, & cuius spiritus cuncta complexu conciliat. Sic omnibus inter se cōcinentibus necesse est, quod à Tullio dicitur, omnia vno diuino & continuato spiri-

tu contineri. In vniuersum mundi corpus diffluens, hic spiritus, & singulis se rebus immiscens, secum (perinde vt si vehiculum esset) tum illam mundi animam tum idearum rationes, & è cœlo syderibusque rationum semina inuehit, totis confundit & permiscet: his porrò comites sunt ipsa mundi vita, & salutaris ille syderum calor, à quo est cùm procreandi, tum nutriendi, augendi conseruandique facultas, quam perspicuè cernimus in stirpes, arbores, conchyliya animantesque propagatam.

10 Inde hominũ, pecudumque genus, vitęque volantum, Et que marmoreo fert monstra sub equore pontus, Igneus est illis vigor & cœlestis origo Seminibus.

Aenec. 6

Neque verò ab hoc ordine lapides & metalla femoueã, quòd nihil in viuente mũdo tam deforme & tam abiectum sit, cui non infusus ille spiritus munerum diuinorum aliquid elargiatur. Hęc sunt optimi viri, que audieram equidem à Platonico illo, sed ita multis antè annis, vix vt meminisse potuerim, nisi memorię labeti hęc

20 chartula in quã singula retuleram succurrisset. EV. Virum narras haud vtique silendum, sed dignum profectò cuius nomen monumentorum eternitati concreteretur. Sed agè obsecro, hoc nobis ingenuè fatere: cur cum hęc iam pridem & audisses & probasses, recondita tamen te

25 nebas, neque in medium proferebas? Cur superiorè concertationē consue incalescere patiebare? An illa exciderant animo? An non tibi iure reprehendendus videris peruicacitatis aut inuidentię nomine? B. Non dum profectò, nondum vlla ea obduxerat obliuio, sed

30 ad philosophici ingenij aciem exacuemdam hęc inuestiganda duxi, & vt plenius constaret quid quatuor illę simplices rerum naturę in singulis virium haberent, quas plurimi rerum omnium primordia causasque statuunt, ex quibus velint rerum omnium cognitionē capi & certiozem disciplinis demonstrationem adhiberi.

Eu. Experiris tamen non posse te in veteri illa sententia permanere, ac veluti stationem tueri; aut si castella quædam munitiora defendere coneris, proditurum te quidem totam philosophiæ urbem. Sed qui possunt diuina illa cōmentitia vel esse vel videri quæ summi naturæ exploratores ac speculatores, pro certis retulere, præsertim additis demonstrationibus pro rei natura firmissimis & euidentissimis?

DE SPIRITIBVS QVORVM GV- 10
bernaculis mundum administrari
tradunt. Cap. XI.

PHILIA TROS.

V D I O præter cōmemorata, toto 15
mundo spiritus vagari, quos Græci
δαιμόνας appellarunt, de quibus
mihi videor quiddam superiore di-
sputatione subodoratus. Ne quid 20
igitur rerum in sit vniuersitati, siue
sub aspectum id cadat, siue oculo-
rum obtutum effugiat, quod noster hic congressus non
attigerit, æquum est & de illis quid sint, quot illorū ge-
nera, quid denique rei mundo procurent inuestigare.
Eu. Ab hac disputatione aliena prorsus videtur solers 25
isthæc disquisitio. Ph. Erit fortasse non modò ad per-
spiciam æterni Dei cognitionem apprimè utilis, immo
etiam ad morborum & remediorum quæ trans naturā
sunt demonstrationem necessaria, de quibus pomeridia
nis horis ex te non nihil audire confidimus. Quid itaq; 30
de spiritibus è sacris literis in vnum quasi fasciculum
congresserim, ipse præpando: vos quæ aliundè legistis,
profundite. Deus excelsus priusquam mundi huius a-
spectabilis quicquam moliretur incorporeum illum mi-
ris spirituum ordinibus confertum condiderat, qui quum

- omnes boni essent, neque quicquam malum efficere potuisset qui esset ipse optimus: vnus tamen Lucifer auisus est in corde suo dicere, In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, & sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Tum omni exercitu quem fraude & perfidia fefellerat comitatus, de cœlo corruit in terram qui manè oriebatur, & in infernum detractus est in profundum lacus. Et, vt inquit Iudas
- 5
- 10 Apostolus, Deus angelos qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni Dei vinculis æternis sub caligine reseruauit. Itaque infinita illa spirituũ multitudo bifariam tum discreta est: hi cœlorum sedibus addicti & consecrati
- 15 sunt: illi cœlo exterminati huc in exilium relegati, elementari mundo sedibus incertis oberrant. Superiores illos nouem choris disiunxit Dionysius: Supremum & excelsissimum tenent Seraphin, hinc Cherubin insequuntur, deinde Throni, ab ijs dominationes, mox virtutes, proximè potestates, succedunt principatus, inde Archangeli, tandem Angeli infimo cœlestium ordine, ita enim singulos ex sacrarum literarum monumentis deprompsit Quibus autem obeundis muneribus quique destinentur, ita dein expressit: Cœlestium spirituũ prima distinctio Deum iugiter ambiens, & circa illum nullis medijs interpositis agminibus astans, æternam ipsius scientiam simpliciter & indeficienti circumstat affectu. Ea quippe plurimas ac beatissimas speculationes, purissimis intuetur obtutibus, simplicesque & continentes
- 25
- 30 diuinæ claritatis radios suscipit, arque diuini cibi alimenta pascitur, plurima ex diuinis excellenti ratione cognoscens, diuinæque scientiæ & agnitionis quantum fas est, particeps facta. Quid autem à supremo illo ordine singulis deinceps inferioribus influat, ita quidem exposuit. Superiores eminentioresque ordines, inferior-

Isaię 14.

In epistola

De cœle rum quoque agminum non carent fulgoribus atque vir
 sti Hier. tutibus : posteriores vero superiorum intelligentiæ ex
 cap. 10. ortes sunt. Sunt autem omnes ita instituti, vt inferiores
 superioribus obaudiant, eorumque nutus enuntient.
 Ac primi illi quidem vt summi Dei se mouentis, con- 5
 filia & voces exponant : reliqui verò proportione de-
 bita, vt tandem per infimos angelos nobis pro modo &
 ratione cuiusque, diuinorum sensuum aperiant lucem.
 Angeli nanque implendi peragunt munus, & ipsorum 10
 ordo magis circa euidentiora & apertiora versatur, ac
 mundana ferme negotia ab eis disponuntur. Enuntiant
 enim diuina mysteria humanis ordinibus, quibus eos
 præesse credendum est, vt illorum ministerio ferantur
 ad Deum & conuertantur, sintque ipsius societate & con- 15
 iunctione felices. Humanarum rerum administratione
 angelis sacra scriptura distribuens, Michaelem Iudæo-
 rum principem, alios aliarum gentium præsidēs consti- 20
 tuit. Statuit enim altissimus terminos gentium iuxta nu-
 merum angelorum Dei Neque verò gentibus duntaxat
 aut terræ prouincijs, sed & singulis nobis addictos esse
 Matth. 18 custodes angelos, inconcussa illa euangelij veritas testa-
 tur. Videte, inquit, ne cōtemnatis vnum ex his pusillis:
 dico enim vobis quia angeli eorum in cœlis semper vi- 25
 dent faciem patris qui in cœlis est: Sic (vt proditum li-
 teris accepimus) primi parentis custos angelus dictus
 est Raziel : Abrahæ Zakiel: Isaac, Raphael: Iacob, Fe-
 liel: Mosis, Mettraton. Per hos internuntios plurima
 illi diuinitus acceperunt. Vnde intelligitur infinitam ha-
 beri angelorum multitudinem, quam tamen sacræ lite- 30
 ræ extremum quiddam indicentes, ad decies millies
 dena millena produxerunt. At vero malignorum spiri-
 tumum vix vsquam videntur ordines exercitusque atti-
 gisse: In omnibus tamen hæc mala insunt. furor rationis
 expers, demens concupiscentia, cogitatio præceps at-
 que proterua. Hęc Iudas triplici genere complexus est:

Hi inquit, carnem quidem maculant, dominationē sper-
 nunt, maiestatem blasphemant. Itaque dæmones è pa-
 tria sedibusque exturbati effrenatius in huius mundi
 principatū exules inuaserunt, sicque vniuersum obfi-
 5 dione impleuerunt, vt nulla toto sit orbe regio, qua nō
 illi Deorū nomina sibi vsurpauerint, ad eō quidem sub-
 dole & veritate, vt (quod mirū videri potest) apud Gal-
 lorum Druydas & distantissimos Indorū Gymnosophi-
 stas, idem sit cultus deprehensus. Hanc maximè curā do-
 10 lis omnibus & præstigijs adhibuerunt, vt idolorū specie
 tanquā Dij colerentur. Quāquā appellēte Christo prin-
 cipe luminum, princeps huius mundi foras est eiectus,
 neq; in nobis habet quicquā, circumiens tamen tanquā
 15 leo rugiens quærit quem deuoret, & quem irretiat te-
 chnis suis tentationumque insidijs. Fluta in præsentia è
 sacris non succurrunt, vnde pleniorē dæmonū pote-
 statem astruam; vos quæ aliunde noueritis, effundite.
 B. Rem abditam, nulla sensuum acrimonia cōprehen-
 sam, temeritas sit spreto omnium authorum patrociniō
 20 constanter asseuerare. Quocirca de dæmonibus quic-
 quid sum dicturus è Platoniorū fontibus exhauriam.
 Dæmones quosdam esse, eosque mundo vagari, hoc
 sensus testimonio Plato comprobauit: An est quisquā
 25 qui dæmonum quidem opera opinetur esse, dæmones
 autem neget? Quod si dæmonia esse puto, necessariū
 est putare me dæmones quoque esse, an non ita se-
 res habet? Sed omnium numinum multitudine quasi
 mundum aliquem instituens, in Epinomide summos
 Deos, vltra mundanos aut amplissimam rerum pro-
 30 uidentiam habere: sub his in cælo quosdam conspi-
 cuos esse, tertio infimoque loco dæmones, horum
 genus vnum ex æthere, alterum ex aëre esse. Ac neu-
 trum, inquit, conspici totum potest: sed quamuis hi
 dæmones prope nos sint, nunquam tamen manifestè
 nobis apparent. Et mox: Aliud verò quod ex aqua

In Apo-
logia.

est, rectè semideum vocabimus. Id nonnunquã cernitur, nonnunquam aspectui nostro se subtrahit : & quum videtur, tenui visu perceptum admirationem adfert. Præter tria hæc dæmonum genera Plato quoque Heroas instituit, libro quarto de Legibus. Post Deos istos, iquit, dæmonibus vir mentis compos sacrificabit, heroibusq; post dæmones. Heroas extimorum hominum animas esse definiunt, à corporis nexu se iugatas & liberas. Quos Plato dæmones promiscuè appellauit, hos Latini ex officijs distinxerunt. Qui administrandis regionibus præsunt, Dij patrij Penatesque : qui pacato & quieto numine domum possident, Lares; aut si quando terrorem incutiant, Laruæ; qui verò nobis singulis testes & custodes additi sunt, genij appellantur. Heroas quos Græci dixerunt, veteres Latini Lemures dicere solebāt.

In Epi-
nomide. Quibus viribus præditi sint ex Platone accipite : Prudentiæ mirabilis participes sunt, acuto quippe ingenio tenaciq; memoria cogitationes nostras omnes cognoscunt. Honestos bonosque homines mirificè diligunt; improbos vehementer oderunt, vt pote qui doloris participes sunt. Sed Deus qui diuinam sortem perfectè possidet à doloribus voluptatibusque liber, sapientia cognitioneque perfectè fruitur. Quum autem refertum animalibus cælum sit, & Dij summi & dæmones se inuicem interpretantur : media enim animalia tum ad terram, tum ad cælum, leui motu feruntur. Hoc ipsum in conuiuio Diotimæ fatidicæ mulieris autoritate stabiluit. Quam vim habet dæmonum natura? Interpretatur & traiecit humana ad Deos, diuina ad homines. Et mox: Deus quidem homini non miscetur, sed per id medium, commercium omne atque colloquium, inter Deos hominesque conficitur, & vigilantibus nobis atque dormientibus. Hæc quidem de naturis dæmonum : nunc vt sint illis singularum mundi regionum gubernacula distributa, ex Politico vbi de vita quæ sub Saturni regno

5

10

15

20

25

30

duccebatur, audite: Tunc sanè totius mundi princeps cu-
 ratorque primum Deus extitit, at nunc per varias mun-
 di plagas singulæ ipsius partes à Dijs principibus di-
 5 stincta dæmones quidam tanquam diuini pastores for-
 titi sunt quorum quisque ad munus suum obeundum
 sufficiens quum esset, singuli singulis sic vt ille voluit
 præficiantur, quibus pæerat ipse. Plenius in Critia si-
 ue Atlantico: Dij quondam vniuersum terræ orbem
 10 sigillatim sortiti sunt, in regiones singulas distributum.
 Qui persuasione pro gubernaculis utebantur, eaq; ani-
 mam attingebant: & pro arbitrio suo ita ducentes, mor-
 tale genus omne gubernabant. At quomodo? libro de
 Legibus quinto expressit, quo eas regiones feliciores
 15 haberi censet quæ meliores dæmonum rectores fue-
 rint sortitæ. Nec illud, inquit, o Clinia & Megille nos fu-
 giat. magnam esse locorum ad ferendos meliores peio-
 resque homines differentiam: quibus diuersa prout ex-
 pediat legibus sancienda sunt. Maximè autem loca re-
 20 gionis differunt, in quibus inspiratio quædã diuina est:
 & quæ dæmones sortita sunt, qui habitantes sic vel
 contrà suscipiunt. Vnde in Phædro commemorat dæ-
 monem quendam Aegyptios primum literas docuisse,
 compluribusque locis vaticinia audiri. Audiui equidem,
 25 inquit Socrates, circa Naucratis Aegypti, præcorum
 quendam fuisse Deorum, cui dicata sit auis quã ibim vo-
 cant. Dæmoni autem ipsi nomen Thenth. Hunc primū
 omnium numerum & numeri cõputationem inuenisse,
 Geometriamque & Astronomiam, talorum rursus alea-
 30 rumque ludos, & literas. Erat tunc totius Aegypti Rex
 Thannis: ad hunc Thenth profectus, artes demonstra-
 uit suas, dixitque eas distribui deinceps Aegyptijs cæ-
 teris oportere. Et mox: Qui in Iouis Didonæi templo
 versantur, ex quercu sermones primos fatidicos eru-
 pisse asserunt. Quapropter libro de Legibus quarto,

sic omnem regionum ciuitatumque administrationem colligit. Quum intelligeret Saturnus, quemadmodum ipsi narrauimus; nullam hominis naturam res humanas ita gubernare posse, vt si omnibus arbitrato suo dominetur, lasciuiori superbia iniustitiaque non repleatur: quumque hæc inquam non ignoraret, non homines sed diuiniore præstantiorisque generis dæmones: ciuitatibus nostris reges principesque præfecit: quod nunc nos in ouium gregibus aliorumque cicurum armentis facimus. Non enim bobus boues, nec capris capras præfecimus; sed nos ipsis genus melius dominamur. Similiter Deus homines amans, genus dæmonum generi nostro præstantius, nobis præfecit. Iam verò quod de proprio cuiusque dæmone è sacris protulisti, sic Plato in Phædone legitur astruxisse. Nihil enim aliud quum migrat ad manes anima, secum transfert, præter eruditionem atque educationem: quæ quidem statim in principio transmigrationis illius, plurimum vel prodesse vel obesse dicuntur. Ferunt enim quemlibet hinc illuc emigrantem, ab eo dæmone quem viuens sortitus fuerat, in locum quendam duci, vbi oportet omnes vnà collectos iudicari, ac deinde ad inferos proficisci eo duce, cui mandatum erat, vt hinc decedentes ad illa loca traducat. Proprius Socratis dæmon multis locis celebratur à Platone. Alcibiadem alloquutus Socrates sic ait: Curator meus melior & sapientior quam tuus Pericles. Alcibi. Quis hic o Socrates? Socrat. Deus o Alcibiades, qui me vetuit ante hunc diem tecum differere: cui credens, assero te per nullum alium, quam per me claritatem consequiturum. Et in Theage sic ait Socrates: Adest mihi diuina quadam sorte, dæmonium quoddam à prima pueritia me sequutum. Hoc enim vox est quædam, quæ quum fit, semper eius rei quam facturus sum, dissuasionem demonstrat, prouocat vero nunquam. Quòd si quis ami-

corum meorum quandoq; aliquid cōmunicat, extatq;
 vox, hoc illa diſſuadet, neq; facere ſinit. Cuius quidem
 rei vobis teſtes dabo Charmidem virum bonum Blan-
 conis filium noſcitis: hic aliquando, &c. Et mox ſubdit:
 5 Quibus autem ſauerit in ipſa familiaritate poteſtas
 dæmonij, breui ij proficiunt. Et rurfum: Si Deo gratum
 eſt, permultum quidem & breui proficies: ſi contrā,
 minime vnde libro de Repu. ſexto ait: Dæmonis autem
 noſtri ſignum referre nunc non decet. Et libro de Legi-
 10 bus ſexto, monet vnumquemque numen ſuum & pro-
 prium dæmonem, conuenienti ſibi honore afficere, quō
 ſe is familiarem præbeat, omniaque ſeruet illæſa. In quā
 ſententiam hæc poſt multa protulit Apuleius, Hic quem
 dico proſus cuſtos, ſingularis præfectus, domeſticus
 15 ſpeculator, indiuidus arbiter, inſeparabilis teſtis, malorū
 improbator, bonorum probator: ſi ritè animaduertatur,
 ſedulò cognoſcatur, religioſè colatur, ita vt à Socrate,
 iuſtitia et innocētia cultus eſt, in rebus incertis proſpe-
 ctator, dubijs præmonitor, periculofis viator, egenis
 20 opitulator, qui tibi queat tum ſomnijs. tum ſignis, tum
 etiam fortalle coram quom uſus poſtulat mala auer-
 tere, bona proſperare, humilia ſublimare, nutantia ful-
 cire, obſcura clarare, ſidera aduerſa corrigere. Hæc
 ſunt quibus ad ſacrarum imitationem Plato & ciuitati-
 25 bus adminiſtrandis, & domibus nobisque protegen-
 dis dæmones addiſtos confirmat. Cæterum nuſquam
 malignos à bonis ſeiunxit, ſed omnes promiſcuè Deo-
 rum nomine complexus eſt: nam illius ætate bonos
 dæmones nondum innotuiſſe conſtat. Quoscuque ve-
 30 tuſtas Deorum cultu venerata eſt, omnes authore Por-
 phyrio cacodæmones erant. At Platonici iuniores, eos
 genere toto diſiunxerunt. Clarè quidem Proclus, ſed
 apertius Iamblicus. Dij, inquit, angeli, dæmones boni,
 non apparent phantaſtico modo, ſed proprio proſus
 & vero. Spiritus verò mali, phantaſtico fallaci que:

simulant Deorum præsentium dæmonumque bonorū,
 ideoque cultorem suum iubent esse iustum, vt ipsi vi-
 deantur boni sicut & Dij. Quoniam verò natura sunt
 mali, rogati mala inferre, libenter inferunt, atque nobis
 ad iniuria conducunt. Hi sunt omnino qui & in oracu- 5
 lis mentiuntur & fallunt, & turpia consulunt atque pe-
 ragunt. Dij verò bonique dæmones neque fallunt vn-
 quam, neque conferunt ad iniqua. Est insuper malorum
 natura dæmonum sibi inconstans, instabilis secum-
 que dissidens, alias alia suadens. Superiorum verò na- 10
 tura sibi constar assidue, eundemque seruat semper in
 actione tenorem. Is mox plurima de proprio cuiusque
 dæmone subiecit, & rationem duplicem qua illum no-
 bis familiarem reddamus harumque alteram artificio-
 sam appellat, quam Porphyrium secutus ait ex cœli fi- 15
 guris & geneseos potestatibus deduci. Supra hæc non-
 nulli curiosa nimis & præcipiti indagazione sceleratas
 artes inuexerunt: alij in nephariam dæmonum societa-
 tem atque commercium sese pactioibus obstringunt:
 alij gentilitijs sacrificijs summos illis honores deferunt 20
 quo rerum potiuntur: alij diuinorum nominum pote-
 state illos se subigere, in suamque ditionē redigere con-
 fidunt quibus vt seruis, imperent. Quæ omnes pror-
 sus vanæ & captiosæ sunt artes. Sed nec illa de qua mo-
 dò dicebam minus superstitiosa est, qua plerique glo- 25
 riosius iactant bonos dæmones posse sibi familiaritate
 coniungere, quorum consuetudine, optima quæque con-
 discant: hi siquidem difficile comparent, nec nisi sum-
 mi Dei iussa capeffunt. Illorum verò simulata specie ca-
 codæmones percuriosis hominibus multa plerunque 30
 ementiuntur. Itaque qui aut gentilitijs sacrificijs, aut si-
 mulatis nominibus diuinis accersiti conuolant, omnes
 sunt cacodæmones: qui tametsi optant venire, cogi ta-
 men se simulant, inquit Porphyrius, vt suis nos dein præ-
 stigijs irretiant. Vidi quendam vi verborum spectra va-

ria in speculum deriuare, quæ illic quæcunque imperaret mox aut scripto, aut veris imaginibus ita dilucidè exprimerent, vt promptè & facilè, ab assidentibus omnia internoscerentur. Audiebantur quidem verba sacra, sed obscœnis nominibus spurcè contaminata, cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principum nomina, qui orientis, occidentis, austri, aquilonisquæ regionibus imperant. Cæterùm omnis dæmonum quauis arte parata necessitudo, omnisquæ horum præstigiolorum ratio, pestifera fraus est in extremam hominum perniciem introducta. Nam Porphyrio teste, dæmon mendacij parès regatus, etiam quæ non nouit constanter affirmat, & quæ nouit, si semel verè, decies illa falsò refert, naturæ suæ nunquam immemor. Eu. Multa quidem & expressa de dæmonibus ex authorum vestrorum fide deprompsistis, ad quæ si nequeam Aristotelis sententias singillatim accommodare, quid tamen illius opinio ferat, hinc perspicui potest, quòd Deorum plena esse omnia ex Pythagoreorum doctrina assenerat: & naturales Deos mundum hunc inferiorem: sublimiores verò superiorè illum sola cogitatione comprehensum moderari, atque conseruare. Quanti verò aliorù de his tum scripta tum dicta æstimauerit, ex his paucis quæ libro de diuinatione per insomnia, memoriæ mandauit, conijcitur. Sublata, inquit, causa quæ ad Deum referatur, nulla præterea alia videtur consentanea esse. Quandoquidem originem eius inuenire quod dicitur, quosdam esse in Boristene & iuxta columnas Herculis, qui futura præsentiant, captum ingenij nostri excedere videtur. Libro de partibus animalium ita scriptum legimus, Heraclitum dixisse ferunt ad eos, qui quum alloqui eum vellet, quòd fortè in casa furnaria quadam caloris gratia sedentem vidissent, accedere temperarunt: ingredi eos fidenter iussit, quoniam (inquit) ne huic quidem loco

Lib. 1.
cap. 5.

Dij defunt immortales . Quo sanè loco Deorū nomen
 Genijs, Penatibus, Lemuribus, spiritibus deniq; oībus
 Platonico more impertiuuit, vt qui perēque oēs incorpo
 rei & à nostris sensibus remoti sint, operibus solis con-
 spicui. De his aut̄ quæ ad rei medicę exercitationē non
 admodū accōmodata videri possunt, iam fortasse ultra
 modū. Quumq; gnomonis vmbra in solario meridiem
 instare cōmonstret, par est differendi finem facere, &
 quieti valetudiniq; nonnihil tribuere. Heus pueri men-
 sam primis cibus extruite . Philiatros : Ne te pœniteat
 optime Eudoxe, in hanc disputationē ceu vi quadā im-
 pulsum fuissē, quā spero nō parum fructus ad rei medi-
 cę vsum nobis allaturam, & cūm mihi, tum ceteris oībus
 qui disputantibus nobis assederūt, eximiū quendā diui-
 nitatis ardorem concitasse si quos enim spiritus orbe
 toto volitare & vagari cōpertum habemus, eosq; sensu
 nō attingi, incorporeos esse, immortales, & intelligentiæ
 participes; constans id & firmū esse debet, animū quem
 in nobis sentimus intelligentiæ capacē, incorporeū si-
 mul & immortalē haberi, & eundē quum è corpore emi-
 grauit, in perpetuū viuere, referriq; in spiritū greges.
 Si extra concretū hunc aspectabilemq; mundū, innu-
 merabilis spiritūū multitudo, quasi in turmas digesta,
 ducibus gubernatur, necesse est oīno, & ducibus ipsis
 regem vnū imperatoremq; summū præfici, qui princi-
 patū tenens diuinitatis splendore intelligendiq; præ-
 stantia, immensus sit & incōprehensus, cuius maiestaté
 & præstantiā infirmitas fragilitasq; nostra, ne tenuissi-
 ma quidē suspitione possit attingere, hoc luto, hoc den-
 so corporis cemento demersa . His animi quasi primis
 epulis corroborati, corpus oblectamento quodam &
 solatio leuaturi, lauemus, & mensæ accumbamus .

IOANNIS FERNE

LII AMBIANI DE ABDITIS RE-

5 RVM CAUSIS, LIBER SE-

C V N D V S.

P R A E F A T I O.

10

15

20

25

30

TRES ceterę oēs quas mūdi hęc
vniuersitas cōplectitur, ab initijs &
quasi rudimentis quibusdā obscuris
ortum acceperit: ita nascens rerum
cognitio atq; scientia, principiō ru-
dis, in his solum versabatur, q̄ vel
oculis vel auribus, vel alijs deniq;

sensibus disci percipiōq; possent. Etenim prima illa ętas
effectus dūtaxat intuebatur qui corā & in cōspectu om-
niū erant, causas ex quibus illi prodijissent minimē con-
tēplata. Postea verō quasi adolescens ipsa rerū cognitio,

studio exulta maiore, in ea altius penetrare cōpēit, quę
penitus abstrusa & lōgissimē à sensibus disiuncta, solius
mentis vi & agitatione cōdiscerētur. Tum primū nata
nomenq; suū adepta est philosophia, quę vna omnium
quę fiunt causas ratioē animoq; lustrat & persequitur,

hasq; ex euentis inuestigat atque demonstrat. Quonia
verō nō semper euidentes eę sūnt, & plerūq; in obscuro
positę delitescūt, nō ab oībus perequē sunt cōprehēse,
sed vnius eiusdēq; rei alij alias sepe causas attulerūt, vt
sua quiq; pbabili rōne ducebant. Plurima hinc philoso-

phandi genera pcesserūt, è quibus duo cōmemorant in
hūc vsq; diem pclara: vnum sub Democrito, alterū sub
Hippocrate principe. Ille causarū omniū ordinē perse-
quutus, fortuitā illam atomorū cōcursionē implorans,
cas ipsas rerum omniū prima elementa fecit. Hippocra-
tes non hęc, at terrā, aquam, aërem & ignem: à quibus

inter sese confusis omnia quę oriuntur & occidūt nasci
 aliq; contendit. Hęc sectę ductę ab humili eousq; pro-
 gressę sunt ad summū, vt non in philosophia modō, ve-
 rūtū in medicina præclaros imitatores & ěmulos inue-
 nerint, qui cum rerum omniū, tum morborū causas ad
 sua quiq; elementa referri oportere, nō infirma sed ma-
 ximē credibili probabiliq; rōne suaderent. Atomos am-
 plexati sunt qui se methodicos medicos appellarunt:
 terrā, aquā, aërem & ignem dogmatici. Vtrique sua prin-
 cipia tam arctē tenent tamq; accuratē defendunt, nihil
 vt gigni fieri ve putent quod nō statim causis illis acce-
 ptum ferant. Quę quū ita sint, velim vnusquisq; ex bo-
 no & ěquo ponderet ac iudicet, quā parum firma &
 quantū in opinione dubia sint quęcunq; de primis rerū
 causis disputari solent, vtq; de his nihil certū nihil co-
 gnitum cōprehensumq; animo haberi possit. Euentorū
 suas vtriq; causas iactitant, has magna probabilitate ra-
 tionū tutantur: authorū vtrinque par ferē numerus, qui
 ingeniorū laude & acrimonia nō admodū dispares sint.
 Vtrorū igitur testimonio fidem attribues? In vtram te
 illorū familiā tutum recipies? Stabilitatem ne vel au-
 thoritatē habere possit, qui se cōmentitijs illis opinio-
 nibus adiungit? Atomos veteres iam ridemus, mira-
 murq; vt sibi quisquā persuaserit corpora quędā solida
 atque indiuidua, fortuita illa concursione res magnitu-
 dine immensas, varietate multitudineq; infinitas, om-
 nemq; absolutissimū hunc mundi ornatū effecisse. At
 certē si Democritus mortē cum vita cōmutare posset,
 multo acrius hęc quę putamus elementa, suo more ri-
 deret. Quę ěquidē huc nō idcirco afferō, vt quasi armis
 contendā, quatuor elementorū mundi vires nullas esse,
 sed vt clarū p̄spiciūq; fiat, eos qui rerū omniū efficien-
 tes causas ab his elementis necessariō petunt, q̄ dūtaxat
 pbabili rōne stabilita sunt, plurimū disputationibus suis
 hallucinari, multorūq; euentorū causas aliō pertinere.

LIBER SECVNDVS. 145
REI CVIQVE GENITAE, ALIAS A
materia, alias à Qualitatum temperamento,
alias à Forma vires inesse. Cap. I.

B R V T V S .

A M satis, & magis opiparè quàm philosophos decet, epulati sumus hilarem in modum. Ne quid igitur diei huius tam præclarè nobis peccat, ad frugiferam fructuosamque disputationem nostrâ reuertamur, & è philosophia quasi è vadis & flu

5
10
15
20
25
30
ctibus emersi, in amplum illum medicinæ campum concedamus. In quo non vt manè, differendi subtilitate digladiari velim, sed restinctis contentionibus armisque depositis (ne qui partem controuersiam fieri disceptationem causentur) ex te pacatus audire, quantam in re medica abditarum causarum vim esse putes. Eu. Velles igitur diem hunc totum amicis eripere, qui vt animum à grauioribus curis hilaritate quietèque relaxarent, nos fuerant comitati. Quando autem video nostra hæc colloquia illis non iniucunda fore, placet diem totum vt cœpimus literis consecrare. At ne vel Solis ardore torreamur, vel tectis his septis coërceamur, conueniet sub hortorum virentibus vmbraculis, in herbescētibus subfellijs confidere, quâ Fauonius spirat placidissimè: eritq; nobis terræ tumulus pro mensa, in quâ libros si res exigat reponemus. Accedamus itaq; & hic molliter ac delicatè recumbamus. Ph. Locus sanè amœnissimus, quo vel musè plurimum oblectentur: conferet huius amœnitas non nihil ad rei quam expetimus perspicuam dilucidamque explicationē. Eia tu iam quum voles ad rem aggredere, à medicinæ principijs exorsus. Eu. Tria quidem hæc, materiam speciem atque temperamentum, in vniuscuiusque rei naturalis cōpositione contineri, mul-

tis supra rationibus est confirmatum. E quibus duo ut
 principia rem omnem constituunt: at temperamentum
 duntaxat inest in materia, quæ ex primorum mundi ele-
 mentorum permissione concrevit. Nunc ut ab istis tri- 5
 bus neq; à pluribus rerum omnium vires profectæ sint,
 & quales edifferendum. PH. Rectè tu quidem viam
 quam nos tenere oporteat ingrederis; perge igitur reli-
 quum iter conficere, & dic cur rei procreate, alias à ma-
 teria, alias à temperamento, alias à forma vires inesse pu- 10
 tes; quum vnica sit totius substantia, à qua omnis actio
 omnisq; effectus enasci & emanare creditur. EV. A-
 ristoteles efficientium causarum, alias esse proponit ra-
 tionis expertes, alias participes. Quæcunque (inquit) ra- 15
 tionis sunt participes, contrariorum operum sunt effe-
 ctrices: expertium autem rationis vnaqueq; vnus dun-
 taxat operis est principium. Hinc autem argumentum
 sic ratione comprehendam: Causarum facultatumq; na- 20
 turalium quæ sunt rationis expertes, vna vnus est effe-
 ctus principium, neq; ab vna & eadem possunt complu-
 res diuersiq; effectus prodire. At qui vnus (cuiusq; simpli- 25
 cis naturalisq; corporis velut stirpis, complures nota-
 mus effectus, eosq; admodum varios & dispares: Neque
 vnt igitur hi ad idem communeq; principium referri,
 sed est necesse horum multe sint cause. PH. Etiam
 si hoc vnus complures causas & facultates habeat, eas ta 30
 men omnes temperamento acceptas feram, ni tu mihi
 patefeceris, harum nonnullas à materia, & nonnullas à spe-
 cie cõferri. E. Primum quidem in temperamento vires
 aliquas inesse haud inficiaris. PH. Id ne inficiarer quod
 omnium philosophorum medicorumq; sententiis stabi 35
 litum est? EV. Neque tamen id in se vno functionum om-
 nium vires cõprehendit. PH. Quatum nam igitur? E.
 Earum duntaxat quæ quodammodo primarum qualita-
 tum naturam conditionemq; redolent. PH. Quomodo?
 EV. In permissione necessum est omnino, aut vnã,

aut duas qualitates excellere:que quoniã superiores sũt, omnem temperamēti efficiētiã sibi vendicant, vt quicquid ab illo efficitur, id ab ijs perfectũ esse dicatur, quãuis otiosa nõ sint cętera. Quod enim calidum perhibemus id quidem calefacit, licet imbecillius quã ignis: quod calidum siccũq; est calefacit, simul & exiccat. Neque ex temperamento potest vlla functio prodire, que nõ ad vincētis qualitatis naturã vimq; referatur. Hęc si sola sit & pura, elemēti vires habebit: si contrarij permissione temperata, eadem prorsus etiamnũ vires, licet obscuras & inferiores, obtinebit. Contrarij enim repugnantia, vincētis qualitatis vires & exupantiã impedire quidem potest, at illius naturam ac vim nequit prorsus obtinere. Ergo in tēperamento necesse est vincētis elemēti vis maneat, atq; dominetur, licet depressa & infirmior: que semper naturę pristinę memor, alterius diuersiq; generis nullum possit effectum proferre, Id ita esse vt tibi persuadeam suptiliore mihi ratione opus videtur. Vera permixtio corporum est, temperamentum solarum est qualitatum. Contrarię autem qualitates non in se mutuo transeunt inquit Aristoteles: neque enim calor abit in frigus, (neq; humor in siccitatem, aur contrã) sed ipsum duntaxat corpus subiectũ mutationē subire cõstat. Neque enim calor frigori neque frigus calori, sed quod subijcitur vtriq; est materia Ergo si contraria existimat in sese commigrare non posse, qui fiet vt ex principum qualitatum tēperatione aut vis aut qualitas noua emergat, quę diuersam naturam adeptã, Illarum nihil redoleat? Necesse est igitur vires que ex principum qualitatum temperamento prodire, superioris dominantisq; qualitatis naturam imitari. PH. Huius sanẽ conclusionis rationes video. Materiam verò quas tandem ad efficiendum vires accepisse putas? rudis enim & informis quom sit, atque duntaxat sustinendis rerum formis subiecta, nihil prorsum efficit,

1. De generatione.
cap. 6.

2. De generatione.
cap. 1.

sed patitur sustinetq; omnem mutationis ordinem. EV.
 Simpliciter nudæq; rerum materiæ, vires nullas aut fun-
 ctiones in esse statuo: sed ei quam ex permistis elemen- 5
 torum substantijs concretam esse confirmauimus. Hanc
 autem luculentius explicare constitui. Demonstratum
 est ab Aristotele cum alijs locis, tum maximè quarto
 Meteorologicorum è quatuor Primis qualitatibus duas
 calorem nempe & frigus agere, ob idq; efficientes ap- 10
 pellari: duas vero humorem atq; siccitatem pati, iccirco
 & patibiles dici. Sic & de primordijs naturæ, ignis & aër
 tãquam causæ efficiunt, aqua & terra patiuntur vt mate-
 ria. Quæ enim potentiora sunt & viribus excellunt, sim-
 pliciter efficientia pronũciat: aquam verò & terram quæ
 minus possunt materiam facit concretorum corporum, 15
 horumq; qualitates siccitatem & humorè patibiles. Ani-
 mantes inquit, in terra & in aqua duntaxat p̄sistunt atq;
 degunt, in aëre autem & in igni minimè: propterea quòd
 terra & aqua corporum materies existunt. Mox subiun- 20
 git: Quod itaque patitur, aut aridum aut humidum, aut
 ex vtroque conflarum est. Atque aquam humidi, terram
 ficci corpus esse statuimus: quippe quæ inter humida &
 sicca, maximè pati solent. Et alio loco: Quum autem si- 25
 milaria alia ratione ac via quàm dissimilaria constitui
 soleant ex quibus ea fiunt, sunt: materies quidem siccum
 & humidum & terra & aqua, horum enim vtrunq; vtri-
 usq; potestatem habet euidentissimam: efficientia verò
 calor atque frigus, hæc enim ex illis simularia corpora
 constituunt. Quid autem hinc eliciam videto. Humorem
 atq; siccitatem patibiles qualitates statuit Aristoteles: 30
 terram verò & aquam quibus illarum plurimum inest,
 materiem naturalium corporum. Itaq; quas recenset il-
 le secundarias qualitates à patibilibus ortas, quosq; cor-
 poreos affectus nuncupare solet, nos etiam optima ratio-
 ne videbimur, materiæ vires & qualitates appellare. Eius-
 modi autem sunt durum & molle, crassum & tenue, vi-

2. De ge-
 nera cap.
 2. cap. 1.

4. Meteo
 rol. ca. 5.

cap. 10.

fcosum & tenerū. Sic enim verto quod Græci $\psi\alpha\theta\eta\rho\acute{o}\nu$,
 nonnulli friabile audent appellare, leue & asperum, ra-
 rum & densum, & quæ huius sunt ordinis, omnia in ma-
 teriam penitus immersa. Possum & aliter hanc ipsam ma-
 5 teriam eiusque vires exprimere. Aristoteles de his dispu-
 tans subtilius, omnia elementa appellat efficientia illo-
 rum qualitates ac vires contemplatus. Dum autem ad
 illorum substantiam animum mentemq; adhibet, omnia
 paubilia & naturalium corporum materiam statuit, ex qua
 10 consistunt quecunq; circa hoc vniuersitatis medium col-
 locantur. Hæc est igitur mistorum corporum materia,
 quæ ex elementorum materijs qualitatum vi concreta,
 vires habet, easq; quas nuper appellavi secundarias: & à
 qua vnumquodque, molle vel durum, crassum vel tenue
 15 est. Ea ipsa causa est cur cibus ocyus tardiusue alat, &
 cur vires habeat aut obstruendi aut aperiendi aut deter-
 gendi. PH. Id (puto) perinde est atq; si dicas, alias
 ab elementorum qualitibus, alias ab eorum materie
 vires nasci: at nihilominus vtræq; ab ipsis planè sunt ele-
 20 mentis. EV. Vtrasq; dices si videbitur elementarias,
 cæterum ni quæ à qualitibus ab ijs discernantur quas
 materia ædit, magna se certè in rebus offert ambiguitas,
 magnaq; confusio, & perturbatio: quam si expedire
 consilium est, qualitatum effectus à temperamento,
 25 consistentiæ verò a materie deriuabis. PH. Ferplacet
 homonymiæ distinctio: iam obsecro quod tertium erat
 virium genus persequere. EV. Si rei naturalis forma
 quæ totius est pfectio, & materia, & temperamento lon-
 gè præstantior est, quis quæso tam demens sit & in rerum
 30 contemplatione tam cæcus, vt illa quidem existimet age-
 re, formam verò prorsus otari? Accidens vim effectri-
 cem ingenitam habere substantiam eamque omnium
 est præstantissima ab omni agendi & aliquid efficiendi
 vi & facultate esse destitutam? Equidem tantum virium
 corporum formis attribuo, vt ab his existimem omnes

2. De ge-
 neratiõe.
 cap. 5.

2. De genera. c. 9.

quoscunque cernimus effectus primum maximeq; proficisci. Quod & Aristotelem censuisse video. Is enim philosophos infectatur, qui naturalium corporum facultates atque vires ex calore & frigore deducebant, rati ex his & per hæc omnia confici: planum facit demonstratione eas qualitates instrumenta dūtaxat esse causæ cuiusdam præstantioris atque superioris, quam & naturæ nomine insigniuit. Nam qui has dicet primum & per se agere, perinde faciet ac si ferræ aut cuius instrumento efficiendi causam potestatemque tribuat, & perfectione formæque rei exterminata, veram amittet causam, instrumentis actiones feret acceptas, quæ per se tamen otiosa manerent, nisi formæ vi cicerentur. Ph. Si tanta vis inest & facultas agendi in forma, ut illi motus omnis & actio primum feratur accepta: quas paulo antè ad temperamentum & materiam functiones referabas, nõ ab illis, sed à forma primum & per se ortas esse deducemus. Quid causæ est igitur, cur à temperamento & à materia illas prodire decreueris? Eu. Qui supra sensus nihil inuestigant, à materia & à temperamento eas nãci asseuerant, tametsi prima est in his obeundis forma: vulgus sequuti à materia & à temperamento illas prodire diximus, quia per hæc tanquam per instrumenta fiant. Quas autem à forma esse simpliciter pronuntio, eas ipsa nullius instrumenti interposito aut subsidio, per se obit. Ph. Agè verò, nonne materia & temperamentum quæ tanquam instrumenta proponis, vires quædam sunt efficientis formæ? EV. Non sanè, sed ut (si quid arte fit) faber aut fictor is est qui primum agit & præcipuè, & cui vis inest sua & facultas efficiendi, ars nempe ipsa aut robur corporis: artificii verò adiumento est instrumentum securis vel dolabrum: & in instrumento vis quædam est adscita, non quæ agat, sed per quam melius agatur, ea est securis apta conformatio, vel acuta ad expedire secundum acies. Ita propemodum in na

turali rerum effectione, species primùm est & præcipuū
 efficiens, in quo vis quædam efficax inesse intelligitur
 temperamentum verò & materia tanquam instrumēta
 subsidio veniunt efficienti causæ. Horum vtrique sua
 5 vis inest & facultas, quippe temperamenti & materiæ
 apta constitutio per quam sit commodior effectio. Ita-
 que in vnoquoque naturali corpore tres sunt causæ ef-
 ficientes, forma, materia, & temperamentum, & vniuscuiusque
 10 sua quædam vis est, qua validius vel hebetius agat.
 Ne autem à simili dūtaxat tantam rem duxisse videar,
 demonstrationem subijciam. Forma ex se efficiendi
 principium est, nec vt ea consistat principijque natu-
 ram habeat, ab instrumēto mutuata est, quod posterius
 tanquam adscititium incidit. Vim igitur & facultatem
 15 agendi forma prius acceperat, quā per instrumētū age-
 ret; quemadmodū & faber priusquā securi vel dolabro
 quicquam effingat, vim artemque habet agendi, neque
 hanc ab instrumēto sumit. Ex quo intelligitur eam fac-
 cultatem quæ sua inest cuique formæ natia, & quæ il-
 20 lius proprietas appellatur, à materiæ temperamenti-
 que viribus longè distare. Ph. Quonam quæso discrimine
 formæ vires ab his quæ tum materiæ tum temperamen-
 to assignantur, re ipsa dijunges? EV. Nonne potest ar-
 tifex sola arte (quæ vis est sua) nullius externi instru-
 25 menti ope, statuan animo effingere? Ph. Potest opi-
 nor. EV. Sic utique & rei species quippiam efficit, ad
 quod neque materia neque temperamentum quicquam
 confert, quin pariter alias tum à temperamento, tum à
 materia. Tria illa quum sint in naturali corpore impli-
 cita mutuoque nexu colligata, vix potest species effe-
 30 ctu suas seorsum vires expromere, quin pariter & mate-
 ria & temperamētum suas velut succenturias edant;
 neque econtrariò. Hinc ne quæso concludendum putes
 in vnam eandemque omnes cōfundi, neque illas re, ve-
 rà diuersas esse? Huius generis plurima videas sic inter

se connexa vt mutua opera indigeant , nullumq; possit
 seorsum cōsistere : ea tamē qui re ipsā nō discernet, oēm
 conturbabit veri cognitionem . Quoniam autem facile
 coniector , te horum vniuersalium demonstratione li-
 cet certissima, nihil aut parum commoueri singula iam
 persequar eaq̄ue medica , in quibus hanc triplicem vi-
 rium differentiam planè commonstrabo, vt quum quasi
 exemplis instructa fuerit vniuersa demonstratio , quæ-
 cunque sparsim tota arte medica de his traduntur , fa-
 cile percipias , & singulorum speciatim obseruatio ve-
 hementius te alliciat , oblectet ac iuuet . Bru . Ego ta-
 citus & quasi mutus cum magna spe iam expecto quor-
 sum hoc tuum veritas institutum , vt omnibus in vnum
 conclusis ac dilucide explicatis , perspiciam quid noui
 hæc tua sententia ferat . Eu . Altissima quæque ac dif-
 ficillima instituti nostri theoremata attingimus, quæ ve-
 lim optime Brute , acerrima attentissimaque cogitatio-
 ne excipias : atque dum audies oro atque obsecro ne
 quid vlla præuaricatione indulgeas aut condones no-
 bis , quo putes aut artis præcepta labefactari atq; con-
 uelli, aut eius autorum existimationem minui: sic enim
 planior erit cognitio veritatis , quum singula dicendo
 in controuersiam aut disceptationem vocabuntur .

B . Eia , tu iam ad hanc disputationem aggre-
 dere , vt qui hætenus impellente aut po-
 tius urgente Philiatro , iusto plus vi-
 sus es philosophari : nunc quæ
 medica sunt non minus
 disertè pertractes .

5

EVD OXVS.

10

Eripaticæ philosophiæ quam ma-
tutina disputatione sumus comple-
xi, hæc summa erant capita, Fri-
mas quatuor simplices rerum natu-
ras in compositorum materiam ce-
dere, Cælum autem speciem illis
atque formam conferre: hoc quin-

15

tum esse elemētum, cuius conuersio cursusque per obli-
quum circulum rebus omnibus causa fit ortus ac inter-
ritus. Supra autem hos naturæ limites quum fertur

20

Aristoteles miris argumentorum viribus docet, Deum
maximum substantias simplices, separatas & immutabi-
les tum extra cælos tum in cælis condidisse, à quarum
diuinitate omnium vita continetur. Istarum viribus cæ-
lum admirabili celeritate circum axem versari, hac mo-
tuum constanti & ordinata equabilitate, quæcunque hic
caduca cernimus & mortalia, alternata ortus ac inter-
ritus vicissitudine moueri: eamque esse istarum conti-

25

nentem ac proximam causam. Itaque formarum ori-
go proximè cælo, deinde intelligentijs, atque Deo,
qui vitæ fons est pereunns, fertur accepta, quam Flato-
nici in simplices illas procreatrices ideas contulerunt.

30

Iam verò si quod antemeridiana disputatio confecit,
ex Deo & per Deum nobis insunt omnia, si is rerum
omnium conditor, omnium principium & finem me-
diumque tenet: si Deorum plena sunt omnia, diuina-
que virtus atque potestas per omnia com meat, per quã
sunt & permanent omnia: si quum Deus hanc vniuer-
sitatem compleret, rerum ortus perpetuos instituens,

per omnes naturas proprijs feminibus generatim & per species diuisus est, & si tum rebus singulis vitæ spiraculum indidit: dubitabit ne adhuc aliquis illis quippiam inesse quod verè diuinum & sit & appelletur? Temeritas profectò sit aut furiosa potius dementia, hanc diuinitatis præstantiam, quam veterum omnium constanti traditione, Deorum munere rebus ind. tam accepimus, velle nulla ratione, non dicam minuere, sed ex toto auferre. Sed & plusquam furor sit, fateri rebus quibusque diuinitis quippiam esse datum, neque tamen id diuino nomine digneris. B. Esto, rebus diuinum quippiam inest, quid tamen id qualeque sit, non est vnde conijcias. EV. Quidni? Quum in naturali corpore nihil sit simplici forma præstantius, nihil prius, cætera verò quæ ad materiam pertinent, illi substrata sint vt caduca & abiecta, consequens est simplicem rei formam, diuinum id esse quod inuestigatur: & quicquid illius naturam refert ac exprimit, id quoque diuinitatis esse particeps. B. Sed quas vires habituram putas simplicem illam rerum speciem, quas non possim elementorum mixtioni attribuerè? EV. Si propriæ quædam sunt elementorum & qualitatum vires diuinitatis certè multò maiores erunt, neque poterit viribus hæc destitui, quæ omnis generis dignitate & perfectione præstantissima est. Atque omnes quidem eius functiones & opera sub sensuum cognitionem recidunt, neque nos possunt latere: sed vnde & quomodo, prodeant, qualisque sit effectricis illius causæ aut facultatis substantia, equè occultum & ignotum id plerūque est atque ipsa diuinitatis essentia. Magnetem, ferrum allicere videmus, & Rhabarbarum bilem, agaricum pituitam, epithymium atram bilem: insuper struthiocamelum ferrum coquendo atterere, viperæ aut scorpij veneno hominem necari: veratrum & cicutam esse homini pestifera, illo tamen coturnices, hac sturnos vesci. Horum tamen obscuræ

sunt causæ, & ad eò occultæ vt percipiã nemine possint, nullaquæ certa ratione comprehendi. Latent enim ob-

Proœmio
Proble-
mat.

- 5 proprietates appellant, vti Græcis *ιδιότητες ἀρχητων*.
Nec verò inquit Aphro. solū medicę artis authores re-
rum statuere proprietates coguntur, sed etiam philoso-
phi atque grammatici eodem persepe veniunt. Tū enim
eò venire necesse est, quoties effectę rei cuiuspiã ratio
10 nequeat vel acutissimi hominis ingenio explicari, lu-
cemquæ recipere, neque quoquomodo primorum ele-
mentorum naturis attribui. Hęc itaque quoniam vires
& naturas elementorum excesserunt, supra naturalem
philosophiã (quę tota in illis versatur) constitui, nec de-
15 monstrationū cancellis coarctari meritò iurequæ dice-
mus. Preclarè Theophrastus, eorum quę sciuntur, & quo-
rum naturalis quædam ratio haberi potest, certos limi-
tes hac oratione prescribit, Siquidem qui de omnibus
rationem queritant, simul cum ratione scientiam tol-
20 lunt: iminò verius erit dicere eos rationem petere e-
orum quorum neque est, neq; fuit Quamobrem (multis
in hanc rem ppositis exemplis) in natura & in vniuersi
substantia, aĩt terminū quendã cõstituendum esse eorū,
quę vnde & cuius gratia existunt, ratione cognosci pōt:
25 in hoc enim dicendo aliquo vsq; progredi possumus, su-
pra natu.ę limites nō possumus. Aristoteles naturalem
philosophiã instituēs quę ex primis rerū naturis atq; ex
rebus sensu perceptis demōstrationes adfert, dū fortè in
abstrusas & inexplicabiles huiusmodi q̄stiones incidit,
30 earum solutione certaquæ definitione se abstinens, in-
quit omnes esse supra captum humanæ mentis. Hinc pa-
lam est veteres illos philosophiæ proceres, non omniū
quæ fiunt, sed quorundã dūtaxat rationes ab elementis
petiisse, neq; causas eas attigisse, quas generali fusoquæ
noīe occultas rerū p̄prietates appellat. B. Si inter oēs

Lib. j Me-
taph.
cap. 5.

conueniret diuinitatem quandam rebus inesse, nihil
 equidem reclamarem: cæterum quum diligentî obser-
 uatione videam summos viros. maximeq; Galenum il-
 lius nusquam, occulte autem proprietatis parcè & ti-
 mide mentionem fecisse, cur quæso à tanto viro sine ma-
 gna necessitate sponte desciscam; Eu. Videbam te non
 satis animo certo et confirmato posse in ijs quæ nu-
 per concesseras consistere: non equidem te à Galeni dog-
 mate conor diuellere, sed in eo corroborare potius.
 Quauquam enim diuinitatis nomen is minus apertè ce-
 lebrauit, rem tamen ipsam quæ variè ac multifariam
 dici poterat, frequenter attigit. Quod ne posthac du-
 bites, tibi iam demonstrandû suscipio quantû dignitatis
 ac viriû Galenus occultis rerû causis destinavit. Is enim
 etsi est in ratione multus, & quauquam rerû omniû ca-
 usas omnes, ne quid ignorare videatur, in prima elemē-
 ta referre vult, idque ex instituto proponit, persæpè ta-
 men vix suis principijs ac limitibus se continens, cogi-
 tur clam & quasi furtim in occultas rerû proprietates
 illabi: idque tam frequenter vt artis nulla parte id de-
 uitare possit. Bru. Mira sanè polliceris, quæ optarem
 tam facilè ex Galeni verbis ostendi, quàm breuiter di-
 cuntur. EV. Dicta quidem breuiter, sed diffusa tamen
 res est, à quasi quis expectandus est fructus, paucis cer-
 tè illa verbis nec comprehendi neq; coërceri potest. si
 patienter & constanter audies, locos eos figillatim pate-
 faciam quibus necessariò Galenus abditarum proprietatum
 dignitatem celebrauit, illisq; tum rationes tum me-
 dicorû philosophorumq; sententias addã, quò stabiliora
 & firmitiora sint omnia. B. Si quid est eiusmodi, maxi-
 mû profecto esse fateor, & sine quo ars medēdi mæca sit
 & mutila. At nō ego pollicitationibus sed re ipsa moue-
 or, quã vehemēter exopto Hanc ingredi dū voles, me
 docilem ac beneuolū præbebo, nisi quam obscuritatem
 & quasi tenebras ob sētus offūdas, quas illustrari velim.

CORPORIS HUMANI ET CUIUSCUN
que animantis diuinam esse fabricam.

Cap. III.

EVDOXVS.

5
 10
 15
 20
 25
 30

BHO Minis natura exordium in-
 ducens, primam illius in vtero con-
 formationem qualem & quibus ex
 causis Galenus instituerit, ex varijs
 locis depromam. Libro de foetus
 conformatione, in quaestionem id
 atq; dubitationem sic adducit, Sicut
 iam ostendi corporis nostri structuram, summam archi-
 tecti sapietiam & potestatem referre: ita velim mihi phi-
 losophos istos opificem indicare. Deus ne sit aliquis sa-
 piens simul, ac potens, qui primum sane cogitauerit, qu-
 le cuiusque animantis corpus fingere conueniret: deinde
 potentiam ipsios ostendere qua que proposuit, absoluit:
 an anima quaedam sit a diuina differens. Mox autem hu-
 ius solutionem scrutatus ait, At qui necessarium est vel
 ex motu quodam sine ratione & arte foetuum confor-
 mationem ad optimum finem perducitur: vel Deos simili-
 ter atq; eos qui miracula moliuntur (si quum motus ini-
 tium dederint discedunt quidem, machine vero aliquan-
 tum artificiosè mouentur) stirpium animaliumq; (emi-
 na in quandam motuum continuationem idonea præ-
 parasse, postea verò nihil ipsos agere. Disiuncte au-
 tem & ancipitis huius solutionis vtram partem sit sequu-
 tus, declarant ea que mox subiungit, Oratio (inquit) de
 anima ea que particulas conformarit, omnino incerta
 est, minimeq; demonstrari potest: at certè ea manifestè
 indicare mihi videtur, artificis qui nos condidit artifici-
 um: quod nemo qui libero animo rem ppendent, in tem-
 merariam rationisq; expertem fortunam referre po-
 test. Et concludens, Summam (mox inquit) in foetuum

cō formatione & sapientiam & potentiam video: neq̄;
 possum existimare eam quæ in fœtu est animam quidē,
 sed naturam appellatam fœtum ipsū conformare: vt
 qui non modò, sapiens non sit, sed omni prorsus ratione
 careat. His profectò statuit Galenus, fœtum non à se 5
 mine, non ab vlla rationis experte facultate, sed à sapi-
 entissima quadam & potentissima vi extrinsecus appel-
 lente effingi. B. Si locis pugnandum est ego tibi eum op-
 ponam, quo inquit: Naturalem porrò animam omnium
 principem fœtus obtinet, quæ non ex sanguine, sed ex 10
 ipso semine arteriam, venam, neruum, os, & membranam
 procreat. Quumq̄; pro certo ac rato posuisset, stirpes
 ab anima naturali fingi, sic demum concludit: Itaq̄; si
 non alijs viribus natura seminis plantam efficiat, alijs
 animal, ea quæ in stirpibus vides ad animãtia traducito, 15
 eandem namq̄; in vtrifq̄; rationem reperies. Libro autē
 Aphorismorum primo causam illam efficientem fœtri-
 cemq̄; asseuerat calorem esse natiuum. Huc quoq̄; ani-
 mum (inquit) aduerte, quòd alijs quidem omnibus ratio 20
 est inexplicabilis soli autem Hippocrati atque eius secta
 toribus explicari potest. Neq̄; enim aliud quicquam ani-
 mal ab initio conformauit, neque rursus adauxit, aut vs-
 que ad mortem enutriuit, præterquã iste calor innatus,
 de quo nunc habetur sermo: hic enim est omnium ope- 25
 rum naturalium causa. Ergo causam quæ fingit, nos alit,
 nos auget, nos ad extremum vsque tuetur ac gubernat,
 aliàs animam aliàs naturam aliàs natiuum calorem, ple-
 runque insitum temperamentum appellauit, vnã qui-
 dem substantiam varijs designans nominibus. Quid tu
 ad hæc? Negabis scilicet ea esse Galeni, an sententiam 30
 aliqua obscuritate tectam esse dices? EV. Nolim ego
 hic locorum varietate pugnare, neque locos omnes in-
 ter se conciliare, neque indicare vbi Galenus secum ipse
 pugnet, & sibi aduersetur: sed quid quum accuratè &
 ex professo animę formatricisq̄; facultatis substantiam

Lib. I. De
 semine.

Cōm.
 aphor. 15.

inuestigat, de illa statuat. Libris de femine non est ex-
 quisita illa & subtilis de rerum veritate quæstio, sed po-
 pularis & crassiori philosopho conueniens oratio: vbi au-
 tem abstrusa illa & recondita scrutatur, & qualia sint nõ
 5 hominum opinione sed re ipsa inquit, iam non illam
 naturalem vt quæ bruta sit & insipiens, sed planè diuinã
 & sapientissimam esse confirmat: cuius sanè substantiam
 quum se prorsus nescire fateatur, nec vlla demonstratio-
 ne comprehendere potuerit: multis tamen eam nomini-
 10 bus illustrat. Hippocratem vulgaremq; veterum morè
 sequutus, naturam appellauit quum inquit: Nemo tam
 stolidus est, qui non intelligat quandam generandi fœ-
 tus causam esse, quem omnes naturam appellamus, quæ
 eius sit substantia ignorantes. Quam naturæ appellatio-
 15 ne designauit, negat tamen ex elementorum concretio-
 ne nasci. B. Vbi? EV. Quo loco maximè solet ele-
 mentorum temperamentorumq; vires, tanquam rerum
 omnium causas summis laudibus efferre. Eos enim exagi-
 tans qui ex vna quapiam particula de toto corpore pro-
 20 nuntiant, sic ait: Verùm ambo à veritate aberrant, vno
 modo eoq; communi, quòd vnus particulæ occa-
 sione, de toto pronuntiare sunt ausi. Altero quod for-
 matricis in natura virtutis quæ artifex facultas est, &
 particulas secundum animi mores effingit non memine-
 25 runt. De hac namq; Aristoteles dubitauit nunquid diui-
 nioris sit originis: atq; à calido, frigido, humido & sicco
 res diuersa. Quo mihi minus rectè facere videntur, qui
 tam temerè de rebus maximis pronuntiant, & solis qua-
 litatibus formandarum partium causam assignant. Con-
 30 sentaneum enim est, hæc (id est has qualitates) organa
 esse: formatorem verò alium. Hic quum elementorum
 vires celebret, supra has tamen formatorem nostrum
 collocat. B. Quibus verò locis putas Aristotelem hæc
 vim inter diuinas retulisse? EV. Libro Meteorol. quar-
 to, vbi de ea hæc planè verba facit: Similaria autem alia

Lib. De
 forma.
 fœtus:

2. de tem-
 peramen-
 tis.

,, ratione & via , ab aliaque causa quam quæ dissimilium
 ,, sunt partium constitui solent. Nam (quod deinde ait)
 ,, ex elementis similia constant , ex similibus autem
 ,, tanquam ex materia, integra naturæ opera confici so-
 ,, lent. Rursum , Partes similes calore & frigore & mi- 5
 ,, stis motibus fiunt: at dissimiles, quale est caput, aut ma-
 ,, nus aut pes, ex illis constitutæ nemini videbuntur. Sed
 ,, quemadmodum caloris & frigoris motio causa est vt
 ,, æs argentum ve fiat, vt verò serra aut phiala aut archa
 fiat, non item , sed ars causa est : sic sanè vt dissimiles 10
 partes fiant, in causa esse putabitur natura, aut alia que-
 dam causa. Itaque instrumentorum conformationē non
 primis elementis horum ve temperamento, sed vel na-
 turæ quā ab ijs diuersam facit, vel præstantiori digno-
 riq̃ue causæ addicit destinatq̃ue . Immo verò nec simi- 15
 liarium partium propriam essentiam atque formam ab
 elementorum temperamento ducendam putauit . B .
 Noua penè & incredibilia narras, & quæ nisi citato at-
 que indicato loco, nunquam credam. Eu . Libro de or-
 tu animalium secundo: Dura (inquit) mollia, viscosa, te- 20
 nera & quicunque alij affectus partibus insunt anima-
 tis , à calore frigore ve effici possunt . At ratio qua iam
 hoc caro, illud est os , non potest : sed à motu efficitur
 proficiscente ab eo, quod genuit quodque actu & re ip-
 sa id iam est , quod esse potest id ex quo res gignitur. 25
 Ph . Isthæc quidem rectè : sed ad Galenum reuersus,
 tu extrema persequere qui inchoasti, vt omnia perfecta
 videamus. Eu . Quum supra Galenus affirmauerit vim
 foetus conformatricem , non eam esse animam vel na-
 turam, quæ in eo ipso foetu continetur , quænam ea sit 30
 vis conformans, libro de vsu partium decimo septimo,
 altiore speculationem instituens, planius & apertius
 dixit , eamque non dissimulanter mentis verbo nota-
 uit : Quis ita demens vel hostis & oppugnator operum
 naturæ esse possit, qui non statim ex cute ipsa, omnium
 primum

Cap. 1.
 ad finē.

primum conspiciat artem creatoris: Quis mox nõ cogitabit mentẽ quandã aut intelligentiam admirabili vi præditam per terras vehi, & in omnes extendi partes? Nusquã enim non gigni videntur animantia, quæ omnia
 5 admirabilem quandã structuram acceperunt. Omnium mundi partium ea certè est vilissima atq; sordidissima, quæ circũ terram est, & eò tamen pertinere videt̃ mens à superis illis deducta corporibus. Hæc mi Brute, quid aliud quæso quàm Platonis sententiam confirmant, quĩ
 10 mundi animum cunctis in rebus vigere tradit? A ut quid magis quàm Aristotelicũ dogma, quod formã rei cœlitus demitti prodit? Ph. Quænam obsecro, ea sunt superiora corpora à quibus deductã mentẽ huc vsq; pertinere ait? EV. Id continuata patefacit oratione. Hæc
 15 superiora corpora qui viderit, confestim dignitatẽ pulchritudinemquẽ substantiæ eorũ admirabitur, maximè quidem Solis, postea verò Lunæ, deinde astrorum. In quibus quantò corporis substantia purior est, tantò decet mentẽ inhabitare meliorẽ & præstantiorem ea quæ
 20 in terrenis est corporibus. Si enim in luto, in sorde, in limo, in stagnis, in plantis & fructibus, quum putrescunt, animalia quædam gignuntur, eaquẽ mirabilẽ ostendunt generantis splendorẽ, quid oportet existimare in superioribus corporibus? Si eximia est mens & intelligentia
 25 quæ in tantam sordem accedit, quantã existimare oportet esse eius excellentiã in Sole, in Luna & in plerisque astrorum? Mihi certè hæc cogitanti, per ambientẽ nos aërem mens quædam non parua porrigi & extendi videtur. Hæc si quis libera solutaquẽ mente circũspiciet & contẽplabitur, videns in tanta carniũ humorũquẽ collu-
 30 uie inhabitantẽ tamen mentem, videns præterea animalis cuiusquẽ cõpositionẽ & structurã (omnia enim specimen & dignitatẽ præ se ferunt sapientis conditoris) illius quẽ in cœlis est mentis magnitudinẽ & excellentiã admirabitur. His planè Galenus vniuersi naturã ipsũquẽ mudi

animū designauit, cuius sapientiā iustitiam & prouidentiam passim admiratur & suspicit. Nunc verò vt is supra naturam, Deum statuerit primum rerum omnium cōditorem, hinc deprehenditur quod ait, Deos olim stirpium animaliumq; semina in perpetuam motuum continuationem idonea præparasse, vt nihil postea ipsi agerent. Hoc enim quid aliud est quàm, Deum proprijs seminibus generatim & per species esse diuisum, cuius virtus per omnia commeet? Quod si est quicquid matutina disputatio confecit, id omne etiam Galenus asseuerat: neque aliud Plato, aliud Aristoteles, aliud Galenus principium causamq; statuit procreationis formarum. Flacet hunc locum plenius tractare, & sententias proferre, quibus Galenus conditorem hunc genitoremq; rerum, non modò naturam aut mentem, sed summa animi agitatione & contemplatione Deum appellauit. Nos (inquit) ortus principium à creatore acceptum seruamus, & mox, Non enim satis erat velle tales fieri: neque si creator lapidem repente voluerit hominem efficere, id in illius est potestate situm. Hoc autem est in quo à Mosis opinione tum nostra tum Platonis & aliorum qui apud Græcos naturæ rationes rectè pertractauerunt, dissidet. Nam illi satis est Deum ornare velle materiam, eam enim statim vbi ille voluit ornatam esse: omnia si quidem in eo posita illique parere existimat, etiam si cinerem voluerit equum vel bouem efficere. Nos autè non ita sentimus, sed esse quædam dicimus quæ natura fieri nõ possint: & hæc omnino à Deo non attentari, sed ex ijs quæ fieri possunt id duntaxat eligi quod est optimum. Hæc Galenus, qui etsi non vt Moses Deum solo arbitrio, solo verbo, solo nutu quæcunque vult ilico perficere censet, eum tamè profitetur rerum omnium conditorem, pro naturæ legibus & institutis omnia efficientem, & quæcunque vi naturæ orta dicimus, à Deo illa primùm, ortus sui principium duxisse. Quod ipsum

Lib. 11.
De vsu
partium.

- libro de Hippocratis Platonisque placitis nono, luculentius his explicat: Quemadmodū de humanis affectibus facimus iudiciū, ita etiā de diuinis facere conuenit, ac corporis nostri opificē admirari, quicūq; tandem sit
- 5 Deorū. Si autē quōd illū non videmus, idcirco neq; esse dicimus, iam nō eodē modo iudicamus atq; de artibus iudicari solet. deinde: Ridiculū enim quāoptimē cōstruētā naui aut domo aut lecto, ignoto aut opifice, putare illa nulla arte, sed temerē & fortuitō facta esse. Et mox:
- 10 Hippocrates quæ substantia sit naturę nos cōformantis ac regentis, nō est ausus pronūciare: opificē nostri causam, vt oībus mos est hominibus, naturā appellans. Verūm efficientē nostri causam Plato definiuit: fabricatorem enim mūdi Deū, suis filijs p̄cepisse, vt rōne genus
- 15 humanū fingerent, accepta quidem ab ipso immortalis animę substantia, addito autē quod nasci quodq;ne interire potest. Hanc Platonis de conditore rectoreq; Deo sententiā minimū à Mosis arcanis diuersam, locis compluribus vt suā Galenus tutatur. Diuinā is quū sibi persuasisset esse formarū originem, conatus insuper altius inuestigare diuini conditoris substantiā, mira rei obscuritate quasi tenebris offusus, diuturna ancipitique indagatione defessus, ita demū in medio cursu resistens queritur: Quamobrem maximo dolore affectus mecū
- 20 ipse cœpi inuestigare, an aliquam de structura animalium validam rationem possem inuenire, ac nullam deinde inueniens (id quod in hoc libro fateor ingenuē) philosophos quibus ad hanc rem plus est vel ingenij vel facultatis, hortor vt in hanc quęstionem sedulo incumbentes, si quid pro sua sapiētia inuenerint, nobis id velint sine inuidia cōmunicare, & paulō pōst: Ceterum quū nullā inueniā opinionē cū sciētię certitudine demonstrarā, fateor me de substantia animę dubitare, nec p̄babile quicquā de ea quod asserā habere: quin & de fœtu
- 30 tuum fictrice causā nihilo plus certi me habere fateor.

Lib. De
fœtus for
mat.

Lib. 15.
De vsu
part.

Paulò pòst, Tantù igitur hoc de causa animalì formatrix pronunciare me posse confido, quòd & ars & sapientia in ea sit maxima. Quamobrem factò iam periculo, cæteros admonet ne in eandè inquisitionem penitus incumbant. Hæc (inquit) creator noster talia fieri voluit. Quæ autè facta iam sunt, neque tentes, neque audeas quærere quemadmodù facta sunt. Quæ enim facta esse ignorabas, nisi ab anatome edoctus fuisses: qualiter meritò audes quærere qua ratione facta sint? Satis ergo tibi sit nouisse vnâquâque particulam pro rerum comoditate & vsu constructam fuisse. Si verò præterea conaberis quo pacto ita facta sit inquirere, palàm fiet, nec tuam imbecillitatem, nec opificis illius sentire potentiam. Quâquam igitur certa demonstratione constat eum qui nos procreauit opificem diuinum esse, quæ tamen illius sit substantia aut quomodo nos effecerit, nulla possumus intelligentia & ratione cõprehendere. Illud (inquit) nos scire conuenit non esse similem speciè demonstrationis, qua nos iuxta prouidentiam cuiusdã Dei aut Deorum compositos esse, & qua opificis nostri aut animi substantiam cognoscamus. B. Multa mihi nondum animaduersa, ex varijs abditioribusque locis eruis, quibus possis ruinosam philosophiam erigere ac instaurare. E V. His locis non proximam cuiusque animantis procreatricem causam, sed primam illam & præstantissimam quæ verè efficiens & cõformatrix est Galenus inuestigat. Proxima quæ dicitur, neque simpliciter materiã, neque formã confert, sed dütaxat præparatione quadam & comodarum rerum procuratione materiam instruit, cuius beneficio idonea fit & conueniens excipiendę formę. Hac vna habilitate animal vnumquodque aliud sui generis procreare perhibemus: materiam verò quo pacto simpliciter efficiat, quæ neque ortus, neque interitus mutationi subijcitur? B. At saltem speciè summamque perfectionè addet. E V. Mas qui iam semen

Lib. 9.
de plac.
Hippoc.

5

10

15

20

25

30

in fœminę vterum emiserit , quū reliquo gestationis tē-
 pore longius abcesserit , intercluso vteri ore, quid que-
 so possit ad fœtus conformationem formęque immisso-
 nem conferre ? B . Si nihil mas , at certē fœmina dum
 5 vtero gerit, fœtus lineamenta ducit formamque fingit,
 quod (vt ait Plinius, & tu quoque ab illo iam pridem re-
 cepisti) imago sub ipso conceptus tēpore hausta, in ipso
 fœtu elucescat: Si quid fœmina inter concipiendum ve-
 hementius ac euidentius animo comprehenderit, huius
 10 notam fœtum referre doctum, expertumque muliercul-
 larum genus testatur. Tanta vi in plerisque pollet ea fa-
 cultas animi quę cogitatione fingit , vt vna possit iusta
 videri conformationis causa . EV . Ea certē, potest re-
 nello fœtui colorem vel figuram partis immutare , &
 15 signa quędam & quasi iniusta imprimere . Ceterum to-
 tius formę substantiam aut vniuersam corporis con-
 formationem , nulla potest animi quantumuis fixa atque
 intenta in aliquam rem cogitatio prestare . Quę enim
 tam acris & tam vehemēs est rerum cogitatio, quę visa
 20 tam altē insculpta sunt in animo atque impressa, vt pos-
 sint sexus speciem mutare? Optarent quidem mulieres
 id sibi priuilegium ferri: esseque in sua potestate situm,
 vt quoties marem comprehenderent, eundem etiam
 gignerent . Sed quę conceperit si fortē procerum
 25 quempiam & liberali specie virum , si mancum, si clau-
 dum , si canino capite , si caudatum , si execto naso ,
 aut sine intestinis , acri intentoque animo intuebitur, ta-
 lem ne obsecro oportet illius fœtū euadere? Dum por-
 rō fœtus partes singulę finguntur, eas ne mulier sigilla-
 30 tim animo & cogitatione lustrat , ac velut pertractat ?
 Aut quum in ouo sensim pullus coagmentatur, gallinā
 ne incubans, in partēs singulas eò quo finguntur ordi-
 ne cogitationem defigit ? Itā ne necessarium fuerit
 non modò mulieres , sed & omnes tum auium tum
 reliquorum animantium fœminas , gnaras esse & peri-

tas anatomes , & nouisse quo quæque pars ordine fin-
gatur ? Nulla anus tam delira est vt hoc existimet.
Ergo tamen si ea vis animi quæ fingit , notis quibusdam
variare ac velut distinguere foetus colorem aut formam
potest, nequaquam tamen potest, eas conformare: neque 5
id in parentibus est positum , vt qualem volent foetum
ædant: sed id diuinitus accipi consentaneum est. Brutus,
Quod homo hominem & equus equum , & cæterorum
vnumquodque sui generis quiddam perpetuò generet,
neque vnquam in diuersam speciem transitus sit : id sa- 10
nè conficere videtur genitori vim inesse conformatri-
cem . Si enim nulla in eo vis foret, cur homo hominem
potius quàm equum aut asinum procrearet ? Eudoxus,
Eò arbitror quod ab homine data materia , non equo
sed homini formando cõueniens sit & apparatus: ad quã 15
quum efficiens causa extrinsecus appulit , sese ad illius
naturam accommodat , omnemq; eius præparationem
imitatur ac perficit. Matutina autem disputatio cõfecit,
animal quod semen ad procreandum iecit , omnem il- 20
lius præparationem, non autem formam aut vim huius
effectricem adhibere. Si alijs rationibus voles cõtra hæc
agere & pugnare, philosophicam, eam disputationem re-
pete, cum qua vires tuas si voles perclitaberis. Medi-
cam nunc suscepti, in qua satis videbor præstitisse, si
planum fecero Galenum diuinas illas cõle 25
stesq; causas in omnem artis partem quodam-
modo admisisse , quod est huius loci ac
temporis institutum . B. Perge igitur
viam tenere quam ingressus es , &
ordine quamoptimo singu- 30
la persequere .

EVDOXVS.

PROXIMUM his videtur vt quid
præstantiæ tum anima tum eius fa-
cultates acceperint, edifferamus. Ac
primum quidem æstimatione di-
gnum est, quid de animæ essentia
Galenus statuerit. Libro de placitis
Hippocratis & Platonis septimo,

eam ipsam ita inuestigat: At si de animæ essentia defini-
tum quid dici oportet, de duobus alterum fateri necesse
est, aut velut splendidum quoddam & æthereum cor-
pus ipsam esse, quo vel inuiti cum Stoici tum Aristote-
les quadam consequentia ducuntur: aut esse ipsam qui-
dem corporis expertem substantiam, primum tamen ip-
sius vehiculum esse hoc ipsum corpus, cuius interiectu
cum cæteris commercium habeat corporibus. Hæc ille,
qui non multo antè rem totam certius expresserat. Ex
his igitur quæ apparent, cogitauerit aliquis ventriculo-
rum cerebri spiritum, duorum alterum, si quidem corpo-
re caret anima, primum esse ipsum spiritum, animam ef-
fe. Sed cum ventriculis illis contractis, paulò post, rur-
sum sentiat rursusque moueatur animal, dici non po-
test illam esse spiritum. Satius est igitur arbitrari, in ipso
quidem cerebri corpore animam habitare, quali tan-
dem cunque sit substantia, non enim id iam queritur,
primum verò ipsius instrumentum, ad omnes animan-
tis cum sensus tum voluntarios motus, illum esse spiri-
tum. Proindeq; eo dissipato, dum nouus denuò colle-
ctus sit, nõ quidẽ vita, sed sensu tantum ac motu priuari
animal. Quod si ille fuisset ipsa animæ substantia, eo pfe-

Etò dissipato, animal statim ipsum simul interiisset. Desin
 de ait: Itaque arteriarum spiritus vitalis & est & appella
 tur, animalis autem in cerebro consistit, non tanquam
 animę substantia, sed quasi organum primum ipsius in
 cerebro habitantis, qualiscunque ea sit substantię. Mox
 rursum: Quòd autem animalis spiritus neque substantia
 sit animę, neque eius domicilium, sed duntaxat instrumē
 tum primum, inde didicimus, quòd ipso per vulnera
 euacuato, statim veluti mortuum redditur animal, recol
 lecto autem reuiuiscit. His palàm asseuerat animam
 nostram præstantiorem simplicioremque spiritu esse,
 eamque peculiarem substantiam habere, que simplex est
 & vniuersimodi. Brutus, At ea substantia corporeá ne est
 an incorporea? Eudoxus. Simplicem hanc & corpo
 ris expertem esse, consentaneum & consequens est ijs,
 que iam assumpta sunt. Si enim anima præstantior est
 spiritu, & spiritus corporum præstantissimus est, neces
 sum est eam corpore carere. Brutus, Ea fortasse natu
 ralis est calor. Sic enim ait Galenus libro de tremore &
 rigore: Ducetur autem hæc ratio de principijs Hippo
 cratis, neque pro corporis nostri elementis ponemus
 corpuscula quedam & poros, neque statuemus calorem,
 è motu aut attritione quadam & collisione suscitari: sed
 corpus quidem totum confluxile & conspirabile, caloré
 verò non ascitum aut aliunde quesitum, neque genito iam
 animali ortum, sed insitum & qui ab ipso statim princi
 pio extiterit. Nec sanè aliud est vel natura vel anima,
 quam is ipse calor, quem si esse substantiam per se mobi
 lem semperque mobilem intelligas, non errabis. Hęc il
 le. Eud. Verum, sed excutiamus singula. Quum natu
 ralem calorem illam esse dicis, tū ne qualitatem dun
 taxat, an etiam caloris substantiam comprehendis?
 Bru. Substantiam sanè: non enim animam qualita
 tem esse duco. E V. At caloris ea substantia spiritus est,
 non is quidem qui è principibus partibus emanat, sed

qui partibus singulis innatus est & infitus Quocirca eodem reuolueris vnde iam te subduxeras: ac necessariò concedes animam spiritum esse. Ne inuidia verbi labefactetur oratio, vna ea substantia quę nostri administrationem gerit, quocunq; eam nomine designes, simplex est, incorporea & immortalis: non Galeno soli, verum etiam Hippocrati, qui tum de hac, tum de altera quę nos conformauit, à physicis illis elementis ad subtiliorem rationis calculum reuocatus, diuinam hanc sententiam protulit. Communibus equidem sententijs & opinionibus tum eorum qui prius fuerunt, tum meis hactenus vsus sum: nam necesse fuit quum de medica arte tractarem, principium commune plurimorum sententijs & opinionibus proponere. De cœlestibus autem rebus & sublimibus, mihi nihil dicendum videtur, nisi quatenus homines animaliaq; cætera quę in terris degunt & gignuntur, principium inde & originem habent: quodq; anima de cœlo est. His Hippocrates animæ cœlestem facit originem: illius verò substantiam, quam caloris nomine appellat, immortalem. Inquit enim, Nunc verò sententiam meam patefaciam: Profectò mihi videtur id quod calidum calorem ve dicimus, quiddam non mortale esse. His plura non addam: arctius enim quàm istis sententijs adstringi ratio non potest. BR. sto certè illis adductus & quasi satiatus: adde si videtur, qua ratione simplex & immortalis, hoc caduco corpore coercita omnia gerat. EV. Id ex alia Galeni oratione conijcio, quam hunc in modum vertimus: Nam & animam nostram, alij corporis expertem esse rentur, alij spiritum esse, alij ne esse quidem illius propriam vllam substantiam, sed proprietatem substantię corporis earumq; rerum facultatem habere, quas natura facere potest. In his igitur ego medium quendam ordinem tenco. B. Quem hunc quæso medium appellat ordinem? EV. Quòd ani-

Lib. De
 carnib.

ma neq; sola proprietas fit substantiæ corporis ex ele-
 mentorum orta qualitatibus, neq; simpliciter substantia
 fit incorporea, quæ per se consistens nullo corporis
 egeat subsidio. At sic ea medio ordine posita est, vt in-
 corporea quæ sit, corporis tamen commodis inserviat, 5
 neq; possit citra bonam conuenientemq; eius temperiæ
 integras functiones obire. Quandiu enim corporis est
 constricta vinculis (nihil enim supra hæc Galenus inue-
 stigat) illius ornatu bonaq; constitutione indiget. Hæc
 mea interpretatio illius sententia corroboratur: illud 10
 certè euidenter apparet, animam vt in corpora commi-
 grauerit, ipsam eorum naturis inservire quæ sunt vt di-
 xi ex certa elementorum temperatione prognate; neq;
 quod ad artem medicam pertinet, quicquam mihi offi-
 cere puto quod ignoro quemadmodum immittantur 15
 aut ab alijs in alia corpora concedant animi, Græcè id
 ἐμψύχωσις & μετεμψύχωσις dicitur. Oportet enim
 profectò idoneum id esse corpus quod animam recep-
 turum est, et si sui temperamēti magnam ipsam mutatio-
 nem subeat, ex eo itatim animam ipsam emigrare: Ex 20
 his planum facit animam quam simplicem & corporis
 expertem dixerat, corporis legibus & natura teneri.
 Philia. Quid illa quæso designant, anima in corpora cō-
 migrat, aut protinus emigrat? Nonne quòd animæ pro-
 pria fit substantia quæ per se sine corpore cōsistat? quod 25
 si est, illam apertè renunciat immortalem esse & indif-
 solubilem. EV. Recte tu quidem colligis, quanquam
 vix audet Galenus in id consequens deuenire: immò eo-
 dem loco id se prorsus ignorare profiteretur. De anima
 porró (inquit) an immortalis ipsa, cum substantijs corpo- 30
 ris confusa, animalia gubernet, certò equidem me scire
 nō profiteor, sicuti neq; an ipseus nulla sit per se substā-
 tia. B. Vndique mihi salebrę sunt. Ego quippe ex assū-
 ptionibus illis concludendum potius fuisse existimem,
 animā nostrā mortalem esse, neq; posse illam per se soli-

variamq; cōsistere. Si enim nec depotū venenum, nec ma-
 los corporis affectus sustinet, sed ab illis emigrare cogi-
 tur, ab illis sanè perpetitur aliquid iam si patitur, vincī
 tandem potest & occumbere, quum nempe grauior ali-
 5 qua causa premet. Item, si quicquam anima à corporeis
 affectibus patitur, quiddā illi cōmunionis & societatis cū
 corpore intercedit: quocirca nec expers est corporis nec
 immortalis. EV. Hæc malè colligis. Nihil enim quic-
 quam perpetitur anima: veruntamen ea quorum quasi
 10 vinculorum nexu societate quadam cū corpore cohe-
 ret, affici possunt: sunt autem innatum calidum & insitus
 spiritus, quæ quum extremo corporis vitio dissoluuntur,
 illa libera & expedita necessariò de corpore de-
 dit. B. Sed aliud iam vrget acrius. Si enim corpus in-
 15 strumentū est anime, quo ea ad obeundas functiones
 indiget, nihil illa quicquam solitaria & ab eo seiuncta
 possit efficere. Atqui ridiculū est & absurdum otiosā &
 inertem animam esse, vt quam efficientem causam esse
 definiuimus: nō igitur potest solitaria cōsistere. Quòd
 20 si à corpore seīgi nequeat, neq; ipsa per se cōsistat, pla-
 nè mortalis erit vnà cum corpore: si mortalis, corporis
 quoque & elementorum particeps est, non autē diuina.
 Quocirca si illius substantiā & naturam ratiocinatione
 inuestigamus, mortalem & corpoream inueniemus, qua
 25 lem & Galenum statuisse credibile est. EV. Offendis
 in ipso statim limine. Non enim anima sic est obligata
 corpori, vt asidua illius ope indigeat: sed quæ Dei ad
 naturā ad ipsūq; mundū, eadē est & humane mentis ad
 corpus ratio. Neutrius enim substantia corpori cui regen-
 30 do præest obstringitur, aut vllō modo subiecta est: sed
 præter eas functiones quas Deus per naturā, mēs p̄ cor-
 pus exequit, nullius corporis aut naturæ adminiculo a-
 lias quasdam præstantiores efficit. Non enim anima vt
 ratiocinetur vllius indiget opera, quo vt instrumēto vta-
 tur, sed per se solaq; rationē inicit ac intelligit. B. At læ-

so tamen cerebro animaduertimus mentem omnemque
 animæ vim perturbari, omnemque actionem impeditis
 eo autem bene valente, sanas esse & constantes animæ
 vires. Ex quo intelligitur hanc quandiu est immersa cõ-
 creto corpori, illi quodammodò inferuire, eoq; apto ege-
 re & idoneo. EV. Eget sanè non vt instrumento, sed
 vt proprio domicilio. B. Quomodo? EV. Vt arti-
 fex qui integra est valetudine sed domicilio coërcetur,
 si quod opus rectè effecturus est, non solum conuenien-
 ti aptoq; instrumẽto instructus sit oportet, sed etiam il-
 lius domicilium lumine collustretur, nec obscurum nec
 tenebricosum: sit ita sanè statuo animam dum corporis
 est irretita compagibus, non corporis tanquam instru-
 menti, sed tanquam domicilij bona constitutione ad ra-
 tiocinandum & ad intelligendum opus habere. Hoc si
 desit, vel nihil vel vitiosè aget, vel fortasse emigrare
 cogetur. Isthæc dilucidè commonstrant, Galeni senten-
 tiam nihilo à Platonis & Aristotelis dogmate descui-
 se: sed summa illos consensione animam nostram simpli-
 cem, incorpoream & immortalem sanxisse. B. Caue-
 ne Galenum ijs concordem reddas, à quibus pa-
 lam voluit dissidere. Constat enim illum, libro
 de animi moribus, Platonis de animæ im-
 mortalitate sententiam multifariam exa-
 gitare, ac modestius insectari: tametsi
 & hæc, & vim quæ nos conformauit
 incorpoream, planeq; diuinam
 & sapientissimam esse ali-
 cubi confirmat.

BRVTVS.

5 **H**IS tamen misis ad animæ facultates oratione deducta, quænam earum substantia sit dilucidè commotres. EV. Quoniam omnes hæ mortales sunt & caduæ, maior est
10 controuersia, sint ne diuinitatis quoque participes. FH. Priusquam in hanc disputationem descendatis, lubens sanè audiam quid facultatis nomine veteres complexi sint: quandoquidem admodum dubiam & incertam esse video hac
15 de re sententiam, quod & Galenus sanè existimauit. Qui verò naturalem contemplationem tractarunt, aliud alij sibi persuaserunt. Hi namq; incorporeas quasdam facultates corporibus in esse confirmant: illi contrà, corpora ipsa operari pro sua cuiusq; natura, quæ ex quatuor
20 elementorum temperamento cõfiata sit. Cæterum quid ea de re iudicio decernat, non exprimit: si quid Eudoxe, aliud occurrit quod dubitationem patefaciat & illustret, id nobis ob oculos expone. EV. Rem inuestigas mi Philiatre, cognitu in primis necessariam, quam in suis monimentis Galenus occultam & inuolutam non satis aperuit. B. Hic mihi videmini rem minimè dubiam, interrogando dubiam facere. In promptu siquidem est, Gale
25 no nihil aliud facultatem dici, quàm efficientem rei cuiusq; causam, quecunq; tandem ea sit. Nam libro de plenitudine, facultatem appellat causam effectricè, nihilq;
30 putat referre *φρασικῶν* an *πρωτικῶν* dicas: vnde liquet facultatem actionis causam fore. Et libro de facultatum substantia: Verùm quoniam quæ sit operum horum causa parùm constat, facultatem appellauimus effectricem. En vobis locus extat libro de causis pulsuum

Lib. De
facult.
substan.

primo, vbi pulsationis quę in arterijs fit causam inuesti-
 gans scribit hunc in modum, Quę sit illa causa haud
 proclive id inuentu est: alius enim innatum calorę esse
 censet, alius naturę robur, alius temperamenti quandã
 proprietatem, alius totam corporis constructionem, a-
 lius solum spiritum, alius horum quędam, alius omnia 5
 simul. Iam verò sunt qui facultatem introduxerint in-
 corpoream, quę accommodatis ad, mouendum ijs quę
 diximus instrumentis vtatur, aut omnibus, aut quibus-
 dam, aut certè vno aliquo. Hanc igitur pulsus cientem 10
 causam, quęcunq; sit, etiam si eius ignoramus substan-
 tiam, quia pulsus tamen efficere potest, facultatem ip-
 sam appellauimus, quemadmodũ & alia opinor omnis
 facultas ab eo appellari solet, quod ipsa facere potest.
 Nam cuius rei sit facultas, & ipsius etiam facultatis no-
 tionem (vt quę sit comparationi relationiq; subiecta) 15
 ita demum concipimus, quum ad aliud quiddam animũ
 retulimus: ideoq; sic eam appellamus, quum eius igno-
 ramus substantiam. Hic sanè locus facultatis nomine
 efficientem causam intelligit, non eam quidem simpli-
 citer, sed qua ratione in hunc illũ ve effectum se com- 20
 parat atque refert. Hanc verò comparisonem relatio-
 nem ve alia sententia hunc in modum explicat: Hoc au-
 tem multi statim sapientes perturbantur, quòd deprau-
 atam habeant de facultate notionem. Nam perinde 25
 ac si qua res in substantijs habitet, vt nos in ædibus, ita
 mihi de facultatibus videntur existimare, non intelligen-
 tes omnium rerum quę fiunt, efficientem quãdam esse
 causam, quę consideretur secundũ comparationē & re-
 spectum ad aliquid: atque eius causę, vt certę cuiusdam
 rei, propria est quędam & per se appellatio, sed pro ha- 30
 bitu quem cum ea re quę ab ipsa fit habet, eius quę sit
 rei est facultas, vt quot sunt cuiusque rei actiones, tot &
 illius esse facultates dicamus Vt aloẽ purgandi facul-
 tatem habere, & stomachi roborandi, & recentia vulne

ra glutinandi, & vlceribus planis inducendæ cicatricis,
 & palpebrarum humores exiccandi, non quòd horum
 quicquam aliud efficiat quàm aloë. Hæc enim est quæ
 ea facit omnia, quæ quoniam facere potest totidem fa-
 5 cultates habere dicitur, quot res facit. Itaque aloën pur-
 gare posse dicimus, & stomachum roborare, & vulnera
 glutinare, & vlcera cicatrice inducere, & humentes ocu-
 los siccare, quasi nihil interfit, aloën purgare posse di-
 camus, an purgandi facultatem habere. Item & humen-
 10 tes oculos siccare posse, idem significat atq; facultatem
 habere desiccandorū oculorum. Ad eundem modum,
 quum ratiocinatricem animam, cuius est in cerebro se-
 des, per sensus sentire posse dicimus, & ex rebus sensu
 preceptis ipsam per se meminisse & tum cōsequentiam,
 15 tum pugnam rerum videre, & tum dissolutionem, tum
 compositionem, non aliud significamus, quàm si com-
 prehensum dixissemus, ratiocinatricem animam multas
 habere facultates, sensum, memoriã, intelligentiã, & de
 reliquis vnãquãq;. Et quoniã non sentire tantum ipsam
 20 posse dicimus, sed & speciatim videre, audire, olfacere,
 gustare, tãgere, ipsam rursus facultates habere dicimus
 videndi, olfaciendi, audiendi, gustandi, tangēdi. Istis qui-
 dem Galenus perspicuè decernit facultatē nō propriam
 esse rei substantiã, sed efficientis causæ comparationē, &
 25 vt dicere solēt relationē ad hunc illum ve effectū. Quã
 hic passim se ignorare fatetur facultatū substantiã, alio
 tamen loco affirmat non aliud quàm tēperamenti pro-
 priatē esse, quo nomine naturã passim appellat, tum
 in Aphorismis, tum in libro de natura humana. Libro
 30 de prælagatione ex pulsibus, de illa hunc in modū scri-
 bit: Facultatis substantia in singularum partium posita
 commodo temperamento est. Nam tum demum suum
 quæq; munus obit strenuè, vbi sit temperatissima: con-
 trã malè fungitur, si intemperata est. Et libro secun-
 do, Nihil in illis commentarijs attulimus de facultatis

essentia: neque enim prius hoc decretum quàm vndique
 reperissem constans, pronunciarè fui ausus: nunc verò
 essentiam facultatum adducti sumus, nihil esse præter
 qualitatem temperamenti. Libro autem de plenitudine
 hanc rem totam lucidius definiuit. Ego verò aliam esse
 arteriarum facultatem à neruorum & venarum faculta
 te, docui in libris de Hippocratis & Platonis decretis, in
 iisdemque illud etiam arteriarum facultatem è corde ve
 lut è fonte quodam manare: neruorum è cerebro, venarum
 ex iecore. In libro autè de elementis secundum Hip
 pocratis sententiã, ostendi substantiã quæ generari queq;
 interire potest, per se totam immutari, dum quatuor qua
 litatum vi vel incalescit vel frigescit, vel humescit, vel
 siccescit, esseque suam cuiusque, corporis substantiam in
 istorum quatuor, calidi inquam, frigidi, humidum, siccumque tem
 peratione sitam, ideoque gubernantium quodque corpus
 facultatum substantiã, illam esse temperationis proprietatem.
 Hæc sunt quibus de facultatum substantia nihil dicere
 potuit apertius. EV. Magnum quiddam tibi, video,
 persuades attulisse, quasi hoc ipso nomine omnem facultatum
 substantiam designaueris, parum opinor intelligens quid
 proprietatis appellatione notet. Tu substantiam hanc esse
 reris, quam tamen paulò antè vel Galenus temperamenti
 qualitatem appellauit. Ea enim proprietas substantia non
 est, sed qualitas intima efficienti cause: neque igitur ipsa
 facultatum essentia, substantia simpliciter est, sed qualitas:
 quemadmodum plerumque coloris substantiã vel essentiam
 veteres vsu appellare solent, que tamen ipsa simpliciter
 qualitas est. Quid autem de facultate verè ac sincerè
 Galeno sit visum, hæc sententia comonstrat: Non quidem
 substantias in suas facultates diuidi existimamus, sed
 unamquamque simplicem indiuiduamque substantiam,
 suis facultatibus omnia efficere. Non simpliciter &
 absolutè substantiam dicimus facultatem habere, sed
 interim adijci solet vrendi aut refrigerandi,
 aut

aut faciēdi, aut mōde faciēdi: interim fingēdi, ratiocinādī,
aut mouēdi seipsā, aut aliud eiusmodi. quę in particeps
rationis anima percipimus: hęc anima quū vna sit, mul-
tas tamē habet facultates, quas omnes alio opere enu-
5 meravi. Quęcunque igitur efficiēs causā res efficiet va-
rias, tot ea nimirū facultates obtinebit quot res faciet,
nō quōd simplex ea in facultates quodāmodo distributa
sit, sed quod quibusdā rationibus ad ea quę facit variē
se gerat. B. Id igitur perinde erit ac si quis vnus sit, &
10 pater, & aunculus & auus, quod ratione respectuq; diuer-
so sit. E V. Hac similitudine nō possis rē perfectē expri-
mere nā quod facultate pręditū dicimus, id certē pprie-
tatē quandā & qualitātē in se obtinet: qui autē vel pater,
vel auus est effectus, nihil in se magis quam antē habet.
15 Decedēte filio, licet tū pater non sit, nil tamē in se muta-
tionis accepit: at rei facultas perire nequit re ipsa nō mu-
tata. P H. Multa quidē hic dicūtur à vobis, quibus ob-
ruor potius quā docear, ex quibus sanē nondū mihi pla-
nē constat quid facultas. Id tu verbis & iusta atq; ex-
20 plicata oratione quid sit expone, & sit ne quippiā à su-
biecta re diuersū. E V. Volo equidē. Aristoteli agendi
potestas est nunc ipsa efficientis causę substātia, nūc ali-
quid causę penitus insidens, quod illa tanquā principiū
quoddā ad agendū adhibet: id siue potestātē, siue facul-
25 tatē, siue virtutē atq; vim appellare velis minimum re-
fert. Prior horum nominū significatus rarior est, poste-
riorē crebrius authores, vsurpāt, dū passim aiunt, vim fa-
cultatē ac potestātē agendi rei cuiuspiam in esse, tanquā ea
quippiā sit à subiecta re diuersū. Ei igitur insidet, at inti-
30 mē et penitus, vix vt vnquā disungi separariq; possit.
Quod autē intima esset & ingenita, idcirco insitā rei pro-
prietatē dixerūt: quā Themistio desinere placet quippiā
esse, quod rei substātia ex se profert, & tanquam de sinu
suo promit. Non id quidē vlla est substātię portio, sed in-
timum quiddam & ingenitum ab illa dimanans. P H.

Nondum planè assequor ne cogitatione quidem, quo pacto rei vis atq; substantia inter se distent, sintq; diuersæ: dic si lubet planius. Eud. Vis & facultas imminui augei ñe potest, nonnunquam vero quasi impedita teneri substantia nulla ratione vel intendi vel remitti potest. 5
 Hoc declarant inueterata medicamenta, quorum vires profus infirmæ & quasi eneruatæ iacent, forma verò suæque ipsorum substantia intregra etiamnum manet. Hos virium facultatûq; ordines Galenus roboris infirmitatis que gradibus definit. Etenim vis et facultas, ad functionem interim melius, interim deterius est comparata: unde modò præclarius, modò deterius functionem administrat. Ea (inquit) præstantior ad functionem constitutio facultatis, virtus est & robur: deterior, infirmitas atque vitiositas. Lapis heraclius allio perunctus imbecillus adeò redditur vix vt tenuissimum ferri fragmentû alliciat, eius tamen forma temperamentûque permanet. Huius vis & facultas foras emittitur ac transilit, dum procul remotum disiunctumque ferrum attrahit: at species atq; substantia immota suis se tota limitibus cõtinet. Ex quo 20
 intelligitur quantum ab efficiente causa vis illius facultasq; distet, vtque robur & infirmitas quidam sint facultatis ordines. PH. Quid igitur? Tu ne dices omnes qui de re medica vel differunt vel quotidie disputant, vitiosè loqui dũ aiunt facultatem attrahentem, quicquid in alimento vtile est, allicere, expultricem aliena depellere, concoquentè cibum conficere, vt & quartam continere. 25
 Qua in re Galenum opinor imitati vnamquamq; facultatè quasi efficientè causam proferre, auditorumq; sensibus illas obiectare tanquã secretas substantias. Qua in re id etiam sequuti videtur quod Auerrhois ait, ipsas facultates animas tũ esse tũ appellari. Vt igitur animæ ita & ipsæ facultates substantiæ erunt sciunctæ atque secluse. Eud. Quid Auerrhoidi hac de re statutũ sit nec laboro, nec mea refert. Sed tamen ipsa rerum affinitas at- 30

que coniunctio efficit, vt plerique vim & facultatem esse
 statuunt efficientem causam, qui nihil maius aut prestan
 rius inuestigantes, effectum omnem facultati attribuunt,
 quod & Galeno frequens esse solet. Quando (inquit) ef-
 5 ficientis causę essentia incognita nobis sit eam faculta-
 tis nomine appellamus. Qui sic vsu quodam & consue-
 tudine facultates agere pronunciant, quanquam nec sa-
 tis aptè nec propriè, dilucide tamen planeq; loquuntur
 ac magnam certè ambiguitatem & erroris occasionem
 10 tollunt, luceinq; rebus afferunt diiinctione. Si Lucas pe-
 ritus est canendi, pingendi, pulsandę citharę: vnus is mul-
 tarum functionum efficiens causa censeatur, quippe qui
 vnus omnium vires facultatesq; obtineat. Atq; quau-
 quam facultas ipsa nihil per se potest efficere, vsu tamè
 15 dicimus citharędum pulsare, cantorem canere, pi-
 ctorem pingere: quū nec cantor nec citharędus nec pi-
 ctor substantia sit, neq; prima efficiendi causa, sed Lucas.
 Sic res habet in natura, quę vna principium & omnium
 functionum causa omnia quidem efficit, at facultatibus
 20 vsa diuersis. Quod igitur est ars parta artifici, id naturę
 est vis & facultas: nisi quod hæc ingenita est, illa vsu &
 exercitatione conquiritur. B. Hęc quum ita consti-
 tucris, quot nam ex Galeno putabis facultatum substan-
 tias nobis inesse? EV. Tot nimirum, quot efficiendum
 25 causarum proprię insunt differentię. Galenus Platonis
 imitatione atq; contemplatione tres animę partes, sub-
 stantia sedibusq; disclusit: tres itidem designabuntur om-
 num quę in nobis sunt facultatum substantię. Vnius
 eiusdemque sunt facultates omnes naturales, alterius vi-
 30 tales, quemadmodum & animales sunt sentientis animę
 tanquam proprietates. B. Equidem tres has partes a-
 nimę, omnium quę in nobis sunt facultatum substan-
 tias esse perspicio. Has autem partes si mihi demonstra-
 ris vti & animã totam diuinis esse, neque ab elementorū
 natura profectas grauib; serijsq; rebus satisfaceris.

E V D O X V S .

ARTIVM animæ quæ locis se- 5
dibusque disclusæ sunt, eam dütaxat
quæ rationis est particeps immor-
talem ac sempiternam haberi, cæte-
ras autem mortales & caducas, om-
nes quidē asseueräter pronunciant: 10
quæ qua ratione vnam eandemque

simplicem animam efficiant, plenius alio explicauimus
opere. B. His non immoror: sed quid illæ diuinitatis ha-
beāt expecto. EV. Principis animæ quæ ratiocinatur
simplicem diuinãque esse substantiam, ne Galenus qui- 15
dē inficiabitur, & si quãdoque id videtur in dubitationē
traxisse. B. Huic iam nec repugno nec obisto: sed quid
alijs mortalibus inesse potest diuinitatis. EV. Animal vnũ
quodq; diuinitus est conformatũ, & quæ id vis effinxit
Galeno prorsus est diuina. B. Id agnosco. EV. Atqui 20
quæcũque fictum iam & cõformatũ corpus regit anima,
eadem est quæ id effinxit, hæc igitur nõ minus quam il-
la diuinitatis est particeps. B. Id vnde, & ex quo autho-
re hæc tibi assumis? EV. Ex Galeno, quo loco hunc in
modum scribit: Quid autē in partium functionibus ac 25
cidit, pspicitatis quidē gratia, vno aut altero exẽplo cõ-
cludemus orationem. Deinde propositis exẽplis de Pue-
ris & infantibus qui digitũ vnum quemq; porrigunt vel
inflectũt, ac linguã variè cõtortuēt & cõuoluunt in con-
ueniẽtem figurã cõcinnæ vocis exprimẽde, neque tamẽ
nouerũt quibus musculis ad singulas motiones sit opus, 30
subiungit: Nam animal vnumquodq; videmus ea se par-
te corporis tueri, qua præ cæteris plurimũm valet: cor-
nu enim petit vitulus etiam ante nata cornua, & equi-
nus pullus calce, nõdum satis firmis vngulis, sic & catel-

Lib. d. fæ
tus for-
mat.

lus mordere co natur, etiam si adhuc infirmos habet de-
 tes, & auium genus omne volatum molitur, et si p infir-
 mitatem nõdum potest. Hæc enim videntur declarare,
 animã quæ partibus vtitur, ipsarum partium vsus nosse,
 5 perinde vt si eas ipsa fecisset, nõ ab alio factis vteretur.
 Mox dein ait: Atque hac quidem ratione, in animãtium
 corporibus illa anima quæ partes cõformauit, adhuc vi-
 detur pmanere. Neque enim fieri potest, vt quæ nunc
 præfens adfit, ea quaque parte cõueniẽter vtatur; quæ
 10 verò totũ cõstruxerit, ea fugerit. Faucis deinde interpo-
 sitis addit: Nam quũ puellos videamus sonãtes, quicquid
 iubetur sonare, vt mirrhã, vt scalpellũ, vt smegma, quũ
 nec intelligãt à quibus musculis lingua sic moueatur, vt
 eam vocem cõueniẽter sonare possit, multoquẽ minus
 15 istorũ musculorũ motores neruos, probabilissimũ id vi-
 detur vt quisquis linguam formauit, is vel in formatis à
 se partibus etiãnum permaneat, vel sic eas partes fece-
 rit, vt animalia sint gnara voluntatis, eius qui nostrẽ ani-
 mæ principatum tenet. Quum autem huius cõsequens
 20 esse videã, aliam esse quẽ principatũ in nobis teneat ani-
 mã, alias quæ in singulis sint partibus, aut certè vnã om-
 nino quæ communiter omnia dispõset, magna profectò
 circũuenior pplexitate, vt de opifice qui nos sit fabrica-
 tus, nihil quod cõsistere possit mihi in mentẽ veniat, tam-
 25 tũ abest vt certã habeã cognitionẽ. Nã & quũ audio phi-
 losophos quosdã dicẽtes, materiã ab æterno animatã, de
 fixis in ideas oculis, ipsã se pfectè exornare, tũ vel mul-
 tò magis cogito, vnã esse oportere aĩmã, quẽ nos tũ for-
 marit oli, rũ singulis nũc vtatur partib⁹ sic enim legitur,
 30 *ἐπι καὶ μάλλον ἐνοῶ, μίαν εἶναι δεῖν ψυχῶν, τὴν
 τε διαπλάσασα ἡμᾶς, καὶ τῶν νῦν χρωμθληκῆν
 ἐκάσω τῶν μορίων.* In cuius sententiæ cõfirmatio
 nẽ supra dixerat, *καὶ φαίνεται κατὰ τὸ τὸν ὄν
 τὸν λόγον τοῖς τῶν ζώων σώμασι, ἐπι δὲ αὐθιμὴν ἢ*

ἡ δὲ πλάσσει ψυχὴν τα μόρια. οὐ γὰρ οἶόν τε χρῆ
 εἶναι μὲν ἐκεῖ σω προσηκόντως τῆρ νῦν οὐδὲν, οἶχε
 εἶναι δὲ τῆρ κατασκευάσαι. Eā verò opinio- 5
 nem, quæ animalia quædā ponebat particulas nostras, 5
 primū conformasse, atque deinceps in illis omni vitæ
 tempore permanere: quæ quia voluntatem principalis
 animæ cognoscerent, illius imperium sequebatur: paulò
 antè his verbis exploserat, Sed & hoc à diligentioribus
 medicis quesitū est, & quū quidā diceret, musculū que m- 10
 que nō fecus atque animal, voluntatē nostram sentire, at
 que attrahere & circumagere linguam, vt figurā fortia-
 tur ad illam vocem concinnè exprimendā accommoda-
 tam: cæteris omnibus id minimè probabile visum est. Ita
 que Galenus eam solam opinionem probat, quæ in sin- 15
 gulis animalium particulis primam vim illam fictricem
 insidere & permanere, illasque ad suum opus excitare
 confirmat. Sed hic te obtestor & obsecro mi Brute, id
 mihi paulò altius cogita quod dixit, cum qui corpus
 nostrum finxit, quicumque is fuerit (hunc autem cœle 20
 stem mentem, nonnunquam & Deum esse profitetur)
 adhuc in cōformatis particulis permanere & his singulis
 nunc vti nōne id ipsum est quod passim vulgavit Plato
 Deum & opificē & reatricē nostri causam esse. Quodq;
 Aristoteles, Deum verè genitorem esse & conseruato- 25
 rem rerum omnium, quarum ipse principium & finem
 mediumque tenet? Nonne & quod ait Theophrastus, di
 uinum quidem esse omnium principiū, cuius beneficio,
 & sint, & permaneāt vniuersa? Quod etiam: sed planius,
 Theodoritus: Deus creator nature, gubernator est 30
 eiusdem, non enim quam ipse fecit nauiculam destituit.
 Omnium verò apertissimè Galenus, qui interpretationē
 subiiciens pleniorē, dixit eum qui corpus nostrum fin-
 xit, adhuc in conformatis particulis permanere, hisque
 nunc ad proprias functiones vti. Itaque si aut Deus aut

certè diuina erat vis illa nostri conformatrix, diuina etiã
 est ea quæ nos regit & quæ functiones moderatur in no
 bis. B. Hęc de mouente vi & facultate quæ in muscu
 lis infidet fortan asseruntur, quam tu diuinam esse possis
 5 contendere. Ceterùm vim naturalem atque vitalem
 vnde constat eundem tenere dignitatis gradum? EV.
 Quid est quod eas, obsecro, de statu illo deque gradu
 deiciat? nõnne omnes æquè mortales sunt dissolubi
 les? nõnne & omnes æquè corporeæ? Neque verò
 10 sententis animæ quàm istarum functiones vel præstan
 tiores sunt, vel admirabiliores. Nam cor, ventricu
 lus, iecur, lien, renes, vtraque vesica, venæ & ar
 teriæ non minus, immò etiam amplius præ se ferunt
 administrationis, quàm muscoli, & nerui. Quum enim
 15 suprâ Galenus mentem quandam & intelligentiam ad
 mirandæ virtutis, in omnes terræ partes ex superioribus
 deduci commemoraret, & eam vnâquamque particu
 lam, quemadmodum vtilitas exigat, construxisse; non
 musculos duntaxat aut neruos quorum vis motus sen
 20 susque ciet. sed reliquas partes omnes, nullo discrimi
 ne mihi certè quidem complexus videtur. Itaque si
 vis & natura quæ nos effinxit in musculis atque neruis
 residet, cur non similiter in cæteris consedit? Et ne
 fortà hæc mea, eoque parùm firma, videantur, alium
 25 tibi locum profero ex libro de semine, vbi de partium
 instauratione disserit his verbis, Nam carnosa omnia è
 sanguine orta sunt, membranosa è semine, ideoque si
 quando corrupta fuerint illa sanguinea, facillè denuò
 generantur, largè enim ad id suppetit materia: sed
 30 quæ constant ex semine, aut nunquam prorsus, aut
 rarò certè denuò generantur, etiamsi efficientem
 sui causam habent, non secus atque integra. Mox verò
 rationè subijciens cur effectrix illa effectrixque causa, in
 animantium particulis derelicta permaneat, ita ait,
 Neque enim natura animal deseruit, neque insitarum vi-

riam ipsa oblita est: quas enim ab alio non accepit, sed ab ipso semine haouit, fieri non potest vt eas ab iecerit. Naturam dicit effectricem illam, causam, quam alibi conformantem intelligentiam appellauerat: ab ea minimè diuersam, quæ animantia gubernant. Hoc 5
 nudè positum & infirmum, si voles, ratione firmabo. Partis compositio, situs & figura, ad agendi comoditatè & vsum cõparantur. Quamobrem natura & facultas quæ agit, & partes ad actiones ciet, eadè necessariò aut illas 10
 partes cõcìnè cõformauit, aut si qua alia vis eas cõdidit, illa certè facultati agèti præparabat, ac velut insèruiebat. Itaq; agēs hæc facultas (quæ tanquam finis est optimus) illa formatrice præstãtiõs habetur: quæ si inter diuinas numeratur, multò certè magis agens illa dignior. 15
 B. Instat sanè ac vrger hæc ratio, & quo me cunq; veritã psequitur. Sed quãdo alijs atq; alijs in animũ incurrètibus, noue exoriũtur dubitatiões, hæq; rationes cõtrouersias nõ dissoluunt tantũ, sed & nouas nectunt, liceat mihi quæso tecum paulisper veritatĩ studio cõtendere rationum ruarũ ductu & auspicijs. Si natura vires (vt paulò antè Galenus aiebat) à semine accepit, ipsa semen nõ est, non enim à se ipsa diceretur vires assumere: sed erit natura & diuersum & posterius quiddã semine. Rursum si natura à semine vires suas accepit, vt semen hoc terre vnde parentibus fluxit, ita & quæ ab hoc profectę sunt 25
 vires: quare neq; cœlestes, erunt, neq; diuinitatis participes. EV. Satisfacit hunc in modum Galenus: Videtur si quidem rursus quæ corpus conformat anima, vt pote in semine contenta, à parentibus in fœtum peruenire. Cuius quidem substantia quenam sit, dicere non possum: quã à quibusdã audiuerim eam quum incorporea sit vt aiunt, simul cum semine ingredi. Animæ ac naturæ substantiam aliorum existimatione atq; iudicio, incorpoream esse ait, & in semine contineri. Quauquam enĩ plerũque solet semen simpliciter 30

Lib, di fœtus format.

- naturā appellare, quādoque alterū ortus nostri principiū, nonnūquā opificē fortissimū; tamē vbicūq; exquisitiorē dicendi rationē instituit, nō id quidē artificē, sed in se artificē habere pronūciat. Vt quū ait: Si verò ex sanguine conuerso mutatoq; singulas fieri particulas dicamus, in semine artificē qui hęc facturū est, statuere conuenit. Et alio eiusdē libri loco: Constat similitudinē formę cū utroque parente, ei facultati quę inest in semine opifici atque fingenti acceptā referri. Quū igit facultas agens ipsaq; natura, verē sit in semine, quod supra dicebat naturā vires à semine accepisse, perinde est ac si cū semine dixisset: Simul enī (ait libro de foetus formatione) ea facultas cū semine ingrediū, hęcq; illa tāquā conueniente materia ad formandū foetū vitur. Ergo natura
- 5 incorporea in semine cōclusa, ab hoc haud secus vires accipit, quām artifex ab instrumēto: nā re verā, eę diuinitatis accesserūt. B. Durū est pfectō ijs assuescere, quę ne per somniū quidē haftenus mihi venerāt in mentē. EV. Vsu assiduaq; meditatioē ea tibi molliēda erunt:
- 20 quibus quū animū imbueris & institueris, mira te cognitionis suauitate & delectatione pfundent. Ac ne noua tantoperē existimes, vide vt familiaris tuus Auerrhois pter eas formas quę à téperamēto emerferūt, alias instituat facultates nobis iesse, easq; animas vocitari. Quòd
- 25 si hęc neq; elementa sunt, neq; elemētorū participes, restat vt prorsum diuinę sint atq; cœlestes. B. Ego hęc Auerrhoidis mētē esse pspicio, planeq; rei veritatē, assequor. Ex quo mirari subit cur quū supra citatos Galeni locos toties versarim, nūquā tamen eos euoluerim, nec
- 30 qd latentis veritatis includerēt explicarim. Mens puto aut pernegatorū elemētorum obseruatioē, aut cōmuni vulgariq; hoīum iudicio obruebat, à quo nō prōptū est citra noīs & glorię iacturā discedere. EV. Quā sis cōsecutus veritatē tene ac pmulgas: iniquū siquē est in altissimis philosophię q̄stionibus, aliud sentire, aliud dicere.

Libr. De
vsa part.
De semine,
De natura
fa-
cultas.
Lib. 2. De
semine.

PHILIA TROS.

I DE humanis spiritibus differen-
du n proponitis, optem mihi impli-
catam huius nominis rationem ex-
pediri. EV. Propria spiritus signi-
ficatio v̄etus est, omnibus in linguis. 10
Atque quum ventus præpotens sit,
mirabiliaque efficiat, & oculorum
nostrorum obtutum effugiat: affinitate quadam & simi-
litudine factum est, vt spiritus nomen ad rem omnem
que sub aspectum non cadit transiret, siue corporea ea 15
sit siue incorporea. Hinc fit vt quæ in nobis inest substā-
tia, aurg tenui: persimilis, spiritus appellationem subeat.
Est autem à corpore & humoribus quippiā diuersum,
quod Hippocrates impetum faciens nuncupauit, non à
substantiæ tenuitate, sed quòd eius vt venti magna vis 20
sit & incurfio. Qua igitur ratione istos ciet impetus, in-
telligitur affinitatem habere cum corpore, qua autē vi-
deri non potest, ad incorpoream substantiam accedere:
ex quo fit, vt amborum medius sit & vtriusque parti-
ceps. Quæcunque substantia intelligitur corporis ex- 25
pers, nostrosque sensus effugiens, ea suas vires nobis ca-
ducisque corporibus prouehente spiritu impartit. Ita-
que vt viuentis Dei & vniuersę nature, sic & anime suus
est spiritus. Dei spiritus, occultam Dei mai. statem pote-
statemque præferens, per omnia sparsus permeat, vbiq; 30
præfens omnia complectitur: hic animos habet in pote-
state, & eos quocunque vult adducere potest. Naturæ
spiritus, is est quam omnes philosophi iuxta ac poëtæ
celebrant: quem Plato mundi animum, Galenus men-
tem huc ex superioribus vehere dixit: quem Aristote-

- les de mundo differens hac definitione planius expref-
 fit, Spiritus dicitur quædam tum in plantis atque in ani-
 malibus tum per omnia commeans, animata fœcunda-
 que substantia . Hic ergo longè lateque diffusus omnia
 5 continet, omnia lætificat vitalem mûdi animam ipsam-
 que naturam secum afferens, quæcunque subierit, vita-
 lia faciens . De quo latinæ philosophiæ princeps Tul-
 lius, ordinem constantiamque rerum suspiciens, sapien-
 tissimè: Hæc ita (inquit) fieri omnibus inter se mûdi par-
 10 tibus concinentibus profectò non possent, nisi ea vno
 diuino & continuato spiritu continerentur. Faucis cer-
 tè spiritus tum præstantiam tum diuinitatem Græcorû
 philosophorum imitatione complexus . Rei cuiusque
 mortalis & concretæ spiritus, illius formæ substerni-
 15 tur, eamque densò concretoque corpori nectit, mediam
 inter vtrumque conditionem sortitus, iungitque dispa-
 ria res vtrique affinis ac familiaris : atque hic profectò
 ab altero, qui vniuersitatis atque totius naturæ est, re-
 gitur atque continetur . Hic est animi omniumque fa-
 20 cultatum vector propriaque sedes, & quem fortasse il-
 larum corpus rectè dixeris . Sic enim olim Flatonici
 corpus quoddam excellentis naturæ perlucidum & æ-
 thereum, animæ facultatibusque substerni prodiderûr,
 quo illæ cum terreno & densò corpore consociarêtur.
 25 Hoc in problematis imitatus Alexander Aphrodisiæus: In præse
 quod Aristoteles planè indicauerat, spiritum animæ fa-
 cultatumque corpus, & illius diuinam ac cœlestem esse
 naturam, quæ respondeat elemento stellarum . Locus
 est quem libro superiore produxi : Sed enim (inquit) Lib. 2. de
 30 omnis animæ siue virtus siue potentia, corpus aliud par generac.
 ticipare videtur: idque magis diuinum, quàm ea quæ ele animaliu
 menta appellantur. Verùm prout nobilitate obscuritatè cap. 3.
 ve animæ inter se differunt, ita & natura eius corpo-
 ris differt . Inest enim in semine omnium, quod facit
 vt fœcunda sint semina, videlicet quod calor vocatur :

idque non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in semine spumosoque corpore cōtinetur: & natura que in eo spiritu est, proportionē respiciens elemento stellarū Ergo densum hoc corpus ex varijs partibus coagmentatum, spiritus est propria sedes, in quam nullo intermedio incumbit: & spiritus animę eiusque facultatum velut basis. Itaque in denso corpore, spiritus, in spiritu calor innatus, in his natura & facultas, vtrunque & spiritum, & calorem qui in eo est, diuinum censet, neque enim ignis est neque ortus ab igni, quoniam 10
 vt mox inquit, ignis nullum animal generat. Denique natura que in eo est spiritu, nonne præstantiorem magisque diuinam quàm spiritus conditionem obtinuit? Natura, inquit, que in eo spiritu est, proportionē respondet elemento stellarum. Potuit ne quicquam manifestius proferre? Quanto intervallo cœlestia corpora ab elementis seiuncta cernimus, tanto eam naturam à denso & mortali corpore distare putat: spiritum verò medium inter illa collocari. B. Sed hunc queſo mihi scrupulum dilue: Calor is quem natium appellas, nonne 20
 insitus nobis est & interior? EV. Maximè. B. Qui fiet igitur vt sit cœlestis? Qui enim cœlestis nuncupatur, extrarius est ambiensque nos circūfidet. EV. Hoc istud verbum est, quo plurimi circūuenti in errorem inducti sunt, qui vt cœlum ipsum extra nos est, sic putant quicquid cœleste est, extraneum id esse, neque in nobis 25
 insidere, quasi nulla vis cœlestis in nos cōmigrare possit. Et clarè tamen interim vident, frugum fructuque procreationem & incrementum, non nisi cœlesti hoc calore perfici. B. Est is quidem necessarius, sed iccirco duntaxat vt interiorem insitumque temperet ac gubernet. Quod quomodo intelligam, paucis aperiam si permittis. Insitus noster hic calor ex elementorū permissione prodijt: ignis quippe is est, sed eatenus contrarij permissione impeditus, vt neque feruidus sit neque

exurens, neque violentiam illam retineat, quæ est igneæ
 nature propria, sed totus moderatus ac bene tempera-
 tus sit: & vt ait Galenus frigidi sit particeps, & quasi ex
 calido frigidoque temperatus. Nec verò hic Aristoteli
 5 simpliciter cœlestis est appellatus, sed proportione qua
 dam respondens elemento stellarum: quod autem alte-
 ri comparatur ei que simile est, nemo idem id ipsum iure
 probeque censuerit. Verum enim uerò hunc nostrum
 bene temperatum insitumque calorem, functioni opi-
 10 ficem, certa ratione moderatur atque gubernat ille cœ-
 lestis salutarisque calor, sicque continet & ad functio-
 nes promouet, vt illius complexu fotuque destitutus,
 calor noster mox pereat & extinguatur, aut nihil quic-
 quam efficiat. EV. Olfacio cuius autoritate persua-
 15 sus triplicem hunc calorem statuas, ignem tempera-
 mentum qui idem natiuus sit, & cœlestem. Ceterum nõ
 satis acutè perspexit vir ille, cuius te patrocínio tutum
 fore confidis, Aristotelem dixisse insitum hunc nobis
 calorem & in animalibus stirpibus ve contentum, nec
 20 ignem esse, neque ab igni originem ducere. At quem in-
 situm ille facit, is tamen non est ignis, ex igne tamen
 (vt ait) temperatus est, ab eoque ortum habet. Ratio-
 nem autem cur noster calor non ab igne trahat origi-
 nem, hanc reddit Aristoteles, quòd ignis nullum animal
 25 generat. Quòd si nec totus ignis, nec eius portio quic-
 quam generat, multo certè minus quicquid ab eo ortu
 quodam processit. Conuenit enim longè præstantiorem
 vim effectiõemque toti quam parti concedere. Rectè
 igitur hunc insitum nobis calorem neque ignem esse ne-
 30 que ab igne originè ducere, sed totum planè cœlestem
 esse, literis memoriæque mandauit. Iam verò donemus
 ex elementorum permissione quendam ortum in no-
 bis temperatum. Hic sanè quisquis erit similitudine qua
 dam eum dütaxat exprimet, qui lapides & metalla con-
 tinet, neque aliud in nobis quam simularium partium

Lib. De
 tremore
 & palpit.

Leonice
 nus.

molem coagmentationemq; seruabit , ne dissipetur aut
 defluat. Agè obsecro, in ossibus, in neruis, in alijs deniq;
 partibus similaribus emortui an mantis, nonne is calor
 inest quem in lapide fateris ? B . Inest sanè . EV . Quū
 adhuc in viuis erat animal, nonne ijs ipsis partibus ali- 5
 quid inerat præstantius illo lapidis vel ossis demortui
 calore , quod vitæ functiones obiret : B . Nihil fortasse
 supra temperamentum: veruntamen id temperamentū
 in viuento quoniam inerat præstantius , poterat sanè
 eas vitæ functiones (quæ perfectiores sunt) obire . EV . 10
 Id autem viuentis temperamentum qua ratione putas
 quàm demortui præstantius ? hoc enim in disceptatio-
 nem vocatur . B . Alijs vix queam verbis exprimere .
 EV . Atqui necesse est id aperitius clariusq; dici. Quòd
 vt efficiam aliud exemplum disputationis huius noctiæ 51
 supponam . Viuens piper temperamento impensè cali-
 dum alitur , increfcit , omniaque vitæ munera exequi-
 tur. Id iam donemus emori . Quoniam omnes in illo
 vitæ functiones perierunt , necesse est opinor vnà cum
 functionibus harum efficientem causam perijisse : natu 20
 ralis enim quum sit, otiosa manere haud potest . Iraque
 piper interitu cum vitæ functionibus nonnihil etiam
 perdidit, quod erat vitæ causa. Id verò quid esse dicas ?
 non temperamentum, quum emortuum exiccatumque
 piper non minus inò etiam magis quàm viuens calidū 25
 fit: nam id siue seorsum consyderes , siue ad hominem
 temperatum referas , & simpliciter & comparatè cali-
 dum iudices. Perdidit igitur interitu quidpiam a tempe-
 ramento diuersum, quod functionum causa fuerat . Id
 autem quid fuerat ? Si omnia ratione animoque iustres 30
 & accuratè circumspectas, non aliud occurret quàm spi-
 ritus vitalis, & calor in eo spiritu qui morte fit extin-
 ctus Hunc igitur necesse est à temperamento diuersum
 & supra temperamenti naturam constitui, qui vnus vite
 omniumque functionum sit author . B . Eò certè vel

nolens adducor. EV. Is autem si supra temperamentum est & ab elementi conditione alienus, nonne optimo iure statuetur cœlestis ac planè diuinus? Is est quo omnis omnium tum stirpium tum animantium vita continetur, & cuius vnus extrictio mors est. Hinc ab elementari facile discernas ac internoscas in stirpibus & in animantibus frigidis, vt in lactuca, in mandragora, in salamandra: quæ quum temperamento absolūtè frigide sint, non hoc ipso certè, sed solo vitali spiritu & calore viuunt. B. Ea tamen Galenus frigida esse pronunciat. EV. Calidà ne an frigida sint, hic non disputo: quamquam dici possunt temperamento frigida, at calore vitali (quantuluscunque sit) calida: quemadmodum & viuens omne quod salutaris huius caloris vim in se continet. Si hæc simpliciter frigida sunt, in eorum temperamento elementum frigidum vincit atque dominatur, præpolletque calido. Quocirca temperamenti vi quicquid efficiunt à dominante frigido prodit. At qui alimētum trahunt & concoquunt, inde aluntur & crescunt, hisque similia opera ædunt: hæc verò quomodo possint vel à temperamento frigido, vel à diminuto & victo calore qui in temperamento est proficisci, vt qui præcellentis frigoris præsentia nihil agat? Necessè est igitur hæc alterius caloris sint opera, ad quem planè referuntur ac pertinent. Is autem est vitalis ac diuinus, que nisi Galenus ab elementari diuersum statuatur, vix ab ijs quas proponit philosophorum tricus sese explicabit. Quod igitur calor hic in viuentibus opera ædit temperamento non conuenientia, & quod morte interdum extinguitur permanente temperamento, palàm fit illud in viuentibus diuinum ac cœlestem esse, ab elementarique diuersum. His rationibus adductus Aristoteles apertè pronunciauit calorem hunc viuentis corporis diuinum & supra elementi naturam esse. Quin & illum puto alias tam præclaras rationes in id secum

que fuisse, totque in animo habuisse quibus id sibi per-
 suaserit, ut si nullam adferret, ipsa tamen illius auctori-
 tas me frangeret. Plurimi autem vestri similes contra-
 nitantur, quibus non aliud quicquam est cur incredibi-
 le sit, hunc calorem diuinum esse, nisi quod nequeunt 5
 ipsam diuini naturam intelligere & cogitatione cõpre-
 hendere. B. Id iam conspicuum certumque videtur.
 Ceterum hoc mihi loco cum multis dubitare licet, hic
 ne calor in nobis diuinus substantia sit, an accidens.
 EV. Quod multorum mētes occupat, possum hac per 19
 breui sententia explicare. In materia quæ & tempera-
 mento & omni instructione sit apparatus, spiritus inest:
 plurimum quidem æthereus, sed tamen ex aliorum ele-
 mentorum permissione consistens. Calor qui in eo est
 spiritu, qualitas est, quæ nusquam seorsum subsistit: est 15
 igitur & verum accidens, sed planè diuinum ac cœleste,
 sicuti & lumē calor ve solis, & vna quælibet vis alia cœ-
 lītūs in corpus iam apparatus demittit. Natura autem
 ea seu forma, quæ interuentu spiritus & caloris in mate-
 ria consistit purissima est substantia, eaque tota cœlestis 20
 ac diuina, elementorum haudquaquam particeps. Quo
 circa (ut iam ad pensum redeam) præter igneum calo-
 rem qui partibus inest similaribus, necessum est in no-
 bis, & in cunctis viuētib; præstantiorem quendam 25
 infidere, qui salutaris ac verè diuinus functionum opifex
 sit aut administer. Hoc tuus Auerrhois dilucidè videtur
 comprobare, primo collectaneorum statuens, partium
 similarium propriam formam esse temperamenti ratio-
 nem, quæ ex quatuor elementorum moderata mensura 30
 ac permissione procedit. Præter hunc verò in cunctis
 viuētib; calorem innatum quendam inesse ab eo di-
 uersum quem à temperamento partes adipiscuntur.
 Hunc ipsum calorem partibus dissimilaribus & instru-
 mentis pro forma datum, quanquam non inficiatur fa-
 cultates & animę partes his insuper conferri. B. Tu
 commemorata

commemorata hominis sententia animum mihi præteri-
 tarum deliciarum dulcissima recordatione recreasti: tan-
 ta enim & tam admirabili suauitate ea olim sensus men-
 temque delinuit, nihil ut existimarim aut subtilius aut
 5 præstantius dici posse. Istorum ego dulci recordatione
 sentio defensionem meam periclitari, meque ad defensio-
 nem sequirem reddi; ac prorsus in tuam sententiã ad-
 ducerer ni me reuocaret neoterici illius ratio, que calo-
 rem hunc iccirco diuinum aut cœlestem dici non posse
 10 contendit, quod in plerisque excrementis contineatur, sor-
 didis certè quidè illis & que iam à naturæ bonitate defe-
 cerunt. EV. Portentosa deliria. Parum quidè is ani-
 maduerterat quid de excrementis subiungat Aristoteles,
 At verò solis calor (inquit) & animalium, nõ modò in se-
 15 mine continetur: vtrum etiam si quid excrementi sit, quã-
 quam diuersum à natura, tamen id quoque principium ha-
 bet vitale. Et quid quæso hic esse possit, quod ad cœle-
 stia cõparatum, sordidum nõ deprehendatur & abiectum?
 & tamen hic etiam viget & quasi habitat cœlestis ille ca-
 20 lor. Vt in nostrum hoc vile ac lutulentum corpus diuina
 mens immergitur: sic tum in semine tum in animalium
 excrementis, hic insidet calor diuinus & vitale principi-
 um: hoc planè indicant quęcunq; ex illis gigni cerni-
 mus animantia. Phi. At istorum ortus plerunque ex his
 25 est materijs que sponte sua putrescunt. Tu ne etiam in
 hisce putridis cœleste quippiã in esse putes? EV. Quę-
 cunque putruerunt corporis nostri superuacanea, quan-
 quam recesserunt à natura eius à quo dimanarunt, adeò
 ut illi interdum sint aduersa & inimica naturalia tamen
 30 & accommodata sunt alijs, que inde gigni prodireque
 solent. Quamobrem in illis calorem inesse dicimus & prin-
 cipium vitale, aptum quibusdam gignendis imperfectis ani-
 mantibus, inutile autem & incommodum ijs de quibus
 illa pulsa sunt. PH. Cœlestis ergo calons complures
 sient ordines, neque qui vni est naturalis (quãquã cœle-

stis ac vitalis) continuò omnibus peregrinè naturalis erit & amicus. EV. Necessè id quidem: vt enim formarū quę omnes cœlestes sunt ac diuinę, alia alij materię cōuenit aut aduersatur: ita calor cœlestis, alius alij animanti proprius est & familiaris, alius alij alienus & incommodus. 5

B. Sunt hæc quidē in primis cōsentanea, immò matutina disputatiōe Themistius ijs duntaxat quę ex putrida eluie prouenerunt, existimabat communē illam mundi animam conferri, ijsq; solis principium vitale accedere ex superioribus: quod nihilominus docuisti omnibus 10 quodam discrimine, & pro rata cuiusque conditione impertiri. EV. Hæc veli nob oculos proponas & sæpius mente collustres, expensisque singulis decernas, quantum Galenicum hoc dogma ab Aristotelico distet.

B. Germanum quidem prorsus est, nulla dissimilitudine se iunctum. Quando quidem Galenus in vniuscuiusque 15 partis solida substantia, humidum primigenium & insitū spiritum collocat: in his verò calorem ipsamq; partis naturam, quorū nihil ex puris elemētis originē habet. EV. Audent nihilominus insuper plerūque acriter obsistere, 20 qui nec spiritum eū, nec calorem aiunt à Galeno diuinum appellari, quemadmodum neque naturam diuinā. Vm eam quę nos conformauit Galeno diuinā dici fatētur, neque tamen eandem quum uos regit, ac moderatur, eo nomine exprimi designariq; volunt: itaq; dum illorum 25 omnis de nomine contentio est, si rei nomen supprimatur, continuò putent rem ipsam de medio tolli. At dum res maneant, verba illi fingant arbitrato suo. PH. Dic quęso breuiter quid diuini appellatione intelligi velis. Eud. Quicquid suprā dixerat Aristoteles 30 proportione respondere elemento stellarum. PH. Quid hoc sibi vult elemētum stellarum? EV. Vt quatuor simplices naturas elementa vocamus quòd in rerū omnium concretionem confluunt, illisq; cedunt in materiam: ita cœlum ac stellas quòd suas etiam illis vires ad

- habeant ac impertiant, elementa iure appellemus. Si in primam animantis procreationē, quę ex semine, ex maternoq; sanguine fit, animum cogitationemq; figes, animaduertes sanguinem ex quatuor elementis quę in cibis
- 5 inerant, constitui: ex eisq; materiam seminis, quam purior vtiliorq; sanguis contulit. At naturam, spiritum, & calorem quos semen in se cōprehensos cōtinet cum aliūde prodijisse memineris, intelligis supra elementorū vires & ordinē esse, neq; posse illorū præstatiā vel ad caduca hæc
- 10 & sordida elemēta, vel ad tēp amēti proprietatē pertinere. Partii humani corporis subiectam materiam ab elementis, & à tēperamentis: at facultates, spiritus, insitum calorem, & figuram, ab eo seminis spiritu, in quō tum calor, tum natura, visque diuina insidebat proficisci.
- 15 Phi. Corporis nostri gubernatrices facultates & vim eam quę nos conformauit quemadmodum & animam. non ex elementis, sed diuinius cuiusdam esse originis copiose ac solidē videris explicasse. Operibus verò & functionibus de quibus ne verbum quidem vnum fecisti, tum ne
- 20 etiam latens & secretum aliquid adscribes?

PLVRIMA FUNCTIONES ET OPERA in nobis, occultis ex causis esse. Cap. VIII.

EVDXVS.

25

30

VID me præterea quęstionibus fatigas Philiatre, & ad sententiam de operibus ferendam hortaris? Si iam planum feci animam & facultates in nobis inesse diuinas, easque non otari, non cessare, sed continentes actiones ciere, & in opere esse semper: spiritum quoque illarum vectorem, itemque calorem esse diuinitatis participem, nõne quę illarum sunt opera, iure debent diuina appel-

lari? Vix tu sanè possis numerando percensere functionum genera quæ supra elementorum vires sunt, & quæ nequaquam ad illorum temperaturam pertinent. PH. Autum ne eas functiones diuinas nuncupare, quæ cernuntur & ob oculos mihi obuertantur? EV. Quidni? Nonne admiranda Dei opera in conspectu & in oculis sunt omnium? PH. Quam igitur diuinam functionem censebis? EV. Vt quæ trans naturam sunt & supra captum humanæ mentis quia nos in sui admirationem trahunt, admirabilia solemus appellare: ita functiones admirabiles iure diuinas appellem, quarum causa & ratio abdita, delitescens, & occulta, neque demonstrari, neque certò explicari potest. Huiusmodi autem est, quæcunq; non à primis simplicibusq; rerum naturis ortum habuit: sed illarum ordinem prætergressa, vix vlla potest mentis acie comprehendere. PH. Hanc si diuinam esse cognoscis non incerta est & abdita. EV. Certum quidem est & comprehensum hanc causam supra elementorum ordinem esse, at nihilominus occulta est & inexplicabilis illius substantia, quæ (vt ait Alexander) modum humani ingenij prorsus excedit, Deo duntaxat cognita immortalis, qui rerum omnium parens atque author est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationem artifex qui extruxit integrè tenet: cæteri verò qui artis sint illius inguari, rationem nullam reddere queunt, sed tantummodo rem inspectant & demirantur. Vnde (paulò post inquit) apud medicos abditæ illæ delitescetesq; causæ earum rerum putantur, quarum nulla ratio reddi poterit. Ea fuit Galenò, abditarum rerum definitio, eadem & Aristoteli, qui supra captum humanæ mentis illas collocauit. PH. Dilucida hæc quidem explicatio: quod autem sequitur edisserere, quæ functiones occultis ex causis & quæ ex manifestis procedant. EV. Hoc sanè protinus adior ab ijs auspiciatus quæ naturales functiones appellantur: ea -

Proce-
mio pro-
blem.

rum genera sunt procreatio, nutritio & accretio. Procreationē supra demonstrauimus occultis ex causis esse, nō eam qua prima rei substantia generatur, immutationē primam appellat, primordiorū vi & permissione factam
 5 sed eam quę cuiusque rei rationē cōtinet, qua iam caro, aut os, aut neruus existit, & quę instrumentorū cōformationem figuramque perficit. PH. De hac nihil prorsum addubitem. EV. Iam verò nutritionem & accretionem vt intelligas eadem esse prestantia, ad eas animum men-
 10 temque; adhibe, quę istarum administræ vocantur, sunt autem attractio, retentio, concoctio, & depulsio. Aimenti confectionē tū eam quę in ventriculo, tū alteram quę in iocinere ac venis, tum tertiam quę in singulis particulis pficitur (omnes siquidem vna eadēque ratione consistunt) vnde & qua ratione fieri putas? PH. Nōne à
 15 mediocri calore qui ex iusta primordiorum confusione suscitatur? Sic enim Auerrhīs ex Aristotelis, Alexandri, Galeni que sententia purat elementa quę pfectē mista cōmutataque fuerint, & quasi coctione purgata purioraque facta, tū nobiliores & altiores cuiusdam ordinis functiones
 20 ædere, quales nequeūt pura illa atque syncera. Hæ sunt quas plerique inter admirabiles collocarunt, vt theriacis vis & effectio ex tam multorum medicamentorum cōpositione surgens. EV. Hęc quidem similitudo vbi semel in vulgus prodijt, omnium ferē vinctos tenuit animos, atque eorum imbecillitatē occupauit qui omnia elementis attribuunt. Sed si, quod supra docui, ex horum permissione vis nulla enasci potest, quę nō ad vnumquodpiam elementorū maximē ptineat; necessum est id quod
 25 in permissione vicerit, vires suas præ cæteris ostentare. Qui fiet igitur vt vniuscuiuspiam animatis calor, possit, quę duriora sunt atterere, & cōminuere, molliora & tenera nō possit? vt strutionis calor ferrum, columbæ venter lapillos exterat, leonis verò calor qui tum vehementior tum acrior est non possit? Rei igitur naturalis si qua

1. De natural. facult.

est effectio quę nullius simplicium naturam & vim redoler, ea iure nequit ad permissionis vim pertinere. Huiusmodi est, tum ventriculi tum cęterarum partium concoctio: quę non tam elementorum calori, quam efficientis patietisq; familiaritati & similitudini assignanda est. 5
 PH. Hoc quidem affirmant, quicunq; calorem hunc ab elementis esse cõtendunt. EV. Iam igitur nihil erit quod nostrę sententię aut conclusioni aduersetur. Quandoquidem vnicuiq; animantiũ generi si proprium designatumq; est alimentum, quod illi substantię affinitate familiaris sit & iocundum, fiet illius concoctio non ab elementorum qualitatibus sed ab ea substantia cum qua familiaritas est atque similitudo. FH. Hoc sanè centuerunt tum alij complures, tum imprimis Alexander, Aphro. & Galenus. EV. Quauquam omnis cõcoctio, maximè fit à cęlesti calore, iuuatur tamè bono tẽpamẽto & medio cri elementorũ calore qui si nõ substantia tẽpie tamè & mediocritate ad cęlestẽ proximè accedit. Si qua integra laudabilis est in nobis cõcoctio, ea diuini caloris est effectio: deprauata autem & vitiosa omnino ab elemẽtis est. 20
 Temperies diuini caloris vim & effectiõnẽ corroborat, qualitatis exuperantia deprauat atq; peruertit. Bilis nõ ab illo quantumuis aucto, sed ab elementorum solo calore profertur, quã mediocritatis legem velut per vim oppressit. Ergõ id verissimum reputo quod à quibusdã dictum accepi, cęlestem illum calorem quantumcunq; fit, salutarem esse & vitę conseruatorem: eum verò qui ab elementorum permissione natus sit, quories iusto maior erit, pestiferum & perniciosum esse. PH. Valde placet hęc interpretatio quę meo certè quidem iudicio, difficilium & obscurarum quęstionum claram habet & 30
 facilem explicationem. Reliquarum effectiõnum est ne par ratio? EV. Est sanè. Nulla siquidem elementorum temperatura causa esse potest cur ventriculus cibum arctissimè comprehendat, eumq; contineat quoad sit plenè concoctus, huncq; depellat mox vt concoctus

procœ-
 mio pro-
 ble.
 Procœnio
 de simpli-
 cibus &
 tertio.

subactusq; fuerit . Equidem video vetustissimæ opinio-
 nis approbatione, omnibus in ore versari, omniumq; o-
 pinione tritum , siccitatem retentioni adiumento esse.
 Sed hac vnica causa ventriculum vel aliam quãdam par-
 5 ticulari, vtile alimentum auidius amplecti & tenere, no-
 xium & superuacaneum reijcere & aspernari, autem vt
 rum nouem integris mensibus fœtum , suo complexu
 tenere neq; hunc sinere prius elabi quàm ad absolutio-
 nem peruenerit , non nisi futuli commentitiãq; opinio-
 10 ne dici potest . Nam has functiones efficit vis quãdam
 elementis præstantior atque diuiniore , quæ partibus sin-
 gulis à prima origine est insita . Iam verò quid est quod
 attractionem solius caloris , depulsionem autem frigo-
 ris aut humoris vi fieri comminiscuntur ? Calidum om-
 15 ne allicere & ad se quasi rapere, frigidum contrà expul-
 sare compertum quidem habemus , sed tamen promi-
 scuè & citra delectum . Ceterum quum quippiam non
 quiduis sed familiare solum proleat , non id solo calo-
 re , sed alia præstantiore facultate efficit . Si enim in par-
 20 tibus corporis nulla alia quàm communis illa caloris ra-
 tio inest , qui fiat vt vnaquæque ex confusa & multiformi
 massa sanguinea , id solum quod sibi accommodatũ
 est & amicis proleat; os crassiorẽ substantiam, caro
 tenuiorẽ sibiq; finitimam , & cætera quæq; pro suæ
 25 naturæ modo? vnus ne elementi calor vtile internoscet,
 vt iddemũ attrahat, frigus verò noxium sentiet depel-
 lendum? Id ipsum si est , eẽdem etiam vires cæteris in-
 animis infidebunt , vt quæ eisdem vigent qualitatibus.
 Rectè Galenus affirmat , non modò nutritionem & con-
 30 coctionem , sed & attractionem fieri substantiæ similitu-
 dine , & vnãquamq; particulam eadem vi qua lapis
 heraclius, ferrũ quod sibi vtile est attrahere . FH . Plura
 nõ opto, quibus istorũ fidẽ facias . Si enim ab elementorũ
 qualitatibus attractio depulsioq; nasceretur, harũ pquã
 cuidẽs, esset demõstratio, neq; de illis veteres iter se tãta

Lib. De
natusali-
bus fa-
cult. secū
do.

contentione decertassent; neq; Galeno alia atq; Erasistrato vel Aesclepiadi sententia fuisset, quum easdem omnes statuerint elementorum vires. Perge reliquas functiones similiter excutere, ad vitales accedens. B. Galeno placet præcipuum cordis opus esse, tum ipsius, tum arteriarum pulsationem, idq; vitale appellat, quoniam refrigeratione innatum calorem, qui vitam tuetur, temperat. Pulsationem à calido fieri ait quòd frigidi particeps est. Verba eius hæc sunt: Nam calor insitus ceu semp mobilis, neq; intrò, neq; extrà solū fertur, sed alterū ipsius motum alter semper excipit. Verum (paulò pòst) ad superiora exterioraq; motionem & quasi explicationem, quòd natura calidus sit experitur: intrò autè deorsumque fertur, hoc est ad proprium principium viā inī, quoniam frigidi aliquatenus particeps est: quippe ex calido & frigido temperatus. His apertè omnem vitalem functionem elementorum qualitatibus assignat. E V. Id, vt tibi sic & alijs fortasse multis, ita videtur. Sed id animo tamè penitè intære, nū possit sola calidi frigidiq; tēperies iugem hūc & irrequietum diastoles sistolesq; motū efficere atq; moderari? Pulsationem equidem magna ex parte gratia refrigerationis esse nō dubitè: & quoties caloris intēperies modum excesserit, ex refrigerādi necessitate crebriore celeriorēq; pulsationē reddi cōtra verò rariore ac tardiorē quū frigus dominabitur. At calorem atq; frigus ppetuæ motionis efficiētem causam ponere, id omni rationē caret, req; & eūctis refellitur. Cur enim nō reliquis partibus similiter atq; arterijs, hæc indita esset pulsatio, quū sint oēs æquè ex calido frigidoq; tēperatē? Quamquam igitur populari ac crassa philosophādi ratione pulsationis causam illic videtur attrigisse, aliā tamè p dignitate grauitateque rei præstatiorem, alio loco aucri⁹ vidit, vbi eā causā nūc facultatē, nūc vi pulsātē appellat. In ipso cordis corpore vis illa est vñ id cōtrahit ac dilatat: quæ in oēs arterias p tūcas earū illuēs, sic eas

- cogit apritque quemadmodū ipsum cor. Quoniā ergo
 inſitus & vitalis calor p arteriarū, capacitate vnā cū
 ſpiritu in omne corpus effunditur: cauſa autē que pul-
 ſationem efficit, per arteriarum ſubſtantiam celerrimē
 5 deſluit, perſpicuum vel ex Galeni ſententia fiet, hanc
 ab inſito calore & à vitali facultate diuerſam haberi.
 Ph. Concluſa iam mihi videtur hæc omnis oratio: ex
 qua etiam probatum video functiones quās dicimus
 animales, vt que altioris ordinis, planè diuinas eſſe, ac
 10 modo quodam inenodabili perfici. EV. Conſequēs eſt
 omnino: animalis quippe functionis gratia, corporis par-
 tes diſſimilares & organicæ concinnā aptamq; figuram
 acceperunt. At qui figuram ipſamq; conformationem
 non poſſe elementis acceptam referri, ſed planè diuinā
 15 haberi, Galeni eſt ſententia. Neceſſum eſt igitur anima-
 lem omnem functionem, non ab elementorū tempera-
 tura, ſed ab instrumenti ratione modo quodam inexplic-
 abili maximè primūmque perfici. Hęc instrumenti ra-
 tio & vis, ea ipſa eſt que illud initio conſinxit: ita enim
 20 Galenus prodidit vim illam ſingentem que diuina eſt,
 conformatis instrumentis perpetuò aſſidere, eamq; ſin-
 gulos muſculos vt nouit ad vnumquemque motum nec-
 ceſſarios, impellere, quòd instrumentis ſola vti poſſit q̄
 illa conformauit. Quin & vitiata quouis modo figura,
 25 aut instrumenti proprietate, etiam ſi vitiata non ſit il-
 lius temperatura, neceſſe eſſe instrumenti animalē fun-
 ctionem lēdi (plerūque enim manus vehementer inca-
 leſcens vel contabefcens, integrè mouetur atque appre-
 hendit) planum facit non elementorum temperaturam,
 30 ſed instrumenti rationem cauſam eſſe præcipuam quæ
 motum ſenſumq; perficiat. Ph. Contradici video à
 nonnullis. Nam ſi quod instrumentum ſalua figura, ma-
 gnitudine, numero, atque ſitu ingens ex intemperie vi-
 tium quale eſt in paralyſi contraxerit, id non ſolum de-
 terius, ſed & nihil penitus ager, etiam ſi nullus instru-

Lib. De
 fœtus for-
 matione.

Concilia-
tor diffe-
rentia. 63

menti, sed solius temperamenti morbus inest. Quæ ratio viros spectatæ probatæq; eruditionis eò adduxit, vt cõmodam elementorum temperaturam statueret primam causam & præcipuam, è qua tanquam è radice nasceretur animalis functio: instrumenti verò rationem, causam secundariam & adiuuantem, per quam functio melius obiretur. Ipseque adeò totus in hanc sententiam concedo, nisi me fortè aliò retrahis. EV. Hoc si voles paucis perspicueque p̄fici, debes ad singula quæ propositurus sum, respondere. PH. Fiet pro virili. EV. Similares partes quæ omnium primæ coagmentantur, ex elementorum permistione constant, perficiunturq; harum temperamento. Ex similaribus autem constant organicæ: quare necessum est has etiã ex elementis constitui, ipsorumq; conuenienti temperamento indigere. PH. Hoc ipsum est quod dicebam. EV. At præter eam similarium compositionem, instrumento insuper ex conformatione, situ, numero & magnitudine, sua ratio accessit, longè quidem à temperamento diuersa. PH. Est hoc sanè manifestum. EV. Temperamentum igitur omnibus est partibus commune, sed similaribus primum & per se, organicis verò cum figura. Quocirca tum nutritio tum naturalis quæque functio omni ex cõquo parti organicæ atque simili necessaria videtur. Animalis autem functio, siue ad motum siue ad sensum comparata, solius est instrumenti, nulli parti simili quantumuis perfectæ cõcessa. Hæc igitur à sola instrumenti ratione, non autem à temperamento profecta est. Quid dici potest obtusius, quid peruersius, quid intolerabilius, quid inscius, quàm temperaturam, causam motionis haberi, quæ nihil sola, ne eius principium quidem efficere possit? Si pars similis gratia organicæ est, erit illius temperamentum propter instrumenti rationem. At qui finis perfectior est ijs quæ in finem contendunt, quare ipsa instrumenti ratio perfectior est temperamento, quanquam hoc magis vi-

- detur ad vitæ necessitatem & vsum conuenire : ipsaq; instrumenti ratio imperatoris, temperamentū verò gregarij & auxiliarij militis personam geret. Si extincto instrumenti nativo calore, partibulq; vehementer refrigeratis in paralyfi motus sensulq; perit, id non idcirco fit, quòd bona temperies causa motus esset principalis, sed quòd esset præparatio quædam adiuuans & facultati mouenti necessaria, qua certè sublata omnis illius actio intercedit. PH. In paralyfi de qua iamdiu disero, 5
- 10 salua est & integra instrumenti ratio, quam actionum causam statuis: cur igitur ea motū nō efficiat? EV. Quòd plerūq; functionem præpediri cernamus, nequaquam læsa principali causa, sed duntaxat sublatis læsis ve adminiculis, quibus in agēdo nitebatur: quāquam in paralyfi vi 15
- 20 vnde coniecturam facis? PH. Quoniam corpus video & maiori figurarum varietate, & numerofo magis instrumentorum apparatu instructum. EV. Quoniam igitur vniciuique corpori indita est anima, quæ ad illius functiones & vsus accommodetur, si animanti præstabilius ab- 25
- 30 solutiulq; quàm stirpi corpus datum fateris, necessum est tum illius functiones, tum animam harum effectricem, præstantiorem diuinioremq; putes. PH. Id omnes philosophi profitentur. EV. Si primæ illæ causæ tam longè distant, dissidebunt sanè & præmutationes, & instrumenta quibus agunt, fientq; alia naturalis, alia sentientis animæ, hæcque illis multò præstantiora, nēpe animalis spiritus & instrumenti ratio, nō ab elementis sed diuinitus accepta. Iā verò quid de principibus animæ functionibus apprehensione, ratiocinatione, & memoria dicam? Vt enim eæ longè cæteris antecellūt,

fic & causas habent ijs multò præstantiores, quæ rectè nequeunt ad elementorum permissionem referri.

Ph. Audistin' Brute, hanc omnem de functionibus interpretationem? B. Audiui, planeque totam memoriter complector. Ph. Quid illa veritatis tibi videtur præ se ferre? B. Superiorum sanè consequens est, & illis naturali colligatione confertè contextequè connexa.

Ph. At ea plurima functionum genera instituit, quæ omnino sint supra vim elementorum & demonstrationis philosophicæ. Br. Video, neque id putem alienum à phi-

losofia, vt neque cætera omnia, quæcunque hactenus in disputationem adducta sunt. Inauditum id parumq; vsu tritum, cælestis aut diuini nomen me multò vehementius quàm res ipsa torfit. In medicinæ physiologia

fatis quidem mihi esse duco, si humani corporis compositionem ac structuram singularumque partium functiones & vius mente consequar: parùm curans, siue illarum

causas rerum primordijs & temperamento, siue diuini origini attribuas. Id enim parùm confert ad mendedi rationem planè philosophicum, & in quo satis fuerit probabili ratione niti. Quocirca subtilius quàm

fatis est illis perquisitis, ad ea quæ magis serua sunt diuertere. E V. Iam dudum animus erat hæc tentare ac periclitari, sed obstinata ista vestra pertinacia nobis in mora fuit. B. Nunc igitur demum si ita videtur, quod totius est disputationis nostræ caput aggredere: morbos dico occultos, quibus diuinum quiddam in esse commemoras.

Ph. At ea plurima functionum genera instituit, quæ omnino sint supra vim elementorum & demonstrationis philosophicæ. Br. Video, neque id putem alienum à phi-

losofia, vt neque cætera omnia, quæcunque hactenus in disputationem adducta sunt. Inauditum id parumq; vsu tritum, cælestis aut diuini nomen me multò vehementius quàm res ipsa torfit. In medicinæ physiologia

fatis quidem mihi esse duco, si humani corporis compositionem ac structuram singularumque partium functiones & vius mente consequar: parùm curans, siue illarum causas rerum primordijs & temperamento, siue diuini origini attribuas. Id enim parùm confert ad mendedi rationem planè philosophicum, & in quo satis fuerit probabili ratione niti. Quocirca subtilius quàm

fatis est illis perquisitis, ad ea quæ magis serua sunt diuertere. E V. Iam dudum animus erat hæc tentare ac periclitari, sed obstinata ista vestra pertinacia nobis in mora fuit. B. Nunc igitur demum si ita videtur, quod totius est disputationis nostræ caput aggredere: morbos dico occultos, quibus diuinum quiddam in esse commemoras.

Ph. At ea plurima functionum genera instituit, quæ omnino sint supra vim elementorum & demonstrationis philosophicæ. Br. Video, neque id putem alienum à phi-

losofia, vt neque cætera omnia, quæcunque hactenus in disputationem adducta sunt. Inauditum id parumq; vsu tritum, cælestis aut diuini nomen me multò vehementius quàm res ipsa torfit. In medicinæ physiologia

fatis quidem mihi esse duco, si humani corporis compositionem ac structuram singularumque partium functiones & vius mente consequar: parùm curans, siue illarum causas rerum primordijs & temperamento, siue diuini origini attribuas. Id enim parùm confert ad mendedi rationem planè philosophicum, & in quo satis fuerit probabili ratione niti. Quocirca subtilius quàm

fatis est illis perquisitis, ad ea quæ magis serua sunt diuertere. E V. Iam dudum animus erat hæc tentare ac periclitari, sed obstinata ista vestra pertinacia nobis in mora fuit. B. Nunc igitur demum si ita videtur, quod totius est disputationis nostræ caput aggredere: morbos dico occultos, quibus diuinum quiddam in esse commemoras.

Ph. At ea plurima functionum genera instituit, quæ omnino sint supra vim elementorum & demonstrationis philosophicæ. Br. Video, neque id putem alienum à phi-

losofia, vt neque cætera omnia, quæcunque hactenus in disputationem adducta sunt. Inauditum id parumq; vsu tritum, cælestis aut diuini nomen me multò vehementius quàm res ipsa torfit. In medicinæ physiologia

fatis quidem mihi esse duco, si humani corporis compositionem ac structuram singularumque partium functiones & vius mente consequar: parùm curans, siue illarum causas rerum primordijs & temperamento, siue diuini origini attribuas. Id enim parùm confert ad mendedi rationem planè philosophicum, & in quo satis fuerit probabili ratione niti. Quocirca subtilius quàm

fatis est illis perquisitis, ad ea quæ magis serua sunt diuertere. E V. Iam dudum animus erat hæc tentare ac periclitari, sed obstinata ista vestra pertinacia nobis in mora fuit. B. Nunc igitur demum si ita videtur, quod totius est disputationis nostræ caput aggredere: morbos dico occultos, quibus diuinum quiddam in esse commemoras.

Ph. At ea plurima functionum genera instituit, quæ omnino sint supra vim elementorum & demonstrationis philosophicæ. Br. Video, neque id putem alienum à phi-

LIBER SECVNDVS. 204
PARTI SIMILARI NON VNICVM
sed tria morborum genera infidere, & qui sine
materiae morbi. Cap. IX.

EVDXVS.

5 N hunc vastissimum medicinae cam-
pum si descendemus, sæpè quidem
hærebimus in salebris, quibus is vn-
10 dique conspersus est: eritque ne-
cessarium in vias incurrere non sa-
tis tritas, & quæ fortassis parùm
vos oblectent. Ph. Huc ipsi con-
cessimus vt ardua quæq; spinosa & inuia confectare-
mur, quæ nos fortasse terendo plana reddemus. Agè
15 igitur omissa omni contentione, reconciliataque volun-
tate nostra, ne sit molestum cõmuni studio rem omnè
veritatis cognoscendę causa indagare. Br. Pulchrè mo-
nes, iamdudum illius contẽplationis esseror desiderio.
Cùm itaq; simus grauioribus laboribus curisque vacui,
20 in hoc diuerticulo ab omni turba & strepitu seiuncti, li-
berè scrutemur ipsam veritatis lucem, neque vlli autho-
rum tam sis addictus, quin tuam de morborum causis
sententiam (tametsi à popularibus sensis alienã) in me-
dium proferas. Non enim huc ipsi concessimus audituri
25 quid hac de re alij, sed quid tu sentires. EV. Quando
his me suasionibus tanquã stimulis acriter vrgetis, ad rē
aggredior, & demonstrandum suscipio in parte simili
tria esse morborum genera, quæ vix quisquam apertè
videtur persecutus. Hoc autem vt expositione perspi-
30 cua illustretur, altius ex Galeni arte morborum summa
genera repetamus. Ph. Tria ille constituit, simile,
organicum & cõmune quod continui dissolutionē pri-
mus appellauit. EV. Organico & cõmuni suppresso,
de vno simili quærat. Quot ergo huius statuis diffe-
rentias? Ph. Tot nimirum quot intemperiei genera,

neque enim aliud est similaris morbus,quàm noxia in-
temperies. Hęc autem distribuitur in quatuor simplices
totidemq; compositas : hasq; singulas volunt nunc ex-
humoris cuiuspiam vitio, nũc citra humorẽ p̄gressa-
ex causa cõtrahi Eudoxus , Agẽ Brute,hi ne sunt omnes 5
partis similaris morbi? Brutus, Nullum his adnumerat,-
Galenus: nam qui in bona similaris partis temperie om-
nem illius sanitatem constituit, omnem profecto eius
morbum ex læsa mutataq; temperie nasci confirmat.
Eudoxus , ceterum si qua sunt in parte simili pręter 10
temperamentum quibus sanitas illius & integritas con-
seruetur, nõn ne necesse fuerit in bona illorum constit-
tione sanitatem, in mala morbum collocare; Brutus, Ne-
cessariũ profecto. Eudoxus Atqui duo insunt teperamẽ
to p̄stantiora subiecta materia , & species Brutus, Id 51
sanẽ est quod tantoperẽ ex te audire postulamus, vtq;-
in illis morbos inesse putes. Eudoxus, Est idquidem ex
plicatu per quàm arduum, quod etiam si dilucidẽ, ex
plicetur atq; demonstretur , minime tamen tutum sit in
vulgare Brutus, Expediit tamen in hanc contẽplationem 20
paulò acrius grauiusque incũbamus , vt eius obscuritate
discussa veritas illucescat, & à nobis fructus percipiatur
vberior. Eudoxus, Meministis non ita pridem me demo-
strasse medicamentis alias à materia, alias à temperamẽ
to , alias à forma vires inesse, id nunc ad corporis prtes 25
commode trasferemus, quarum quę similes appellan-
tur tria hæc in se discreta continent, materiam, tempera-
mentum, & essentiam, quæ illarum species dici consue-
uit. Temperamentum quum ex elementorum sit quali-
tatibus, in accidentium genere merito recensabitur, ma- 30
teria vero illi substernitur, à qua pars laxa aut astricta ,
mollis aut dura, crassa aut tenuis euadit . Cor calido
ficcò quẽ temperamento est neque admodum dissimili
sunt pulmones; at materia distant absuntque longissi-
mè vt quę illi densa grauique sit , his rara atque leuis.

Haud fecus renes frigidum nacti temperamentum, cor
 verò calidum, summo discrimine disjunguntur: vtriuf-
 que tamen materia compacta est atque densa. Hanc
 materiae vim spectantes tum philosophi tum medici,
 5 renes, cor & iecur terrenum appellant, quo nomine
 constat non temperamentum, sed materiam designa-
 ri, quæ illis perinde ac terre crassa, compacta astricta-
 q; inest. Iam verò partis essentiam atque speciem à
 materia & à temperamento diuersum quiddam esse, mi-
 10 hi persuasit Aristoteles cum ait, rationem eam qua ca-
 ro aut os est, non à primis elementis, sed à semine &
 diuiniore principio nasci. Non enim quicquid simili-
 ter atque os densum tactuq; frigidum deprehendimus;
 id continuò os est, sed est præterea necesse ossis essen-
 15 tia propriaq; ratio accedat, qua detracta ne ipsa qui-
 dem elementa vel idonea temperie permista os effece-
 rint. B. Hæc mihi cum superioribus satis videntur
 coherere, si modò tu his eum Galeni locum concilies
 qui in vnaquaque similari parte ait substantias tres
 20 haberi solidam, carnosam & spirituosam, ex quibus is
 ait virium substantiam complere. EV. Id quidem fa-
 cile: nam solida atque carnosâ, eam quam dixi partis
 similari materiam constituunt. Spirituosa in qua ca-
 lor est insitus, ad formam refertur ac pertinet. Hæc
 25 porrò singula Galenus ait ex congrua elementorum
 temperie consistere. Quæcunque igitur in parte simi-
 lari inesse cogitamus, vel illius materia sunt vel forma
 vel temperamentum. B. Importunus orationem tu-
 am interpellauit: reliquam verò contemplationem per-
 30 sequere. EV. Tria igitur quum sint ex quibus pars
 vnaquaq; similari constituitur, tria quoque sunt per
 quæ illa subsistit atque conseruatur, quorum vnoquo-
 que pereunte continuò pars tota perit. Vt autè tria sunt
 per quæ pars subsistit, ita & tria sunt per quæ vel bene
 vel male subsistit: quandoquidem contrariorum eadem

est subiecta materia. Illorum trium integritas & moderatio, partis est sanitas, eorundem contraria immoderatio morbus. Quocirca vt partis similis sanitatem ita & morbum necesse est in tribus constitui, triaque fieri 5
 similarium morborum genera, vnum materiæ, alterum temperamenti, tertium totius substantiæ. Hoc autè iam velim ex partis similis actione confirmare, ac, docere huius robur à tribus illis dimanare atque conseruari. Quãquã enim similis partis actio illius formæ atque 10
 essentiæ refertur accepta, ad illam tamen materia atq; temperamentum maximum habent momentum, quorum ope destituta nihil quicquam forma sit effectura; vt vno quolibet istorum pereunte continuò pars tota perit, omniq; illius actio intercidit, ita etiam vno quolibet leso & à natura sua discedente, pars tota longè 15
 deterior & infirmior euadit & ad opus suum inexpeditior. B. Id obsecrò nobis paulò apertius ob oculos pone, & inductione quadam illustra. EV. Faciam sedulò. Principiò congruens partis temperamentum ad actionum perfectionem conferre, vitiosum autem illas impedire, & imbecillitatem accersere, satis superq; notum arbitror. B. Id certè tibi assentior, quod omnibus obuium clarumq; est, non alia fulciendum demonstratione; siquidem Galenus passim cõtendit ac tuetur, omnem imbellitatem intemperiei sobolem esse, qui & temperamentum omnis actionis principium causamq; 25
 statuit. EV. Vitiata porrò materia partis robur atq; valitudine infringi, hinc docere velim quòd nonnullis ventericulus neque acetum, neque sinapi, neque piper, nec denique quicquam acre aut mordax, alijs omnia facillimè toleret; deinde quòd odoribus alij oblectentur, alij 30
 citra offensionem eos ferre nequeant. B. Consentiant certè hæc cum vero omnia, sed tamè si permittes, causam eorum ex Galeno dicemus, quòd alijs exquisitior & quadam veluti exasperantia acutior alijs hebetior

tior atque obtusior fit sensus. EV. Rectè quidem, at
 verò exuperantis deficientis ve sensus, quenam causâ
 statuetur? Non intemperies: multi nanque intemperari,
 eiusmodi nihil experiuntur aut sentiunt. Vna igitur cau-
 5 sa sit oportet, quòd ventriculus cerebriq; meninges ra-
 ræ ac laxæ, quasi dissolutæ atq; imbecilles, à quibuslibet
 externis iniurijs prompte offenduntur. Fervultos vi-
 deas optimo temperamento, qui neque calorem, neque
 frigus, neque laborem, neque vllam exuperantiam per-
 10 ferunt: hac sola ratione, quòd molli, raro laxoq; sint
 corpore. Tale autem euasit vel ex paucò imbecilloq;que
 semine, vel ex molliore delicioreq; vita: ex qua etiã
 molles solent appellari. Plurimos econtrariò videas in-
 15 temperatos, vt rusticos & agrestes, qui tamè validi sint,
 & multo facilius externas iniurias perferant, hac ratio-
 ne quòd partes singulas, ossa, neruos, tendones, omnes-
 que fibras solidas habent atque densas: ex quibus com-
 pactum corpus firmum atq; robustum euadit, ad omnia
 20 perferenda comparatum. Tale vel ex robustiorum pa-
 rentum copioso validoq;que semine procreari solet, vel
 exercitatione, conuetudine & vsu conquiri. Quanquã
 autem Galenus locis quibusdam omnem corporis actio-
 nem temperamento refert acceptam, passim tamen li-
 25 bris Methodi fatetur partis materiam atque substantiam
 non parùm ad robur pertinere. Quum enim ait natu-
 ram omnemq;que virium substantiam ex spiritu, ex car-
 nosa specie ac ex solidis ipsis constare, horumque singu-
 30 lorum & qualitatem & quantitatem seruandam esse, nõ,
 ne hoc ipso conuincitur non solum temperamentum
 verum etiam illorum substantiam que partis similis
 est materia, ad virium robur magnam opem conferre?
 Prætereà vbi in medendi præceptis, partis que vim &
 vsu habet toti corpori cõmunè cuiusmodi est vëtricus,
 aut iecur, robur seruare iubet, à relaxantibus abstinere,
 quòd partis substantiam statumq; optimum dissoluant.

11. Me-
 thodi. &
 9.

Astringentia verò , quorum vis est ad corporis constantiam & stabilitatem , commendat. Libris de tuenda sanitate, duras frictions artus corroborare tradit , quòd illorum substantiam atque materiam compactiorem firmioremque reddant . Ac ne singula longius persequar, 7
 is passim docet partis bonam habitudinem atque agendi vim , non à solo temperamento, verum etiam ab ipsa illius materia proficisci , vitiumque materiæ imbecillitati actionisque læsæ causam & morbum esse . PH .
 Probè id assequor quod pro summa tua eruditione nobis planum fecisti : quod autem reliquum est exequere, 10
 ut à partis essentia ac specie , illius robor & agendi vim teneri putes . EV . Id non admodum anxie tibi exposuero . Ut enim strutiocamelus non elementorum calore , non insito temperamento , sed totius essentię natura ferrum exerit & concoquit ; ita & quæcumque in nobis sunt partes totius substantiæ vi concoctionem, nutritionem harumque ; administras functiones obeunt, quemadmodum motum atque sensum . Partis autem tota substantia est quam & speciem & interdum facultatem appellamus 15
 Plurimus est Galenus ut eiusmodi facultatum præstantiam dignitatesque ; demonstrat, tum principum trium quæ corpus uniuersum gubernant, tum earum quæ unicuique parri regendæ fuerunt addictæ : omniumque substantiam acrius subtiliusque ; philosophatus, à partis materia & à temperamento diuersam instituit . 20
 Tria igitur omnino sunt quibus similis partis substantia completur & cohæret, quibus illius robor stabilitasque ; consistit, & quibus omnis illius actio perficitur . B . Nihil ista demonstratione luculentius . EV . Si vnumquodque ; istorum tum roboris, tum obeundæ functionis causa est, bene constitutum integras , male vitiosas deprauatasque ; functiones obibit . A tq̄i bona ea constitutio sanitas est & appellatur, mala verò morbus . Quocirca necesse est in tribus illis & sanitatē & morbum collocari, & in parte similari tria 25
30

fieri morborum genera . Vnum est materie immoderatio , alterum in temperies , tertium totius substantiæ corruptela : quæ singula partis actionem primùm ac per se præpediunt . Si disputationem totam velis Galeni sententiã concludi in hunc locum quo tres imbecillitatis causas triãq; morborum genera expressit , mentem auresq; erige . Quæ (inquit) immoderatè laxant soluent robur , quare & partis virtutem : quæ autem supra modum refrigerant natiuum calorem extinguunt , qui fortassis (vt nonnulli arbitrantur philosophi ac medici summi) substantia virtutũ existit , aut si nõ hoc , saltem primum & maximè necessarium earũ instrumentũ . Iam verò & qualitates quædam extraneæ virtutes dissolvere possunt Hac oratione Galenus læsarũ virtutũ causas tres vel inuitus fatetur , relaxãtia , refrigerãtia & alienas qualitates : quidq; horũ singula in parte similari intret & labefactèt : atque relaxantia materiã , refrigerantia temperamentũ , & extraneas qualitates facultatum substantiam demoliri : has quidem primum ac per se , id est proximè , alia duo ex accidenti , qua ratione vel materiam vel temperamentum peruertunt , quæ prima sunt facultatum instrumenta . Ex his perspicuum euadit tria illum in similari parte morborum genera sedibus disclusisse : hæc ipsi appellauimus materie immoderationem , intemperiem , & totius substantiæ corruptelam . Hęc iam placet non modò in animis , sed etiam in oculis conspectuq; omnium exponere , & quasi exemplis illustrare Venter vt pars similis tanta plerunq; imbecillitate corripitur , vt nihil alimenti concoquat , & cruditas ac hienteria sequatur . Hanc autem contrahit , alias impense refrigeratus vel immoderato frigidæ potu , vel lactucarum esu : alias relaxatus , immodico olei epentis haustu : alias extraneis venenatisq; qualitatibus laesit , hoc & epoto veneno & in exanthematis , & in alijs com-

Lib.2.ar-
tis.ad
Glauc-
nem.

pluribus morbis popularibus obtingit, quibus cardiaca
 remedio sunt. Imbecillitatis leſeſq; functionis tres hæ
 cauſæ, tria in parte ſimilari morborum genera ſunt. B.
 Iſtæ quidem magna probabilitate dici video: quæ tamẽ
 fient illuſtriora magiſq; conſpicua ſi minutius concidã 5
 tur, illorũque differentias perfequaris: nam in ſingu-
 lis vtilior eſt exercitatio doctrinæ. Similariũ morbo-
 rum genus in octo intemperies diſtribui recipimus, qua-
 rum ſunt ſimplices quatuor, coniugatæ totidem, hæq; ali-
 as purẽ, alias ex humorum influxu natæ. Immoderatæ 10
 autem materiæ, quas tu nobis differentias enumerabis?
 EV. Ea quidem mollis eſt aut dura, laxa aut aſtricta, te-
 nuis aut craſſa, rara aut denſa: quæ cum immoderatus
 excreuerint, vnius materiæ morbi ſunt. Hæ tametſi poſ-
 ſunt quotidianis obſervationibus deprehendi, inſignio- 15
 ribus tamen exemplis, clariores fortaliẽ fient. Quod
 Ruellius non ita pridẽ literis memoriæq; mandauit, id
 ipſi vidimus. in milite quodam oſſa crurum, brachiorum
 & fœmorum ex morbo tam mollia & flexibilia euaiſſe,
 vr cęrẽ modo facile ſequerentur quocunq; torqueres: 20
 quæ tandem balnearum naturalium vſu (eiufmodi erãt
 aluminofæ) in priſtinum vigorem robũq; reſtituta ſunt.
 Puellam cernimus noſtra viciniã articularum vinculis
 ad eò laxis, vt quocunq; velis artus inuertas, quod illi ab
 ortu vitium eſt. His qui argentea vaſa inaurant, folius 25
 hydrargyri vapore nerui eouſque emolliũtur ac ſi para-
 lyſi laborent: quam idcirco: non pauci è iunioribus me-
 dicis neruorũ mollitiẽ alij neruorũ diſſolutionẽ appella-
 rũt. Hæc vitia nulla intẽpie, nullo vel cõformationis vel
 quãtitatis vel numeri vel ſitus errore comitabãtur: quo- 30
 circa nec tẽperamẽti nec inſtrumẽti, ſed vnius materiæ
 morbi exiſtimari poterant. Si quando ventriculus,
 corporis membranæ, aut cutis præter modum tenuis
 raraque, aut contrã ſi craſſior denſior ve exiſtit, quis
 tam ſomnolentus eſt ac nihil cogitans, vt illam morbo

& vitio teneri neget, videns vel vltra modum dissolui
 corpus vel vitæ necessariam transpirationem cohiberi.
 Hic autem quum dico rarum aut densum, laxum, aut
 astrictum: non ea intelligo vitia quæ venarum, arteria-
 5 rum, aliorum ve instrumentorum ductibus incidunt,
 quòd morbi sint in figura: sed quæ pars similis ex pri-
 mordiorum concursione & permissione contraxit: ea
 quis non iudicet morbos esse partis similis? B. Cer-
 tior sum multo quàm dudum: sed quid obsecrò si illa
 10 ad intemperiem referat Galenus, ex qua tanquam ex
 causa prodire velit: nam & secundas qualitates omnes
 à primis, & à temperamento ortum initiumque sumpse-
 runt. EV. Vide quo res euadat, & ne dum Galeni par-
 tes tueri conaris rebus ipsis quasi noctem offundas. Ete-
 15 nim si omnia partium vitia quæ à secundis sunt qualita-
 tibus ad intemperiem reuocat, necessitas profectò simul
 coget morbos quosdam instrumentarios eodem pertine-
 re: cuiusmodi sunt lene et asperum. Et qua ratione dicis
 20 secundas qualitates ad primas tanquam ad causam re-
 ferri, eadem instrumentarij morbi omnes ad inrempe-
 riciei genus referentur, quòd vnum temperamentum con-
 formationis & instrumenti causam Galenus instituat.
 Quæ qui ita esse cõtendit, quid aliud quæso quàm sum-
 ma morborum genera confundit ac perturbat? Quid
 25 aliud quàm omnem doctrinæ vim inexpiabili sceler-
 re peruertit? Omnis quippe docendi via ac ratio, artifi-
 cio quodam & expolitione distincta proponi debet,
 quam si tollas omne doctrinæ lumen extinguitur. Itaq;
 si dilucida conspicuaq; morborum cognito quæritur, ne-
 30 cesse est summa primaque illorum genera ex partium qui-
 bus insunt generibus constitui, vnumque similem ap-
 pellari, alterum instrumentarium, tertium communem.
 Ac deinde horum singulorum differentias, ex eorum
 quæ vel partis similis, vel instrumenti rationem com-
 plent differentijs sumi. Quamobrem vt omnis vel

figure, vel magnitudinis, vel numeri, vel situs permuta-
 tio, instrumētarius morbus est: ita profectō & omnis, vel
 materiæ, vel temperamenti, vel formæ, id est totius sub-
 stantię offensio morbus est similis, sientq; necessariō
 molle & durum, laxum & astrictum, tenue & crassum,
 rarum & densum morbi similes ab intemperie diuer-
 si, in vna materia positi, qui & immoderatę materię dif-
 ferentię sint. Hęc autem quę dixi velim ex curandi ra-
 tione confirmare. Medicamenta quęcunque hominum
 ars atque industria inuenit morbis curandis idonea, vel
 ex primis, vel ex secundis, vel ex tertijs qualitibus vi-
 res habent, quibus & nonnulli quartas adijciunt. Primæ
 illorum vires ac facultates intemperiei morbis succur-
 runt ac medentur, secundę verō inmoderationi ma-
 terię, tertię, & quartę ijs qui totius substantię vim ro-
 burq; dissoluunt. Quamquam autem Galenus om-
 nes neruos contendit vt secundas illas facultates ex pri-
 mis prodire atq; nasci demonstret, quemadmodum
 tertias atque quartas ex primis & secundis: illas tamen
 necessariō distinctis generibus seiungit. Si qua pars cor-
 poris inde facta est imbecillior, quōd immodicē rela-
 xata aut dissoluta sit, huic medicamentis non calidis
 aut frigidis, sed planē corroborantibus succurritur. Hu-
 iusmodi sunt adstringentia, quorum vis & facultas non
 in solo temperamento, sed in materia penitus insidet,
 quę crassa densaq; est: alias comite calore, vt in absyn-
 thio, in myrtho, in aloë, in rheobarbato: alias cum fri-
 gore, vt in rosa in flore mali punici, in galo, in rhoë.
 Quin etiam sapes quod secundarum qualitatum in-
 dices sint, Galenus libro de simplicibus quarto demon-
 strat, ex medicamentorum materia verius quàm ex
 temperamento & prodire & distingui. Itaque vt medi-
 camentorum primę facultates intemperiei, ita & se-
 cundę materię morbis succurrunt vereque medentur.
 Hoc morbi genus rarum quidem vixque solitariū exi-

fit, de quo proinde satis egisse videor. Bru. Neque profectò ampliorem illius demonstrationem velam, cui vt necessario in primis assentior. Te verò pro tua in nos beneuolentia etiam atque etiam rogo & obtestor, vt
 5 quos totius substantiæ morbos appellas, eadem demon-
 strationis vi persequaris.

DE MORBIS TOTIVS SVBSTANTIÆ,
 quanti ij sint in arte momenti.

Cap. X.

EVDOXVS.

NON desinetis (video) me lacescere, & ad imparia meis viribus prouocare. Est quod exigitis perquam obscurū & in auditum, nullaque hactenus arte comprehensum, vt idcirco, me pudeat eius tractationē suscipere. Ceterum quoniam id rei medicæ tanti interest vt optimam
 15 illius partem continere videatur, nolim vobis tanta in re deesse. Hanc si rudius explanauero, rusticæ & familiaris disputationi tribuetis, in qua quæ clam disseruntur non tam exquisita & accurata esse debent, quàm quæ magnis vigilijs elucubrata in publicum proditura sunt.

20 Tota rei substantia perfectio est & integritas, qua res vna quæque cōsistit. Hęc quoties immutatur & de perfectione decedit, res tota continuò perstringitur: ipsaque illius decessio, morbus est totius substantiæ. Quoniam autem omnis mutatio substantiæ, aut procreatio est
 25 aut corruptio, qualitatis verò alteratio, rectè videbimur decessionem hanc mutationem de optimo statu, totius substantiæ vel corruptionem vel corruptelam appellare: quæ si nondum consummata fuerit, substantiæ morbus est: nam perfecta consummataque corruptio iteritus est. Ph. Hic obiter audire veli quid in

ter corruptionem & putrefactionē interficit. EV. Illa latius sese fundit, hæc angustioribus coarctatur terminis si quidem quæcunque putrescunt, eadem corrumpuntur, non tamen hæc retroaguntur, nec quæcunque corrumpuntur eadem statim putrescunt, nam & hominem & viuentem omne, morte corrumpi dicimus etiam si nondum putrescant: & lignum dum crematur, corrumpi quidem at non putrescere. Res vna quæque putrescit, cum eius temperie sensim dissoluta, proprius natiuusque calor (qui omnia regit & continet) euincitur ac deficit: siue ab ambientē calore dissipatus, siue à frigido aut ab alienis qualitatibus extinctus, refrigerato & extincto calore, naturalis & aqueus humor dominatur, vndique redūdat & diffluit, quippe nec iam alicunde coercitus nec sicco temperatus. Neque verò Galenus dum partium aut humorum corporis putrescentium vnam obstructionem causam statuit, ab hoc Aristorelis instituto quicquam recedit. Nam obstructio caloris trāspirationē ventilationēque prohibet prohibita vētilatiōe calor refrigerio dīstitutus hebetescit & extinguitur. Calore demū fracto & debilitato humor euagatur ac diffluit, calorisque vi & dominio destitutus computrescit: cui ferè comes est fœtor & graueolentia. Putredine magis ac magis inualecente, prius calor elāguescit simulque naturalis humor dissipatur & partes ficciores euadunt, quasi marcore consumptæ qui omnis putrefactionis finis existit. Omnia enim quæ putrescunt, tandem in fimum ac cinerē extabescunt. Simplex corruptio non eo naturali ordine ad marcorem sensim progreditur, sed externarum causarum magna vi tanta celeritate propriam substantiam dissoluit vt putrefactioni tempus non suppetat, & prius corruptum quippiam appareat quàm putredine tentetur. Corruptentium causarum, aliæ temperamentum, aliæ ipsam rei substantiam primùm ac per se inuadūt. Hæ totius speciem extermināt, parùm admodum læso temperamento. Itaque vt cor

ruptio, ita & morbus quem totius substantiæ corrupte-
 lam appellamus, aliàs cum putredine fit, aliàs sine putre-
 dine. B. Hic multa veluti in aceruum cogeris, quæ pro
 mea virili enitar paulò accuratius intelligere. Primum
 5 quidem morbos omnes qui ex putredine profecti sunt,
 siue ea in spiritibus esset, siue in humoribus, siue in par-
 tibus ipsis, videris totius substantiæ morbos nuncupare
 quæadmodum & febres omnes putres & morbos quæ plu-
 rimos ex humorum corruptela natos. EV. Sic sanè, ne
 10 que hos possum ad intemperiei genus vllum referre: vt
 enim ipsa rei species à temperamèto, ita & putredo ab
 intemperie distat: neque putredinis vitiū intemperiem,
 sed totius substantiæ morbum appellarim. B. At mihi-
 lo minus putredò nusquam solitaria & citra intemperie
 15 obtingit. EV. Esto omnem putredinem comitetur in-
 temperies, quemadmodum totam rei substantiam comi-
 tatur temperamentum, eadem ne idcirco censi debet?
 Valida intemperies tum humores, tum partes ipsas ple-
 runq; obsidet, cui nulla putredo succedit. Et quum in ar-
 20 dente febre humores conputruisse dicis, non solum in-
 telligis illos vehementer incaluisse, vt solo refrigerio ad
 curationem sit opus: sed præter calorem aliud vitium,
 idq; grauius animo concipis, quod solis refrigerantibus
 emèdari nõ potest, sed vacuari indiget & è corpore pro-
 25 cul a mandari. In partibus singulis intemperiei atque pu-
 tredinis conspectius discrimen, elucebit. Nemo quippe
 pulmones, lienem, vel iecur incaluisse idem esse dicat, at
 que conputruisse. Intemperata illa minimè, putrida ve-
 rò facile oculorū iudicio in dissecto cadauere, animad-
 30 uertes. Fuerit ne vlla demonstratio sensuum fide præstan-
 tior? Possum tamen & hoc intemperati putridique di-
 scrimen curandi, legibus stabilire. Quandoquidè mem-
 brum inflammatum refrigerando persanamus: putridū
 & sphacelatum non item, sed præcidendum id extirpā-
 dumque est: nam omnino præter naturam cum sit, sese

auferendum indicat. Sic omnes ex putredine morboſi
 non intemperiei, ſed totius ſubſtantiæ genere compre-
 hendi putato. BR. Hoccine nouum & inauditum.
 morbi genus, quod totius ſubſtantiæ vis appellari? Eud-
 Non hoc ſolum, ſed etiam maius quiddam & præſtanti- 5
 us conſequor, quanquam ne prætermittendum. Vt au-
 tem planius mentem meam ipſamque rei veritatem con-
 cipias, eius memineris quod non ita pridem dicebam,
 corruptionem aliam ex intemperie, aliam ex alijs cor-
 rumpentibus cauſis fieri. Hinc totius ſubſtantię corrup- 10
 tela duplex ſtatuatur, vna intemperiem, altera cauſas
 alias conſequitur; illa putredo, hec corruptio eſt. Itaque
 totius ſubſtantiæ morbus duplex erit, vnus manifeſtus,
 alter occultus. Manifeſtus intemperiei ſuccedit, iſque
 vel putredo, vel putredinis ſoboles eſt, quæ quum ex 15
 propria partis temperie diſſoluta procedat, manifeſtam
 quidem cauſam habet. Vt enim idoneum rei cuiuſque
 temperamentum ad totius ſubſtantię conſeruationem
 neceſſarium eſt, ita illius diſſolutio totius ſubſtantię diſ-
 ſolutionem infert, eaque ſerè cū putredine. B. Hunc 20
 ergo morbum intemperiei adnumerabam. EV. Et
 male quidem. Non enim ſi putredo intemperiei ſucce-
 dit, eadem idcirco cenſeri debet, ſed eſt, vt dixi, genus
 diuerſum. Occultus porro totius ſubſtantię morbus eſt,
 qui non ex diſſoluto temperamento, non ex ſimplici 25
 Putredine, ſed ex abditiore quadam cauſa proceſſit Ab-
 ditior illa cauſa ſupra elementorum conditionem eſt,
 quæ dum nobis eſt inſenſa, non corporis temperamen-
 tū, ſed totā, illius ſubſtantiā primū ac per ſe offendit, vt
 cui ſit prorfus inimica. Hoc cauſarum genere nume- 30
 rantur omnia peſtifera. deleteria & venena, quorum fe-
 rocia in natiuum noſtrum diuinūque calorem, in ipſum
 que vitæ principium maximè ac primū ſequit atque de-
 bacchatur. Non enim eiufinodi cauſe ſola putredine
 (vt rudioribus plerique viſum eſt) ſed occultiore qua-

dam vi infensę sunt. Qui vnā putredinem, epidemiorum, pestilentium, contagiosorum & venenatorum morborum causam esse contendunt, maximis tenebris offusi omnia permiscēt atq; perturbant: vt qui inuestigandi sollicitudine abiecta, vehementissimos quosq; morbos nullo delectu vel ad plethoram, vel ad cacochymiam, vel ad obstructionem, proximē verō ad putredinem quę ex illis genita sit referunt, vt non aliud quā has causas tota arte illos audias circumferre & intona-

10 re, quasi nihil maius possit in corpus irruere. Quum aliquis integrē sanus accessu ad pestiferum peste corripitur: aut à rabido cane demorsus in rabiem agitur, aut scorpionis compunctu, aut hausto toxico extinguitur, quis quęso tam hebes statuāt vnā omnium putredinem causam, quę tam varia, tamq; multa efficiat nullo alterius concursu? Quę possit tam vehemens tamque pniciosa putredo in hominē nec plethora, nec cacochymia, nec obstructione correptum repentē irrumperē? Magna certē perniciēs plerunque hominem rapit nullis

20 eiusce modi causis inquinatū: quemadmodū & hęc causę interdum iugulant, nulla comitante perniciē, ex quibus à putredine perniciēs internosci discernique potest: breuis certē et compendiaria, sed periculosa nimis isthęc medendi ratio, quę solas putredinis causas animaduertit

25 Ex Aristotelis sentētia nup̄ demostrauimus res quascūq; interire et corrūpi, alias sensim dissoluta tēperie indutaque putredine, alias tota illius substantia ab externis quibusdā causis offensa. Quis ergo dubitet & hominē vtriusq; ex causis occidere atq; dissipari? Vt is nō solius tēperamenti sed etiam spiritus & innati, eiusq; diuini caloris beneficio viuūt & subsistit: ita necesse est alias haberi causas quę dissoluto temperamento putredinem inuehāt, alias esse quę innatum calidum vitęque principium

30 extingunt atque diripiunt. Hęc autem dissolutio, totius

est substantię corruptio quam definimus: ad hanc quæ
 deducit constitutio vel affectio, occultus est totius sub-
 stantię morbus, de quo iãdiu disputatur. PH Nō proba-
 bilia solum, sed necessaria quoq; hæc esse video, & ad vn-
 guem memini vt parti similari tres morbos inesse intem-
 periem, materię immoderationem & totius substantię
 corruptelam, ex Galeni mente deduxeris. Quoniam ve-
 rò totius substantię morbum tanti in arte ponderis esse
 iudicas, nunc preisus & diligentius locos quibus hunc
 Galenus affirmare videatur si quos habes exprome. 10

EV. Vnus è quinto de simplicium medicamentorum
 facultatibus elicitur, vbi hunc in modum scribit, Osten-
 sum est medicamento naturam esse alterandi aut vna
 quapiam qualitate, nempe aut calfaciendo, aut refrige-
 rand, aut humectando, aut exiccando, aut dictorum 15

coniugatione quapiam: aut tota sua substantia, sicuti
 complura letalium venenorum, nec pauca alexiterio-
 rum seu amuletorum, & purgantia omnia, & multa quæ
 vocant attrahentia. Duplicem audis commutationem
 (sic enim ἀλλοίωσις *verto*, quam alterationem iunio- 20

res dixerunt) vnã primarum qualitatum, alteram substã-
 tiæ: nos si, naturę modum excessit, hanc substantiæ cor-
 ruptelam appellamus. Est & alter eodem libro locus,
 quo in eandem sententiam scribit, duplicem esse alexi-
 teriorum naturam, aut enim commutare, aut ex affe- 25

cto corpore pelleri bestiarum virus corrumpendi natu-
 ra præditum, vel mortiferum medicamentum: & com-
 mutare quidem, aut vna tantum qualitate, aut duabus
 in vnum coniugatis aut totis substantiis, inanire verò to- 30

tius substantiæ similitudine, & calore cum partium te-
 nuitate coniuncto. Quid istuc est κατὰ τὰς ὅλας ὀυ-
 σίας? Si medicamenta nos afficiunt aut suis qualitati-
 bus aut tota substantia, necesse est corporum nostrorū,
 alias qualitates, alias totam substantiam mutari. Hæc au-
 tem mutatio si multum de optimo statu decedat, & na-

turæ limites prætergressa sit, totius substantiæ morbus e-
 rit. Ne autem vnius loci autoritate parùm firma videatur
 testimonij fides, alium proferam ex commentario sec-
 cūdo libri de natura humana. Quum Hippocrates mor-
 5 bos alios à victus genere, alios à spiritu quem trahimus
 fieri proponit, hūc idcirco in omnes publicè grassari pu-
 tat, quòd inspiratus aër omnes attingat, qui morbidam
 in se quandam excretionem habet. Ad cuius præcautio-
 nem atque curationem, iubet loca in quibus morbus
 10 grassatur mutare, & quàm paucissimum spiritum duce-
 re: quam *νοσεῖν ἀπὸ αἰθέρος* dixit, Galenus expira-
 tionem interpretatur proprietate totius substantiæ in-
 fensam. In expirationibus, inquit, quæ proprietate totius
 substantiæ magis, quàm qualitate corpora offendunt,
 15 rectè curationē tradidit Hippocrates in duplicem redi-
 gens scopum, loci mutationem & exiguæ inspirationis
 vsum. Hanc insalubrem proprietatem vt medicamenti
 & aëri, ita & alimentis quibusdam velut semiputrido tri-
 tico, & aquæ, interdum inesse confirmat. Iam si hæc to-
 20 ta substantia nos offendunt, consequens est profectò,
 totius corporis nostri substantiam interdum mutari, fieri-
 q; in nobis, tum Hippocratis tum Galeni sententia, quos-
 dam totius substantiæ morbos. Nam dum vel aër, vel medi-
 camenta totius substantiæ proprietate nos afficiunt, cor-
 25 poris quidem nostri, neque qualitates, neque tempera-
 mentum, sed totam substantiam primum ac per se immu-
 tant. Cum enim omnis actio sit ex contrarijs quæ sub
 vno eodemq; genere comprehenduntur, illorum qua-
 litates, corporis etiam nostri qualitates, tota verò
 30 illorum substantia totam corporis substantiam afficiet,
 meque fieri potest vt qualitas in substantiam, aut substan-
 tia in qualitatem primum ac per se agat. Esto igitur
 quispiam deleterium medicamentū hauserit, quo è vila
 fit excessurus. Id quidam sensum partium omnium
 maximeque principium spiritus, humores, totamque

substantiam labefactabit atque corrumpet, dum tan-
 dem mors sequatur & interitus. Partium autem corru-
 ptio & affectio tanta, quæ actionem primum ac per se
 lædit, morbus est, isque verè similis, quòd tum omnis
 instrumenti ratio integra persitat. Atqui intemperies
 non est. Id ipsum igitur si oportet similis morbi ge-
 nus, quod nos substantiæ corruptelam appellauimus. 5
 Phi. Quid tu, Brute, iam velut erubescens tecum ipse
 mente contrectas, tū ne meditaris quid possis contradi-
 cere? B. Nihil sanè. Iam pridem eminus olfaciebam
 quò spectaret tantus rationum progressus. PH. Miror
 equidem neminè tot seculis in tam apertas perspicua-
 que demonstrationes animum mentemq; erexisse. B.
 Id puto magna obseruantia factum, qua posteritas Ga-
 lenum tanto cultu & honore dignaretur, vt nefas duce
 ret quicquam illi vel addere vel demere. phi. Verita-
 tis potius, quàm honoris & amicitiae vinculo obstringa-
 mur, à vero nūquam abducamur nec prece, nec precio,
 nec vi, nec forte suprema. EV. Quum hic totius substā-
 tiæ morbū constituo, is interdū simplex solitariusq; con-
 sistit, plerunque verò permittè alijs implicatur effecti-
 bus, inter quos vix elucere potest. Hoc genus vniuer-
 sum Hippocrates diuinum appellauit iubens vnumquē-
 q; agnoscere & obseruare si quid in morbis diuinum in
 est, vt & bonum & admirabilem medicum se præstet. 25
 Hoc loco Galenus diuinum interpretatur ambientis nos
 aëris conditionem. Sed quam? non eam sanè quæ in pri-
 mis est qualitatibus, sed multò præstantiorem oc-
 cultioremq; quam morbidam excretionem Hippocra-
 tes appellauit. Nam quum ille prædictionum libro ter-
 tio præcipit accuratè obseruare superuenientium mor-
 borū imperum, nec non tenere temporis cōditionem;
 ea oratione distinctè & explicatè duo designat, ipsaq;
 temporis conditio est tempestatum primariū que qua-
 litatum constitutio. Superuenientium autem, id est

vulgarium morborum impetus, causa alia est abditior, quam licet (vt obscuram) hic verbo non expressit, libro tamen de natura humana appellauit morbidam excretionē, qua totus aër cōsp̄sus est. Hęc autem est vis

5 quędā deleteria tori nostrę substantiæ prorsus infensa. Quoniã verò ea nec calore, nec frigore, nec odore, nec colore dignosci deprehendiq; potest, rectè à nostris cæca est appellata, & qui inde gignuntur, cæci morbi rectè dicti sunt. Eadem ratione ea ipsa causa admirabilis,

10 obscura nec vlllo sensu comprehensa, Hippocrati diuina nuncupatur. B. Veterum more quicquid admirabile videretur diuinum appellauit: quemadmodum homines eos quorum vel robur, vel animi gestorumq; prestantiam admirarentur, in Deos illi retulerunt,

15 etiam dæmonum vi impulsos. Nōdum siquidem quo dæmones à Deo, quo boni à malis seiungerentur innotuerat: quod ita quidem apud Theodoritum monebat Porphyrius, Ij autem qui Dei nominantur, re ipsa mali sunt Dæmones. Quin & Tullius, cui iure eloquentię primas

20 Roma tribuit, pro dæmonio diuinum reddit. Hoc inquit de Socrate accepimus, esse diuinum quoddam quod dæmoniū appellat, cui semp̄ ipse paruert, nunquã impellēti, sepe reuocanti. PH. Quoniam quæso prorepis, instituti parum memor? B. Non alienum instituto putauit, hęc ad

25 diuini nominis interpretationem proferre. Si quid tamen est quod præterea huc pertinere videatur, id iam quæso producite. EV. Non hic quidem media via subsistendum, sed ad metam pergendum. Non pauci ex his qui in nobis fiunt diuini occultiq; morbi, efficien-

30 tem causam habent toto confusam aëre, quasi sparsum quoddam malorum semen, cuius vis est ad morbos gignendos maxima. Eam Hippocrates morbidam excretionem. & quasi morborum seminarium appellauit: quam neque ex primis qualitatibus constare, neque ex illis proficisci, sed sublimiorem cœlestemq; originem

habere profitetur. BR. Id ne certò possis docere?
 EV. Possim fortasse. Nam vt dierum decretoriorum
 atque crifium, ita & plurimorum euentorū causas is pa-
 riter atq; Galenus cœlo sideribusq; tribuit. Libro de
 aëre & aquis maximas anni mutationes obseruare & 5
 plurimum cauere iubet nullam in ijs lubens medicam
 potionem offerens, priusquam decem aut plures dies
 transferit. Vtræq; enim Solis mutationes, solstitiaq; præ-
 fertim æstiuæ, ac æquinoctium vtrunque, sed autumnale
 potissimum, decem dies periculosissimæ putantur. Præ- 10
 terea à ortus astrorū, præsertim caniculæ cauere & obser-
 uare, deinde arcturi Vergiliarūq; occasus, mala siqui-
 dem potissimum decernunt. Hęc sidera si obseruauit
 Hippocrates mala decernere, nec esse ad medicationem
 tuta, quā nam obsecro id ratione fieri dicas? Æstiu ne 15
 immoderato? At brumale solstitium frigidissimum est.
 Frigoris ne inclementia? At æstiuum solstitium atque
 canicula, magnam vim habent caloris. Aliā ne vlla qua-
 litatum exuperantia vel intemperie? Atqui vernū æqui-
 noctium temperatissimum est, à quo non longè abest 20
 Vergiliarum exortus. Hęc igitur sidera si non caloris,
 frigoris, humoris aut siccitatis exuperantia, alia certè vi
 quadam abditiore, mala quæ dixit Hippocrates decer-
 nunt possuntq; morbidam illam excretionem occulto-
 rum morborum causā disseminare, & quasi semina quæ- 25
 dam in aëra spargere. Quas autem Hippocrates obser-
 uauit siderum vires, eas posteritas confirmauit, addens
 & alia præstantiora, ad quæ ætas illa verustior nondū pe-
 netrauerat. B. Iā satis videris ostēdi se quosdā haberi
 totius substantiæ morborum qui corporis speciem corrumpunt, 30
 proximum est audicimus num & illis suæ sint dif-
 ferentiæ; quòd si à te impetrauerimus, non modò summa
 nos obscuritate confusioneque liberalis, sed etiam
 inceptis magnum addes incrementum.

EVDXVS.

5

DIFFICILE quidem hoc in loco bene versari, neq; promptum vnde possint eę differentiæ deduci. Nō enim facillē perspici potest quis optimus formę sit status, nec quibus illa modis de statu optimo decedat.

10

15

20

25

30

At quoniam huius rei cognoscendæ vos in primis studiosos video, non committam sanè vt mea opera vobis vsquam defuisse videatur. Morborum totius substantię, alij quidem manifesti sunt, alij occulti. Manifesti sunt morbi omnes ex simplici putredine orti, vt putridę febres simplices, vlcera plurima, phthisis, scabies, pruritus horumq; similes. Simplex in his est putredo, eaq; manifesta, quod ex manifestarum qualitatum intemperie sensim processerit. Totius substantię occulti morbi, corruptelam & perniciem habent ab occultioribus ijsq; maximè externis causis. Horum multę differentię, quas omnes (quoniam aliud nobis assequi non licet) ex efficientium causarum differentijs. Hippocratis imitatione constituam, qui morbos alios à victus genere, alios à spiritu quem trahimus provenire distinguit. Occultorum porrò morborum efficientes causę sunt, quę tota specie & vi deleteria nos vel offendunt vel enecant, eaq; toto genere & prorsus venenatę habentur. Omnium vis est primùm ac per se corporis nostri substantiam, nō temperamentum, immutare. Quum enim tota essentia cōtrarię sint & insensę nobis, si quicquam earum nos vt decet attingat, omnino lædet, & alsiduum incrementum sumit, nec in nos agere desidet, dum quicquid nostrę substantię attingerit in suam naturam trahat atque mutet, dumq; sensim serpat in

omne corpus. Nunquam enim potest à corpore nostro
vinci aut mitescere, vt in illius substantiam mutetur: po-
test tamen exiguum si fuerit vi nostri caloris extenuari,
dissolui tandemque foras propelli: potest & antidotis
proprijs extinguui. Iam verò eiusmodi causarum quæ to-
ta specie nobis contrarię sunt, alię cum aëre spirando
trahuntur, vt pestilentię semina, alię extrinsecus nos at-
tingunt vt rabidi canis, & venenatarum bestiarum vi-
rus, alię intrò sumuntur, idque vel cibi, vel potus, vel
medicamenti specie. Venenum quod halitu nos ferit,
omnium præsentissimum & efficacissimum est nec hu-
more, nec crassiore materia tanquam vehiculo indigēs,
vt in nos agat atque commigret. Sed tenuissimum, quū
sit, spiritu hauustum celerrimè per pulmones in cor vi-
scus vitæ nobilissimum, & in arterias, in omne denique
corpus obrepit, primumque spiritus deinde humores, po-
stremitò ipsam partium substantiam labefactat. Morbi au-
tem (inquit Hippocrates) qui à corporis membrorum
validissimo proficiscuntur grauissimi sunt, atque si vbi
coeperunt permanserint, necesse est validissimo membro
laborante totum corpus laborare. Quod autem
venenū cōtactu ferit, minus efficax est, neque in solo spi-
ritu vel in aëre, sed in humore quodam prouehēte vires
habet. Hic verò in partem cute nudatam quū infederit,
cōtactu eam quidem primū, deinde verò proximas, reli-
quūque corpus omne cōsequutiōe quadā inquinabit. Nō
enim rabidi canis solus halitus cōtagione quęquam pol-
luit. At in partem demorsu apertam vel saliuam vel hu-
morem eructat, cū quo virus illinc sensim in omne cor-
pus euadit, in integram verò cutem si incidat nihil of-
ficat. Sic omnium bestiarum quę virus eiaculantur, ve-
nenum prouehente deducitur humore. Sic elephantia-
sis, aut luis venereę virus non inspiratu, sed humore in
quamuis partem cute nudam defixo, sensim prorepat in
omne corpus: Venenum quod non nisi intro sumptum

vires habet, omnium infirmisimum existit, non in spiritu, non in tenui humore, sed in crassiore quadam substantia inherescens. Hoc genere sunt fungi, arthenicum auripigmentum & alia propè innumera quæ non odore, non adhæsû, sed hauſtu solo enecant. Hæc chirurgi in malignorum vlcerum curatione, citra vllam partium corporis iacturam magnoq; vſu extrinsecus adhibere solent, ex quo intelligitur non esse illa contactu deleteria. At verò si quid istorum sumatur, è crassiore materia venenum vi nostri caloris suscitatum, in principes dein partes sese inserit, profertq; sui furoris incòmoda.

B. Istæc sanè dilucida & in primis expedita deleteriarum causarum distinctio. E V. Iam verò cum tres occultæ sint & venenate causæ, totidem occultorum morborum qui ex illis ortum habuerint differentiæ ponentur, vt alij maximè quidem ab aère, alij contactu, alij à venenata quæ intus materia sit procedant còtrahanturq;e. Hi quidem omnes venenati sunt, at non similiter neque iisdem ex causis. Nam qui ex intus conclusa materia processerunt, quia non foras emigrant, nec in vicinos prorepunt simpliciter venenati nù cupentur, reliqui omnes contagiosi quod vel externæ eiusq; venenatæ causæ occurſu geniti sint, vel còtagione mutuaq; societate vicinos contaminent. Summa igitur hæc sit diuisio. Occultorù morborù alij simpliciter venenati sunt, alij venenati còtagiosi. Horù alij simpliciter còtagiosi, vt hydrophobia & qui virulètarù bestiarù ictu sũt; alij contagiosi pestilentes, Si quis fortè hanc repetitionè fastidiat, breuius dici pmittemus, occultorù morborum tres esse differentias, venenatos, contagiosos & pestilentes. Ex aère primùm maximeq; fiunt pestilentes, qui quanquam etiam contactu mutuaq; hominum comunitate & vitæ societate contaminent, prima tamen illorum origo visq; maxima & validissima in aère quem spiritu ducimus inest, illincq; processit. Qui con

tagiosi dicuntur emisso halitu nihil aut minimum offendunt, at maximè plurimumq; contactu. PH. Possunt ne hæc genera rursus minutius concideri? EV. Possunt utiq;. Nam morborum in multos vagantium, alij pandemij aut pancoini appellantur, id est totius plebis morbi aut omnibus cõmunes, alij verò dispersi. Pãdemiorũ alij simplices, alij endemij, alij epidemij: rursus epidomiorũ alij simplices, alij pestilentes: & pestilentium alij consueti, alij insolentes. PH. Apta quidem diuisio ad singulas species proprijs notionibus explica. EV. Dispersos morbos ut quum hic pleuritide, iste nephritide, ille phthisi laborat, non persequor, quòd non ex communi quadam causa, sed ex vniuscuiusq; proprio vitio & errore procedant. Pandemij causam habet communem. Ea si est in communis cibi vel potus vitio, pandemij simplices sũt: si causa est in aere, edemij, velepidemij. Aër autem si ab inferioribus terrenisq; causis inficitur, edemij sũt: si à superioribus, id rursus aut ex temporum tempestatumq; mutatione, tum sũnt simplices epidemij: aut ex cœlestiũ corporũ viribus & influxu, ij sũnt verè pestilentes: quorũ alij grauiores alij mitiores, alij consueti, alij insolentes. Hæc iam exemplis illustremus. Consueti pestilentes morbi sũnt pestilens febris, carbunculus, bubo pestilens, ijque grauiores: in leuioribus consuetis sũnt exanthemata tum rubra tum purpurea que summa cute maculis non extuberantibus efflorescunt: & quæ ecchymata Hippocrati, Plinio papulæ & pituitæ eruptiones dicuntur. Insolentes sũnt paraplegia quædam lethalis insueta & in audita, quam Hippocrates commemorat in Thaso contigisse, & flagrantès ardores, grauedines anhelosæ, sudorifica febris, nam *ἰσχωπιγεῖον* nonnulli dixerunt, qui nostro æuo in regiones plurimas inuasit, alijque non pauci his finitimi, qui aut veterum obliuione deleti sũnt, aut noui posthac emergent: reliqui communes, & epidemij simplices, & endemij & pandemij,

1. Epide,

quia manifestam causam habent, sub occultorum morborum genere non continentur, neque præsens sunt contemplationis, de his tamé affinitatis gratia dicemus. Simplicés epidemij sunt lienteria, dysenteria populares, sanguinis eruptiones, tusses, ophthalmie, pleuritides tubercula, artuum dolores, febres omnes putridæ, & alij qui ab Hippocrit epidemijs commemorati, sub dispersorum specie plurimum gassantur in vulgus. Hi non vt pestilentes mutua societate homines contaminant, sed quæ epidemij sunt, non nihil resipiunt malignitatis vulgaris, eoq̃ue distant à dispersis. Endemij sunt tum quidam horum sed qui ex putridis aquarum, terrarum vel cadeuerum expirationibus orti sunt: tum etiam quibusdam regionibus familiares vt phthisis Lusitanis, struma Hispanis & Alpibus, hydrocele Narbonensi Gallia, omnes quidem ex aëris grauitate nati. Pandemij simplices iisdem appellantur nominibus, sed quorum causa in vitu sit communi: eiusmodi sunt febres, alui proflua, tubercula, aliaq̃ue plura incommoda ex communis aquæ vsu profecta. His misis ad susceptam de occultis morbis tractationem reuertamur. Contagiosi morbi sunt, qui externi cuiusdam veneni occurssu & contagione primùm contracti sunt, vt stupor à torpedine pisce vel ab opio, hydrophobia, & qui scorpionum bestiarumq̃ue venenatarum morsu, vel telorum venenatorum ictu fiunt. Et qui, licet ab externis causis primam originem non habuerunt, geniti tamen contagione afficiunt, vt lues venerea elephantiasis, & qui ex istorum permistione fieri possunt. Hos neq; inspiratio, neque commune alimentorum vitium vnquam protulit: quocirca nec multos communiter inuadunt, nec debent in pandemijs recenseris: sed peculiaris est sua cuiusque causa. Manifesti totius substantiæ morbi supra appellati, vt phthisis, pruritus, scabies, lepra, achores, faui, & qui huius sunt generis, contactu quidem & fiunt & afficiunt, ne-

que tamen in hoc contagiosum genus referri debent,
 quod nihil occultum malignumque respiciant, hic au-
 tem contagiosos duntaxat occultos persequimur. Vene-
 nati morbi alij ex veneno intus genito alij ex veneno as-
 sumpto. Ex intus genito veneno hi sũt: stragulatus utri
 à putri semine ortus, morbus comitialis cuiuscũq; si ordi-
 nis, syncope ex putrescẽte grumo sanguinis tũbẽte ve-
 neni naturã, cordis quẽdã palpitatio: sphacelus ex septi-
 co humore, & alia cęca symptomata, quę venenatus hu-
 mor inferre cõsuevit. Venenũ quippe nõ id dũtaxat ap-
 pellamus quod semper enecat, aut quod cordi vitãque
 principio sit infensum, sed quicquid tota substantia & cę-
 ca vi, facultatum substantiam vel extinguit vel laeedit,
 & cęco modo earum functiones offendit. Intus autem
 gignitur venenum & à lumbricis computrescentibus, &
 ab esculentis potulẽtisque vitiatis, & à vario viuendi er-
 rore. Ex assumpto autem veneno, morbos atque ex his
 plerũque interitũ sequi, omnes vel plebei cõpertum ha-
 bẽt. Venena lædunt, corrũpũt ve nostrã substantiã, alia
 totius substantiã dissidio, alia exuperãtibus qualitatibus.
 Totius substantiã dissidio & dissensionẽ napellus, aconi-
 tum, rhododendron, apium risus: qualitatũ exuperan-
 tia euphorbium anacardus, opiũ, cicuta Venenati mor-
 bi neque ex aëris inspiratu, neque ex causarum corpori
 occurrantium contactu, sed ex intimis duntaxat causis
 fiunt & excitantur. Qui venenum hausit, aut comitali
 morbo laborat, neq; halitu, neq; contactu alios inquina-
 re potest, qua ratione hi ab epidemijs & à contagiosis di-
 stant. B. Occultorum morborum differentias
 hac quasi figura rectẽ videris expressisse:
 nunc de eisdem singillarim paulò al-
 tius meditemur, à pestilen-
 tibus auspiciati.

MORBI quicunq; omnibus com-
munes & vniuersales appellantur,
ex communi quæcunq; ea sit cau-
sa Procedunt. Horum qui simpli-
ces dicti sunt, ex semiputridis legu-
minibus aut frugibus, vel ex aquæ
infectæ potu sæpe prouenerunt,
quomodo in castris aliquando contigisse memoriæ pro-
ditum est. Solent autem aquæ stagnantes in quibus li-
num, aspaltum, canabi, rhododendron aut alia stir-
pium cadauerimue inquinamēta diutius macerata sunt
istæc afferre. Qui ex causis illis ortum acceperint, sim-
pliciter pancomi aut pandemij, nondum verò epide-
mij appellantur, quòd non ex aère, sed ex prauo vi-
ctu procedant: Aër morbos efficit, quoties vehemen-
ter aut immutatur aut inficitur. Licet enim aëris sub-
stantia simplex quum sit putrescere nequeat, variam
tamen primis qualitibus mutationem subit, multa in-
quinamenta tanquam sparsa morborum semina, alias ex
inferioribus, alias è superioribus excipit. Ex inferiori-
bus quidem velut ex stagnis, paludibus vel lacubus in-
quinatis ac putridis, è quibus expirans vapor ambien-
tem permissione labefactat. Ex terra graui & inquinata,
ex antris, specubus, aut barathris graues interdum
expirationes in aéra attolluntur nobis plurimum infen-
sæ. Animantium, maximè verò serpentium & homi-
num, non cremata ex bello cadauera, reseruata illo-
rū excrementa, euulsæ stirpes venenatæ, aliæq; sordes cō-
putrescētes plerūq; aëri graues & exitiales offēsas indu-
xerūt: nō aliter quā metallorū sulphuris, arrhēici, hydrar-
gyri aut prunarū fum⁹ coarctatus, nō paucos iugulauit.
Hui⁹ autē generis inquinamēta, quoniā nec lōgius ī mul-

tas regiones euagari, nec diuitius permanere possunt, sed ipsa aëris immensa puritate facile dissipantur, vincuntur & pereunt, epidemios morbos non ingenerant. Sed qui ab hisce causis, ex ipsaque loci natura aut situ morbi fiunt, endemij id est illi plebi aut populo peculiares & vernaculi dicuntur. Solæ igitur affectiones è motibus superioribus in vniuersum aëra diffusæ, epidemios id est superuenientes & vulgares morbos inuehunt. Sic enim statuit Galenus epidemiorum causam in aëre, quos & Hippocrates à spiritu cuius attractione viuimus, prouenire dixit. Cœlitus autem fiunt in aëre affectiones constitutionesque duplices, alię sunt qualitatum exuperantia, vel inæqualitates, ex temporum tempestatumque mutatione, ex quibus putredines plurimum graues; alię verò sunt inquinamenta eò cœlitus demissa. Ex temporum mutatione tempestatumque magna vi quicumque morbi fiunt simpliciter sunt epidemij. Inquinamenta verò non hos solum, verumetiam pestilentes ingenerant, qui sunt epidemiorum perniciosissimi. Itaque qui simpliciter epidemij dicuntur, à pestilentibus distant. Illi siquidem non nisi ex multis temporum tempestatumque mutationibus quę alię post alias fiant, aut ex vnius temporis solius magna quadam alteratione & vehementi permutatione proueniunt, pro quibus non solum præsentēs constitutiones considerandæ sunt (inquit Galenus) sed ex qualibus & ad quales fiant permutationes. Ab his causis qui & quales morbi obtingere soleant, passim commemorat Hippocrates libris epidemiorum, & aphorismorum tertio, ut cum ait: Si hyems sicca & Aquilonia fuerit, Ver verò pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas fieri & ophthalmias & intestinorum difficultates. Quum enim corpora nostra ipsaque terra ex pluuijs vernalibus & ab austro humore multo seateant & madeant, necesse est æstate estum conduplicari, ipsumque corpus & carnem inflammari, vnde & febres

Apho. 3.

5

10

15

20

25

30

acutissimæ & reliqua mala fiant. At verò epidemio-
 rum qui pestilentes appellantur, non ab eo causarum ló
 go progressu, nec ab ingenti temporum permutatione
 quæ corporum humores perturbet, sed à venenato in-
 5 quinamento aëri insperfo prodeunt: quod cum spiritu
 intrò subiens, cor viscus nobilissimum & validissimum
 inficit: ex quo censuit Hippocrates morbos fieri per-
 niciosissimos, qui vires omnes vniuersumq; corpus pro-
 sternât. Hi morbi sunt quos sæpius iã dixi causam occul-
 10 tã & abditã habere, nec ab illis puulgatis primis q̄litatib⁹
 originẽ ducere, quod plenius illustrandum demonstratiõe
 fuerat. Quamquam pestilentia vt morbus omnis acutus
 æstu immoderato vel intemperantia excandescit, & æsta-
 te grauius affligit, sæpe tamen animaduersum, æstatem
 15 feruentissimam nullum pestilentie genus protulisse: in-
 terdum pestilentiam hyeme initium cepisse quæ æstate
 media vel autunno finita sit: argumentum Planè euidẽs
 illius causam non esse primarum aëris qualitatum exu-
 perantiam. Iam de putrida constitutioune estimandum.
 20 Hęc si à terrenis exhalationibus profecta est etiã circũ
 iecto aëri Permista, pestilentie causa statui non potest,
 cum ne epidemium quidem morbum (vt supra dicebã)
 sed duntaxat endemium possit efficere. Quæ à noxia
 tempestatum mutatione, vt ab inconstanti, ab intempe-
 25 rato, à pluuioso, æstuoso aut nubilo cœlo tracta sit: ea li-
 cet longè dimanet atq; propagetur, & ex graueolentia
 pruinę aut roris magna esse deprehendatur, plerũq; ta-
 men sine peste euenit. At verò pestilens cõstitutio hye-
 me ac æstate, sicco ac pluuioso cœlo, bene temperato
 30 ac inæquali, plerũt, que citra graueolentẽ putredinem,
 adeò obscure & furtim inuadit, vt nullo vnquã sensu in-
 ternoscatur: suntq; pestilentie semina vsq; adeò occulta:
 cæca & à sensibus aliena vt nos profus effugiant, ino-
 pinataq; feriant: nec vnquam nisi effectibus & euentis
 deprehendi possint. Hoc quidem imprimis mortalibus

miserabile impendentem sibi tantam perniciem ne odore quidem sentire, nec vitare possit. Nulla putrida, nulla intemperata aëris constitutio, potest in valde multas mundi regiones euagari, in illisq; vigere, at pestilentia tam immaniter interdum sæuit vt vniuersum penè orbem occupet, frigidas atq; calidas regiones, siccas ac humidas, hyeme vt æstate. Huius generis duas sub Marco Antonio fuisse commemorant toti orbi grauissimas, quibus penè vsque ad internitionem humanum genus delatum fuerit. Qualem & aui nostri narrant obtigisse anno Christi millesimo quadringentesimo quinquagesimo. Hæc in Asia exorta per Illyricum Dalmatiamq; serpsit in Italiam, per Germaniam vero in Galliæ & Hispaniæ fines, compluribus annis miserè in omnes ferè populos debacchata, vix vt tertia pars viuentium superstes euaserit. Hac causarum vicissitudine res humanæ permutantur: corruunt enim, ac quasi neglecta vilescunt omnia facto interitu magno. Summa verò vt nunc instauratione facta, omnia in pretio summoque statu vigent, aliquando rursus collapsura. Tantas quæso mutationes quis non putet causam è sublimi maxime generalem habere, neque posse ex sola tempestatum mutatione nasci? B. Hic denuò quid putrida constitutio efficiat contemplantur. EV. Ea certè epidemios quosdam morbos inferre solet, nunquam tamen sola pestilentes: ad pestilentiam interdum confert & incrementum addit, at non illam excitare potest, sed causæ altioris hoc opus est. Si vna putredo tantæ perniciæ causa foret, omnes animantes peræquè attingeret. Nam salubris aër spiritu ductus, omnes animantes tuetur ac sustinet, toti illarum generi salutaris: qui ergò ex aduerso à putrida illuue pestilens euaserit, toti animantium generi æquè perniciosus euadet. Is vnus omnium sanitati vitæq; principio aduersabitur, & inspiratus omnes peræquè lædet, neq; homines magis quam boues, aut hos potius quam oues aut sues: & quæ

Illinc pestis incidet, omniū peræquè cōmunis erit. Hoc tamen rerū euentu arguitur vs̄: que falsūm deprehēditur. Compertū siquidē id omnes habent, quōd ab optimis agriculturæ authoribus memorię proditū est, pestilentia aliam incidere quæ solos boues iuguler qualē meminimus anno Christi millesimo quingētesimo decimoquarto irrepisse, aliam quę sues aut quæ oues, aliā quæ gallinas, aliam quę solos homines. Quę pecudes ferasq; interimat, pulchrè est à Virgilio descripta.

10 Hic quondam morbo cœli, miseranda coorta est
Tempestat, totoq; autumnu incanduit æstu:

Georgi-
con.

Et genus omne neci pecudum dedit omne fararum:
Corruptiq; lacus, infecit pabula tabo.
Discriminis verò causam pauloantè expresserat.

25 Quam multę pecudum pestes, nec singula morbi
Corpora corripunt.

Iam igitur cum homines soli pestilentia corruunt, quenā causa hęc stragē facit? Nō simplex putredo, vt quæ omnes animātes pariter attingit: Necessè igitur fuerit abditiorē causam & peculiare esse ipsūmque aērē peculiari

30 quodā quasi veneno inquinari, quod huic nō illi animātū generi sit infensum, totaq; substantia cōtrariū. Si quis ex vobis cōtentiosè asseueret putredinē causam esse pestilentia, sed quę tamē nō vna semper sit & vniusmodi, ve-

25 rum nūc illi nūc alteri animātū generi pnciosa: necesse est fateatur malignam hanc esse & quæ huic illiue precipuè aduersetur. Id autem quid aliud est quàm venenum tota substantia non manifesta qualitate infensum?

30 Nemo enim explicare possit quis modus, aut quę ratio sit eius putredinis, quæ vel bobus, vel ouibus, vel hominibus solis sit infensa. Id si nec dilucide exprimi, nec animo percipi potest, debet in eorum genere censeri, quę cęsa, obscura & abdita nūcupamus: & quę tota substantia cōtraria sunt, totoq; generē deleteria, quę nec ab elemētis, nec ab eorū qualitibus fluxerūt. Itaq; quicquid

afferatur, omnis pestilentiae cæca & delitescens est causa, & aliunde quam ex primis qualitatibus aut ex putredine profecta. B. Unde nam quæso hanc fluere putas? EV. A cælo nimirum. At non à firmamento, nec à motu primo, ut qui semper sui similis est, non à solis obliquo circumactu, sed à certa permixtione siderum, Soli motu suo anni tempora æquabiliter facit ac determinat, ver, æstatem, autumnum & hyemen. Quod autem non omnes ætates equè feruidæ sint aut siccæ, nec omnes hyemes pariter rigeant aut humescant: quod estas quædam muscartum & scarabæorum quasi nubes præferat, alia sit ab his omnibus purissima quod omnium admiratione locustæ tanto exercitu in Galliam conuolarint anno octingentesimo sexagesimo quarto: & in Italian anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octauo, ut omnia germina depopulatæ sint: id iam non à solis motu, sed à varia siderum commixtione petendum: quorum motus non inutiles & præter rationem summus rerum conditor certis legibus definiuit. Ut alia horum commixtio imbres, alia serenitatem inducit: alia austrinam, alia aquiloniam, aliam ve tempestatem mouet, ita sanè fatendum est, quandam obtingere quæ aëri pestilentiam immittat. Utque multa sunt pestilentiarum genera, ita vniuscuiusque peculiarem quandam esse commixtionis rationem & propriam causam, quæ alias mitius, alias ferocius in aërem atque in nos furiat & debacchetur. Grauis est eorum stupiditas qui sidera nihil in aëre nisi calorem aut frigus, imbres aut siccitatem lumine motuque suo inducere contendunt. Si illa bene constituta omnium vitam tuentur ac conseruant, cur male constituta vitæ non incommodent? Illinc prima & præcipua est rerum omnium salus & conseruatio, illinc & interitus. Has causas atque vires soli de medio tollunt, & tanquam nullæ sint negant, huius contemplationis imperiti. O verè felices qui secretiore hac cognitione

sapientissimi fiunt qua neque ad præcauendos, neque ad persanandos pestilentes morbos est vlla præstantior. Itaque puræ simplicisque pestilentiae causa est cælestis configuratio vim inferens, quæ neq; temporum mutatione, neque vlla manifesta qualitate, sed solo euentu deprehendi potest. B. Quam verò puram simplicemque pestilentiam esse definis? Eud. Id par est explicem. Tria diximus in aëre communium morborum genera, Endemium à terrenis inferioribusq; expirationibus; Epidemium à vehementi temporum tempestatumq; mutatione; Pestilentem ab occulta malignaq; qualitate cœlitus demissa. Hæc interdum simplicia puraq; seorsum apparent, plerumq; verò permiscentur & coeunt eorum causis in idem conspirantibus: tumq; difficilis admodum est eorum distinctio. Licet autem variae hæc sint & discretæ causæ, quoties tamen coniunguntur, coeunt & confunduntur, quadam generis affinitate sese iuuant impetusq; suos augent. Harum vnica est verè pestis efficiens, duæ autè præparatoriæ. Pestilentia grauior euadit in regione putridis expirationibus infecta, quàm in sicca atque pura: rursumque grauior æstate quàm hyeme, & austrina tempestate quàm Aquilonia, & inæquali intemperatoque cœlo quàm æquali & temperato. In summa grauior est pestilentia quæ Epidemis aut Endemijs constitutionibus permiscentur, quam quæ pura solaque consistit. Ergo terrenæ inferiorésq; infectiones pestilentiam solè non inferunt, ad illam tamen non parùm preparant & excitant. Hęc causa est cur vna pestilentia nõ omnes regiones, nec omnes homines perequè afficit & lædit. A simili pestilentia plus tanguntur loca maritima, austro obiecta, calida & humida, tetrus expirationibus infecta, alta atque patetia: quàm mediterranea, Aquilonia, sicca, pura & cõrecta. Rursumq; inter homines magis lædentur, qui calidi & humidi, multo scatent humore putredini obno-

xio, patientiore laxoq; corpore, quàm qui frigidi sunt & ficci, humore pauco, eoq; puro, & corpore moderatè laxo vel adstricto. Nimia corporum laxitas quemadmodù & obstructio inducit ad pestem. Quoniam autem hæc vera sunt propria tamen & peculiaris constitutio quæ loca vel corpora reddit pesti obnoxia, omnino nos latet, neq; sensu, neque ratione, sed solo euentu & experimento, uti superior illa pestilentia causa, comprehensa. Multos videas in pestilentia simplici febre, vel contigua vel tertiana vel quartana corripì, qui licet putridis ac vitiosis humoribus scateant, peste tamen nequaquam polluuntur: argumentum non sola putredine in hanc luem corpus præparari. Alios quos optimè sanos iudices, videas facillè peste corripì: hunc verò qui multorum pestiferorum occursum nihil sit perpeffus, vniuscuiuspiam cum quo vel familiae vel temperamenti similitudo sit societate corripì. Ut ergo efficiens, ita etiam patientis excipiens quæ pestis causa cæca est & occulta, non qualitatum primarum intemperie non simplici putredine, sed totius substantiæ proprietate nobis infensa. B. Rectè mihi videris pestilentia externe causas exequutus. Cæterùm hoc scire vehementer opto, quibus signis vel optimè exercitatus medicus pestilentem febrem ab ardente discernet. EV. Siue tu illarum substantiam, siue symptomata contempleris, latum est discrimen de symptomatis primum, mox de essentia. Vis pestifera in corpore excepta spiritibus & humoribus conferto, symptomata quædam infert, alijs ex putredine morbis communia. At nihilominus propria quædam sunt huius perniciosi, quibus prudens exercitatusq; medicus, illam agnoscat discernetq; à cæteris, & vno quouis obiecto morbo nulla cunctatione iudicabit simplex ne is sit, an diuinum quiddam habeat: qua distinctione prætermissa nulla curatio rectè suscipi potest. PH. Eia igitur pestilentium morborum propriam speciem nobis de-

pinge, singulos ordine persecutus, E V. Pestilentie semina pariter cum spiritu hausta in pulmones, quamox sine sensu in cor penetrant. Hoc si affectioni præparatum est, nec satis obistere valet, labefactant, continuoq; arteriarum spiritus. postremo (quanquam non semper) humores vniuersumque corpus inquinant. Affecto inquinatoq; corde, vires omnes præcipueq; vitales infringuntur & spiritus squalent. Hinc arteriarum pulsus exilior & imbecilior, simulq; frequentior ac celerior euadit, quo vno febrem inesse iudicant illam ephemeram, pestilentium omnium perniciosissimam. Ea nec ardore mordax nec siti vehemens, qua nec laborantes se febrile credunt: non vrinis, sed vel animi defectio-
 5 ne, vel syncope, vel pulsu paruo ac presso, vel assidua vomitione, vel vigilijs vel inquietudine & iactatione corporis, viriumq; prostratione conspicua, que plerunq; sine sensu doloris, hominem inopinato rapit. Quum labes altius permanat in humores, mitior quidem febrim infert pestilentem simplicem: vehementior vero
 10 carbunculo vel bubone insignitam. Licet sanguis & humores labefactentur, non tamen putrescunt, vnde nec turbide nec confuse visuntur vrine, sed substantia, colore sedimentoq; laudabiles. Bubo atq; carbunculus priusquam febris apparens, mitiorem pestem denunciat: robustamq; cordis naturam veneno lacescitam, huius statim nonnihil foras propulisse. At post ortam febrim prorumpens, dominantis veneni impetu fit, estq; quasi, victæ naturæ perniciosum indicium. Ea est pestilentis febris exquisita descriptio. Quod si prætereà,
 15 vel capitis dolor, vel delirium, vel sitis, vel incendium vehemens, vel vrina turbida comitabitur, non ex labe, sed ex putrida permissione fiet, que alias alia partem lacescit. Tam vero quænam sit pestilentis febris essentia ex symptomatis perpendite. Si pestilentes febres (quod Galenus memoriæ mandauit) calore nõ ad-
 20

modum vehementes sunt, si earum vrinæ finillimæ sanis & cum sedimento existunt, planum est & euidentis aut nullam aut admodum exiguam his inesse putredinem, neq; hanc exitij causam haberi. Non pauci editis de peste questionibus et libellis vehementer estuant ut tueantur pestilentem febrem non aliunde quam ex putredine proficisci; utq; illius discrimen statuunt à ceteris putridis, aiunt propriam cordis substantiam vel primigenios humores in illa computrescere, neq; aliud esse venenatam pestis malignitatem (de qua differimus) quam putredinis modum. In alijs febribus atq; etiam in causo, neque cordis substantiam neque insitos humores putrescere, at vno putrium vaporum occurso incalefcere. Hi vel necessitate adacti fatentur omnem pestilentem febrem ex putrida & hectica constitui, quasi earum quædam sit compositio. Alij quibus hæc commenta non placet, non minus absurda fingunt, pestilentis febris profundam, sordidam ac tenacem, ceterarum extimam duntaxat & leuem esse putredinem. Multa vtrique subtiliter disputant, sed quoniam à veritate desciscunt, necesse est multis figmentorum technis se irretiant. Quæ quæso illi ratione fieri posse existimant, ut vel cordis substantia, vel primigenij illius humores putrescant? Nihil eiusmodi tolerare potest viuens animal, sed prius vita excedat quàm eò veniat, ut cordis substantia neq; vlcus neq; herysipelas, ita neq; vllam putredinem admittit. Illa etiam quo pacto coherere possunt cordis substantiam putrescere, neque admodum vehementem esse calorem? Si in causo putrescentis bilis solo contactu cor vehementer calet, multò certè vehementius incendetur id vniuersum si putrescat. A dde non posse cor vniuersè putrescere, quin iam antè acriter in caluerit, proinde neq; posse in hoc extremum perueniri, quin calor antè sit deprehensus multo vehementior quàm in causo. At non eiusmodi, sed toto morbi decursu mitis obseruatur.

ex quo intelligitur pestilentem nulla affinitate cum pu-
 trida febre coniungi. Cum hectica verò quid affinitatis
 habeat? Obsidet (aiunt) vtraq; cordis substantiam. Esto
 sanè. Non tamen pestilens febris cor siccitate torret vt
 5 hectica, vt proinde illi sit affinis. Deinde quum ex con-
 firmata hectica omnes decedant, deberent vel maiori
 necessitate ex pestilente interire: quis enim, putrido cor-
 de viuat? At non paucos videmus ex pestilente februari:
 nihil igitur similis est hectice. Quoniam igitur pestilens
 10 febris neq; caloris incendio vt causus, neq; siccitate vt
 hectica cor torret ab vtraq; plurimum differt, habetq;
 præsentem vim & pernitem omni intemperie omni
 putredine maiorem, quæ vna veneni specie, cor vite
 fontem obsidet demoliturq;. Hanc autem speciem qua-
 15 lis sit, euentis ponderemus. Quum peste correptus solo
 halitu aut excrementorum expiratione assidentes vel
 integrè sanos labefactet, hiq; vestibis contagionem lon-
 gius exportent reseruentque diutius, constat hanc non
 simplicem putredinem sed multo immaniolem perni-
 20 ciam esse, quæ tenui eoq; ad modum repentino aëris in
 quinamento tenetur, hancq; alio quouis veneno expe-
 ditiolem. Non enim si quis toxicum ebiberit aut sit à
 scorpione demorsus, halitu alios inquinet. Reliqua sym-
 ptomata si diligenter expendetis, pulsus paruum & ob-
 25 scurum, animi defectionem, syncopen, vomitionem, assi-
 duam iactationem cum vigilijs, omniaque nullo ferè se
 su doloris, quis vestrum hæc non potius veneni quam
 putridi caloris sobolem dicat? Aut si de vrinarum cau-
 sa rogetur eorum sententiam non refellat, qui aiunt in
 30 pestilentibus febribus iccirco vrinis sedimentum inesse,
 quòd natura perterrita putredinis exuperantia, quasi
 succumbens morbum aggredi non audeat? Illi certè sin-
 gularem corporis nostri naturam consilij atque rationis
 participem efficiunt, quæ tamen sine ratione ciet motus
 in corpore necessarios, nec vnquam otio perfruitur. Sed

neq; fieri potest quin ex summa putredine quę in venis est, aliquid profluat cum vrinis, in hisq; putredinis indicia se proferant. Itaq; si illarum vrinę sanis sunt simillime, fieri nequaquam potest vt in vasis mala putredo subsistat quę interitus sit causa, sed latet nonnihil grauius pestilentiusq; putredine, quod nimirum cordi totius substantię repugnantia & dissidio aduersum sit & tanquam deleterium. B. At Galenus non alia ratione bolum armenam pestiferos iuuare tradit quàm quòd vehementer exiccet, exuperatēque humorem exorbeat qui putrescens pestem inducit. EV. Visne igitur hanc meam sententiam medendi ratione confirmem? Si pestis in corpus inciderit, quod iam vel plethora vel cacochymia vel obstructione laboret, fieri vix simplex ea, sed ferè tum putridę feбри implicatur. Hac morborum permutatione tum mista signa apparent, tum amborum quasi mista medendi ratio tenenda. At si purum corpus erat quum pestis inuasit, omnino ea simplex obtinget. In hac medici celeberrimi & qui longo artis vsu doctrinę studia compleuerunt, prorsus abstinēt à venę sectione, nisi admodum ingens adsit plenitudo, experti eos quibus sanguis siue initio siue postea esset missus, aut paulò post obiisse, aut in deterius lapsos esse. Non enim (vt quibusdam videri possit) vacuatio hanc perniciem, sum mouet, aut imminuit, aut cohibet, vt quę non est in humoris vitio posita; neque laborantē vlla ratiōe leuat: sed contrà grauius offendit. Etenim extrinsecus nos circumfundens perniciēs, vacuato sanguine & spiritu, in pulmones in cor & in venas facilius penetrat, ac ferocia maiore inualefcit: sanguis etiam phlebotomia concitatus, promptius labem contrahit: quemadmodum aqua cui fellis tantulum inieceris, si agitur, ocyus quàm si consistat amarescet. Quinetiam vires vacuatione imminutę, insipienti perniciē minus obsistunt. Hę rationes experientia confirmatę, vt à venę sectione, ita magis à

valida purgatione docent abstinendum clysteres & le-
 uiores medicationes nihil obsunt. Quum igitur in pesti-
 lenti febre simplici tota pernicies à venenata qualitate
 impendat, extremo morbo extrema remedia diligen-
 5 ter adhibenda sunt non quæ vacuent, sed quæ tum fri-
 gore & adstrictione leui spiritus, sanguinem & humores
 cohibeant reprimantque, huiusmodi est mali punici, ci-
 trei medici, & vix acerbæ succus victusq; persimilis: tū
 quæ totius substantiæ proprietate huius veneni vires
 10 aut obterāt aut hebetēt, aut foras sudore exterminent.
 Huius vt vnus cuiusque veneni, propria est antidotus,
 antipathia & totius substantiæ dissidio aduersa. Huc
 tamen nonnullas etiam antidotos plurimi accom-
 modant alijs venenis communes, scordium dictatum,
 15 gentianam, vetonicam, theriacen, & mithridatium.
 Adde & terram lemniam, & bolus armenam de qua
 modò querebas, quæ in id non exiccando, sed totius
 substantiæ proprietate vires habet. Cur enim non etiam
 inedia ad pestem multo maiorem vim obtinerent, quū
 20 & potentius & tutius quàm bolus corporis vniuersi su-
 perfluentem humorem absument dissipentque? Quin-
 etiam bolus siccitate omnibus perquæ putridis fe-
 bris neque pestilenti quàm illis potius conferret, nisi
 peculiari quasi priuilegio ornaretur. Siue igitur pestilen-
 25 tium febrium causam, siue ipsam illorum substantiam,
 siue signa, siue curandi rationem animaduertes,
 ubiq; proculdubio vim illam agnosces abditio-
 rem, alias quidem manifestius, alias obscurius. Bru. Re-
 ctè tu quidem. At de exanthematis & ecchymatis
 30 quod à te in medio positum fuerat persequere.
 Scio quam his causam Auicennas & Neoterico-
 rum plurimi designent. Reliquias quasdam menstrui
 sanguinis quo fœtus in vtero alebatur, in pueris & in-
 fantibus etiam nū permanere: quæ feruidiore cœlo vel
 austrina tēpestate, vñ cū reliquo sanguine efferuescētēs

pulsæ foras profiliant & efflorescant in cute: EV. Hęc
 quidem ab illis scio proferri, at quàm consentaneè, ipse
 diiudices. Ex ea ipsa causa, mulieres quibus suppressi
 menses in omne corpus redundant, iisdem malis ob-
 noxiæ iacerent, quod tamen rarum videas. In pue-
 ris & infantibus quod dicebatur menstrui reliquias per
 manere, Galeni sententia redarguit, quæ asseuerat fœ-
 tum in vtero non è fœdiore illo sanguine menstruo, sed
 è materni purissima portione alimentum capeffere. Ne-
 q; si quid menstrui fœtui cedit in alimentum, id tandiu
 potest per multas febres, per multos morbos supera-
 tos, in annum etatis trigesimum aut quadragesimum p-
 durare, qua nos ætate non paucos vidimus hisce exan-
 thematis grauissimè conflictari, alios occumbere. Adde
 vnumquemq; his aliquando in vita necessariò conflictari
 debere, & neminem his posse secundo aut tertio præ-
 hendi; quorum vtrunq; manifestè falsum animaduerti-
 mus. Hęc verò mala ex communi quadam causa toti aë-
 ri conspersa originem habere, luculenter demonstrant
 quòd non solùm feruidiore cœlo sed & hyeme interdū
 grassantur. Quod annos complures sileant, & cærtis an-
 norum interuallis sæuiant in plebem, alias quidem seor-
 sum exanthemata vt grauissimè anno millesimo quingē-
 tesimo trigesimo sexto: alias ecchymata sola, vt anno mil-
 lesimo quingētesimo quadragesimo secundo. Quæ qui
 videt quomodo causam illam superiorem non intelli-
 gat ac iudicet mundo grassari? Vt igitur carbunculus &
 pestilens bubo, ita sanè exanthemata & ecchymata cau-
 sam habent è sublimi: at ea peculiari quadā malignitatis
 specie aërem contaminat. A liaque in his existit quàm
 in carbunculo vel in bubone: & alia in exanthemate
 quam in ecchymate: & horum quàm illorum minor est
 ferocitas, Causa autem cur infantibus & pueris magis fa-
 miliaria hęc sint, reddi potest, quòd firmior etas & adul-
 tior, tantulis malis non lacesitur, nisi fortè constitutio

grauior inualuerit. Hæc autem rursum ex ipsorum mor-
 borum descriptione & figura consideremus. In cute ij
 quidem efflorescunt, non ex ambientis contactu, sed ex
 inspiratu, quo ut cor afflatum delibutumque fuerit ipso
 5 statim initio vniuersum corpus, maximè verò caput in-
 grauescit, hoc etiam plerunque dolore concutitur, ocu-
 li tument & illachrimantur, facies quasi inflammata ru-
 bescit, vox rauescit, spiritus crebrior ac difficilior eua-
 dit, pulsus frequens ac celer febris nuntius. Malo dein
 10 ingrauescente venenum ex humoribus, die tertio aut
 quarto foras profilit, & in cute efflorescens mali spe-
 ciem detegit. Ecthymata pustulis multis toto corpore
 confertim albo colore extuberant, quæ pituitæ & bilis
 15 permissionem præ se ferunt. Exanthemata vero quasi
 pulicum maculis ferè rubra apparent, interdum purpu-
 rea, interdum viridia aut nigra. Tandem compressò furo-
 re: soluta alius humorum qui contaminati fuerunt re-
 liquas crisi expurgat. Hæc ita apparentibus, nonnullum
 20 tamen putredinis indicium (si modò simplicees sint mor-
 bi) cernitur in vrinis: argumentum eos venenata quali-
 tate virium corporisque nostri totam substantiam demo-
 liri. Hoc & morborum sæditas testatur, tã deformis aliquan-
 do visa ut occæcatis oculis, vniuersa cutis in saquas
 foetidas & in crustas ingentes solueretur: corpus omne
 25 non aliter contabesceret & macie nigroreque torreretur,
 quàm si menses quatuor è furca pependisset. Neque ve-
 rò solius cutis hæc vitia, verum etiam omnium interio-
 rum, musculorum, viscerum, solidarumque partium om-
 nes priusquam cutis labefactatæ. Sæpe etenim depre-
 30 hensum prægnâtes maturos partus edidisse hac lue per-
 fusos, quarum aliæ nihil omnino foris, aliæ non nisi
 multis post diebus incommoda senserunt. Et quosdam
 ab interitu dissectos obseruauimus, quibus iecur, lien,
 pulmones omniaque interiora haud lecius atque cutis, sor-
 didissimis papulis manantibus scaterent. Quinctiam

raucitas spiritusq; difficilis initio premens, & prima erup-
 tio in faucibus & ore, in ano & partibus obſcenis ap-
 parens, planum facit ex intimis partibus hæc mala origi-
 nem habere. In has etiam finiri, argumentum est quod
 ſanatis, & raucitas & ſpirandi difficultas manet, alias ſine
 ruſſi alias cū ruſſi ad tabē deducta. PH. Iſtæ adeo lucu-
 léter explicata video, vt fides abrogari nõ poſſit. EV. His
 finitimæ & quadam ſimilitudine coniunctę ſunt febres
 ſudoriſcæ, quę inſolentes magno terrore in omnem in-
 ferioſer Germaniam, in Galliam Belgicam & in Britan- 10
 niam, ab anno Chriſti milleſimo quingentefimo vigeſi-
 mo quinto, in annum milleſimum quingentefimum tri-
 geſimum, autumno potiſſimum peruagatæ ſunt. Vt præ-
 mum lues hæc in ciuitatem quandam inuaſerat, dere- 15
 pentè ſupra trecentos aut quingentos in dies corripie-
 bat, dum hinc aliò commiſſaſſet. Percuſſi mox quaſi ef-
 ſent languore diſſoluti, animi defectiõne corruiebant, de-
 cumbentesq; perpetuo ſudore diſſuebãt, cum febre, cū
 pulſu crebro, celeri & inæquali, neque ſudori modus 20
 erat ante morbi ſolutionem. ſoluebatur autem vno aut
 ſummum altero die quanquam liberati diu poſteà lan-
 guebant. Omnis cordis palpitatio conquiſita, alios quidẽ
 duos trẽs ve annos, alios omnem vitam comitata. Ini-
 tiõ multos ſuſtulit quum nondum illius vis erat perce- 25
 pta: at poſtea admodum paucos, vbi exercitatione & v-
 ſu deprehenſum eſt eos, qui ſudores exciperent prolice-
 rentq; & ſe cardiacis munirent, omnes reſtitui. Inſolen-
 tium morborum quum nec vis nec medicatio cognita
 eſt, grauis ſolet eſſe calamitas. Hoc ſtatu aër tenui nec
 admodum peſtilenti veneno perſuſus, ſuppar infirmior- 30
 q; vitali robore, cor vt laceſſiuerat in cutẽ corporis exti-
 mã foras propellebatur, nec carbũculo, nec bubone, nec
 exãthymate, nec ec̄thymate ſed ſudore ſolo protumpẽs,
 quod venenum ſpiritu quãdã humoris Potius inſideret.
 Omni quippe ratione hæc febris in ephemeraũ cenſu-

habetur . Eam igitur tempestatem quis quæso non pestilentem iudicet, quæ tam multos, tam multis sensim mund regionibus, repente sine sensu oppresserit: cum cordis indefinente palpitatione, cum animi defecti one perpetua, cum eruptione foras ad cutem, quæ multorum est pestilentium morborum communis? Illa porro omnibus decantata grauedo anhelosa, anno Christi millesimo quingentesimo decimo, in omnes ferè mundi regiones debacchata, cum febre, cum summa capitis grauitate, cum cordis pulmonū q̄; oppressiōe atque tussi, quāquam multo plures attigit quān iugulauit, se suo tamē impetu proprio; ac inaudito veneni genere, pestilētē pdidit. PH. Quos proposueras pestilētes morbos, oēs iā videris exequutus. At quos similes epidemos & endemios appellas, sicine putes abditioris illius pniciei quippiam redolere, & ex tacitis incomprehensiq̄ue causis proficisci?

EPIDEMIIS MORBIS OCCVLTVM
quiddam inesse. Cap. XIII.

EVDXVS.

VTO equidem, & cur putem dicā, quanquā nō æquē euidens est in illis demonstratio. Dysenterias, liēterias, pleuritides, ophtalmias, febres acutas, huiusq̄; generis morbos vulgares, tēporū mutatione tempestatū que vi suscitari, p̄spicuis rationibus suaderi potest: in id̄que multus est Galenus, multus & Hippocrates libris de locis, aëre & aquis, libris epidemiorum, & aphorismorum tertio. Ceterū quū lōga observatio tempestatem non paucas ijs quas Hippocrates commemorat similes notauerit, easq̄e admodum salubres, multas verò temperatas & æquales cum primis pestilentes; non possum equidem non suspicari, præ-

ter qualitatū tempestatūque mutationem, occultius quiddam & perniciosius in ambiente nos aere tum volitare & circumferri. Anno christi millesimo quingentesimo trigesimo octauo, dysenteriae graues vniuersa Europa tanta ferocitate populabantur, vix vt ciuitas vlla immunis euaserit, cum tamen nec exuperans intemperies, nec temporum inaequabilitas, nec valida tempestas vlla aut vigeret, aut ante vguisset. Annus autem ab hoc secundus, qui à Christo nato quadragesimus erat supra sesqui millesimum: omnium quos maiorum memoria notauerat, toto orbe feruentissimus, maximè tamen salubris obtigit. Possum itidem & de henteria quam meministis circa hæc tempora plurimum inualuisse rationari, quemadmodum de pleuritide de febre omnis generis, deq; alijs non paucis epidemijs, quos vt nostra, ita maiorum ætas & vidit & animaduertit. Hi porro morbi quum in omnes terræ regiones calidas ac frigidas, Austro & Aquilone perflatas, peræquè inuadant, id quæso existimate, num præter intemperiem aut simplicem putredinem, sit necesse quippiam in aere contineri, quod omnium causa communis existat. Non enim possit calida vel humida intemperies, regionū tam longè lateque distantium communis esse causa: nam que Australes offendet, Aquilonios ituabit. Nec igitur potest vlla putredo ex intemperie nata, omnium regionum esse communis. Quo circa præstantioris & occultioris cuiusdam originis epidemiorum causa sit oportet. Hippocrates ad explorandam morbi cuiusq; naturam, & euentum prænosendum, iubet tum temporis conditionem, tum epidemiorum morborum impetum animaduertere: designans causas duas planè diuersas, temporis conditionem & latentem tacitumq; impetum, morbos quoq; ex illis prodeuntes diuersos. Quicumque celebres medici popularis dysenteriae, pleuritidis, aliorum ve morborum qui grassantur in vulgus, naturam & curationem literis

Predictio
num.

5

10

15

20

25

30

Mandarunt, eos certè quàm eiusdem cognominis disper-
 sos, & multò perniciosiores notauerunt, quasi tanta tam-
 q̃; communis causa, pernicipi expers esse non pos-
 sit. Sidera vt pestilentes ita & alias interdum minus
 5 perniciosas, easq̃; occultas excitant qualitates, quæ
 fiunt epidemiorum morborum causæ. B. Rursus quæ
 so de febribus vulgaribus paulò attentius medite-
 mur. Equidem continuas febres non modò in qui-
 bus cæthymata erumpūt purpurea, verùm etiam omnes
 10 quæcunque grassantur populariter, non admodum infi-
 ciabor præter peculiarem humoris putredinem, nõnihil
 etiam publicæ communisq̃; pernicipi redolere, cum pro-
 ximè ad pestilentes accedant. At de intermittentibus e-
 tiam si populares sint, maior foret controuersia, quòd
 15 illarum genus vniuersum Hippocrati salutare habeatur
 EV. Quòd morbus quispiam salutaris sit, non idcirco
 pòssis inficiari pestilentem aut occultum esse. Galenus
 libro de crisi secundo, singularium febrium iudicia per-
 sequutus, post ea quæ à symptomatis petuntur, alia ab
 20 efficientibus antecedentibusq̃; causis deducit: & præter
 primarum aeris qualitatum exuperantiam, aliam abdi-
 tam & delitescentem causam inuenit Ne autem in his re-
 ferendis nimius sim, satis fuerit de quartana sola senten-
 tiam proferre. Primum verò (inquit) hoc ipsum confi-
 25 dera, nõnquid autumnus frigidam & siccam inæqualem-
 que temperaturã acceperit: tunc enim certis sperabis
 quartanos circuitus in ipso fore frequentiores. Posthæc
 si regio ipsa talium febrium sit procreatrix: si ægrotan-
 tis natura atræ bili sit obnoxia, si ratio victus antecessit,
 30 quæ huiusmodi humorem coaceruauit: & si eo tempo-
 re quartanæ febres populariter fiât. Hoc loco Galeni vi-
 detis præter ægrotantis, regionis, & victus cõditionẽ, du-
 plicem in ambiente nos aere cõstituisse causam vnã fri-
 gidam & siccam inæqualemq̃; temperaturam, alteram nec
 nomine nec verbo expressam, quæ tamen causa est cur

Apho. 44
quarti.

quartanæ febres populariter fiant. Hæc tametsi adeo
 obscura est & naturæ arcanis inuoluta, vt nec propria es-
 sentia, nec nomine comprehendi possit, eam tamen &
 esse constat & aliam ab intemperie. Iam verò si quarta-
 narum popularium causa obscura & delitescens est, ne-
 cesse fuerit ipsas quoque quartanas, essentia obscuras &
 occultas haberi. B. At nihilominus vno omnes ore
 quartanarum ceterarumque intermittentium essentiam
 in humoris putredine, & ex huius differentijs, illarum
 differentias constituunt. EV. In illis (fateor) putrescit
 humor aliquispiam; ceterum neq; is, neq; calor illius so-
 boles, tota febris est essentia grauis sepe humorum pu-
 tredo & coërcetur in nobis & expellitur, quam nec fe-
 bris antecessit, nec comitatur, nec consequitur. In ele-
 phantiafi, in lue venerea, tanta plerunq; putredine cor-
 poris tum interiores tum externæ partes obsidentur, vt
 exesæ quasi laceratæ excidant, idq; nullò febris indi-
 cio. BR. Hæc duntaxat mihi persuadent non ex qua-
 uis sine delectu putredine, etiam si grauissima sit, febrè
 enasci. EV. Ediffere quænam putredo febrem, & quæ
 nullam accendet. B. Hoc si verbis explicare coner, fru-
 stra laborem. EV. Id igitur fatendum est vnum quippi-
 am ex eorum numero esse quæ nos fugiunt, tacitum &
 obscurum. Ne quid autem suspiceris aut metuas, non
 magnoperè contendo, id ipsum de quo nostra est dispu-
 tatio à cœlo ne prodierit, an intus sit in corpore geni-
 tum, vt & venena non pauca. Satis sit in re contro-
 uersa demonstrare id quicquid est, occultum nec solius
 intemperiei sobolem esse. Agè igitur graui putredine
 scateat sine febre, alter verò cum febre. Hic præter
 communem putredinis rationem, aliud quippiam cir-
 cumgerit, à quo febris incitatur, & quod accedens fe-
 brem inducit, decedens abducit. Id quocunque no-
 mine appelles, à putredine diuersum quiddam est, in
 quo consistit febris essentia. Hoc autem vt constet lu-

culentius, paucis referam quæ obseruationibus olim animaduerti, quorum & vos similia videre potuistis. Mifellus quidam quartana febre simplici, & lue venerea, sordidis vlceribus deformi, duobus sanè quàm cõtumacissimis malis conflctatus, opem medicam exposcit. Cõuenienter præpurgato, ligni guaiaci decoctum imperatur cum victu tenui & admodum exquisito. Horũ perseverantia, vniuersi corporis putridus humor partim absorptus partim dissipatus est in sudores: omnisq; partiũ integritas sic abacta est, vt maligna quæq; & sordidiss. vlcera, quibus tum nasi extremitũ exciderat, tum reliquũ corpus omne scatebat, ad cicatricem producta sint. At nihilominus cum à lue venerea integre vindicatum corpus videretur, omnisq; illius obstructio soluta, omnisq; exhausta putredo, quartana tamè contumaciter in tempus longissimum producta est. Ex quo intelligi potest proximam illius causam non in obstructione, non in humorum putredine, sed in affectione quadam secretiore statui, quæ partibus ipsis inherescit. Hanc Galenus iam senex agnouit, de febribus intermittentibus ita sentiens: Harum circuitus repetere minimè desinit, quoad dispositio in parte generante excrementa seruetur. Quin & eo loci paulò altius quàm libris methodi, & primo artis ad Glauconem, febrium curationem instituens, præcipuum sanationis scopũ esse ait dispositionis huius correctionem. Ea autem febrilis dispositio est ab intemperie longè diuersa. Hoc ipsum ex euentu superiori, contrario æstimemus. Sæpenumero quartana febre soluta, corpus etiamnũ permanet impurũ, alias quidẽ alijs febribus, alias cruditati, alias lienis scirrho, alias cacexiæ vel hydropi, alias alijs ex putredine malis obnoxium. Hoc nõ modò in pestilētibus & cõtagiosis, verum etiã in venenatis morbis omnibus Dioscorides accidere tradit, vt quũ tẽpore vis illa venenata & præsetanea pdita fuerit, vitiosa quedã affectio diuturna reliquatur, quæ cõmunia

2. De differ. Feb. cap. 17.

Lib

aliorum morborum remedia communemq; medendi rationem efflagitet. Sæpe etiam ex impuro corpore & putredine conferto, vidimus quartanam febrem nõ simplicè modò, sed & duplicem & triplicem proprijs antidotis abigi, nulla purgatione præmissa & stabili impuritate. Non præter rationem, propria quædam febrium remedia inuulgantur, quibus vel aniculæ optimis medicis calumniam texunt illorumq; artem infimulant. B. Multa peregrinatione vidi hac de re incredibilia, quæ tanquam omnino ridicula sum aspernatus. EV. Ita 10

que si putredo proffigari potest manente febris essentia, rursusq; essentia dissolui manente putredine, perspicuû esse debet illa varijs diuersisq; tum naturis tû essentijs teneri. Quoniam autem de quartana febre exempli gratia sermo habitus est, reddat vestrum aliquis manifestam causam, cur ea licet interdum annos quatuor perseueret, nunquam aut rarissimè eundem hominem bis tota vitaprehendat. Equidem hactenus vnicum bis preffum audiui. Aut cur quartanæ febris statæ & quæ errabunda non sit, circuitus pomeridianis duntaxat horis inuadat. Hæc quis tam occulta & inuoluta esse credat, si non etiam occulta planeq; obscura quartanæ sit essentia. B. Noua audio. EV. Immo peruectera, licet nondum fortasse animaduersa. Adde etiam quartanam eò contumaciorem fore, quo meridiei propius inuaserit. 20

B. Ea fortasse causa sit, cur medicus admodum prudens, in quem aliquando incidi ad earum febrium omniumq; popularium morborum curationem, selectas antidotos diligenti siderum obseruatione adhiberet, nosq; frequenter magna operum suorum teneret admiratione. 30

Magna etiam probabilitate id suadebat quod est ad finem libri de natura humana, siue Hippocratis, siue Polybij siue alterius is est, omnes febres ex bile esse. Nos præterea graui in errore versari, qui vt omnis continet febris materiam in maioribus esse venis, ita omnium in-

5 permittentium causam existinaremus in carne seu in ip-
 sa corporis mole contineri, vno Galeni argumento, de
 rigore, & de sudoribus inclinatione erumpentibus. Is
 magna rationum efficacia, ex causis, ex signis, ex cu-
 10 randi ratione, docebat intermittentiũ materiam sepius
 in ventriculo, aut in visceribus, aut in ventre inferiore
 coerceri: hincque nihilominus quàm ex corporis mole
 & rigores & sudores moueri. EV. Optimè nunc tecum
 15 ageretur si ex his paucis, abditiõra quẽdam ab illo dili-
 20 genter peruestigasses. Multa quippe viri docti vsu lon-
 go parta, sibi tanquam in thesauros recondunt, quẽ etiã
 si publice vtilitatis desiderio tenentur, inuulgare dubi-
 tant, ne multitudinem veterum doctrina confirmatam
 vellicent ac irritent. B. Tu verò de his quid sentis? Eu.
 15 Inclinans iam dies, nec ipsam nos curandi rationem per-
 sequi, nec suscepti argumenti metas transilire finit, quod
 omne in rerum abditarum causis positum erat. PH.
 Cognitis ergo epidemiorum pestilentiumque morbo-
 rum causis, ad contagiosos venenatosque morbos di-
 20 uertamus.

DE CONTAGIOSIS MORBIS.

Cap. XIII.

EVDOXVS.

25

30

VX vmbra proximis stirpibus ar-
 boribusque grauis, apud Ouidium
 sic queritur: Me, fata ne ledam, quo-
 niam fata ledere dicor, Imus in ex-
 tremo margine fundus habet. Nar-
 bone taxus tam presentis est vene-
 ni, vt authore Dioscoride, si qui

dormiant sub ea, aut in eius vmbra subsideant, ledan-
 tur & sepe numero moriantur. Quandoquidem corpori
 vniuerso strangulatum & celere interitum infert. Ba-

filiscus tantę pernicię ab Auicenna describitur, vt non
 eos modò qui vel manu vel alia corporis sui parte, sed
 etiam qui virga attigerint, momento necet: quod & vi-
 su & sibilo efficere tradunt. Torpedo piscis piscatorem
 qui se hasta attigerit, in stuporem inducit. Sunt & alia 5
 non pauca tum in animantium tum in stirpium genere,
 quę possint integrę cutis contactu hominem interime-
 re. At multò plura quę aperta cute, vt venenatę sagit-
 tæ, aspidis, hydrę, viperę, ceraſtis, dipſadis, anguis, scolo-
 pendrę, salamandrę, stellionis, paltinacę, lacertę, draco- 10
 nis, crocodili, phalangij, scorpij, & rabidi canis morsus.
 Epidermis densa quã sit atque valida, hebetiorũ & cras-
 siorum venenorum substantiam altius penetrare non fi-
 nit, nisi vel findatur vel dilaceretur: quę autem in vene-
 nis efficacissima sunt, illam quantumuis validam ac den- 5 1
 sam penetrant, introq; penitus subeunt. Omnium quid-
 em vis pernicię ex ea sede quam primũ attingerit,
 sensim in corporis principes partes & in artus inuadit,
 dum corpus omne labefactet, idq; omni veneno pecu- 20
 liare, vt pedetentim serpat, aliud quidem ocys, aliud se-
 gnus. Rabidus canis demorsu saliuę aut humoris quid-
 dam eructat, in quo vis est veneni. Id intro subiens spi-
 ritus, sanguinem, humores, partisque substantiam conta-
 gione labefactat. hinc sensim serpit lōgius in partes prin- 25
 cipes, sed tam segniter, vt rarò ante diem vigesimum, in-
 terdum non nisi anno symptomatis se prodat. Per has
 moras nec febris, nec malum aliud vllum percipitur,
 nec scit eger quanta pernicię lateat. At quum hæc tem-
 pore in cor penetrauerit, vellicantur præcordia, eger 30
 indignabundus euadit. nec stare nec quiescere potis, fu-
 rentis in morem huc illuc effrenatè agitur, manibus ora
 dilacerat, alios dente petit, ex ore spuma promanat, o-
 culi torui & aspectu horrēdi, febris valida, sitis inexhau-
 sta, & tamen æger aquam omniaque liquida, ad cò per-
 horrescit vt emori potius eligat quàm bibere aut ad

aquam deduci. Quibus malis defatigatus tandem miserè cedit è vita. Phalangij (aut scorpionij) aculeo, tum alia tum breuiori tempore fiunt symptomata, quod promptius expeditiusque venenum serpat. Itaque omnium pernicies ab ea corporis parte exoriri, quam primùm lactifera vis attigerit, illinc sensim in omne corpus irrepere, ipsūque permutare, & perimere animaduertitur. Id & inuenta comprobataque curandi ratio confirmauit, quæ veneni perniciem ea parte qua intrauerit reuocat, vulneris dilatatione, partis demorsæ suctu, scarificatu, affixis cucurbitulis, medicamentis acrioribus. Et ne longius intrò serpat eam arcet iniectis vinculis arctioribus, carnis circumscriptione, vrentibus medicamentis vel candente ferro nonnunquam extreme partis amputatione. Pernicie verò sequitiam restinguit atque domat antidotorum esu, vt rabiem fluuialium cancrorum vstorum cinere, gentiana, & alyso: cuius vires exæquare rubiam experimur. Vacuatio nulla aut admodum rara adhibenda. Hęc igitur optimorum medicorum diligentia atque fide comperita demonstrant non modò rabidorum canum aut scorpionum, sed & omnium quæ aut morsu aut quouis contactu enecant, perniciem esse venenatam eam & contagione vires suas expromere. Brutus, Equidem de istis nihil dubitem quę sint celeberrimorum medicorum consensu confirmata: quanquam non desunt qui putent canem solo ardore & æstus vehementia in rabiem agi, ipsūque illius quod dicimus venenum esse velut caloris exuperantiam. PH. Nondum potest veterem pellem exuere. Hac æstate venatores quiddam in lupum sæuiorem irruerunt, trucidatum in varia obsoniorū genera appararunt & coxerunt. Omnes quicumque esitarunt non multo post tempore rabie correpti alij perierunt, alij sociorum morte prudentes sibi prospexerunt. In ea carne tam diligen-

ter apparatus, quam tu restare putes ardoris exuperantiam? At vis lætifera & venenata permanfit, quæ vix igne mitescit: quemadmodum nec cantharidum vis deleteria vftione tota perit . EV . Qualis est virulentorum animantium pernicies atque contagio, talem velim existimetis latere ac teneri in lue venerea , nisi quòd hæc fortasse minus præfens ac mortifera fit . B . Gaudeo te in huius morbi sermonem incidiffe , de quo tam multi multa fcripferunt, fed quæ palato meo non fapiant: quo circa tuam ea de re fententiam tãto perè optamus audire . Huius primam originem alij fiderum infolenti conftitutioni , alij aquarum inquinamentis , alij cuiusdam fcorti impuritati referunt acceptam . Cæterùm licet ea lues fenfim contagione in omnem Europam , Aphricam , Afiam & extremam Indiam defluerit, omnem-
 que orbis partem quæ noftratum commercijs vtitur, impleuerit: quoniam tamen deprehensa eft ab vno quopiam aut admodum paucis Neapoli originem habuiffe, non potuit sanè epidemiorum morborum conditione, à certo aſtorum influxu deriuari . Quamplurimos enim paucis diebus affixiffet, tandèmq; tempore defiffet . Ego proinde exploratiorem duxerim poſtremã originis rationem . Eud . De origine haud magna contentione decertem, fed de illius caufa, de vi & natura, ex qua curandi ratio omnis ducenda . Primùm autem occultam & venenatam illius eſſe naturam, tum ex inuaſionis modo , tum ex ijs quæ mox tradentur perſpicuum fiet . Atque cùm neminem vnquam hac lue labefacteuerit inquinati aëris inſpiratio , non debet ea inter epidemios recenſeri . Quum nec alimentorum impuritate nec vitio vnquam fit orta, non numerabitur in ſimpli-
 eiter venenatis . Reſtat igitur habeatur in contagioſis . Veneni quidem ac perniciosi huius vis & efficacia tempore deliteſcit, & tempore copioſis ſignis & argumentis ſe prodit . Vtq; rabidi canis aut ſcorpionis, ita huius venenum

nenum, ab ea sede quæ sit contagione labefactata, sen-
 sim in omne corpus perreptat atq; sæuit, vt planè conta-
 giosorum morborum naturam imitetur. Quæ parte cõ-
 tactus, & societas est, ab ea maximèprehendit & initium
 5 ducit. Qui venereo complexu iungitur cum inquinata,
 à pudendis luem cõtrahit. Nutrix à qua pollutus infans
 lac fugit, à mammis: condormiens inquinato sudore dif-
 fluenti, à cute & à summis corporis partibus: qui effusio-
 re osculo saliuam exceperit, ab ore infans vitata nutri-
 10 ce altus, nunc ab ore, nunc ab interioribus: Obstetrix
 quæ infectæ parturienti opem tulisset, à manu, quæ tan-
 dem excidit. Huius tamen veneni quia vis est hebetior,
 non nisi in apertam nudamq; partem inuadit. Partium
 à quibus lues exordium capit, aliæ alijs grauius vitæ dis-
 15 crimen adferunt, omnium extiosissima est, quæ ab inte-
 rioribus & reconditis visceribus, aut à partibus obscõ-
 nis inchoat, ceteræ leuiore & minus periculose. Quæ
 quam autem illius vna eadèque perpetuò est essentia,
 vt tamen corpora quibus infederit natura, temperamen-
 20 to, affectu & habitudine variant, distincta multipliciq;
 symptomata inducit, alia quidem in bilioso, alia in pitui-
 toso, alia in melancholico: non enim si biliosus pituito-
 se concubuerit, eisdem atque illa symptomatis preme-
 tur. Non igitur possint ex symptomatum differentia, pro-
 25 priæ morbi differentie constitui. Cuicumque particulæ
 lues primùm infederit, illic inherescens pustulam exci-
 tat, interim & vlcusculum. Inde longius prorepens ra-
 dices figit, sensimq; partium continuatione adacta, in-
 teriora subit, & ad extremum ni medicamentum adhi-
 30 bueris, furore corpus vniuersum vastat atque depopu-
 latur. Hinc venenum malo subesse intelligitur, non aliter
 quam scorpionis aut rabiosi canis virus, perreptans in om-
 ne corpus. Illius signa varia efficit partium natura ad
 quas pedetentim repit & permanat. Quum viro (ex-
 35 empligratia) concubitu à pudendis madore perfusus

initium habet, pustulas in his primum & vlcuscula euocat contumacia maliq̄ue moris . Vapor dein aut spiritus ductu cauo pudendi intro irrepens (neque enim credibile est humoris, quicquam eò subire, venæ caue sanguinem arteriaq̄ue maioris spiritum labefactat; tumq̄ue bubo prorumpit in inguine . Hinc vasis spermaticis renibusq̄ue affectis, gonorrhæa se promit, qua virus turpissimè velut eructando eijcitur . Quum execrandum magnum in iecur & in ventriculum inuasit, leuis quidã alui fluor suboffendit, moxque cum iecore sanguis polluitur, quo cuncte corporis venæ participes fiunt, eoque in artus, in musculos & in cutem disseminato, compressũ maleficium atque tacitum erumpit; profiliuntque liuidæ rubentèsque pustulæ, vlcuscula crustosa & herpes, nõ nullis vlcera caua atque maligna, biliosis quidem phagedenica &, exedentia, melancholicis cancrofa: pituitosis leuiora, sed sordidiora, & humore quodam mucoso fœtidoq̄ue manantia: sanguineis crebriora & carbunculi effigie . Omnia quidem labris præduris, tumentibus & inuersis, quæ exesa carne, ipsa etiam ossa depalcunt. primum tenella qualia sunt nasi & palati, deinde solidiora, quæ putria cariotaq̄ue tempore excidunt . Ab ijs, cum, malum iam cerebrum summamque corporis arcem obsidet, multa superuacua pro partis conditione pituitosa colligi necesse est: quæ si interclusa capite teneantur, magnum & acerbum dolorem commouent: sin foras sub cutera capitis promineant, vel in articulos vel in artus deturbentur, his aut cruciatus excitant immanes ac diuturnos, qui noctu maximè inualescunt, aut tophos præduros scirrholosq̄ue tumores, haudquaquam tamen doloris expertes . Quamquam enim pituitosa videtur materia, veneni tamen maleficio perfusa, acrimoniæ participes est . Hinc sub ossium membranas se recondens, tum acrimonia, tum distentione dolorem excicat . In ossium verò substantiam per tenues quasi tubos se in-

ferens, illa diffundit dilatátque intumorem, quæ tandé carie consumpta putrescunt. Si minus acris & mordax materia cutem non exedit, ad pilorum radices effusa, malignitate aut venenato vapore, effluuium concitat,

5 quo plerique visi sunt sine capillis, sine supercilio, sine barba, sine pilis: qui postea tempore repullularūt. Quú tam multa vbique sint huius pernicipi signa, nullum tamen cernitur in vrinis, neque ex his quisquam aut hoc

10 aut aliud vllum veneni genus possit deprehendere. Iam verò hæc paucula de venerea lue si adhibito animi iudicio studiose obseruabitis, cui vestrum non perspicua sit eius pernicies? Quis ex vobis eam veneni participem esse inficiabitur? Si in omne corpus disseminata serpit, non aliter quàm quæ à rabidi canis morstu infertur, possit ne expers esse veneni? Neque verò in externas duntaxat quæ sub aspectum veniunt, verum etiam in interiores quasque partes in ipsaque viscera penetrat, quæ (quod de exanthematis afferebatur) dissectis mortuis comparèt pustulis vlceribusque scæda. Plurimi sanè hoc

20 in morbo in aliisque venenatis captiosa eaq; admodum inani ratione falluntur, quòd dum vident symptomata hæc omnia cum humoris cuiusdam vitio insultare, nihil præter humorem inesse putant, nihil maius animo concipiunt, neque acriore illa animi acie perscrutantur nù aliud quippiam in humore subsit in quo præcipua affectionis causa consistat: quale proculdubio si sensu non cernimus, oportet certè ratione & intelligentia comprehendere, alioqui in inaximarum rerum ignoratione versari. Itaq; vis illa veneni, tenuis admodum ac fere corporis expers, sensusq; nostros effugiens, aut in humore aut in alio quouis corpore inhærescit, quod subiectum duntaxat quasi vehiculum est eius quæ nos afficit maleficiose facultatis. Qui enim possit corpori nostro vim inferre sola virtus incorporea? BR. Omnem certè

hac de re dubitationem & velut caliginem, dilucida
 interpretatione discussisti. Velim tamen insuper mi-
 hi aculeos ex animo euellas, quos non nulli infixere-
 runt. Aiunt illi hanc luis veneræ contagionem, &
 in dies mutari, & iam prorsus inclinare atque con-
 nescere, vt sit posthac breui finem habitura. Quid que-
 so hac de re statuis? EV. Hanc nisi sua clementia Deus
 optimus extinguat, aut effrenem hominum libidinem
 temperet, nunquam extinctum iri, sed fore humano ge-
 neri comitem & immortalem. Phi. Circumferunt ta-
 men olim pustulas scædas erupisse complures, dolores
 admodum paucos; nunc contra, pustulas esse nullas, do-
 lores autem atroces cum tuberculis scirrhis. EV. Id
 fortasse effecerit non luis conditio, sed præpostera mul-
 torum curatio. A deo enim nunc ea mortalibus est for-
 midabilis, vt vel illius minima suspicione confestim ad
 remedium ex hydrargyro concurratur, quod sanè pustu-
 larum ardorem extinguit, at destillationes articulorum
 q̄; dolores exagitat. BR. Tu ne igitur vulgarem illam
 medendi rationem confirmas? EV. Nihil equidem mi-
 nus, quòd ea morbi symptomatis duntaxat succurratur,
 radice neglecta. Ad terę huius & immanis beluę op-
 pugnationem omnes machinas adhibuerunt. Alij spe-
 rant se initio radicem vacuationibus euulsuros; purgant
 validè, dehinc quibus competit sanguinem mittūt, mox
 reliquias idoneis sirupis præparant, quas & secundo &
 tertio interdum & quarto expurgent. Ea certè curatio
 si malum inter initia consistit, solusq̄; corporis spiritus
 vel humor inquinatur, plerunque liberat, non item si iã
 partium substantia obsidetur. Alij ratione non admo-
 dum dissimili, tenui extenuanteq̄; victu, & potu ex he-
 beno guaiacina vel sancta vel ex Cinarum radice cor-
 pus absumunt, humores detergunt dissipantq̄; in vrinas
 & sudores. Hinc necesse est pustulas & vlcera cum cor-
 pore ficcari & sanescere, tophos præduros incidi atq̄;

dissolui, ex hisq; natos dolores miscere. At symptoma
 ta istec putato, morbiverò essentiã multò diuersam, que
 illis abeuntibus, etiamnum tanquam radix solidarum
 partium substantiæ firmùs inherescit. Alij vnctionibus
 5 ex hydrargyro curationem suscipiūt. Cùm enim hydrar
 gyros non vt plerisque visum est calida sit, sed adeò fri
 gida vt vi narcotica dolores quoscũque sopiat & leniat,
 optima ratione sanguinis eruptiones, bilis ardores exe
 sionesq; retundit; pustulis vlcerebusque malignis opitu
 10 latur. Quum eadem vehemèter humida sit, præduros tu
 mores emollit concretosque dissoluit. Et quoniam adeò
 tenuium est partium vt omnia vel durissima metallorũ
 corpora subeat, penetret atque dissoluat, multa è corpo
 re per sudores dissipat, quedam purgatoria vi in aluum
 15 deturbat, multamque pituitam ex ore prolicat. Quo cir
 ca ex accidenti deficcãs, vacuãnsque symptomatum ma
 teriã, illis nõ parùm succurrit. At certè crudeliùs quàm
 guaiacum magno oris tedio, grauiore virium iactura &
 imminentiore periculo. Etenim cerebrum tanto frigore
 20 offendit, vt rheumatismis deinceps opportunũ maneat:
 neruos, articulos eatenus laxat & debilitat, vt in om
 nem fluxionem proni euadant, suscitenturq; tremores
 immedicabiles, & recentes cruciatus pristinis grauiores.
 Non vt in simplici arthritide hi repentiè oboriuntur, ne
 25 q; foras prominent, sed sensim radice altius defixa, pe
 nitius ferè in ossa tibiæ & humeri subeūt. Hydrargyrus
 tanto periculo symptomatis opem ferens mali radicem
 haudquaquam euellit. Quo fit vt tum hæc, tum superio
 res in efficaces sint & parùm tute cum periculo recidi
 30 ue, quum præsertim lues initium præterlapsa, ipsam par
 tium substantiam obsedit. Tempore siquidem reuirefcit,
 recurritq; interdum post annum trigessimũ, tantoq;
 interuallo mali fomes quasi sepultus delitescit. Et nihilo
 minus qui tum expertes mali prorsusq; expeditos se
 putant, alios cum quibus concubuerint, contaminant,

prolemque gignunt ea lue conspersam, indicium profecto tum temporis mali fermentum in venis in ipsisque partibus reservari, & ut dicere solent, in ipsis quasi medullis latere. Recidiva raro persimilis est radici, neque ipsidem symptomatis, sed ferè destillatione, arthritide, artuum dolore, tophis, vel ossium carie molesta: neque pari contagione, eos cum quibus societas est, afficit: quod illis auxilijs humoris furor & impetus repressus sit, etiam nondum mali radice euulsa. B. Hanc igitur quam alia ratione putas extirpari posse: EV. Proprijs antidotis & alexipharmacis. Neque enim hydrargyros, neque hebenus alexipharmacorum, aut antidotorum vim obtinent: sed empiricorum inuenta sunt, quæ plerique vulgi imitatione inducti tanquam fucum adhibent malo: quum certè foret consultius imitatione curationis rabioforum à veteribus instituitæ, remedia in id meditari consentanea. B. Miror equidem sæpeque sum miratus, neminem hoc toto seculo veram luis curationem attigisse, persuasus satis veram eam non esse quæ circumfertur. PH. Omnes quæstui inhiant, & posthabita inuestigatione veri, quicquid primum fors obtulit sequuntur. Male nobiscum ageretur si noui sæpe morbi emergeret, quando ne vnus quidem remedia assequi valeamus. EV. Itaque ut rabiei, ita luis venereæ propria quædam est antidotus, quæ etiam si neque victum admodum tenuem, neque vacuationes multas præmittes: vna possit labem eluere. Symptomata verò, vlcera, dolores tophi, & quæcūque acriter urgent idoneis nec tam longè petitis auxilijs, expeditius tutiusque leniri possunt. B. Hæc ex te discere vehementer optamus. EV. Vos me rei nouitate impulistis, ut nimis multa de tam fœda lue narrarem. Temporis breuitas plura non fert: neque hic abditorum morborum curationes sed causas dūtaxat ex professo inuestigamus demonstramusque. B. Huc saltem si quid de elephantiasi animo concepisti, in medium profer. EV. Elephantiasim in cō-

tagioforum morborū genere contineri, omnes certè vel
 plebei persuasum habent, quòd non vt pestilens halitus
 solo, sed vt lues venerea concubitu, accubitu, omniq;
 contactuprehendat. Quauquam ciuitatum legibus Ele
 phantici sepositi & à reliqua plebe segregati degunt,
 nunquam tamen vel sedulo sciscitati accepimus quem
 quam administratorum, etiam si perpetui illis absideant, so
 la spiratione cõtaminatum. Si quis fortè malū hoc spõte
 proprio intimoq; vitio cõtexit, non idcirco debet à cõ
 tagioforum censu reijci. Non enim contagiosum morbū
 ex solo ortu, verum etiam ex inuadendi serpendiq; mo
 do definiuimus. Elephantiasim autem non ex sola atra
 bile fieri, demonstrant melancholia morbus & mania: in
 in quibus etiam si bilis atra & in cerebro & in toto cor
 pore redundet, citra tamè elephantiasim est, quemadmo
 dum & quartana intermittens, & quartana continua in
 quibus melancholiam putrescere fatemur. Hæc igitur &
 insuper eruptio fœda foras in partes extimas & in cu
 tem profiliens, elephantiasim pernicipi cuiusdam esse
 participè declarat. Ea primū dura, crassa, aspera & scam
 mosa redditur, colore subliuido vel purpureo, cum
 sensu quodam stuporis. Pustulæ dein extuberant,
 verrucis initio similes sed quæ postea grandescant dure
 scântque, interdum etiam magna fœditate exulceren
 tur. His notis facies potissimum & natus, manuum pedum
 que digiti fœdantur, oculi rubore pustulisq; suffusi cali
 gant, pili toto corpore decidui sunt, maximè in super
 cilijs & in mento. Omnia igitur foras erumpentia, ipsū
 que pilorum defluuium, quis malignitatis & latentis ve
 neni notas esse non agnoscat? Multus humor plerunq;
 in cutè cõfertim effunditur, biliosus quidem in ictero, pi
 tuitosus in leucophlegmatia, melancholicus in melācho
 lia, à quo nihil tale fieri cernimus. Itaq; i elephātiāsi præ
 ter humoris vitii malignū etiam virū inest, quod tū hu
 mores tū partium substātiā polluit. Illa quippe nō so

lius cutis (quod Galenum dixisse miror) sed totius corporis est affectio. Quales in linguæ radice verrucæ extuberarint, tales in omnia viscera, in omnésque partes intimas disseminari comperimus. Curandi difficultas morbi malignitatem atque perniciem docet. Hanc idcirco tot seculis veram curationem non inuenisse reor, quòd propria illi antidotus perquisita non sit, quam tamen & esse & inueniri posse non diffido. PH. De contagiosis morbis satis abundè nūc recepto traditionis ordine de venenatis morbis transigendum. Non enim hoc loco de phtisi, de lepra, de scabie, de pruritu, deque alijs huius classis, sermo habendus est, qui quamuis in cōtagiosis numerari soleāt, manifesti tamē sūt a manifesta putredine orti, neq; (quod supra monebas) huc quoquā mō' referēdi.

DE VENENATIS MORBIS.

Cap. XV.

EVDOXVS.

TA ne præterea exigitis vt de venenatis morbis sermo habeatur? Si iam planè inter omnes cōuenit quã plurima esse venena, quorum vis òcra & delitescens vario nos symptomatum cruciatu fatigat, non ne euidentis esse debet, ab illis morbos in nobis excitari qui non manifestis qualitatibus, sed totius substantiæ dissidio vitæ nostræ primordia demoliuntur? B. neq; id ipsi demonstrari volumus, sed dilucidius explicari quot & quas illorum differentias esse putes. EV. Quem venenatum morbum definiuimus, is nec ducto inspiratòque aère, nec externorum contagione, sed vna delitescentis intus veneni pernicie prouenit, suboffenditq; . Hoc iam dixi ceteris hebetius, & in crassiore densioreq; materia inherescere, quæ non

nisi interioris caloris eiusq; copiosi vi excitetur, aliasq; venenum imprudentius intrò assumi, alias intus etiam Frogigni. Venena quæ intro sumuntur, alia quidè in metallorum, alia in stirpiù, alia in animantium genere sunt.

- 5 In metallorum, genere, arrhenicum, auripigmentum, chryfocola, calx, æs vftum, atramentum futorium, sulphur, adamas, lapis cærulès & armenus: itemq; hydrar gyros, cinnabari, cerufa, plûbum, minium, gypfum. Hæc putant nonnulli sola qualitatum exuperantia: priora qui
- 10 dem caustica vel septica, id est vrente vel putrefaciente vi, posteriora verò astringente & præfocante nobis infensa: proinde non simpliciter venena, sed venenata medicamanta appellari. At quanquam manifestis omnia qualitibus vehementer obsunt, totius tamè substantiæ dissidio nonnihil etiam veneni reconditum habent. In
- 15 stirpium ordine sunt aconitum, chamæleo, taxus, ephemororum, thymelea, laureola, thapsia, rhododaphne, ramûculus, draguntium, tithymali genera, & quæcunque immodicè purgandi vim obtinet, vt veratrum, scammoniù,
- 20 cyparissias, cyclaminus, colocyutis, & alia eius generis non pauca, omnia verè deleteria. Sunt & quæ qualitatum duntaxat exuperantijs infensa putantur, quod genus sunt euphorbiorum, anacardus, itemq; opium, mandragora, hyosciamus, cicuta, solanum manicum, fungus
- 25 quæ tamen malignitatis expertia haudquaquam putamus. In animantium genere numerantur cantharides, lepus marinus, salamandra, buprestis deuorata hirudo, pinorum, eruca, felis cerebrum, sanguis tauri, lac corruptum, piscium haud pecudum fulgure vel pestilentia interemptorum carnes, & quæcûq; supra diximus demorsu vel contactu enecare. Portio ex his quæcunq; intro
- 30 sumpta multò præsentius & atrocius quàm contactu offendit. Hæc igitur omnia non modò qualitatum exuperantijs, verumetiam totius substantiæ dissidio exitialia esse & deleteria, morbosq; inferre venenatos, tû ex in-

sequentibus symptomatis, tum ex alexiterijs quæ veteres ad curationē inuenerūt, facillè intelligi potest. Quæ porrò intus gignuntur venena, non vt superiora primo suæ naturæ ortu, sed longo ordinis progressu atq; mutatione talia euaserunt. Vt enim ex varia humorum putredine, siue ea ex intemperie, siue alijs ex causis orta sit, diuersi generis febres excitantur, ita sanè ex putredine longius progressa, vel alia ceciore ex causa venenum in nobis prouenire gigniq; potest. Galenus ait veteres hanc quæstionem disputasse, euidentissimisque rationibus collegisse eosdem affectus fieri & à lethali veneni portione, & à corruptione quæ è corpore scaturire potest. Hanc autem quam appellant corruptionem, re ipsa venenum esse mox canis exemplo demonstrat, in quo tanta plerunq; fit humorum corruptio, vt totus in rabiem agatur, quæ veneni soboles est. Atque tum & canem ipsum & omnes illius humores venenatos haberi, argumento est quòd eius sputum humanum corpus attingens rabiem excitet. His persuasum vobis esse debet, in nobis similiter corruptionem quandam sponte gigni posse, quæ non modò veneni vires equet, sed & ipsa tota venenum sit. Itaq; syncope admodum grauis & periculosa plerunq; fit ex concreto sanguinis grumo, maximè si vel in ventriculo, vel intestinis, deinde si in pectore vel vesica putrescat: fitque ea cum pulsū paruo, respiratione difficili, extremorum frigore, & sudore frigido suborta interdum febre. Rei autem sic perspectæ veteres conuenientia remedia, non à manifestis, sed ab occultis qualitatibus quasi alexiteria quædam attulerunt. Non admodum dissimilia symptomata tradunt & à cœcreto putrescentēque lacte gigni, quibus eadem propè succurrunt. Extremum pedem aliquando repentè sphacelatum vidimus, sine causa externa, sine tumore aut rubore cōspicuo. Oborto primum dolore immansissimo, mox sensū in eo ac motū periisse, partem totam liuore cōtabuisse,

6. De locis affectis.

exulcerationem scdam insequutam, quę accerrima cau-
 sticaq; medicamenta sine sensu admitteret. Non multo
 post arteriam brachij dextri, deinde etiam sinistri pulsa-
 re desijse: ita sensim vniuerso corpore oblesso, miserum
 5 extingui, sine febre sine symptomatis admodum graui-
 bus. Tot tamq; presentium malorum quis intemperiem
 aut simplicem aut cum humore, causam, esse statuatur? Quis
 non potius venenatam qualitate in partes omnes propa-
 10 gari putet, quę extremam hanc perniciem inferat? In v-
 teri porro strangulatu plerunq; mulier sine motu, sine
 sensu quasi extincta iacet, cum pulsu obscuro paruoq;
 eatenus vt interdum ne percipi quidem possit: cum animi
 defectioe & difficili spiratioe quę non modo pectus op-
 15 primit, sed & fauces quasi manu prehasas precludit,
 hunc autem tam immanibus symptomatis comitatu tra-
 dit Galenus vel a suppressis mensibus vel a cohibito fe-
 mine proficisci, quod vitiatum maiore quam menses vim
 & noxam corpori infert. At quum non ipsa corrupti se-
 20 minis substantia, sed vapor duntaxat in cordis cerebriq;
 sedem sublatus istorum sit author, quis non illum vapo-
 rem, multoq; magis vitiatum semen vnde is prodijt,
 censeat venenatae qualitatis conditionem ac vim ob-
 tinere? quanam obscuro manifesta, siue ex primis, siue
 25 ex secundis sit qualitatibus, hæc tam sæua possit inuehe-
 re? Hanc sanè causam quæ mole parua, maximas solo
 contactu alterationes inducit, rectè Galenus & scorpiõis
 & phalangij ictibus comparat, quibus exiguo veneno p-
 30 minimu forame iniecto, totu corp' afficitur breuiq; admo-
 du tempore sæuis. symptomata inualescunt. Possim opi-
 nor ipsa reru similitudine itidem de comitiali morbo ra-
 tiocinari. Quu enim a crure vel a digito manus, vapor
 yda in cerebrũ cõscedere deprehenditur aurg frigidę p-
 35 milis, q ipsu attingens sensus mtereq; turbat & epilepsiã infert:
 quis non facile credat corruptione quãdã in affecta parte
 genitã esse, eamq; adeò validam vt phalãgij, scorpionis,

Lib 8. De
locis affe-
ctis.

aut aliarum perniciosarum ferarum venenis possit com-
parari? Equidem id puto verissimum quod apud Gale-
num Pelops dicebat, posse præter naturam in corpore
essentiam sponte generari quæ mole minima sit facul-
te autem quàm maxima: & quæ quum nervosam aliquã
fedem occupauerit, per continuatas partes vsq; ad ner-
uorum principium vim suam transmittat, siue id per al-
terationem fiat siue spiritali essentia, veluti aura ad ip-
sum elata, ex eaq; comitalem circuitum excitari. B.
Hæc facile suadere possint epilepsiam quæ vniuscuius-
vis partis consensu fit, à quapiam venenata malignita-
te promoueri, de qua productus Galeni locus traditus
est. Ceterum quæ primario cerebri affectu contrahitur,
aliam fortasse causam habet, quam mihi videtur paulo
antè sic exposuisse: Constat epilepsiam in cerebro confi-
stere, impediente humore animale (spiritum qui in ve-
triculis eius continetur, quo minus possit exire. Hunc
deinde humorem aut crassum & viscidum esse, alias pitui-
tosum, alias melancholicum. Et quoniã velox est epilepsie
discussio, eum ipsum humorem obstruere meatum spiri-
tus qui in cerebri ventriculis est cerebrumq; ipsum con-
cutere quo excutiat id quod noxium est. A crasso sem-
per humore (inquit) hanc affectionem induci argumen-
to est quod & subito fit & soluitur confestim. Nam subi-
tariam meatuum obstructionem à crasso viscosoq; hu-
more fieri constat. Hac etiã varietate epilepsiam ab apo-
plexia disjungit, quòd in hac frigidus, crassus & viscosus
humor omnes principes cerebri ventriculos affatim im-
pleat obturetq;: in epilepsia verò aut non omnes aut nõ
affatim & vsque quaq;. EV. Id si illarum solum discrimen
est, necesse sit omnem apoplexiam quædam antece-
dat epilepsia, quod non possint omnes ventriculi repen-
tè & affatim impleri, quin prius modicè & leuiter obtu-
rentur. At cõtrà fieri deprehēdimus, apoplexiã Primo &
de repēte inuadere quã nulla præuenit epilepsia. Quin

3. De lo-
cis affe-
ctu. ca. 5.

10

15

20

25

30

etiam si in epilepsi a crassus & viscosus humor cerebri
 ventriculos meatusq; semper obstruit eo per accessio-
 nem dum neruorum principium (vt inquit Galenus) se-
 ipsum quatit discusso, non alijs præterea accessionibus
 5 fatigabitur. Atqui multæ nihilominus recurrunt. Aut si
 semper alius & alius humor per accessiones influat, qui
 fieri poterit vt quû aliquis in dies quater aut sexies pri-
 mario affectu corrui, quales non paucos videre licet,
 tam multus tamque crassus humor succrescat? Quenam
 10 ea scaturigo vnde toto vitæ curriculo dimanet, & in
 meatus incurrat? B. His rationibus ipse etiam sæpe ac
 multum de epilepsiæ, quemadmodum sanè & de apo-
 plexiæ causis dubitauit. Quum enim aliquando vidis-
 sem virum viribus intergum, sinistri oculi ictu vehemen-
 15 tiore, repente attonitum corruisse, moxq; sensu ac
 motu priuari, cum spiritu difficili ac stertore, & cum a-
 lijs fortis apoplexiæ indicijs, eumq; nec venæ sectione
 nec alia potuisse ratiõe seruari, quin horis duodecim in-
 teriret, mortis causam inuestigatiõe dignã putauit. Discif
 20 so apertoq; capite neq; oïsis, neq; meningum, neq; sub-
 stantiæ cerebri quicquam con fractum diuulsum ve, sed
 duntaxat interiores oculi venas contusionis vi diruptas
 animaduertimus, è quibus sanguis cochlearium duorû
 mensura, in cerebri basim procubuerat, qui concretus
 25 arterias eas obstrangebatur, quæ retiformem contextum
 cõficiunt, & quæ illinc in cerebri vetriculos propagatæ,
 choroïdem alterum constituunt. Cerebri autem ven-
 triculi prorsus illæsi inanesq; cernebantur. Hinc edo-
 ctus, alterum qui citra causam externam apoplexia ex-
 30 tinctus esset disseccare visum est, in quo humor crassus
 & viscosus similiter ad contextum retiformem inuen-
 tus est, cerebri ventriculis nec oppletis obstructis. Hinc
 ego ratiocinatus, consentaneum putauit, ijs arterijs vel
 obstructis vel compressis apoplexiam gigni, quòd tum
 cerebrum nihil spiritus è corde per subiectas arterias

recipiat, sitq; necesse illius motum sensumq; perire. Quædam hæc opinor animaduertens, rectè dixit fieri apoplexiam interceptis vijs quæ sunt cerebro cordique communes. At ne videar pensi parùm meminisse, ad epilepsiam reuersus ediffere causam eius quæ ipsomet affecto cerebro fit. EV. Non alia profectò videtur, quam eius quæ per consensum. Vt enim aliquândo obseruauimus è summo capitis vertice, in quo sub pericranio vitiatus venenatusq; humor coërcebatur, vaporem manifesto sensu intro subire, qui epilepsiam cõcitaret, hancq; postea cautico perlanatam medicamento, ita proculdubio existimari debet intus, vel circum meninges vel circum cerebri substantiam vitiũ contineri veneni æmulũ, cuius exnteruallis impetu factò, epilepsia suscitetur. Aperto epileptici phiosophi qui decefferat capite, qui vehemētissimo eoque ferè perpetuo dolore, vix digitum lato, circa sinciput torquebatur, deprehendimus crassio rem meningem ea sede, caluæ ossi adherescere, pauculo humore putri interiecto. In altero cerebri substantia humorem fætidissimum, eumq; exiguum contineri: vtriusq; tamẽ ventriculos & meatus omnis humoris, omnisque obstructionis expertes. Multos ipse (scio) vidisti inde epilepticos euasisse, quòd in curanda lue venerea, dum vnguentis ex hydrargyro illineretur, non nihil in aurem & in cerebrum penetrasset. His ne quæso dicas cerebri ventriculos humore multo impleri & obstrui? B. Minimè quidem, sed ipsum corrupti hydrargyri perniciẽ laceffiri. EV. Talem igitur & in omni alia epiplepsia causam existimato: atque si quid aliquando puri humoris inesse deprehenditur, non ex ea ipsa putredine, sed ex venenata quam cõcepit qualitate, hoc mali suscitari. Itaq; quo cunque corporis in loco is fuerit, venenatus illinc vapor in cerebrum sublatus id ipsum meningisque totius substantiæ inimicitia acriter ferit. Effertur autem ex interuallis haud secus atq; in febribus intermittẽtib; &

in rabie, & in alijs plerisq; morbis quorum est statim re-
 cursio. Cerebrum proprij veneni offensione interdū ab
 omni mentis sensuūq; functione prorsus vacat, vt & cor
 in lyncopes: interdum seipsum vniuersumq; corpus qua-
 5 tiens adnuitur offensionē excutere, nō aliter quam cor
 palpitans. PH. Ego complurium authorū lectione mihi
 persuaseram, id duntaxat venenum appellari, quod to-
 ta substantia cordi vitę principio aduersaretur. EV. Pe-
 riculosa istęc persuasio. Vt cantharis solam vesicam, le-
 10 pus marinus solos pulmones exulcerat: ita parti vnicui-
 q; quippiam totius substantię dissidio contrauenit quod
 illius venenum & deleterium est. Maximē hoc nomine
 digna sunt quęcunq; iecur, cor & cerebrum principes
 corporis partes totius substantię diuortio oppugnant,
 15 demoliunturq;. Cerebri venenum quoddam haberi, Ga-
 lenus quinto de simplicibus medicamentis hac expres-
 sit sententia: At sunt quę tota essentia nobis cōtraria sunt
 proinde si vel minimum eorū assumptum fuerit, omni-
 no lædat necesse est, ceu dryopteris & pityocampe & ta-
 20 psia, & solanum manicū & hydrargyros, & fungorū non
 nulli, præterea salia & fel venenatorum animalium. Nā
 talia omnia genere sunt deleteria, nō quātitate. Si quidē
 hæc si largius bibantur, quædam dementant, quædā mor-
 tem inferunt, verū conuenienti quadā mensura alijs
 25 admista adiuuant. Porrò quęcunque inter ea mētem læ-
 dunt, cōtinuò etiam pleraque caput degrauant, vaporū
 prauorū cōgerie ipsum implentia. Sed & quędam os ven-
 triculi tentant atq; affligunt, vt & inde caput per cōsen-
 sum lædatur. Communiter verò vniuersa duobus modis
 30 cerebrum affligunt, læduntq;, aut quum tota substantia
 sunt contraria, aut quum vna duabus ve qualitatibus té-
 peraturam immutant. Quæ hic Galenus tota substantia
 cerebro cōtraria statuit, illius certē venena sunt. Quot
 igitur partium maximēq; principū, tot & venenorum genera
 a quibus & venenatorum morborum differentię fluxerunt,

270 DE ABDITIS RERVM CAUSIS
 quas fingillatim recensere, proprijs notis quasi depin-
 gere, conuenientibusq; remedijs & alexiterijs profliga-
 re, maioris est operis . B . Hæc quando non licet, dein-
 ceps estimemus quæ vsum ad medēdi artē habere possint
 quæcūq; matutina cōcertatiōe, de Deo de spiritibus & ijs
 quæ trās naturā sūt, tā accurratè differebātur à vobis.

ET MORBOS, ET REMEDIA QVÆ-
 dam trans naturam esse. Cap. XVI.

E V D O X V S .

V P R A mundum aspectabilem a-
 lium sensibus nullis obuium, Deo
 spiritibusq; confertum cogitatione
 complectimur, mortalis huius sum-
 mum custodem & gubernatorem, à
 quo etiam multa homini alias salu-
 taria, alias noxia & pestifera impen-
 dent . Deus itaq; maximus , omnia in potestate habet
 quæ condidit. & quocunque vult ea deducit. Illius im-
 perio cœlorum motus cohibiti sunt , & sol tanquam fi-
 xus constitit dimicaturō Iosue: sol pleniluuiō eclipsi a-
 dumbratus est patiente Christo ignis de cœlo deductus
 ab Elia: A òr plerunque, sed maximè Dauidis pestilentia
 grauissimè contaminatus: A quarum exuperantia & ca-
 tacyfimo olim terræ facies obruta: terræ sterilitas fru-
 gūmque in opia & fames Iosephi etate . Sic quippe in
 cœlos & elementa summa viget Dei potestas. At in nos
 multo plerunque maior. In sacris Ezechias graui mor-
 bo percussus est, Iob vlcere pessimo à satana Dei iussu
 fœdatus: Centum octoginta quinque Assyriorum millia
 ab angelo interempra: & omne primogenitum Ægypti
 sub Pharaone occubuit Plene sunt sacræ literę calami-
 tatibus, quas Deus summa iustitia mortalibus inflixit, &
 beneficijs quæ placatus contulit. Quicunq; autem diui-
 nitus

nitus morbi delabuntur, naturalium quodammodo simi-
 les apparent, at quia causam habet medendi arti haud-
 quaquam obsequentem, iure trans naturam appellandi
 videntur. Ut hos cacodemon humani generis hostis fe-
 5 rus & immanis, ferè solet Dei permisso infligere, ita ho-
 mines malefici miris demonum artibus vim multis no-
 xamq; inferunt: alij nescio quos inuocant adiurantq; ver-
 bis, exorcismis, imprecationibus, incantamentis & carmi-
 nibus: alij collo subnectunt aliter ve gestant scripta quæ
 10 dam, characteres, annulos, imagines aliaq; nefanda: alij
 cantibus vtuntur, sonis vel numeris, interdum suffitibus
 & odoribus, interdum fascinatione & prestigijs. Sunt qui
 absentis imaginem cera effigant, & quavis illius parte
 15 compuncta, verborum atq; siderum vi, in similem absen-
 tis sedem morbum inferre iactitent, aliaq; non pauca
 de infligendis morbis precepta. A num oculorum intui-
 tu & radio pueros aut infantes fascinare non facile cre-
 dam, quanquam in Bucolicis scribit Vergilius: Nescio quis
 teneros oculus mihi fascinat agnos. Sunt qui persuade-
 20 re contendant in anu menstruam purgationem suppressam
 in corpus omne redundare, tempore venenatam reddi, spi-
 ritus inficere eosq; potissimum qui ab oculis foras exi-
 liunt: hos aërem contaminare, pueros & tenellos infantes
 fascino ledere. Quæ rationes parui ponderis sunt. Mé-
 25 strua quippe purgatio quum anubus ex ætate & natu-
 ræ præscriptio deficiat, neq; ipsis, neq; alijs est incommo-
 datura. Quinetiam tum prægnantes, tum quibus ex mor-
 bo suppressi sunt menses, multò vehementius pueros fa-
 scinarè: adde quod non oculis modò, verum etiam hali-
 30 tu & expiratione efficacior vis esset. Si qui fortè sunt in
 Triballis & Illyris alijsq; regionibus, qui authore Plinio
 visu effascinent, interimantq; quos diutius intueatur, ira-
 tis præcipuè oculis, & hoc malum facilius sentiant pube-
 res: horum causam priuatim reddit, naturam in quorũ-
 dam toto corpore, in aliorum oculis venena genuisse, ne

quid vsquam mali esset, quod in homine non esset Hęc
 verò rara, & quasi miraculo priuatis quibusdam irrogat.
 De fortilegijs autem, sagis & magis, compertum habemus
 eas potionibus, contactu, florum odorem, scriptorum
 characterum gestatione alijsq; incantamentis nonnullos
 ita vinxisse, vt cum sola vxore non concumberent,
 alios concubitus impotētes quasi exertos reddidisse,
 alios in corporis extenuationē viriūq; inbecillitate
 cū lāguore sūmo traxisse, quos solę precibus & muneribus
 restituere possent. Neq; solū morbos, verum etiam
 demones scelerati homines in corpora immittūt.
 Hi quidem visuntur furoris quadam specie distorti,
 hoc vno tamen à simplici furore distant, quòd summè ardua
 obloquantur, præterita & occulta renuntient, assidentiuq;
 arcana referent, eosq; multis cōuicijs impetant & diuinorum
 verborum potestate terreantur, cōtremiscant aut succenseant.
 Quidam non ita pridem quum per estus nocte
 vehementer sitiret, è somno surgens potu nō inuento
 obuium malum fortè p̄hendit, id mādens fauces sibi
 quasi manu p̄cludi, strangulari q; sensit, simulq; à
 subeunte demone iam obsessus, visus est in tenebris
 videre se à prægrādi nigerrimoq; cane vorari: quæ postea
 restitutus integra mente nobis ordine recensuit. Hunc
 non pauci ex pulsu, ex calore & scabricie linguę febricitare,
 ex vigilijs & mentis perturbatione simpliciter delirare
 iudicabant. Iuuenis alius familia equestri paucis ante
 annis corporis concussione & quasi conuulsione
 temporum interuallis laborauit, qua nūc solū sinistrū
 brachium, nunc dextrum, interdum etiam digitum vnicum,
 alias crus alterum, alias vtrūque, alias corporis truncum
 cum tanta celeritate exagitaret, vix vt à ministris
 quatuor decumbens cohiberetur. Caput autem incōcussum
 iacebat lingua & locutio libera, mens sana, omnesq; sensus
 intergri vel in conuulsione ferocia Decies minimū
 quotidie corripiebatur: in interuallis sanus, sed labore

- confractus. Vera epilepsia iudicari poterat si mētis sensuumque lesio accessisset. Peritissimi quique adhibiti medici conuulsionem epilepsiae finitimam à maligno venenatoque; vapore spinæ dorsii impacto censuerunt, è quo vapor in eos neruos emanaret, qui à spina in artus quoquoersum, non autem in cerebrum disseminantur. B. Sana ea quidem me iudice sententia. EV. Hęc credita causa vt summoueretur clysteres imperantur frequentes, purgationes generis omnis & valide, cucurbitule in figuratur, neruorum inijs spine, fofus vnctiones, emplastra, primùm que discuterent, dein que roborarent venenatamque; malignitatem obtererent. His parim proficientibus sudores proliciuntur balneis æstuarijs & guaiacine hebeni decocto, que nihilo magis profuerunt.
- 15 Brutus, Quid est quæso cur tam accommodatis remedijs id malum non celsit? EV. Quoniam omnes longè aberamus à cognitione veri. Nam mense tertio primùm deprehensus demon quidam totius mali author, voce insuetisque; verbis, ac sententijs tum latinis, tum Græcis (quanquam ingnarus linguæ græcæ laborans esset) se prodēs. Is multa assidentium maximèque medicorū secreta detegebat, ridens quod eos magno periculo circunuenisset, quodque irritis pharmacis corpus hoc penè iugulassent. Quoties laborantem pater inuisebat, is procul à conspectu inclamabat, appellentem hunc arcete & ab ingressione propulsate, aut torquem è ceruice detrahite: ex hoc enim, vt Gallorū torquatis equibus in more est diui Michaelis imago ppēdebat. Si sacra diuinaque; verba corā legebātur, ferocitatis subsultabat, & inhorrescebat. Quū intermissio erat ferocię laborās in quiete omnium meminerat, quæ inuitū se ptulisse, fatebatur & dolerebat. Cerimonijs & excreatiōib⁹ cōpulsus demō negabat se crimine dānatū, & spiritū se nūcupabat. Interrogatus quis esset, aut quomodo & qua hęc potestate moliretur dixit multa itus esse domicilia i que se recōdat in quiete.

te ad alios cōmigrare: se in hoc corpus iniectū à quodā,
 cuius nomē nō efferret, à pedibus ingressum in regia, & à
 pedibus egressurum quū præstitutus dies aduentarit. De
 alijs non paucis dislerebatur, quæ etiam ex alijs demo-
 nū laqueis irretitis interdum audiri solent. Neq; hæc ut
 noua profero, sed ut cōstet demones alias intro subeun-
 tes in corpus, id ipsum varijs & inauditis interdum mo-
 dis laceßere: alias nō intro subire, sed vel vtilis corporis
 humores exagitare, vel noxios in principes partes tradu-
 cere, vel hisce venas alioq; ductus obstruere vel instru-
 mentorū structuram permutare, quibus ex causis innu-
 meri morbi fiunt. Horum dæmones authores sunt, scele-
 rati perditiq; homines ministri: omnisq; eorum trans na-
 turā est ratio. B. Illorū ne & remedia quædam trans
 naturam statues? EV. Necessie est omnino. At remedio
 rum quæ trās naturam, alia verè diuina, alia magica sūt.
 Quam multos legimus Deum per prophetas, vel è mor-
 te suscitasse, vel à lepra & elephātiāsi expurgasse, vel ab
 extremo vitæ reuocasse periculo? Multo plures cecos,
 claudos, mutos, paralyticos, leprosos, febricitantes, om-
 nisq; generis morbo & languore cōfectos Christus olim
 integrè restituit: à quo dein Apostoli, nec pauci viri reli-
 gionis sanctitate conspicui, vim potestatemque sunt ade-
 pti. Quos nūc vobis quasi exemplo referebam, vidi exe-
 crationibus, precibus, verbis sacrosanctis, votis & ieu-
 nijs expediti: qui etiamnum saluberrimè & integerrima
 mente degūt. Hæc diuina remedia improbi nefarij q; vi-
 ri magicis artibus æmulantur, accita demonum ope: ut
 Mosis miracula Pharaonis magi, & summam Apostolo-
 rum admirationem Simon magus. Plinius commemo-
 rat etate sua principem Neronē vanas falsissimasq; cō-
 perijsse magicas artes. Quippe (inquit) non citharæ tra-
 gicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum hu-
 manarum summa gestione in profundis animi vitijs, pri-
 mumque imperare Dijs concupiuit, nec quicquam ge-

nerosius voluit: nemo vnquam vlli artium validius fa-
 uit: adhuc non opes illi defuere, non vires, non discen-
 di ingenium, aliaq; non patiente mundo, immensum
 & indubitatum exemplum est, falsę artis quam de-
 reliquit Nero. Magus ad eum Tiridates venerat, ma-
 gos secum adduxerat, magicis cœnis eum inuitauerat,
 non tamen quum regnum ei dare, hanc ab eo accipe-
 re artem valuit. Proinde ita persuasum fuit, intestabi-
 lem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam
 10 veritatis umbras, sed in ijs veneficas artes pollere,
 non imagicas. Nero in exquirendis magicis artibus pau-
 lō curiosior, quōd nullum signum argumentūue per-
 spexisset, eas sustulit. Generatio mala & adultera signū
 quærit, & signum ei non dabitur, nisi signum Ionæ
 15 prophetę Illas tamen & esse & fuisse, quæ in sacris ex-
 stant de pythonissa, de muliere ventriloqua, de Nabu-
 chodonolor Rege, de magis Pharaonis, aliaque non
 pauca perhibent. Et quę ab Ethnicis authoribus, de
 Demarcho, quem narrat Plinius de guastatis extis pueri
 20 immolati in sacrificio, in lūpum se conuertisse: & de
 Circe, quæ poculo socios Vlysis in illo errore diutur-
 no mutauit in feras, vt est apud Virgilium:
 Quos hominum ex facie Dea seua potentibus herbis.
 Induerat Circe in vultus & terga ferarum.

25 Et quæ de messibus aliō traductis scribit.
 Has herbas atq; hæc Ponto mihi lecta venena
 Ipse dedit Mœris: Nascuntur plurima Ponto.
 His ego sepe lupum fieri & se condere syluis
 Mœriū, sæpe animas imis excire sepulchris.
 30 Atque satas aliō vidi traducere messes.

Et in Damone.

Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam,
 Carminibus Circe socios mutauit Vlysis.

Et:

Frigidus in pratibus cantando rumpitur anguis.

Ouidius libro sine titulo .

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam ,

Deficiunt læsi Carmine fontisaque .

Ilicibus glandes cantataq; vitibus vva

Decidit , & nullo poma mouente fluunt .

Hæc nisi multorum fide comprobata contestataq; forent , non tam multas leges Iurisconsultorum prudentia in magos tulisset: nec ijs qui messes excantassent, in lege duodecim Tabularum pœna esset constituta . Ut autem magicis artibus dæmon non res ipsas , quippe quas generare non possit , sed solas rerum species & spectra quedam exhibet, quibus hominum mentes quasi præstigijs illudat , & oculorum aciem præstringat: ita & in his quæ ad medendi vsum quouis modo ac commodantur , nec certa , nec tuta , sed fallax , captiosa & periculosa est sanatio . Vidi scripta chartula collo subnixa vniuersi corporis icterum vna nocte detergeri: vidi & febres verbis , cerimonijs quadamtenus profligari, sed quæ mox similiter aut multo deterius recurrerēt . Potest quidem dæmon quosdã integrè persanare, at tantum beneficium in hominem, quem perpetua confectatur inuidia, conferre haud quaquam voluntas est . Fictam duntaxat simulatamq; sanationem exhibet, cuius admiratione peruersas hominum mentes irretiat, sibiq; infidelitate subiuguet, hoc vnum cum primis adnitens, vt ab his quos seduxerit diuino cultu & honore dignetur Hęc tũ diuina tũ magica remedia sunt trãs naturã . Existunt autẽ & alia quedã inania vereq; anilia, quæ quoniam hominum imbecillitatem nimia superstitione iam diu occupant , superstitiosa dicimus . Ea sunt de quibus dicere nemo possit, cur & vnde creditas vires habent . Neq; enim à temperamento , neq; ab alijs manifestis qualitatibus , neq; à tota substantia , neq; à diuina vel magica potestate . Eiusmodi sunt scripta, signa, characteres, annuli, qui nec Dei nec spirituum opem implorant .

Si nulla superior causa accesserit, quid sola figura vel character virium possit ad profligandos morbos obtinere? Omnis quippe effectio ex contrarijs est, quæ in eodem posita genere, partim similia, partim dissimilia sunt, vt nec calor in saporem, nec sapor in odorem vel sonum, nec sonus in figuram: ita sanè nec verba, nec figure, nec characteres in morbos quicquam efficiant. Non solum autem in ijs quæ trans naturam, verumetiam in naturalibus plerisq; remedijs superstitiones incidunt: vt dum herbis, stirpibus, lapidibus aut metallis vires attribuuntur, quæ nec ad manifestas qualitates, nec ad totâ illarû substantiâ accedunt. B. Iuaret exëplis istæ patefacere. E V. Superstitio tum dico morbû comitialé his prolatis gestatis ve carminibus finiri.

45 Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Baltasar aurum. Hęc tria qui secum portabit nomina Regum, Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Dentium doloré mitescere, si quis dum sacrû fit dentes contingat, hęc verba efferens: Os non comminuetis ex

10 eo. Strumas, aut laxiorem columellam sanescere ijs precibus, quas nobis A etius scriptis reliquit. Vomitiones conquiescere cerimonijs & verbis quibusdam, quæ medicaturi vel absentes pronuntiant, satis fore rati si modò laborantis nomen cognitum habeant. Theophrastus author est ischiadicos carmine sanari. Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari. Dixit Homerus profluuium sanguinis vulnerato femine Vlysem in huius carmine. Vidi quendam qui è quacunq; corporis parte profluentem sanguinem cohiberet, partis con

20 tactu verba quædam obmurmurans. Sunt qui hæc commemorant, De latere eius exiuit sanguis & aqua. Ad febres sanandas quàm multæ circumferuntur preces? Est qui laborantis prehensa manu dicat, Æque facilis tibi febris hæc fit, atque Mariæ virgini Christi partus. Alius ante paroxysmum manus cum ægro-

- Plin. 28. 10. to lauat recitans secretò psalmum illum solènem, Exal-
 tabo te Deus meus rex . Si quis asino in aurem dixerit
 percussum se à scorpione, transire malum protinus tra-
 dunt. Vt verba, ita & scripta in superstitionis multa nu-
 merantur . Ad arcendam lippitudinem charta in
 qua due græcæ literæ P . A . inscriptæ sint , circum-
 ligata lino subnectatur collo . Ad dentium dolorem ri-
 diculum hoc scriptum appensum; Strigiles falcesq; den-
 tatae, dentium dolorem persanate. In his etiam quæ fo-
 ris admouentur, non leuis plerûque superstitio est. Eius
 modi illud est Apollonij apud Plinium: Vi interempti
 dente gingiuas in dolore scarificari. In calua interfecti
 igneque cremati, aquam è fonte noctu propinare comi-
 tialibus morbis. Ex calua suspensio interempti, catapo-
 tia fieri contra canis rabidi morsus. Nam si dens aut cal-
 ua has vires non à temperamento, sed vt credi par est,
 à proprietate totius substantiæ, & à tota specie nanci-
 scitur, vniuscuiusque hominis vel dens, vel calua eadem
 facultate viget, neq; quod vi sit interemptus, eam pro-
 prietatem facit . Eadem superstitione sunt, difficiles par-
 tus statim solui, cum quis tectum in quo sit grauida, trá-
 smiserit lapide vel missili quodam, ex his quæ tria anima-
 lia singulis ictibus interfecerint, hominem, aprû, vrsam.
 Et probabilius id efficere hastam militarem euulsam à
 corpore hominis, si terrâ non attigerit. Comitalem mor-
 bum sanari cibo è carne feræ occisæ eodem ferro, quo
 homo interfectus sit. Immatura morte raptorû manu,
 strumas, parotidas, guttura, tactu sanari. E tribus puteis
 pari mensura permixtas aquas, prolibare nouo fictili, re-
 liquum dare in tertianis accessu februm bibendum. In
 quartanis fragmentum clauis à cruce, inuolutum lana col-
 lo subnectere . A quartana febre eum liberari qui vinum
 biberit, in quod immerfus fuerit gladius, quo sit caput
 abscissum; & eum cuius vnguium resegmina anguillæ vi-
 uæ collo subnectantur in lintecolo, illa mox in aquam

dimissa, lienis dolorem sedari, si pecudis lien illi super-
tendatur, di catq; medicus lieni se medicinam facere. A
Tusi vnūquemq; liberari, qui in os rubetæ ranæ inspue-
rit, ea mox viua dimissa. Laqueum suspensiosum circunda-
5 tum temporibus, capitis dolorem sedare. Fascia mulie-
ris alligato capite dolores imminui. Hoc verbum A bra-
cadabra, chartę ea figura inscriptum quam Serenus tra-
dit, ex collo appensum¹, à febribus maximeq; ab heimi-
triteo liberare. Quid etiam veri id habere potest, quod
10 multi affirmant, lathyris quę tithymali species est, foliū
sursum euulsū si sumatur vomitionem mouere, dor-
sum ruptum deiectionem? Est qui profitetur isterū om-
nem sanari, si laborantis vrina manē in ollam emicta i-
gni sensim efferuescat, dum tota in vapores exhalet die-
15 bus nouem continuis². Alius ad febrem omnis generis
intermittentem, virgas duas parallelas verborum vi me-
dijs partibus committit, ipsoque contactu vincit crucis
effigie, quam collo subnectit: sic quidem multos leuat,
sed qui fere grauius recidunt. Innumeris tum Plinius tū
20 alij complures scitent magorum commētis, quibus vul-
gus in sui admirationem trahant. Quin & in herbis non
pauca videas superstitiosa figmenta, qualia Galenus ab
Andrea & Pamphilo conscripta commemorat, incanta-
tiones, transformationes & decanorum dæmoniorum-
25 que herbas sacras. B. Valde nobis arridet cordiq; est
tua hæc luculenta & morborum & remediorum quę
trans naturam sunt notatio: in qua dum à naturali con-
templatione cōfusa quęq; seiungis, reddisq; singula se-
orsum pura, nos certē vindicas à tetrīs tenebris & à den-
30 sa caligine, Nunc autem in naturę limites regressi, ea pō-
tissimum scrutemur, quę possint occultis morbis opitū-
lari, eaq; vel à cœlo, vel ab elementis, vel ab animanti-
bus, vel à stirpibus, vel à metallis & lapidibus: extra hæc
nihil nos potest naturiliter vel iuuare, vel ledere.

E V D O X V S.

VONIAM dies hic vobis totus
est consecratus, quę de occultis me-
dicamentorum viribus dici optatis,
paucis complectar. Primum autem
occultas illas tacitaſq; vires rebus
in esse, eaſque naturę limitibus con-
tineri, ex superioribus demonstra-
tionem habet. Nam si occulti morbi vſquam proue-
niunt, neceſſe est & contraria illis occultaſq; remedia
exiſtere. Nihil in hac rerum vniuerſitate ſubiſtit, cui
non & ſimile, & contrarium quiddam natura protulerit,
etiam ſi noſtra diligentia nequit inueniri. Vt igitur
morbis ex intemperie, contrarias ex intemperie vires;
morbis ex materia, contrarias materię facultates; & in-
ſtrumentarijs ſecundas medicamentorum vires ex per-
miſtis materię temperamentiſq; viribus ortas opponi-
mus: Ita ſanę occultis totius ſubſtantię morbis, neceſſe
eſt natura cõtrarias vires compararit, quę & ipſę occul-
tę ſint, & totius ſubſtantię diſſidio illis aduerſę. Etenim
tam immanes morbi, nunquid proprijs deſtituti reme-
dijs iacebunt? Siccine naturę res tantoperę ad vitam
neceſſarię defecerint? Itaq; in earum & facultatum &
qualitatum genere, quę à tota ſubſtancia fluxerunt, or-
dines multi ceu gradus collocãdi, quorum extremi ſint
contrarij; ex his alię nobis infeſte & prõſus inimicę,
alię contrã tota ſubſtancia familiares & amicę, & quaſi
noſtrę naturę conſeruatrices. Hęc ſunt quas medicamẽ-
torum occultas proprietates vſus appellat. Poſſum opi-
nor & aliter harum neceſſitatem perſuadere. Quęcun-
que animantium, ſtirpium, lapidum, metallorumq; cor-

5 pora gignuntur, quando ex primis quatuor rerum ini-
 tijs materiam sumunt, simul ex permittis illorum qua-
 litatibus temperamentum fortiuntur, ex ijsq; vires ha-
 bent, quas nos primas simplicium medicamentorum fa-
 5 cultates appellamus. At quando non modò qualitates
 sed etiam elementorum substantiæ in genitis rebus con-
 fuscæ etiamnum manent ac persistunt, necessum est
 hinc etiam vires quasdam seruari, quas in materia fitas
 esse diximus. Eiusmodi sunt grauitas, leuitas, multitu-
 10 do, durities & reliquæ à materia qualitates, quas de mo-
 re secundas appellant, non quòd alijs posteriorem or-
 tum acceperint, sed quòd minus validè sint minusq; ef-
 fectrices. Præter has verò tertiæ sunt à totius forma pro-
 fectæ. Si enim simplices qualitates viribus præditæ sunt,
 15 necesse est rerum formas atq; substantias multò præ-
 stantioribus excellere. Hæ sunt quarum genus vniuer-
 sum Galenus à tota substantia prodire cõmemorat, par-
 cè admodum, timidè & obscurè, quid hoc rei esset inter-
 preteratus. PH. Tibi verò quid esse videtur tota rei sub-
 20 stantia? EV. Si ea neq; temperamentum est ex primis
 qualitatibus, neq; materia elementorum, quid aliud esse
 dicas quàm totius geniti formam? Hanc nõ ne alias sum-
 mæ rei pfectionem, alias substantiam, alias & essentiam,
 nullo nominũ delectu appellat? PH. At nusquã Galenus
 25 tertiã hanc facultatem ad formam rei multis autem lo-
 cis ad prima rerum omnium elementa refert. EV. Ita
 quidem facit. quoties omnia quæcunq; fiunt, probabili
 ratione illustrare, & quasi sub obtutum ponere conten-
 dit, ne quid ignorare videatur. At si verecundè verita-
 30 tem querimus, neq; ad elementorum qualitates, neque
 ad illorum materiam, tota rei substantia accedit, sed pro-
 prias à se vna vires est sortita. Ita quidem Galenus spre-
 tis argutiarum aculeis, rem omnem verè nudeq; expli-
 cans, totam substantiam planè diuersam facit ab ele-
 mentorum facultatibus: maximè quo loco de me-

dicamentis totius substantiæ similitudine attrahentibus,
 Lib. 5. sim hunc in modum differit, Est autem & aliud attrahenti-
 pli. cap. 16 um medicamentorum genus, qualitatis familiaritate tra-
 hens, quod nihil aliud est nisi similitudine totius sub-
 stantiæ, sicuti accommodatum sibi alimentum trahunt,
 quæ nutriuntur omnia. In his sunt purgantia omnia, &
 quædam alexiteria. Hæc deinde vim non ab elementis
 accepisse, ita demum confirmat; Calida autem esse oportet
 hæc omnia, nam de his inter quæ est substantiarum
 similitudo, id potentius trahit quod est calidius, quippe
 quod similitudini calorem addidit auxiliarium. Quum
 enim duabus de causis id trahat, superabit profecto id
 quod vnicam habet cur trahat causam. Hæc Galenus.
 Quibus planè vel nolens fatetur quod est verissimum
 totius substantiæ similitudinem diuersum quippiam ab
 elementorum qualitibus, & attractionis præcipuam
 causam esse, solum autem iuari elementi calore. Si duæ
 causæ hæc sunt, substantiæ similitudo atq; calor, nonne di-
 uerse sunt & diuersam originem sortitæ? Non potest igitur
 Galenus non in eas incidere occultas rerum proprie-
 tates, quæcumq; sint illarum causæ. Quarundam facultatū
 probabilè causam deprospicit, idq; facillè, aliarū certè
 difficilior aliarū nullā prorsus est assequutus. Quò quoties
 fortè incidit, cogitur vel inuitus ad occultas rerum proprie-
 tates confugere, & illinc quasi auxilium implorare. Li-
 bro secundo de naturalibus facultatibus, de vi attrahente
 contra Erasistratum differens, rursum in eandem sen-
 tentiam tertio de simplici medicina inquit: Ostensum si-
 quidem est à nobis in commentarijs de naturalibus fa-
 cultatibus quòd qualitatum quæ in substantijs sunt pro-
 prietatibus attractiones complentur. Quinetiam libro
 de respirationis vsu Erasistratum ridet & criminatur,
 quod curiosius multarum rerum causas conquirat ac
 inuestiget. Ita enim suscepta cum Erasistratijs disputa-
 tione sermonem instituit: At si Erasistrati (inquiunt)

rationem reprehendis, aliam dicit. Dicam equidem, sed si vos primum dixeritis quid in causa sit, cur piscatores contactu torpedinis obstupescant: quod si non possitis, hoc saltem nobis concedetis, ut illam animanti vim esse dicamus, qua stuporem contactu inducere possit, idque adeo potenter, ut per ipsum tridentem ad piscatorum usque manus facile discurrat affectio. Ergo piscium qualitates esse concedetis, quibus vel stuporem, vel caronem, vel frigus, vel putredinem, vel aliud malum adferre possint: aëris eandem vim esse negabitis? Sed ostendere non licet (inquiunt) quæ sit ipsa seu vis, seu qualitas. Iniquum est per obscura & incerta quicquam euertere ac refelli. Ita quoque multas rerum virtutes, occultasque proprietates vel ex Galeno comperimus, quarum nulla sit inuestiganda ratio. Id nusquam clarius quam undecimo de simplici medicina, ubi de cancris fluuiatilibus vltis agens. Pelopem præceptorem suum vellicat, qui causam reddere vellet cur in medeantur demorsis à cane rebido. Sic enim post alia multa: Nam cancrorum cinerem, quia exiccandi vim habeat, mordentium canum venenum absumere, simulque digerere, ita enim dicitabat Pelopos ambitiosa professione iactitans se talium omnium causas nouisse. At nisi me plane scire quippiam ante persuasum habeam, propinquis persuadere non tento. Ita quoque nec Pelopis rationem, contra quam videbam multa dici posse, pro vera recipi: nam & caneros prodesse puto ex proprietate totius substantiæ. Hæc Galenus qui & pauloante pollicitabatur, seorsum librum se aliquando conscripturum, de ijs quæ proprietate totius substantiæ quippiam in nobis efficerent. Sunt & alia passim apud eum plurima, quibus conuincitur omnino, eas rerum proprietates in artem medendi introducere: singula si recensere coner, longior ero quam pro ista temporis breuitate.

PH. Optare, docte Brute de his paulo Profudius & accuratius quædam ex te sciscitari, unde nunc plurimi has rerum

proprietates appellent occultas. Quum Galenus eas
 fatetur à totius substantiæ proprietate nasci, an nullam
 putas earum esse rationem, qua demonstrari possint?
 Bru. Nullam omnino. Phil. Agè, obsecrò, qui iam lō
 go vsu compertum habet, magnetem ferrum allicere, 5
 nonne scit hanc illius esse proprietatem, vt ignis calfa-
 ciendi ac vrendi? Tu enim proinde quod ignem calfa-
 cere sensisti: calidum iudicas, eaq; illum vi pollere. Item
 quia magnetem sæpenumero ad se ferrum trahere ob-
 seruasti, debes ex eo quod consequutum vides, id quod 10
 antecessisse necesse est colligere, ex effectione & opere
 efficientem eius operis causam. Neq; est quod existimes
 omnis philosophicæ demonstrationis initium ex princi-
 pibus illis qualitibus, non aliunde duci. Si quis enim
 albam rosam proferens caloris causam roget, hancq; ve 15
 lis frigidiori temperamento tribuere, quid quaeso de ru-
 bra dices? Intybi species lacteum ne idcirco succum fū-
 dunt, quod frigidae sint? At complures calidissime, qua-
 les sunt tithymali, eodem succo madent. Et Aloë idcir-
 cò ne est amara quia calida? Atqui in opio quod per- 20
 nicioso frigore necat, amaritudo inest eximia. In odori-
 bus verò maior est ac magis impedita controuersia, vix
 vt vllus sit quam ab elemētorum certis qualitibus ex-
 pirari, docere possis. BR. Quorsum hæc obsecro? PH.
 Nempe vt intelligas, nec totius substantiæ proprietates, 25
 nec odorū colorumq; naturas ex primis duntaxat qua-
 litatibus deduci. Bru. Quàm gloriari si tibi hac in
 re cederem. PH. Ego verò nulla dere minus quàm de
 gloria laboro. Sed omīssis serijs liceat mihi tecum pa-
 rumper vrbanius iocari. Nuper ex India quidam me- 30
 us familiaris lapillum mirè luminosum deportauit, qui
 totus quasi incensus admirabili lucis splendore fulget,
 iactisq; radijs ambientē aere lumine quoquouersus im-
 plet. Is terræ impatiēs, suo opte ipse impetu cōfestim i sub-
 lime euolat. Neq; verò angustè haberi potest, sed amplo

liberòq; loco tenendus, summa in eo puritas, summus ni-
 tor, nulla sorde aut labe inquinato, figurę species nulla
 certa, sed inconstans & momento mutabilis. Quumq;
 sit aspectu longè pulcherrimus, sese tamen contrectari
 5 non finit, & si diutius admittaris feriet acriter: si quid illi
 demitur, fit nihilo mimor. Aiebat insuper huius vim esse
 ad plurima tum vtilem, tum summè necessariam. BR.
 Ità ne fabulosis ænigmatibus cum Oedipodibus quibus-
 dam te iocari putas? FH. Nihil fabularum texo: rem si
 10 ante te constitui voles, oculorum fide verissimam fate-
 beris. B. Bestiolam aut noui generis auiculā esse oportet.
 PH. Nihil istorum, sed res est prorsus inanima at-
 que muta. BR. Nouam & admirabilem rem audio. cuius
 profectò si cuiusquam alterius, proprietates debet oc-
 15 culta censeret. At nullum ne illi est inditū nomen. PH.
 Ignis, flamma. B. Captus sum, & quidem satis suspicā-
 bar quippiam fallacię subesse. PH. Quid me fallacię
 aut vanitatis insimulas? rem profero verissimam B. Sed
 tamen vilissimam & maximè protritā, Hoc vno maxi-
 20 me spem meam fefellisti, quòd ex India allatā diceret.
 Phi. Ergo India si quid eiusmodi rarum carumq; sola
 protulisset, admirarentur scilicet omnes ac laudaret oc-
 cultas eius proprietates: nunc quoniam vulgare est par-
 uoq; parabile, contemptum proinde erit & nullo in-
 25 precio? Si vt rectè protulit A uicennas ignis inuentu ad-
 modum difficilis esset, nobisq; ab extremis & ignotis re-
 gionibus deferretur, illius quidem vim & proprietatem
 magis, quàm cæterorum omnium omnes admiraremur,
 illius causas attentius scrutaremur, illiusq; multo magis
 30 quàm magnetis effectus nos in admirationem traherēt.
 Si quæram vnde ignis comburit aut eas quas dixi vires
 accepit, non aliud dicere possis, quàm summo esse illum
 calore, & hanc esse illius naturam & proprietatem. Hoc
 enim certè respõso, doctè videberis satisfacisse. Et tamen
 quū magnetem dico ferrū attrahere, aut peoniam co-

mitialem morbum profligare ingenita sibi proprietate,
 non videor tibi causam satis dilucidè exprimere. Quid
 ita? Aut cur quod vtrique commune est, alterius tan-
 tum veluti quodam priuilegio proprium facis? Id vnū
 fortasse discriminis statui potest, duòd ignis proprietas 5
 quia visitatior peculiari nomine caloris & leuitatis de-
 finita sit; magnetis verò, pconix atque similibus proprie-
 tatibus nondum vllum sit nomen inditum. Quo erro-
 re minutiores pleriq; philosophi tenentur, rati quidem
 vnumquodq; sciri cuius nomen cognitum habeant, ni-
 hil verò sciri, cuius nomeu desit. At certè scientia ex re 10
 rum, non ex nominum cognitione ducitur: neque res
 ipse nominibus, sed nomina rebus obsecundant. B. Cō-
 clude tandem si potes, vt quid comprehendere velis in-
 telligam. PH. Non omnia a primis fieri qualitibus, &
 si quæ ab illis fieri traduntur, sciri putas, nihil esse quod 15
 nesciatur, neque occultarum proprietatū magis, quàm
 elementorum affectionibus, nos in admirationem duci
 oportere. Vtenim si quod medicamentum noui cali-
 dum tenuiumque partium esse, id colligo obstructions 20
 expedire, icterumque; persanare: ita sane cognita ex effe-
 ctu rheibarbari proprietate qua bilem expurgat, com-
 plector id ipsum corpus refrigerare, icterum, tertianas
 biliosasque; febres discutere, capitis dolores, vigilias, sitim,
 aliaque ex bilis feruore symptomata compescere. Bru. 25
 Id iam vt manifestum agnosco rerum proprietates non
 ab elementis, non à materia, sed à sola forma prodire,
 neque has rectè occultas, sed vel formæ, vel totius sub-
 stantiæ proprietates apdellari. Iam verò quot qualès-
 que hæ sint fusius explicandum. Eud. Hoc sanè no-
 men Galeno latissimè patet, ad multaque; pertinet, 30
 quandoquidem alimentum nos alere, medicamentum
 expurgare, deleteria medicamenta & venenata om-
 nia nos enecare, totius substantiæ vi docet: rursusque
 alia in renes, alia in vesicâ alia in lienē atque in pulmo-
 nes vel

nes vel caput concedere, illique aut salutaria aut pestifera esse tota substantia. Brut. Tibi ne in his videretur totius forme appellationem variam fecisse? Eudox. Maximè. Alimentum quippe id circò nos alit, quia nobis tota substantia simile est. Hęc autem similitudo nec temperamentorum est, nec materiarum, sed vel formarum duntaxat, vel horum certè omnium, quam proinde totius substantię similitudinem dixerunt. Lactuca & vinum alimenta quidem sunt, quorum neutrum nobis temperamento simile vides, & quorum materię admodum dissimiles sint. Idcirco autem nobis familiaria dico & amica quòd spiritum quendã vitę & caloris, in se contineant benignum, nobisque familiarem, cuius appulsu spiritus calorque noster fouetur sustentaturque: & quorum materia quadã accepta mutatione, in corporis nostri materiam abit, eiusque molem alit & auget. Itaque si alimentorum alia calida sunt, alia frigida, similitudo quã querimus temperamentorum haudquaquam est. Deinde si illorum alia dura sunt, alia mollia, aut hęc rara illa densa, neque rursus in materijs est ea similitudo. Necessè igitur est hanc in spiritu & in cœlesti illo calore constitui, quę sunt forme congenita. Quod vt perspicuè & luculenter perspicias, hęc tecum altius ipse meditare. Lac è mammis suctum, lactenti optimum & in primis cõueniens alimentum esse: id ipsum verò si proprio calore dissipato frigescat, nunquam quantum vis denuò igne recalescat, posse bonitatem vimque pristinam recuperare, & infantem qui eo solo aletur breui totum extabescere. Quęcunque venatu viuunt animalia, vt in auium genere aquilam, miluum: accipitrem: in quadrupedibus leonem, lupum, vrsus, vulpem: in piscium genere congrum, delphinum, thunnum, lupum, mulum, omnia quidem viua præda oblectari, nec nisi necessitate, abiecta cadauera attingere, præter vrsus fortasse. Dum itaque delphinus aut mulus viuos pisciculos ventre continet

nonne itaque, non modo suam substantiam illorum ma-
 teriam, verum etiam calorem calore nativo fouet & au-
 get: quemadmodum & lactis calor initus, infantis
 calorem, multo euentius quam manus imbecillo
 ventriculo admissa, sulcitat atque fouet. His ergo
 rationibus statuo, vtile nobis è viuis animantibus, a-
 liminarum fore, si illorum materiam vincere & atte-
 nere valeremus: & recens cælas carnes, quæ tenere sint,
 præter ceratis ac sempiternis vtiliores, quod à viuis
 animis absint. Magnus hic tanè locus ac latè patens,
 quem vt totum animo perlustrares, velim ipse tecum
 rationem habeas & contempleris, cur in tanta rerum
 multitudine nihil quicquam nos alere potest, quod
 non ipsum etiam alatur sitque vita præditum. Non e-
 nim lapides aut metalla nobis alimenta sunt, sed dun-
 taxat vel stirpes, vel animantia, vel quæ ex his prodie-
 runt: quid ita? Quoniam nostra vita nosterque calor,
 non nisi aliorum vita & calore, neque corporis nostri
 substantia, non nisi illorum materia sustineri potest.
 Quinetiam quæcunque ex his præstantiorem vitam de-
 gunt, vtiliora & salubriora nobis alimenta sunt. Nam
 auium quadrupedum quæ substantia, melius quam
 pitium, & horum melius quam fructuum aut stir-
 pium substantia nos alit, si modò paribus paria refe-
 ras. Ex quibus profectò comprehenditur alimentum
 nobis familiare esse, primùm quidem spiritu & calo-
 re diuino, deinde materia quæ in hæc præparationem
 acceperat. Hæcque nos totam substantiam appella-
 mus. Brut. Videberis igitur & cicutam & scorpionem
 nobis alimenta dicere, quod & viuant, & spiritu ca-
 loreque cœlesti instructa sint. Eudox. Si omne no-
 strum alimentum viuere dixi non continuò sequitur è
 contrario, omne viuens alimentum esse: sed est præte-
 rea necesse alimenti viuents calor nobis familiaris sit.
 At multorum calor spirituque cœlestis nostro adue-

sus omnino est planè inimicus ac pestilens . Alimentorum substantiæ ex diametro opponitur ea quæ deleteriorū ac venenatorum est tota substantia . Ut enim illa magna familiaritate nobis coniuncta sunt , ita hæc

5 profus inimica & pestilentia , quæ adhibita non modò primis secundis ve qualitatibus nos afficiant , sed & toto genere de corpore nostro quicquid attigerint corrumpant , idque extabescens in suam speciem ac similitudinem vertant . Quocirca in genere totius substantiæ ex

10 remè cōtraria sunt alimenta & deleteria . inter hæc medio quasi ordine confederunt medicamenta purgantia , quæ neque vt alimenta in nostram substantiam conuertant , neq; hanc profus corrumpere aut absumere solent . extremorum hæc naturam habent participem , partim

15 quidem similia , partim dissimilia nobis . Dumq; nec vinci omnino neque vincere possunt , inimica dissimilitudine velut per seditionem exiguntur & exterminantur , secū interim similitudinis necessitudine eū humorē abducētia cū quo maior erit affinitas . Eiusmodi ergo sunt medicamēta quæcūque inter illa totius substantiæ extrema , conditionem planè mediam acceperunt . Quæcunque

20 autem ab his in alimentorum extremum propius accesserunt , qualia sunt quæ benigna vocantur , ea si suo purgandi fine quauis occasione frustrentur , in humorem ad quem educendum apta erant , conuertuntur , ce

25 duntque nonnunquam in alimentum corpori . Quæ verò à medio in genus deleteriorum magis deurgunt , quod genus sunt vehementiora , si quando purgandi finem non assequuntur , corpori grauer incommo-

30 Vtriusque generis conditionem Galenus ita persequitur , Ideoque in purgantibus medicinis quædam sunt quæ si purgatione frustrentur , præterquam quòd nullo damno corpus afficiunt , in alimentum ipsius insuper cedunt : alię se ad animantis perniciem ac venenum conuertunt . Habet enim om-

3. De sim-
pli. ca. 22.

nino purgans medicamentum cum vno certè aliquo in nobis humore similitudinem, neque est illi semper admista vis veneni quare vt non purget, non tamen iniuriam semper aliquam faciet, sed & concoquetur & talem gignet humorem qualem trahere poterat. Et rursum: Quare vbi purgationem haud assequuntur quædam purgantium, alia malum corporibus nostris inferunt quædam verò alimentum exhibent. BR. Iam satis planè expositæ tres facultatum differentiæ, à tota substantia profectæ at quarta restare videtur, qua alia medicamenta alias corporis partes quasi delectu quodam aut iuuent aut lædant. EV. Id nõ minus totius fit substantiæ proprietate, non quæ ad vniuersum corpus, sed quæ ad vnquamquam particulam comparatur. Vt enim partium corporis aliæ alijs gaudent iuuanturque alimentis, nostrum quidem cerebrum animantium cerebro, pulmo pulmone, iecur iecore, stomachus stomacho & corde, idq; ob quandam substantiæ cognationem; ita & in deleteriorum genere, quædam proculdubio vnicuiquam partiæ, non alijs aduersantur suntq; pestifera. Quod cum Galenus cognitum haberet, fassus est à marino lepore pulmonem vnũ ex omnibus corporis particulis, à cantharidibus vesicam solam exulcerari. Similis est & eorum ratio, quibus vis data est particulas expurgandi: quædam enim iecur, quædam lienem, quædam pe-ctus pulmonesq; quædam verò caput purgant; alia renum, alia vesicæ calculos conterunt. Nihil est in vlla nature parte, quod non peculiari & occulta proprietate vigeat. Et iam si multa inter se conferamus, necesse est omnino has illorum proprietates aut similitudine quædam & affinitate sibi consentire, aut dissimilitudine atq; dissidio aduersari. Hinc sympathiæ id est consensiones & dissensiones profectæ sunt omnibus rebus insertæ: arcanæ quidem illæ & abditæ, quas natura nos mirari potius quàm scire voluit. Hæ causæ habentur omnium

occultorum effectum qui nullis rationibus euidentibus
 probabiles existunt. Quod igitur alia medicamenta
 alias corporis partes aut iuuent aut lædant, in causa est
 sympathia vel antipathia. Itaq; si tibi magnetem fer-
 5 rum attrahere proponam: si selenitem quam annulo in-
 clusum vidisse memini, nudę cutis contactu sanguinem
 quauis ex parte manantem sistere, quam vim nonnulli
 iaspidi concedunt: si tertium digito inditum minore
 10 quàm æquinoctialis horæ curriculo, dysenterica alui
 profluuiâ cohibere, aut eum qui hæmorrhoidas sistebat
 & compescebat, si felem nepita herba sibi mederi, ranas,
 buffones, lacertas & serpentes herbæ ranunculi esu &
 contactu recreari, Ibidem pastam serpentibus origano
 salutem quærere, mustellam cum regulo dimicaturam
 15 se ruta munire, confixum ceruum dictamo sibi opitu-
 lari: hæc inquam aliaque eius generis sexcenta si tibi pro-
 ponam, in promptu erit quod dicas, ea totius substantiæ
 similitudine & amicitia, quę noxia sunt attrahendo hæc
 20 efficere. Philiatros, Quid si fortè scammonium, & alia
 quædam vehementiora cholagoga foris admota, dysen-
 teriam persanēt? Brut. At verò si tibi contrà ob ocu-
 los constituo magnetem vel allio perunctum, vel ada-
 mantis præsentia ferrum non allicere: vanescere filicę,
 quę copiosa in ambitum arundine obsita sit: & contrà
 25 perire arundinem, quam obsepiens multa filix in orbem
 cinxerit. Quercum iuglandi proxime assidentem, aut
 brassicam cyclamino oppositam exarescere, Cicutam vi-
 no tanquam veneno inspersam emori, Oleam in quer-
 cus scrobe positam extingui, Fraxini umbram serpen-
 30 tes non ferre, & quàm longissimè fugere, Vitem clau-
 culis solam brassicam non complecti & in diuersam par-
 tem se inflectere, Saphirum anthracem aut fugare aut
 discernere, Cancros fluuiatiles à rabido cane demorsis
 opem ferre, Scordion & centurium minus letalium be-
 stiarum ictibus, Terram lemniam haustis cantharidi-

bus aut lepore marino succurrere, Terram armenam à
 pestilentibus febribus vindicare. Iam habes quod dicas
 hæc antipathia & totius substantiæ discordia fieri, qua
 etiam alexiteria, id est amuleta omnia nos tutos red-
 dunt. Cæterum si peoniam tibi affero infantium collo 5
 subnexam, comitialein morbum sanare (id enim de peo-
 nia mascula verissimum comperi) quam totius subitã-
 tiæ aut conuenientiam aut repugnantiam dabis quæ id
 efficiat? Si quod pituitam quæ mali causa est è cerebro
 similitudine substantiæ detrahit, iccirco medetur, cur 10
 non etiam alijs quibusq; à pituita morbis succurret?
 aut cur non easdem vires obtineant medicamenta quæ
 cunque pituitam eli-junt? Scio Galenum hanc illi vim
 iccirco assignare, quòd exiccandi vi polleat tenuisq; sit
 substantiæ, ac propterea ventriculorum cerebri infra- 15
 ctus expediat. Sed quum alia plurima extent maiore
 siccitate predata, tenuiorumq; partium, cur illà vim pa-
 riter eandem ad morbum comitialein non accepissent?
 EV. Istæc eius vis non è manifestis qualitatibus, sed à
 totius substantiæ dissidio atque repugnantia dimanauit, 20
 qua non pituitæ, non humoris lentori, sed morbi comi-
 tialis essentiæ (quæ latens occultaque est) prorsus ad-
 uersatur. PH. Mira verò plerunque Galeni ambi-
 tio, qui medicamentorum vires, quas Dioscorides sedu- 25
 lò ac diligenter est persequutus omnes cõnitrur in vul-
 garas elementorum facultates refundere, hincq; omniũ
 causas & rationes deducere. Sed præclarum istum, si
 Dijs placet, conatum tot ac tantæ circumueniunt diffi-
 cultates, vt vni ac simplici rei non modò duas, sed tres
 quatuor ve contrarias pugnantescq; substantias assignet: 30
 id autem quam contortè, perspectum vobis est, quibus
 quotidie præcipua cura est, ista omnia diligentius excu-
 tiendi. Ipse equidem nunquam de hoc artificio ita be-
 ne sperabo, vt ex stirpium colore, odore vel sapore, ear-
 rum primas secundasq; facultates consequuturum pu-

tem, neq; hanc ipse noscendi rationem, sed eam que ab experientia ducitur, firmam habebō. Hincq; accōditū est, vt vni Dioscoridi qui simplicū medicamentōrū vires puris nudisq; verbis, nulla cōsequente ratione enarrauit, plus fidei & authoritatis habeam, quā Galenō tot vanis rationibus instructo, existimēq; medicamentōrū experientiā ratioē potiorē. EV Placidē ac moventē omnia. Neq; enim leuis neq; inanis habēdus hic Galeni labor.

VNDE NATA TOTIVS SVBSTANTIÆ proprietas, vtq; à substantia dūctet, & vbi sita sit. Cap. XVIII.

EVDXVS.

Emperamentum accidens omnino quum sit, in substantiarū genus verè constitui nō potest, maxima que rudis & omnis formæ expers intelligitur, substantia iam est sed infimo & abiectissimo ordine. Præstantiori gradu est naturale corpus.

Corporis autem species ac forma, que illius est summa perfectio, qua tum in rerum natura consistit, tum à ceteris distat differtq; rebus, ceteris quidem omnibus dignitate præcellit, & in substantiarum genere prima atq; summa collocatur. Quo circa nihil omnium melius quā species potest tota vel præcipua rei substantia aut essentia appellari: & que substantiæ totius proprietates nuncupantur, hę species sunt & formę. Quecunque igitur sit formarum, eadem est & proprietatem origo. Deus autē maximus olim primum cælos stellis & viribus instructos, ipsaque gignendarum rerum elementa, solus ex sola diuinitatis suę immensitate condidit. Deinde verò & secundo loco animantium, stirpium & inanimorum genera, non solus ex se solo, sed ne illa (inquit Plato) eadem cum cælis conditione forent, accitis cælorum

elementorumque viribus. Vt enim singula de terra vel
 aqua proferens materiam illis ab elementis assignauit,
 ita sanè formam cuique suam è cœlo proprijs ornatam vi
 ribus immisit. Et ne posthac assiduas operas ad conti-
 nuandam perpetuandamque rerum procreationem col-
 locaret, singula que creauerat iussit semen proferre,
 quod gignendis alijs tum materiam, tum præparationem
 calore, spiritu & conformatione exhiberet: ipsum verò
 cœlum iussit formam præparatis illis impartiri: itaque
 occultas rerum proprietates, que neque in temperamē-
 to neque in materia inherescunt, si è spiritu & calore de-
 ducis, diuinas fateri necesse est, quando quidem calor &
 spiritus in semine verè proximeque diuinus est: sin ve-
 ro è forma proximè cœlestes vti & formam. Non abs re
 igitur & Platoniorum & Theologorum sententia cœlū
 intelligitur genitarum gignendarumque formarum om-
 nium seminibus conspersum, cuius & anima seminales
 illorum rationes comprehendit, ab his ideis profectas
 quas vna diuina mens omnes suo quasi sinu gerit, Quic-
 quid mundi vniuersitate comprehenditur, id Deus cœ-
 lo elementisque conseruandum ortuque assiduo conti-
 nuandum subiecit, vt iam nihil vel ex semine gigni, ge-
 nitumue conseruari sine cœlo possit: nisi quid Deus ijs
 quasi ministris omisis, ex se proximè miraculo efficiat.
 Quæcunque etiam sponte sua nullo semine prodeunt,
 vt stirpes pleræque & animantes, metalla omnia omnes-
 que lapides, ex vno cœlo formas proprietatesque sumunt,
 quod semper præsto est & in omnem materiam idoneo
 temperamento alijsque præparationibus instructam, for-
 mam immittit qualem ea meretur. Itaque naturalis illa
 causa præstantissima & nobilissima omnium est forma
 exemplar, cuius per omnia diffusa virtus quocun-
 que penetrat: quam Plato mundi animam, alius qui-
 dam datorem formarum, Aristoteles vniuersalem natu-
 ram appellauit. Hęc formam rebus non de subiecti præ-

5

10

15

20

25

30

paratiōe suscitatur, sed integram quasi desinu suo contērt
 præparato subiecto, in quo illēsa teneri seruariq; possit.
 Illinc simul & tota formę proprietates defluit, quę quan
 quam accidens est, à forma tamen nunquam seiungi se
 5 parariue potest: illius ingenita & indiuidua vis cuius
 ope quęcunq; sua sunt omnia efficit. Hoc vno maximē
 proprietates à sua forma & à tota substantia disiungitur,
 quod plerunq; imminuitur integra illēsaq; formę sub
 stantia. Scammonij vis est bilem expellere, ea sæpe adeò
 10 remittitur, vt exhausta perijsse tota credatur: magnes
 adamātis præsentia quasi hebetescit. Quinetiam in vno
 eodēque genere, aliud alio potētius vegetioreque pro
 prietate valet. Quę quamuis ita sint, nunquam tamen di
 15 cimus, id cuius extenuatur proprietates, substantiam mu
 tasse. Ex quo perspicuum euadit, hanc proprietatē acci
 dens & qualitatem, non autem rei substantiā esse. Id quod
 inde etiam constat, quod vna eadēque res complures se
 pe proprietates habet, at cōplures substantias nūquam.
 Brutus, Quę rebus quibusque primo ortu ingenitæ sūt
 20 proprietates, vlla præterea cœli aspiratione egent? EV.
 Maxima sanē, qua nimirum integrę cōseruentur, & per
 maneant: quandoquidem, nihil huius ope destitutū, inte
 gris persistit viribus. Vt enim in animantium corpore
 25 suus cuique parti insitus est spiritus atq; calor à semine,
 quem tamen generalis isque viralis è corde per arterias
 in omne corpus emanans suscitatur, tuctur atq; cōseruatur:
 ita sanē quicunque animantibus & stirpibus à prima o
 rigine spiritus aut calor insidet totius formę custos &
 propugnator, ab illo totius mundi generali spiritu, qui
 30 vnus animam mundo consociat, omnesque virtutes con
 tinet, excitatur, cōseruatur & augetur. Is enim omniū
 genitorum feminales rationes, omnesque omnium oc
 cultas proprietates cōplexus, omnia implet, per omnia
 diffusus, in animantia, in stirpes & in metalla propaga
 tur. B. Semp̄r ne spiritus ille corporibus equè præ-

sens, & equabili prosperitate vires suas impit? Aut hæc
 illinc ne vires equabiliter, vel hauriūt, vel suscipiūt? **E V.**
 In vno quoque corporū quū alia alijs seu gradu quodā
 validiora inermio: a ve cernātur, cōstat non æquabiliter
 omnia, sed vt varia fuerit suscipientū præparatio atque
 cōstitutio, magis minus ve tū spiritus, tū occultæ proprie
 tatis haurire. Quinetiam si efficiētis causę vim spectabi
 mus, spiritus ille cælitū quoquouersum defluens, licet
 semper & in omnia, nec tamē similiter, nec pari mēsurā
 illabitur, sed definitus siderū coitiōibus cumulati sīmē.
 Singula terrena. potētissimas efficacissimasque vires ex
 perūtur, proprijs sideribus bene foeliciterque cōstitutis
 collustrata. Alia Solis, alia Lunę, alia aliorū planetarū ac
 cessu, radio aut lumine vigent. Æstiuo solstitio ardore So
 lis aēr incenditur, terrena flagrant, maria ferunt: tū
 que motus illius cōuersione oleæ, tiliæ, populi, vlni & fa
 licis folia circūagūtur, ipsoque die alia quā pridie fa
 cie cœlū spectāt. Brumali autē solstitio aridū pulegium
 propendens è tectis florescit vi admodū cæca, Cichorij,
 Heliotropij & scorpiuri flores ab ortu ad occasū solē in
 sequūtur, abeuntē intuentur, cū cōque vertuntur omni
 bus horis, etiam nubilo die: exortu se pandūt, occasu se
 cōtrahunt. Lunę porrò vires mare perspicuē imitatur,
 cuius æltus ascendente illa inualefcit, descendente mi
 tescit. Ostrearū, cōchylorū & concharum omniū corpo
 ra cum luna crescūt pariter, pariterque decrescūt. Mate
 ria è syluis cęsa cūm luna crescens iam aucta est, quod
 humidi fiat accessio, breui tēpore marcet & carie cōfici
 tur: cęsa verò quū luna decrescens exiguo est lumine, di
 tius perēnant. Fornica interlunio semper quiescit, pleni
 Junio etiam noctibus operatur. Soricum fibre, numero
 dierum lunę respondere tradūtur. Silenites lapis imagi
 nem lunæ cōtinens, eam reddit in dies singulos crescen
 tis minuētisq; numero. Vt hæc à sole lunęq; vires, sic &
 nō pauca obcuriores quasdā sensibus incōprehensas, à

ceteris planetis sideribusque inuuantur. Magnes si liber
 finitur, altero extremo in arcticum cœli verticem, altero
 in antarcticum se contorquet. Cinerem cancri vlti,
 sole leonis signū peragrante luna decima octaua, Aesculapio
 5 Empiricus à Galeno laude celebratus, ad rabidorum canum morsus afferbat. Sexcenta eius generis re-
 ctè philosophantium sententia confirmat, docentque pa-
 riter qui planetę & quę sidera, vnicuique corporis par-
 ticulę, & quę vnicuique tum animantium tum stirpium
 10 generi præsent; quę siderum coniociatio morbos in gene-
 ret, quę salutaria profligandis illis remedia ferat. Hac
 inspectione cognitioneque rerum, mox ratione compre-
 henditur, quo tempore rerum proprietates cum mundi
 spiritu illabuntur, insuntque rebus efficacissimę & quã
 15 do herbas stirpesque singulas legere, quando compo-
 nere, quando ad curationem adhibere expediat. Ea ob-
 seruatio cœlestia vtiliter adaccomodat, apratque terre-
 nis, & remedia plenis intergrisque viribus opportunè
 sufficiens, opera nauat admiratione digna, ad que non
 20 alius quisquam accedet, iisdem etiam subsidijs instru-
 ctus. Hinc quas veteres magna vigilantia peruestigarunt
 rerum proprietates, nunc permulti irritas comperiunt
 quarum vltu intempestiuo plerunque fraudentur. Non,
 pauci, scio, Astrologiam superstitiosã rerum vanitate cõ-
 25 taminarunt, alij nefandissimis anilibusque figmentis cõ-
 sperserunt, alij libertatē animi actioneque nostras siede-
 rũ necessitati pperã obstrinxerūt. Cæterum elemētōrũ
 corporumque naturalium vires cœlestiũ motu, viribus-
 que teneri atque conseruari, quis iam eat inficias? B. Tu
 30 nobis admirabiles noscendarum proprietatum deside-
 rij igniculos accendis. Eudox. Nec sine causa. Est
 quippe ea vtilissimã præstantissimãque cognitio, que
 nos vnã scientissimos reddat: difficiles tamen sale-
 brososque aditus habens, quasi deserta prætermi-
 titur.

Multa tegit sacro inuolucro natura nequ; vllis
 Fas est scire quidem mortalibus omnia : multa
 Admirare modò , nec non venerare ; neq; illa
 Inquires quæ sunt , arcans proxima , nauque
 In manibus quæ sunt hæc nos vix scire putandum :
 Est procul à nobis adedò præsentia veri .

Vna proprietatum cognitio res ipsas exercet , relique
 omnes vix aliud quàm verba . Quæ quum ipse mihi an
 te oculos propono , iam ferè ante actorum laborum
 me tædet vehementerque pœnitet : idèque opto quod
 Euripides vt res ipsæ cum hominibus colloquantur , &
 se quales sint explicent vt procul amendantur artificio
 si sermones . B . Vt polypus cirros suos auctos deuor
 rat , ita & tu optimè Eudoxe peritior iam factus , mi
 hi videris redundantem hanc tuam eruditionem fastidi
 re atque refutare . Agè verò proprietates istæ rerum si
 ue à primo semine , siue cælitus deductæ sunt , quum
 in animantes aut in stirpes infederint , cuiam potissi
 mum illarum parti inhærent ? EV . Quum illæ sint for
 mæ proprietates , necesse est omnino in ipsa forma proxi
 mè infideant , & in spiritu qui est formæ vehiculum : at
 nihilominus penetrant & in totam illarum substantiam,
 hinc & totius substantiæ proprietates appellâtur . B . Dic
 paulò explicatius . EV . In viuentibus multæ vires in
 sunt , quæ illorum extinguuntur interitu : regulus viuens ,
 non autem extinctus , visu enecat . Cor hirundinis pal
 pitans deuoratum , conferre creditur ad memoriam &
 intelligentiam . Turturis cor ad febres omnes intermit
 tentes , si viuens calensque voretur : A nas viua ventri
 admota , tormina compescere : Scorpius suo vulnere
 impositus , iniectum virus exhaurire : viuens aranea iu
 gulandis testis inclusa colloq; subnexa , quartanam de
 pellere . Hæc & quæcunque non nisi viuentia agunt , præ
 cipuas vires in spiritu & forma viuētis obtinent . Multo
 autem tum in animantium tum in stirpium genere mor

te extincta, vires etiamnum retinent: sed quas multo ef-
 ficaciores habebant dum viuerent. Et partes & excreme-
 ta tum stirpium, tum animantium è viuis illis, tacitas vi-
 res habent multo efficaciores quamquæ è mortuis exi-
 5 muntur: & quæcunque à mortuis sumuntur, efficacia
 sunt cruda quàm cocta. Ranarum oculi ante solis or-
 tum eruti, viuis illis in aquam dimissis, alligati tertianas
 abigere traduntur, omnium serpentum dentes euulsi,
 10 quartanas sanare: talpæ viuæ dens, dentium dolores cõ-
 pescere contactu. Omnium stirpium flores, surculi, co-
 me, radices deprehenduntur tacitis viribus præstantio-
 res è virentibus recens lecte, quàm aridæ, & omnes cru-
 de quàm coctæ: quemadmodum & hominis calua, ad e-
 pilepsiam, ossiculum è poplite leporis ad nephriti dem,
 15 & ad arthritidem flatulentam, intestinum lupi ad colic-
 um dolorem, piscium quorundam ossicula ad calculû,
 cor corui gestatum ad inhibendum somnum, cor vesper-
 tilionis ad hunc accersendum, ceruorum exuuie ad se-
 nectutem, & quæcûq; horum similia traduntur, cruda sun-
 20 to, in qua fortè qualitate excellant stomacho infensa.
 Vt enim viuentium interitu extincto spiritu, magna si-
 mul cœlestis quæ eo tenebatur vis peritura coctione i-
 gnisq; seruore multa dissipantur quæ derelicta fuerant.
 Eo quippe vnumquodq; integrioribus pollet facultati-
 25 bus, quò propius ad primam originem accedit. Multo-
 rum nihilominus vires eousq; penetrauerunt, vt non so-
 lum in spiritu & in tenui substantia verumetiam in cras-
 siore materia & in tota substantia firmius inhærescunt
 permaneatq; abeunte totius forma, illiusq; tempe-
 30 ramento dissoluto. Nam quæ ex herbis, aut ex alijs pur-
 gantibus medicamentis, aqua vaporario elicitur, purgan-
 di vim etiamnum retinet, aut deleteriam si herbe in de-
 leterijs fuere. Qui ex hydrargyro exustione fit puluis,
 præcipuas illius vires habet. Vistarum cantharidum ci-
 nis vrinas abundè mouet, estq; vt cantharides delecte-

tius. Cæcorū vstorū cinis, timorforū à rabido cane amū
 letū est. Hoc, quicquid de proprietatū situ questitū est, sic rur
 sum expediā. Occulta rei proprietates tota quidē è forma
 & è tota rei substantia manat, ap̄ta tamen & varia subie
 cti præparatione quo suscipiatur conferueturq; indi
 gens, quæ magnum habet ad iuuandū impediendūue
 momentum. Quauquam igitur tota è rei forma existit,
 non tamen in illa duntaxat posita, sed quodam modo
 in totum subiectum corpus diffusa: & prima quidem il
 lius origo atq; fons à forma, sed cuius vis & habilitas
 agendi in totum deriuatur ac pertinet. Id quod perinde
 est ac si dicas, proprietatem à forma toti subiecto imper
 tiri. Hæc sic habere argumento est, quod immutata su
 biecti præparatione, ea ipsa proprietates aut acutius, aut
 hebetius agit Succinum attritu incalefcens, & pharma
 cum nostro calore suscitatum, celerius valentiusque red
 ditur. Quum itaque in simplici corpore forma in om
 nem materiam penetrauit, simul in eam suas omnes vi
 res & proprietates infixit: adē quidem tenaciter, vt eti
 am si forma pereat totiusque temperamenti ratio disso
 luatur, proprietates nihilominus penneant, licet qua
 dātenus immutatæ & infractæ Nihil igitur mirum vide
 ri debet si vapor aut aqua arte è stirpe elicita, stirpis
 vim proprietatemque retinet, aut si cantharidum cinis
 deleterius est, vrinasq; mouet, & vesicam exulcerat. B.
 O Deum immortalem, quos mihi aculeos isthac inter
 pretatione infigis? quā dulci & iucunda recordatione
 animum exulcitas? Tu mihi refricare videris purioris
 philosophiæ memoriam propè intermorta, & vulgaris
 illius cauillis obrutam. Agnosco quā sit difficile in
 tanta philosophantium turba, cernere quid potissimum
 sequaris. Quod ipse interpretaris, nunc primū recor
 dor sepius me certa oculorum fide animaduertisse. Ete
 nim fusilis & metallice illius philosophiæ τ̄ χημείας
 vt certē multorum quum longa peregrinatione cum

50

10

51

20

25

30

primis studiosus existerem, ex eritatisimo admodū præ-
 ceptore vsus, ex vnoquoq; tum stirpium tum viuentiū
 genere substantias elicui planè varias, primum quidem
 aquam, eamq; vberiolem si stirps virebat, parciolem si
 5 arefcebat. Deinde oleum, non id quidem pingue ac for-
 didū, quale pressu ex amygdalis & ex plerisque femi-
 nibus trahitur, sed artis præstantioris opus, quod tem-
 pore nec rancescat, nec facilè corrūpatur. Id autem du-
 10 plex, vnum tenue & albicans, alterum siccius atque
 rubens: postremo fecem terrenamq; substantiam sub-
 fidem instar cineris atrii & exusti. Hac dissolutione
 conabamur miris artibus ex vnoquoque corpore qua-
 tuor illa rerum primordia quæ ortu natura permiscue-
 rat, seiungere, aquam in concreto vapore, aërè in oleo
 15 albicante, in rubente ignem, in fece terram. Cæterùm
 neutiquam præstare licuit, vt ex ijs quicquam prorsus
 simplex purumq; secerneretur: quòd, vt inquit Augu-
 rellus,

Quæ miscet natura potens confundit eodem,

20 Haud ars vlla potest prorsus disiungere.

Quamquam autem secreta hæc simplicia non sunt,
 puriora tamen quàm in permistione elucet, ijsq; ignis
 beneficio non parum sordidæ materiæ ab elementis cõ-
 tractæ decessit. Quocirca si quæ densandi astringendi,

25 corroborandi, detergendi, aut aliæ à materia vires in-
 erant in composito, hæc in secretis illis minore sunt effi-
 cacia. Tam vorò totius substantiæ proprietatem, de qua
 maxima est nostra disputatio, nusquam seorsum puram
 consilere deprehendimus, sed in singula illa etiamnum

30 secreta penitus immergi. Infirmiorem in aqua, quæ
 præsertim è stirpe viridi proliciebatur: in ea quippe hu-
 mor exuberat alimentarius, nõdū stirpis vim omnè ac p-
 prietatè adeptus Efficaciorè in oleo multoq; in rubente
 quàm in albo: illud siquidè & odore, & sapore tonus sub-
 stantiæ referes, ppria sedes dignoscitur huius spiritus & cal-

ris ist quibus proprietates tota subsistit foueturq; . A fece
 terrena & ab aquoso humore quasi ab impurorū elemē
 torum vinculis vindicatum oleum, purius quidem eua
 dit, perinde atque venarū sanguis ab alui fece, & ab vri
 nis expurgatus. In terrena porrò substantia & in illa de
 relicta fece, non nihil etiam occultarum virium manet, 5
 quod & arte eximi potest. Fex vritur dum prorsus albef
 cat & in calcem redigatur, quę certè proprio humore
 aptè dissoluta eximijs viribus præcellit. Qui neglecto
 quatuor substantiarum diremptu, quippiam secernere 10
 student in quo maxima sit proprietatis efficacitas, & il
 la quę multis dici solet quinta essentia, primum è re su
 bjecta aquam lento vaporario prolestant, hac deinde fe
 ces respergunt vt secundo humorem eliciant: sicq; sep
 terna resperione & expiratione feces torreri nõ sinunt, 15
 & ex his vim facultatemq; omnem ex hauriunt, aquæ,
 maximeq; assidenti oleo innixam, quę ad multa utilis
 accommodataq; sit. Quinetiam exceptas aquas vase pe
 licani effigie multa agitatione anfractuq; longo circu
 lantur, quò hæ vires sortitę efficacissimas, in quintę illi 20
 us essentię naturam vix vlli corruptelæ obnoxiam fa
 cessant. Phi. En multa refers admodum recondita: qui
 bus augurer maiora te & abstrusiora de peruulgato illo
 multisq; decantato philosophorum lapide subolfecif
 se. B. Non olfeci modò verum etiam de hoc non parū 25
 fortasse degustauit. Phi. Et fortasse, magno tuo damno,
 B. Immo lucro scœnoréq; maximo, vt qui eo studio ve
 rum comprobauerim, quod fabuloso figmento vobis ha
 ud absimile putatur. PH. Quid hoc quæso rei? B. In
 dignis hæc impertiri nefas. EV. Etiam si iam dies incli
 net, dic tamen rogatus, nec in amicorū sodalitate celes, 30
 quid hac de philosophia acceperis. B. Dicam vestro
 hortatu, non hunc totum thesaurum deprompturus, sed
 edocturus quàm verè subsistat. Ne vos autem insolens
 nominum sermonisq; obscuritas offundat, quę partes
 vmbra

vmbrā & ænigmate obuelarunt, in apertū & in clarissimā lucem proferā, strictum tamen & quā breuissimē. Lapis philosophicus, elixir Arabibus, gignēdi ppagandiq; auri verū semē, nō ē sulphure, nō ex argento viuo, nō ex villo ceterorū que multi fraudē pponūt, sed solo ex auro eoq; puriss. quærendus vestigandusq; est.

5 Hordea cui cordi, demum serit hordea, ne tu
Nunc aliunde pares auri primordia: in auro
Semina sunt auri, quamuis abstrusa recedant
Longius, & multo nobis quærenda labore.

10 Nihil est in vlla naturæ parte quod nō in se generis sui semen cōtineat, sed quod vix possit arte prolici. Ex solo autē auro potest. Quū enim maxima vis seminis in oleo quodā inhærescat, id qui, de i ceteris inflāmari cremariq; igne solet, in auro autē nō potest qua ex causā id nullius ignis ardore torreri absumi ve potest, & omnē artis vim tolerat. vniquoniā nihil deperit auro

15 Igne, velut solum consumit nulla vetustas,
Ac neq; rubigo aut ærugo conficit vlla,
Cuncta adeò firmis illic compagibus hærent.

Fœcū dum autem id semē sic eruito Auri purissimi vncias duas, argenti viui magno artis studio, præparati decuplo permisce, igne
20 q; languido dissolue, dum argentū viuū prorsus expiret, pristinūque auri pondus subsideat in atrū puluerē redactū, qui tamen liquatus possit in propriam auri naturam redire. Ex hoc dein puluere igne acerrimo vaporarij aquam cōtinerter elicies, dum puluis totus in cinerem candidissimū, & in calcem deurgat. Calcē

25 septies aqua resperge, quæ & toties expiratione inde prolecta sit omniq; arte elabora vt hæc impulsione & in cursione crebra sese extenuēt, & ab omni sorde fecēque puriss. reddant, vires summas cōsequuta. Hæc duo sunt totius artis operisq; cōficiendi primordia, in quibus mūdi quatuor elemēta deuinciūtur. Nā in aqua aēr etiā inest, in calce terra atque ignis: fitq; quod in smaragdina Hermetis tabula tanquam insculptū mysteriū, legim⁹. Ascēdit à terra in cœlū, iterūq; descendit in terrā, sicque vim recipit superiorū & inferiorū. Qui ænigmate hæc cōtexerūt, aquā appellāt argentū viuum, calcē verū sulphur, quorū pmisione lapis fit, pinde atque ex aqua farinaq; panis. Alij aquā spiritū viuētē, terrā termētū: alij illā

maré hęc fœminã dixerūt, quorũ cõplexu & coĩtiõe procreatur in fans. Hoc autẽ postremũ vt compleas, calcem puram obturato va se recõde equino fimo calente diebus quadraginta, dũ in humorem albũ & crassum liquefcãt. In hũc iustis dierũ interuallis aquã sensim infũde, ea quidẽ via & ratiõẽ quã artis piti ad vnguẽ expli carũt, vt calx aquã suã oẽm sensum cõbibẽs q. asi illinc enutrita, in lapidẽ verũ concrefcãt. Quã variã colorũ mutationẽ hoc teni- 5
poris curriculo debeat lapis subire, & quã indicia illus cõsumma ti pfcẽt; existãt expreũssẽ etiã ab illis patefactũque est. Hic thelau rus imẽsus, hoc verũ elixir, hoc frugiferũ auri semẽ, cuius drachma si in ducentas & quinquaginta liquati plũbi aut itãni drachmas in fundatur, id vniuersum in aurum purissimum conuertet. Immo 10
etiam, vt cum poẽta loquar,

Iphius vt tenui proiecta parte per vndas

Æ quoris, argentum si viuum tum foret æquor,

Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

PH. Heu quid rerum audio. Equidem tibi arti; condiscendẽ me totum dedo, mea;que; fortunas omneis periclitãdi studio deuoueo.

EV. Siccine è philosophia ad diuitias habendi desiderio quasi inflammatus raperis? Vide ne quod postremo additum est, fabu- lam detegat. Missa igitur tam vehementi de pecunia opinione, sa- 20
tis nobis sit è rebus singulis syncerum quippiam purissimũque; eli- cere, in quo vis illa occultarũ proprietatũ sũma insideat. Pro qua re dilucidius explicata maximã Bruto gratiã habemus. B. At pro beneficijs in me tuis meritã grãam debitãque; referre nõquã possim.

OCCVLTIS MORBIS TACITA MEDICA-

mentorũ proprietate succurrendum, non Empiricorũ ritu sed arte & methodo. Cap. XIX.

B R V T V S.

A NC autẽ de abditis proprietatibus dispu- 30
tationẽ tandẽ vt cõcludas, si qua putas arte il- las ad curationẽ adhibẽdas, hãc nobis expedi. Eu. Est certẽ quidem maxima: vt enim in cœ teris, ita in his curãadi ratio cõtrariorũ lege cõpletur. Vt repletio inãitione, inanitio reple

eisdē, omnīsq; intēpies intēperie cōtrarijs: sic totius substātiæ mor-
 bus, medicamētis p̄fligatur totius substātię proprietate cōtrarijs.
 Vnicuiq; siue in epidemiorū, siue in cōtagiosorū, siue in venenato-
 rūs genere sit, peculiare q̄dā remediū oppōitur, secreta facultate
 5 efficac. Phi. Breuis hæc & expedita ratio medēdi, quæ neq; philo-
 sophicis, neq; medicis theorematīs, neq; vlla methodo inniuitur, &
 qua quiuis ē plebe semestri optimus medicus euadat. Hinc fortas-
 e Galenus locis nō paucis facultates quæ totius substātię proprie-
 state sūt, dixit à methodo & ratione alienas esse. EV. Quo te re-
 10 rū istęc ignorātia & stupiditas deuoluit? Siccine putes tā præcla-
 rā artē nullis aliarū disciplinarū ornamentis fulgere, neque illa-
 rū adminiculis fulciri? Grauis est eorū temeritas qui eximū quod
 dā remediū nacti, sine iudicio, sine arte, vtcunq; sors tulerit sta-
 tim ad curationem proferunt. Olim Empirici ad vnumquemque
 15 morbum magna remediōrū sylua cōparata, quodlibet nullo de-
 lectu ad curationem adhibebant, id si fortē parū profuisset, conti-
 nuō ad alterius opē concurrebant, subinde facta mutatione dum
 morbus vel sponte, vel naturæ beneficio quā remedijs potius sa-
 nefceret, postremò adhibitū totius curationis causā fuisse persua-
 20 si. Hæc ratio tantā remediōrū syluā peperit, nihil vt toto obuerse-
 tur orbe, quod nō in medicinę vsū accōmodetur. Medēdi viā, quē
 vni remediōrū multitudini fudit, parū tutā intelligēs Hippocra-
 tes, ipso artis quasi vestibulo dixit, Experimentū fallax; id nimirū
 quod nec ratione, nec methodo, nec iudicio suffultū stabilitūque
 25 sit. Quod verò ex Galeno afferebas, facultates quę totius substā-
 tiæ proprietate sūt, à methodo & ratione alienas esse, nō idcirco
 dictū putes quod illis nulla methodo vti conueniat, sed quod nō
 vt quę sunt in calefaciendo, frigefaciēdo, humectando siccādoq;,
 30 methodis reperiātur. Illas enim nō ratione ab odore vel sapore,
 sed sola experiētia inuenire possis. Nam, inquit Galenus, cur hic la-
 pis tacto vulnere ex quo sanguis prorūpit, cursū eius reprimat ac
 sistat haud nouimus. At cur lapis quē vocant hēmatiten, in ocula
 res facultates indatur, haud latet: nā id rationis inuētū est. Itaque
 occultæ facultates quæ manifesta demonstratione sciri haud pos-
 sūt, methodo tamē & ratione ad morborū curationē adhibendę
 sunt. Brut Placet hæc interpretatio. Ceterū quas dicimus ex-

perientia sola cognitas vires, putas ne casu & animantiũ imitatione inuentas? quemadmodũ ferunt ab ibide clysterẽ, ab hippopotamo venæ sectionem, à ceruo venenatis sagittis cõfixo, dictami vires edoctos nos esse? EV Potuit illinc fortasse experiendi quædã occasio, & experiẽtię initiũ deduci: at perfectio ipsaq; experiẽtię fides & cõstantia, nõ nisi ratione cõquiritur: Quum hic remediũ adhibet ieiuno, ille pasto: hic morbi initio nec præpurgato corpore, ille inclinãte iã morbo: hic in affectu simplici, ille in cõposito: hic leuiore & perfacili, ille in cõtumaci: vterq; experitur quidẽ, at nõ similiter. Existit ergo experiendi quædã ratio, qua spreta quęcunq; vtilia hic experietur, ille haudquaquã probabit, aliaque perquiret: hinc sanè tot experimentorũ procellis & vndis demergimur. B. Qua quæso ratione experimenta comprobare liceat? EV. Eadẽ nimirũ qua & morborũ curationẽ exequimur. B. Hanc igitur summam breuiterq; perstringe. EV. In quemcunq; curã dum morbum incideris, æstimandum principio manifestus ne is sit, an occultus: si occultus (nã manifestos hic nõ persequor) simplex ne & solus, an manifesto implicitus. Quum occulta pernicies inuasit, si purum corpus erat & integrè sanũ, ferè solet simplex & solitarius esse morbus: sin verò vel plethora, vel cacochymia, vel obstructione, vel alia causa præter naturã corpus tenebatur, vix potest qui inuadit occultus morbus simplex esse. In hoc igitur curando non antè afferenda sunt remedia quæ totius substantiæ contrarietate eũ profligent, quàm plethorã, cacochymia, obstructionẽ aliam ue causa medèdi arte sumoueris. Siquidẽ hæ & occultam perniciem fouent, & antidotorũ vires infringunt. In cacochymia quæ presertim ventriculũ, primas venas visceraq; occupauerit, occultæ medicamentorũ vires quasi sepultæ franguntur & hæ betescunt, perinde atque si in lutũ sordidissimũ demergerentur. In obstructione præclusæ sunt & impeditæ vię quibus iter est ad sedẽ affectã, nec eò potest antidotus integris viribus peruenire. In plethora etiã obstructio fere subest, quibus ex causis infirmę & parũ efficaces red dũtur medicamentorũ vires. Itaque nõ ante quam hæc vitia solueris occultæ medicamentorũ proprietates vtiliter afferẽtur. Ceterũ si simplex, occulta pnicies eaq; sola subsit in corpore, statim nõ alia curatione præmissa conuenientia re-

media afferatur, tum ad id eius quod etiamnum futurum est, tum ad id quod factum iam est. Quod fieri potest futurum ve est, inhiberi debet & intercipi, idque efficiēte illius causa sublata: hæc si in aere fuerit, accenso igne, vel refrigeratibus, vel odoribus qui tota proprietate sint efficaces, vel alia omni arte corrigetur, dum purior aer euadat. Pauca erit respiratio, à pleniore victu, à vehementi exercitatione, & ab omnibus causis abstinendum quæ crebram magnamque respirationem inducunt. Quum vel à contractu vel ab introsumptis perniciis contracta fuerit, peruestigandæ & descendæ sunt illius causæ, quas postea declinare non difficile sit nam virulentas bestias, aut inquinatorum hominum consortia, & loca quibus ij habitant vitare possumus: & qui in veneni suspitione sunt, ad esculentorum potulentorumque saporem diligenter attendere, & aliqua presumere possunt, quæ veneni vires hebetent. Quod porro morbi factum iam est, summoueri debet per ea quæ extirpant, retundunt & extinguunt. Extirpant autem quæcunque virus exhauriunt: forasque proliciunt. Quæ in re & veneni perniciis visque tenenda, & qua parte & quam pridem intro subierit. Primo quoque tempore, etiam si nondum perniciæ signa compareant, virus ante quam inualescat & altius in corpus illabatur visceraque tagat coerceri debet, simulque valente auxilio reuelli, absorberi que, alioqui exitiali vi & perniciæ occupatis iam visceribus, frustra succurritur. Idque ea sede reuellatur qua conceptum illapsique est. In morbis Pestilentibus per os & nares valida exspiratio concitetur, quæ & pulmones & partes cordi vicinas exinaniat, moxque aer igni expurgatus aut odoratus. cardiacus ue vapor inspiretur. In morbis contagiosis paulo supra partem primam infectam, vincula (si fieri commodè potest) arctissima iniiciantur, deinde perniciæ protinus eliciatur: primum quidem exuctu facta ab eo qui ieiunus non sit, qui & os vino colluerit, & cõtineum malum præmanderit, vel qui olei exiguum ore cõtineat. Quum suctio tuta non est, gallinæ dissecti etiam proprio calore tepentes, percusso loco circūuoluuntur: vel gallinæ viuæ pedes loco adhibetur dum intereat alia subinde mutatur dum suo calore & spiritu partis venenum exigit. Locus etiam spongia noua fouendus, quæ vel in lixiuo fermentorum aut ficus, vel in posca, vel in acri salamento, vel maria, vel aqua maris maduerit. §6 Atti-

ficatus altiores imprimendi , vt cum sanguine virulenta materia profundatur. A ffigēdæ cucurbitulæ cum largiore flāma, quæ foras euocent. Emplastra ex porro, cepa, allio, sinapi, adiecto sale aut nitro, interdū aut ex rapia aut ex cantharidibus imponūtur, quæ venenū elicere & discutere queāt. Loci in carne facta circūscriptio & quasi circinatio virus intro subire nō finit, idque cū sanguine profundit. Interdum & hamo prehensa caro scalpelliq; acie circumscrip̄ta amputari debet. Vltio cādēte ferro virus omne domat & absumit, nec in mēbra insinuari patitur. Quū verò crustæ decidēt vlcus diu sordidū & manās prorogetur, ne illius labra coalescāt, obducanturq; cicatrice. Sectio istæq; partis (si extrema ea fuerit) amputatio in extremis & præsentibus serpentium ictibus imperatur. In venenatis porro affectibus quū assumptū venenum est, sine mora virus foras exhauriatur priusq̄nām inualescat. Vomitus protinus cōcitetur hydrelco tepēte aut butyro, aut adipe anserino ex aqua calēte, aut maluæ, aut seminis lini scēni, rēci, aut vrticæ decocto. Quæ singula præsertim oleū, non modò vir elaxāte vomitiones mouent, sed & p̄niciei vim acrimoniāq; obtūdunt. Quinetiam reliquæ intestinis inhærescētes, clystere acri deducēdē, in quo hieræ tū simplicis tū cōpositæ, & mellis & nitri magna vis insit. Hęc igitur sūt quibus elici extirpariq; venenū potest, quorū optimū quoq; & rei subiectæ cōueniētissimū deligetur, si partis à qua id prehenderit situs & natura æstimabitur: si quanta sit veneni pernicies, & quā pridē inuaserit cōpertū fuerit. Ceterū quonia in plerūque hisce præsidijis tota vix p̄nicies elici prest, huius quicquid reliquū fuerit, obtūdi restinguiq; debet. Obtundunt quæcunq; manifestis qualitatibus illius furorē vim acrimoniāq; hebetant & cōsopiunt. Id genus sunt in pestilentibus morbis frigida & stiptica, vt aquæ frigidæ potus, mali punici, citrei medicijq; succus, omphaciū, oxalis, acida omnia & medicamenta hisce viribus prædita. Odores ac suffictus qui eisdem polleāt facultatibus si intro sumpti veneni suspicio est, eius vis obtūdetur vel oleo, vel butyro, vel anserino adipe, vel iure pinguioris carnis, & gallinaceorū vel malug, althææ, lini aut scēnigrēci, ptisanæ cremore, vel lactæ schisto, vel lactis potu pleniore, in quo etiam cucumeris semina cōtrita sint. Omnium siquidem vis leniendo, veneni acrimo-

niam hebetat, ipsumq; quasi si consopitum in aluum deturbar. Cō
 fert præterea venarū ductus obstruere vel astringere, ne tā repen
 tē vis illa veneni in viscera in principesq; partes inuadat. In id effi
 caces bolus armena & terra lemnia, quę etiam cōmuni dote pro
 5 sunt. Item halicę, orizę, tragi aut tritici pulres. Venenatarū besti
 rū acceptū virus obtūditur, & mēbratim puagaturū infrenatur,
 tum his quę nūc dicta sūnt, tū alijs quibusdā acrioribus, vt vini me
 racioris passiq; potu, alliorū, porrorū, cęparū & omnium acrium
 10 esu. Quū enim difficile hæc coquatur, multosq; dies eorū vis &
 qualitas remaneat, putāt hoc tempore pnciem illorū vehemen
 tia & acrimonia obtūdi & arceri ne altius penetret. Hęc vniuersa
 in occultorū venenatorūque morborum curatione præmittēda,
 & vt vniuscuiusque status conditioq; feret accomodāda, sine qui
 bus vix quisquā possit, vel ampla remediorū supellectile vndiq;
 15 instructus, tutā efficacēq; sanationē suscipere. Quæ si via & ratio
 ne stabilita cōfirmataque sūnt cōstat nō sine arte & methodo ad
 occultarū proprietatū opem concurrentū, sed summam esse artis
 potestātē, eamq; vbique primas obtinere. Leuiusculos incipiētēsq;
 20 occultos morbos ars generalis interdū cohibet: at integra pfecta
 que sanatio his dūtaxat completur, quę pnciei atque veneni vim
 omnem aut restinguāt, aut exterminēt. Id autem alia cōmuni, alia
 peculiari dote præstāt: cōmuni quidē, bolus armena, terra lemnia,
 dictamus, pastinaca, ruta, Aristolochia, theriace, mithridatium, alia
 que nō pauca à Dioscoride octauī libri calce cōscripta. Quæ por
 25 rō peculiari dote vigēt. alia occultos, alia manifestos morbos ex
 pugnāt. Anginæ si quidē simplici manifestęque inflammationi hirū
 dinū vstarū cinis, & albi canis stercus pprietate succurrit: Asthma
 ti, vulpeculę pulmones: colico dolori, ē lupi intestino cingulū: Cal
 culo, hircinus sanguis: nō substantiarū dissidio, sed amicitia & simi
 30 litudine qua partibus offensis affines sūnt. Occultis verò morbis
 obsistūt, quę antipathia & totius substantię dissidio vires habēt. Vt
 sua cuiusque veneni atque morbi species: ita sua cuiusque est anti
 dotus, id secretio re proprietate exterminās, aut intrō sumpta, aut
 suffiru odoreq; hausta, aut foris adhibita. Proprietatū quidem co
 gnitio, omnīū præstantis. atque nobilis nos vna locupletare orna
 req; potest. Ardua sanē illa & præcul à nostris sensibus posita, to

ta quippe ex naturæ inspectione cognitioneq; nascens. Illa autē puriss. simplicissimāq; rerū natura nullis sensibus obuia, sola mēte cōprehēditur. Hāc si oculis & re ipsa cerneremus, cōtinuò in ea quasi in speculo proprietates omnes nobis elu cerēt. Quāquā autē latēt, naturę arcanis multa;q; oblcuritate inuolutæ prę ignauia tamen sinēde nō sunt, sed inuestigādę diligētius, nō è primis tangēdi secunditue qualitibus, nō è sapore, odore, sono vel colore, verū è solis effectis & operibus, quę tū lōgavsus obseruatione, tū optimorū authorum monimentis cōparata cōfirmataq; sint. At verò quoniam inclinato iam die ad vesp̄erum perducta est disputatio, huic modum finemque cōstituam, vt paulisper laxemus animos, & à seueritate ad hilaritatem risumque traducamus: vos autem disputatiois studio incensi totiusque memores, otio maiore in abditarum proprietatū cognitionem aliquando acrius grauiusque incumbite.

F I N I S .

R E G I S T R V M .

*. *. *. *. A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V .

Omnes Quaterniones præter *. *. *. & V
qui sunt Duerniones.

Venetijs in Ædibus D. Petri, & Ioan. Marię, de Nicolinis de Sa-
bio, Sumptibus autem D. Andreę Arriubeni ad fi-
gnum Putei. Anno Iubilei. M. D. L.

6.

69